

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate

Actualizat la 30 aprilie 2020

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest document, în format tipărit sau electronic, să contacteze publishing@echr.coe.int pentru a se informa cu privire la modalitatea de autorizare.

Pentru informații privind traducerile în curs de realizare ale ghidurilor de jurisprudență, vă rugăm consultați [Traduceri în curs](#).

Prezentul ghid a fost întocmit de Direcția Jurisconsultului Curții și nu obligă Curtea. Poate suferi modificări de formă.

Textul original al acestui ghid este redactat în limba engleză. Este actualizat periodic, cel mai recent la 30 aprilie 2020.

[Ghidul cu privire la condițiile de admisibilitate](#) și [Ghidurile privind jurisprudența](#) pot fi descărcate de la adresa www.echr.coe.int (Jurisprudență – Analiză jurisprudențială – Ghiduri privind jurisprudența). Pentru informații actualizate despre publicații, vă rugăm să accesați contul de Twitter al Curții https://twitter.com/ECHR_CEDH.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2020

Cuprins

În atenția cititorilor.....	6
Introducere	7
A. Cerere individuală.....	9
1. Obiectul normei	9
2. Categoriile de reclamânți	9
a. Persoane fizice	9
b. Persoane juridice.....	9
c. Orice grup de persoane particulare	10
3. Calitatea de victimă.....	10
a. Noțiunea de „victimă”	10
b. Victima directă	11
c. Victima indirectă	11
d. Victime potențiale și <i>actio popularis</i>	14
e. Pierderea calității de victimă.....	15
f. Decesul reclamantului.....	17
4. Reprezentare.....	17
B. Libera exercitare a dreptului la recurs individual	19
1. Principii și exemple	19
2. Obligațiile statului pârât	21
a. Art. 39 din Regulamentul Curții.....	21
b. Stabilirea faptelor.....	22
c. Ancheta	23
I. Inadmisibilitatea de natură procedurală	24
A. Neepuizarea căilor de recurs interne	24
1. Scopul regulii	24
2. Aplicarea regulii	25
a. Flexibilitatea	25
b. Respectarea normelor interne și limite	26
c. Existența mai multor căi de atac	26
d. Capete de cerere invocate pe fond	26
e. Existența și caracterul adecvat.....	27
f. Caracterul accesibil și efectiv	28
3. Limitele aplicării regulii	30
4. Repartizarea sarcinii probei	31
5. Aspecte procedurale	33
6. Crearea unor noi căi de atac	34
B. Nerespectarea termenului de 6 luni.....	35
1. Obiectul normei	35
2. Data de la care începe să curgă termenul de 6 luni.....	36
a. Decizie definitivă	36
b. Data de la care termenul începe să curgă.....	37
3. Expirarea termenului de 6 luni.....	39
4. Data introducerii unei cereri.....	39
a. Formularul de cerere completat	39
b. Procură	39
c. Data expedierii	40
d. Trimiterea prin fax.....	40
e. Încadrarea unui capăt de cerere	40
f. Capete de cerere ulterioare	40

5. Situații particulare.....	41
a. Aplicabilitatea unor termene particulare în cazul situațiilor continue referitoare la dreptul la viață, la domiciliu și la respectarea bunurilor	41
b. Aplicabilitatea unor termene particulare în cazul lipsei unei anchete efective în materie de decese și rele tratamente	42
c. Aplicarea regulii termenului de 6 luni în cauzele privind condițiile de detenție	43
d. Aplicarea regulii termenului de 6 luni în cauzele privind perioade multiple de detenție în temeiul art. 5 § 3 din Convenție.....	43
C. Cererea anonimă.....	44
1. Cererea anonimă.....	44
2. Caracterul neanonim al unei cereri.....	44
D. Cerere în mod esențial aceeași.....	45
1. În mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte	45
2. În mod esențial aceeași cu o cerere care a fost deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare	46
a. Aprecierea similitudinii cauzelor	46
b. Noțiunea de „altă instanță internațională de anchetă sau de reglementare”	47
E. Cererea abuzivă.....	47
1. Definiție generală	47
2. Dezinformarea Curții.....	48
3. Limbaj ofensator	49
4. Încălcarea obligației de confidențialitate în cazul soluționării pe cale amiabilă	49
5. Cerere cu caracter vădit șicanator sau lipsită de orice miză reală.....	50
6. Alte cazuri	50
7. Atitudinea adoptată de guvernul pârât	51
II. Inadmisibilitatea legată de competența Curții	51
A. Incompatibilitatea <i>ratione personae</i>	51
1. Principii.....	51
2. Competența	52
3. Răspundere și imputabilitate	55
4. Aspecte privind răspunderea eventuală a statelor părți la Convenție ca urmare a unor acțiuni sau omisiuni legate de apartenența acestora la o organizație internațională	55
B. Incompatibilitatea <i>ratione loci</i>	57
1. Principii	57
2. Cazuri specifice.....	58
C. Incompatibilitatea <i>ratione temporis</i>	58
1. Principii generale	58
2. Aplicarea acestor principii.....	59
a. Data critică prin raportare la ratificarea Convenției sau la acceptarea competenței organelor Convenției	59
b. Fapte instantanee anterioare sau posterioare intrării în vigoare sau declarației	59
3. Situații particulare	61
a. Încălcări continue	61
b. Obligația procedurală „continuă” de a ancheta disparițiile care au avut loc înainte de data critică.....	61
c. Obligația procedurală, în temeiul art. 2, de a ancheta un deces: proceduri cu privire la fapte care ies din competența temporală a Curții	62
d. Luarea în considerare a faptelor anterioare	63
e. Proceduri judiciare sau detenție în curs	63
f. Dreptul la despăgubire în caz de eroare judiciară	63
g. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori.....	63
D. Incompatibilitatea <i>ratione materiae</i>	63

III. Inadmisibilitatea pentru motive de legate de examinarea fondului.....	66
A. În mod vădit neîntemeiată	66
1. Introducere generală	66
2. „Instanță de gradul patru de jurisdicție”	67
3. Lipsa aparentă sau evidentă a încălcării	68
a. Lipsa aparenței de arbitrar sau inechitate	69
b. Lipsa aparenței de disproporție între scopuri și mijloace	69
c. Alte aspecte de fond relativ simple.....	70
4. Capete de cerere nesuținute: lipsa probelor.....	70
5. Capete de cerere confuze sau fanteziste	71
B. Absența unui prejudiciu important.....	72
1. Contextul adoptării noului criteriu	72
2. Obiect.....	72
3. Ipoteza în care reclamantul a suferit un prejudiciu important.....	73
a. Lipsa unui prejudiciu financiar important	74
b. Prejudiciu financiar important	75
c. Lipsa unui prejudiciu financiar important	76
d. Prejudiciu nefinanciar important	77
4. Două clauze de salvagardare	79
a. Respectarea drepturilor omului impune examinarea cauzei pe fond	79
b. Cauza a fost deja examinată în mod corespunzător de o instanță internă	81
Lista cauzelor citate	83

În atenția cititorilor

Prezentul ghid practic face parte din seria de Ghiduri privind Convenția publicate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”), cu scopul de a informa practicienii dreptului, în special avocații care pot fi solicitați să îi reprezinte pe reclamânți în fața Curții, cu privire la condițiile de admisibilitate a cererilor individuale. Ghidul a fost conceput pentru a permite o lectură mai clară și mai detaliată a condițiilor de admisibilitate cu scopul, pe de o parte, de a limita, pe cât posibil, numărul de cereri care nu au nicio perspectivă de finalizare printr-o hotărâre pe fond și, pe de altă parte, de a asigura faptul că trec testul de admisibilitate acele cereri a căror examinare pe fond este justificată.

Prin urmare, acest ghid nu are pretenția de a fi exhaustiv și se concentrează pe ipotezele cele mai frecvente. Jurisprudența citată a fost selectată dintre hotărârile și deciziile de principiu, importante și/sau recente.¹

Hotărârile și deciziile Curții soluționează nu numai cauzele cu care aceasta a fost investită, ci servesc, mai general, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele instituite de Convenție; astfel, acestea contribuie la respectarea, de către state, a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, pct. 154, 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25, și, mai recent, *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), nr. 44898/10, pct. 109, 5 iulie 2016].

Sistemul instituit de Convenție are ca finalitate să soluționeze, în interesul general, probleme care țin de ordinea publică, ridicând standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența din acest domeniu la întreaga comunitate a statelor care sunt părți la Convenție [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), pct. 89, nr. 30078/06, CEDO 2012]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI].

Prezentul ghid include referințe pentru cuvintele-cheie din fiecare articol citat din Convenție sau din protocoalele sale adiționale. Problemele juridice abordate în fiecare cauză sunt sintetizate într-o [Listă de cuvinte-cheie](#), care provin dintr-un lexicon cuprinzând termeni extrași (în cea mai mare parte) direct din textul Convenției și din protocoalele sale.

[Baza de date HUDOC](#) a jurisprudenței Curții permite căutarea după cuvinte-cheie. Căutarea după aceste cuvinte-cheie permite găsirea unui grup de documente cu un conținut juridic similar (motivarea și concluziile Curții din fiecare cauză sunt rezumate prin cuvinte-cheie). Cuvintele-cheie pentru fiecare cauză sunt disponibile în fișa detaliată a cauzelor din HUDOC. Pentru mai multe informații privind baza de date HUDOC și cuvintele-cheie, consultați [Manualul de utilizare a HUDOC](#).

¹ Jurisprudența citată poate fi în una sau în cele două limbi oficiale (engleză și franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel după denumirea cauzei, referința citată este cea la o hotărâre pe fond pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că trimiterea este la o decizie a Curții, iar mențiunea „(MC)” arată că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră. Hotărârile Camerei care nu sunt definitive la data publicării prezentei actualizări sunt marcate cu un asterisc (*).

Introducere

1. Sistemul de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale instituit prin Convenția europeană a drepturilor omului („Convenția”) se bazează pe principiul subsidiarității. Importanța acestui principiu a fost reafirmată odată cu adoptarea [Protocolului nr. 15](#) la Convenție, care, odată intrat în vigoare, va introduce o trimitere explicită la acesta în preambulul la Convenție. Sarcina de a garanta aplicarea Convenției le revine, în primul rând, statelor părți la Convenție, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului („Curtea”) nu trebuie să intervină decât atunci când statele nu și-au respectat obligațiile.

Controlul exercitat la Strasbourg este activat, în principal, prin intermediul cererilor individuale, cu care Curtea poate fi sesizată de către orice persoană, fizică sau juridică, aflată sub jurisdicția statelor părți la Convenție. În consecință, numărul potențialilor reclamânți este imens: pe lângă cele 800 de milioane de locuitori ai Europei și cetățenii din țări terțe care își au reședința aici sau tranzitează acest teritoriu, trebuie să avem în vedere milioane de asociații, fundații, partide politice, întreprinderi etc. (nu trebuie uitate persoanele care, în urma unor acte extrateritoriale ale statelor părți la Convenție, săvârșite în afara teritoriilor lor, intră sub jurisdicția lor).

De mai mulți ani și ca urmare a unor factori diverși, Curtea este copleșită de numărul de cereri individuale (la 31 decembrie 2019 erau pendinte 59 800). Însă marea majoritate a acestor cereri sunt respinse, fără să fie examinate pe fond, pentru că nu au îndeplinit una din condițiile de admisibilitate prevăzute de Convenție. De exemplu, în 2019, din cele 40 667 de cereri soluționate de Curte, 38 480 au fost declarate inadmisibile sau scoase de pe rol. Această situație este frustrantă din două motive. În primul rând, având obligația de a soluționa fiecare cerere, Curtea nu are posibilitatea de a se ocupa, în termene rezonabile, de cauzele care necesită o examinare pe fond, iar acest lucru nu are utilitate reală pentru justițiabili. În al doilea rând, acțiunile a zeci de mii de reclamânți sunt inevitabil respinse.

2. Statele părți la Convenție, precum și Curtea și grefa acesteia au căutat în permanență modalități pentru a încerca să facă față acestei probleme și să garanteze o administrare eficientă a justiției. Printre măsurile cele mai vizibile se numără adoptarea [Protocolului nr. 14](#) la Convenție. Acesta prevede, printre altele, posibilitatea ca cererile vădit inadmisibile să fie examinate de un judecător unic, asistat de raportori extrajudiciari, nu de un comitet format din trei judecători. Protocolul nr. 14, care a intrat în vigoare la 1 iunie 2010, a introdus, de asemenea, o nouă condiție de admisibilitate legată de gravitatea prejudiciului suferit de un reclamant, scopul acestuia fiind să descurajeze introducerea unor cereri de către persoane care au suferit un prejudiciu nesemnificativ.

La 19 februarie 2010, reprezentanții celor 47 de state membre ale Consiliului Europei, toate având obligații în temeiul Convenției, s-au reunit la Interlaken, în Elveția, pentru a discuta despre viitorul Curții, în special despre blocajul cauzat de numărul mare de cereri inadmisibile. Printr-o [declarație solemnă](#), aceștia au reafirmat rolul central al Curții în sistemul european de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale și s-au angajat să îi consolideze eficacitatea, păstrând în același timp principiul cererii individuale.

Necesitatea de a asigura viabilitatea mecanismului Convenției pe termen scurt, mediu și lung a fost subliniată și în declarațiile adoptate în cadrul reuniunilor ulterioare, care au avut loc la [İzmir](#), [Brighton](#), [Bruxelles](#) și [Copenhaga](#) în 2011, 2012, 2015 și, respectiv, 2018.

3. Ideea de a pune la dispoziția potențialilor reclamânți informații obiective și complete referitoare la procedura de depunere a cererilor și la condițiile de admisibilitate este menționată în mod explicit la pct. C–6 lit. a) și b) din [Declarația de la Interlaken](#). Prezentul ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate a cererilor individuale trebuie avut în vedere în același context. A fost conceput pentru a permite o lectură mai clară și mai detaliată a condițiilor de admisibilitate cu scopul, în primul rând, de a limita, pe cât posibil, numărul de cereri care nu au nicio perspectivă de finalizare printr-o hotărâre pe

fond și, în al doilea rând, de a se asigura că trec testul de admisibilitate cererile a căror examinare pe fond este justificată. În prezent, în cazul majorității cauzelor care trec acest test, admisibilitatea și fondul sunt examinate împreună, ceea ce simplifică și accelerează procedura.

Prezentul document este destinat în principal practicienilor dreptului, în special avocaților, cărora li se poate solicita să reprezinte reclamânți în fața Curții.

Toate condițiile de admisibilitate prevăzute la art. 34 (cereri individuale) și art. 35 (condiții de admisibilitate) din Convenție au fost examinate în lumina jurisprudenței Curții. În mod evident, anumite noțiuni, precum termenul de 6 luni și, într-o măsură mai mică, epuizarea căilor de atac interne, sunt mai ușor de definit decât altele, precum „lipsa vădită de fundament”, care poate avea aproape o infinitate de forme, sau competența *ratione materiae* ori *ratione personae* a Curții. De altfel, unele articole sunt invocate de reclamânți mai des decât altele, iar unele state nu au ratificat toate protocoalele adiționale la Convenție, pe când altele le-au semnat cu rezerve în privința aplicabilității anumitor prevederi. Rarele cazuri de cereri interstatale nu au fost luate în considerare deoarece acest tip de cerere necesită o abordare diferită. Prin urmare, acest ghid nu are pretenția de a fi exhaustiv și se concentrează pe ipotezele cele mai frecvente.

4. Ghidul a fost elaborat de Jurisconsultul Curții și nu obligă în niciun fel Curtea în interpretarea condițiilor de admisibilitate. Va fi actualizat periodic. Redactat în limbile franceză și engleză, ghidul va fi tradus și într-o serie de alte limbi, cu prioritate în limbile oficiale ale statelor împotriva cărora sunt îndreptate cele mai multe cereri.

5. După definirea noțiunilor de „cerere individuală” și „calitatea de victimă”, în ghid se examinează inadmisibilitatea pentru motive de natură procedurală ([partea I](#)), motive ce țin de competența Curții ([partea a II-a](#)) și motive referitoare la fondul cauzei ([partea a III-a](#))².

² Pentru o imagine clară a diferitelor etape ale procedurii în care Curtea examinează o cerere, a se vedea pagina „Procesarea cauzei” ([Case processing](#)) de pe website-ul Curții (www.echr.coe.int – Curtea – Cum funcționează Curtea), în special graficul „Parcursul unei cereri”.

A. Cerere individuală

Art. 34 din Convenție – Cereri individuale

„Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în Convenție sau în protocoalele sale. [...]”

Cuvinte-cheie HUDOC

Cerere (34) – Stat parte pârât (34) – Persoană fizică (34) – Organizație neguvernamentală (34) – Grup de particulari (34) – Victimă (34) – *Actio popularis* (34) – *Locus standi* (calitate procesuală) (34)

1. Obiectul normei

6. Art. 34, care garantează dreptul de a introduce o cerere individuală, conferă persoanelor fizice un veritabil drept de acțiune în plan internațional. Acesta reprezintă, printre altele, unul dintre pilonii esențiali ai eficacității sistemului Convenției și face parte din „componentele de bază ale mecanismului” de apărare a drepturilor omului [*Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* (MC), pct. 100 și 122; *Loizidou împotriva Turciei* (excepții preliminare), pct. 70].

7. În calitate de instrument viu, Convenția trebuie să fie interpretată având în vedere condițiile de viață actuale. Jurisprudența consacrată se aplică, de asemenea, în cazul dispozițiilor procedurale, precum art. 34 (*ibidem*, pct. 71).

8. Pentru a se prevala de art. 34 din Convenție, un reclamant trebuie să îndeplinească două condiții: trebuie să facă parte din una din categoriile de reclamanți menționate în această dispoziție și să se poată pretindea victima unei încălcări a Convenției [*Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), pct. 47].

2. Categoriile de reclamanți

a. Persoane fizice

9. Orice persoană poate cere protecția Convenției împotriva unui stat parte atunci când încălcarea a avut loc în jurisdicția statului în cauză, conform art. 1 din Convenție (*Van der Tang împotriva Spaniei*, pct. 53), indiferent de naționalitate, loc de reședință, stare civilă, situație sau capacitate juridică. Pentru cazul unei mame decăzute din drepturile părintești, a se vedea *Scozzari și Giunta împotriva Italiei* (MC), pct. 138; pentru cazul unui minor, a se vedea *A. împotriva Regatului Unit*; pentru o persoană care nu avea capacitate juridică și care a sesizat Curtea fără acordul tutorelui, a se vedea *Zehentner împotriva Austriei*, pct. 39 și urm.

10. Cererile pot fi depuse doar de persoane aflate în viață sau în numele acestora; o persoană decedată nu poate formula cerere (*Aizpurua Ortiz și alții împotriva Spaniei*, pct. 30; *Dvořáček și Dvořáková împotriva Slovaciei*, pct. 41).

b. Persoane juridice

11. O persoană juridică ce se consideră victima unei încălcări de către una din Înaltele Părți contractante a drepturilor recunoscute de Convenție sau de protocoalele sale poate formula o cerere în fața Curții numai dacă este vorba despre o „organizație neguvernamentală” în sensul art. 34 din Convenție.

12. Trebuie calificate drept „organizații guvernamentale”, spre deosebire de „organizații neguvernamentale” în sensul art. 34, nu numai organele centrale ale statului, ci și autoritățile descentralizate care exercită „funcții publice”, oricare ar fi gradul lor de autonomie în raport cu respectivele instituții; acest lucru este valabil și pentru autorități locale și regionale [*Radio France și alții*

împotriva Franței (dec.), pct. 26], localități [*Ayuntamiento de Mula împotriva Spaniei* (dec.)], sau o parte a localității care participă la exercitarea puterii publice [*Section de commune d'Antilly împotriva Franței* (dec.)], care nu au calitatea de a introduce o cerere în temeiul art. 34 (a se vedea și *Döşemealtı Belediyesi împotriva Turciei* (dec.)).

13. În categoria „organizațiilor guvernamentale” intră persoanele juridice care participă la exercitarea puterii publice sau care administrează un serviciu public sub controlul autorităților [*JKP Vodovod Kraljevo împotriva Serbiei* (dec.), pct. 23-28, privind o societate de apă și canalizare înființată de o autoritate locală; *İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi împotriva Turciei* (dec.), pct. 35-47, privind o universitate înființată de o fundație]. Caracterul privat al actului care face obiectul plângerii nu este relevant în acest sens (pct. 38).

14. Pentru a stabili dacă aceasta este situația unei persoane juridice date, alta decât o autoritate teritorială, este necesar să se ia în considerare statutul juridic al acesteia și, după caz, prerogativele pe care acesta din urmă i le acordă, natura activității pe care o desfășoară și contextul în care se înscrie aceasta, precum și gradul său de independență față de autoritățile politice [*Radio France și alții împotriva Franței* (dec.), pct. 26; *Kotov împotriva Rusiei* (MC), pct. 93]. În ceea ce privește persoanele juridice de drept public care nu exercită atribute ale puterii executive, a se vedea *Sfintele mănăstiri împotriva Greciei*, pct. 49; *Radio France și alții împotriva Franței* (dec.), pct. 24-26; *Österreichischer Rundfunk împotriva Austriei* (dec.). Pentru societățile deținute de stat care se bucură de suficientă independență instituțională și operațională față de stat, a se vedea *Compania de navigație a Republicii Islamice Iran împotriva Turciei*, pct. 80-81; *Ukraine-Tyumen împotriva Ucrainei*, pct. 25-28; *Unédic împotriva Franței*, pct. 48-59; și, a contrario, *Zastava It Turs împotriva Serbiei* (dec.); *State Holding Company Luganskvugillya împotriva Ucrainei* (dec.); a se vedea și *Transpetrol, a.s., împotriva Slovaciei* (dec.).

c. Orice grup de persoane particulare

15. Orice grup de persoane particulare poate formula o cerere. Cu toate acestea, nici administrațiile publice locale, nici alte organe publice nu pot formula cereri prin intermediul persoanelor fizice din care sunt constituite sau care le reprezintă, pentru orice act sancționat de către statul de care depind sau în numele căruia aceștia exercită atribute legate de puterea publică [*Demirbaş și alții împotriva Turciei* (dec.)]. În schimb, un grup de parlamentari dintr-un parlament regional poate fi considerat „grup de persoane particulare” (în locul unei organizații guvernamentale) atunci când se plâng de suspendarea ședinței plenare a Parlamentului unei comunități autonome. Într-un astfel de caz, drepturile și libertățile invocate de reclamant îi privesc în mod individual și nu sunt imputabile Parlamentului ca instituție [*Forcadell i Lluís și alții împotriva Spaniei* (dec.)].

3. Calitatea de victimă

16. Curtea a statuat în mod constant că în Convenție nu se prevede instituirea de *actio popularis* și că sarcina sa nu este, în mod normal, de a revizui *in abstracto* legea și practica relevantă, ci de a stabili dacă modul în care acestea au fost aplicate sau l-au afectat pe reclamant a dat naștere unei încălcări a Convenției [de exemplu, *Roman Zakharov împotriva Rusiei* (MC), pct. 164].

a. Noțiunea de „victimă”

17. Prin „victimă”, art. 34 din Convenție desemnează victima sau victimele afectate direct sau indirect de pretinsa încălcare. Astfel, art. 34 nu se referă numai la victima directă sau victimele directe ale pretensei încălcări, ci la orice victimă indirectă căreia o încălcare i-ar pricinui un prejudiciu sau care ar avea un interes valabil și personal ca acesta să înceteze [*Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), pct. 47]. Noțiunea de „victimă” este interpretată în mod autonom și independent de normele de drept intern, precum interesul de a acționa sau calitatea procesuală (*Gorraiz Lizarraga și alții împotriva Spaniei*, pct. 35), chiar și în cazul în care Curtea trebuie să țină seama de faptul că reclamantul a fost parte în procedura internă [*Aksu împotriva Turciei* (MC), pct. 52; *Micallef împotriva Maltei* (MC), pct. 48; *Bursa Barosu Başkanlığı și alții împotriva Turciei*, pct. 109-117]. Această noțiune nu implică

existența unui prejudiciu [*Brumărescu împotriva României* (MC), pct. 50], un act care are doar efecte juridice temporare putând fi suficient (*Monnat împotriva Elveției*, pct. 33).

18. Noțiunea de „victimă” face obiectul unei interpretări evolutive din perspectiva condițiilor din societatea contemporană și trebuie aplicată fără un formalism excesiv (*ibidem*, pct. 30-33; *Gorraiz Lizarraga și alții împotriva Spaniei*, pct. 38; *Stukus și alții împotriva Poloniei*, pct. 35; *Ziętal împotriva Poloniei*, pct. 54-59). Curtea a considerat că problema privind calitatea de victimă poate fi conexată cu fondul cauzei [*Siliadin împotriva Franței*, pct. 63; *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), pct. 111]. Curtea poate examina din oficiu problema privind calitatea de victimă [*Buzadji împotriva Republicii Moldova* (MC), pct. 70; *Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), pct. 93; *Unifaun Theatre Productions Limited și alții împotriva Maltei*, pct. 63-66].

19. Repartizarea sarcinii probei este intrinsec legată de specificitatea faptelor, de natura afirmațiilor făcute și de dreptul Convenției în joc (*N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 83-88).

b. Victima directă

20. Pentru a putea formula o cerere în temeiul art. 34, reclamantul trebuie să poată demonstra că i „s-a adus atingere în mod direct” prin măsura criticată [*Tănase împotriva Moldovei* (MC), pct. 104; *Burden împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 33; *Lambert și alții împotriva Franței* (MC), pct. 89]. Acest aspect este indispensabil pentru aplicarea mecanismului de protecție al Convenției (*Hristozov și alții împotriva Bulgariei*, pct. 73), chiar dacă nu trebuie aplicat în mod rigid, mecanic și inflexibil în cursul procedurii [*Micallef împotriva Maltei* (MC), pct. 45; *Karner împotriva Austriei*, pct. 25; *Aksu împotriva Turciei* (MC), pct. 51]. De exemplu, o persoană nu se poate plânge de o încălcare a drepturilor sale în cadrul procedurilor la care nu a fost parte [*Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano împotriva Italiei* (MC), pct. 92]. Cu toate acestea, în *Margulev împotriva Rusiei*, Curtea a considerat că reclamantul a fost o victimă directă a unui proces pentru calomnie, deși a fost admis doar ca terț în proces. Întrucât dreptul intern a acordat calitate de terț în proces în cazul în care „hotărârea poate aduce atingere drepturilor și obligațiilor terțului față de reclamant sau pârât”, Curtea a considerat că instanțele naționale au acceptat în mod tacit faptul că drepturilor reclamantului li s-ar fi putut aduce atingere prin soluția pronunțată în procesul pentru calomnie (pct. 36). În plus, în anumite circumstanțe specifice, victimele directe care nu au fost părți în procesele naționale au fost admise în calitate de reclamante în fața Curții (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, pct. 78-81).

21. În plus, în conformitate cu practica Curții și cu art. 34 din Convenție, o cerere poate fi depusă doar de către persoane care sunt în viață sau în numele acestora [*Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* (MC), pct. 96]. Cu toate acestea, pot interveni considerente speciale pentru victimele unor pretense încălcări ale art. 2, art. 3 și art. 8 din Convenție din partea autorităților naționale. În astfel de cazuri, cererile depuse de persoane fizice în numele uneia sau mai multor victime au fost declarate admisibile chiar și în absența unei împuterniciri valabile (pct. 103-114).³

c. Victima indirectă

22. Dacă pretinsa victimă a unei încălcări a decedat înaintea introducerii cererii, o persoană care are interesul legitim necesar în calitate de rudă a defunctului poate depune o cerere ridicând capete de cerere legate de decesul sau dispariția rudei sale [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 112]. Motivul îl constituie situația deosebită reglementată prin natura pretensei încălcări și prin considerente legate de aplicarea uneia dintre prevederile fundamentale ale sistemului Convenției [*Fairfield împotriva Regatului Unit* (dec.)].

23. În astfel de cazuri, Curtea a admis ca rudele apropiate, precum părinții, ale unei persoane despre al cărei deces sau dispariție se afirmă că angajează răspunderea statului, pot să se pretindă chiar ele victime ale încălcării art. 2, problema identificării moștenitorilor persoanei decedate nefiind relevantă (*Van Colle împotriva Regatului Unit*, pct. 86; *Tsalikidis și alții împotriva Greciei*, pct. 64).

³ A se vedea secțiunea *Reprezentare*.

24. Ruda apropiată a persoanei decedate sau dispărute poate formula în numele acesteia și alte capete de cerere, de exemplu în temeiul art. 3 și art. 5 din Convenție, cu condiția ca încălcarea pretinsă să fie strâns legată de deces sau dispariție, dând naștere capătului de cerere întemeiat pe art. 2. De exemplu, a se vedea *Khayrullina împotriva Rusiei*, pct. 91-92 și pct. 100-107, cu privire la calitatea procesuală a rudei apropiate pentru a depune plângere în temeiul art. 5 § 1 și art. 5 § 5. Aceeași logică ar putea fi aplicată unei plângeri în temeiul art. 6 în cazul în care o persoană a decedat în cursul procesului penal îndreptat împotriva sa și în cazul în care decesul a avut loc în circumstanțe care angajează răspunderea statului (*Magnitskiy și alții împotriva Rusiei*, pct. 278-279).

25. Pentru un cuplu căsătorit, a se vedea *McCann și alții împotriva Regatului Unit, Salman împotriva Turciei* (MC); pentru un cuplu necăsătorit, a se vedea *Velikova împotriva Bulgariei* (dec.); pentru părinți, a se vedea *Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos* (MC), *Giuliani și Gaggio împotriva Italiei* (MC); pentru frați și surori, a se vedea *Andronicou și Constantinou împotriva Ciprului*; pentru copii, a se vedea *McKerr împotriva Regatului Unit*; pentru nepoți, a se vedea *Yaşa împotriva Turciei*; a contrario, pentru o persoană divorțată considerată ca neavând o legătură suficientă cu soțul decedat, a se vedea *Trivkanović împotriva Croației*, pct. 49-50; pentru un unchi și văr de gradul I, a se vedea *Fabris și Parziale împotriva Italiei**, pct. 37-41 și recapitularea jurisprudenței. În ceea ce privește persoanele dispărute ale căror trupuri nu au fost găsite în urma unui accident cu barca, Curtea a admis că ruda apropiată poate depune o cerere în temeiul art. 2, în special în cazul în care statul nu a găsit toate victimele și nici măcar nu a reușit să identifice toate persoanele care au fost găsite (*Randjelović și alții împotriva Muntenegrului*, pct. 85).

26. În cazurile în care pretinsa încălcare nu este strâns legată de decesul sau dispariția victimei directe, abordarea Curții a fost mai restrictivă (*Karpnylenko împotriva Ucrainei*, pct. 104; *A. și B. împotriva Croației*, pct. 88-91). Curtea a refuzat, în general, să recunoască altei persoane calitatea de victimă, cu excepția cazului în care aceasta putea, în mod excepțional, să demonstreze că avea personal un interes pentru acțiunea [Nassau Verzekering Maatschappij N.V. împotriva Țărilor de Jos (dec.), pct. 20]. A se vedea, de exemplu, *Sanles Sanles împotriva Spaniei* (dec.), care avea ca obiect interzicerea înlesnirii sinuciderii ca pretinsă încălcare a art. 2, art. 3, art. 5, art. 8, art. 9 și art. 14 și în care Curtea a hotărât că drepturile revendicate de reclamantă, în calitate de soră vitregă și moștenitoare a persoanei decedate, erau drepturi netransferabile, motiv pentru care aceasta nu putea să pretindă că este victima unei încălcări în numele fratelui său vitreg defunct; a se vedea, în temeiul art. 8, *Petithory Lanzmann împotriva Franței* (dec.), pct. 16, în care Curtea a hotărât că soarta unor gameți stocați de un bărbat și dorința sa ca aceștia să fie folosiți ulterior decesului său avea legătură cu dreptul persoanei de a decide modul și momentul în care dorește să devină părinte și că acest drept intră în categoria drepturilor netransferabile; a se vedea, de asemenea, *Biç și alții împotriva Turciei* (dec.) (având ca obiect capete de cerere în temeiul art. 5 și 6); *Fairfield împotriva Regatului Unit* (dec.) (capete de cerere în temeiul art. 9 și 10) și *Rõigas împotriva Estoniei*, pct. 127 (referitor la capete de cerere formulate în temeiul art. 8).

27. Cu privire la capetele de cerere referitoare la rele tratamente la care au fost supuse rudele decedate, formulate în temeiul art. 3 din Convenție, Curtea a recunoscut calitatea procesuală a reclamantilor în cauze în care relele tratamente erau strâns legate de decesul sau dispariția rudelor acestora (*Karpnylenko împotriva Ucrainei*, pct. 105; *Dzidzava împotriva Rusiei*, pct. 46). Curtea a afirmat, de asemenea, că poate recunoaște calitatea procesuală a reclamantilor care se plâng de rele tratamente aplicate rudelor decedate în cazul în care reclamantii prezintă fie un interes moral puternic, pe lângă simplul interes pecuniar față de soluționarea procesului intern, fie alte motive imperioase, cum ar fi un interes general important care impune examinarea cauzei lor (*Boacă și alții împotriva României*, pct. 46; *Karpnylenko împotriva Ucrainei*, pct. 106; a se vedea, de asemenea, *Stepanian împotriva României*, pct. 40-41; *Selami și alții împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 58-65).

28. În cazurile în care calitatea de victimă este recunoscută rudelor apropiate ale victimei directe, ceea ce le permite să depună cerere pentru a formula capete de cerere întemeiate, de exemplu, pe art. 5, art. 6 sau art. 8, Curtea a luat în considerare faptul că acestea au demonstrat că aveau un interes moral

să o vadă pe persoana decedată achitată de orice acuzație (*Nölkenbockhoff împotriva Germaniei*, pct. 33; *Grădinar împotriva Moldovei*, pct. 95 și 97-98) ori să apere reputația lor și a familiei (*Brudnicka și alții împotriva Poloniei*, pct. 27-31; *Armonienė împotriva Lituaniei*, pct. 29; *Polanco Torres și Movilla Polanco împotriva Spaniei*, pct. 31-33), ori aveau un interes material ca urmare a unor consecințe directe asupra drepturilor lor patrimoniale [*Nölkenbockhoff împotriva Germaniei*, pct. 33; *Grădinar împotriva Moldovei*, pct. 97; *Micallef împotriva Maltei* (MC), pct. 48]. A fost luată în considerare și existența unui interes general care face necesară examinarea capetelor de cerere [*ibidem*, pct. 46 și 50; a se vedea și *Biç și alții împotriva Turciei* (dec.), pct. 22-23].

29. Curtea a considerat că participarea reclamantului în procedura internă nu era decât unul dintre criteriile relevante [*Nölkenbockhoff împotriva Germaniei*, pct. 33; *Micallef împotriva Maltei* (MC), pct. 48-49; *Polanco Torres și Movilla Polanco împotriva Spaniei*, pct. 31; *Grădinar împotriva Moldovei*, pct. 98-99]; a se vedea și *Kaburov împotriva Bulgariei* (dec.), pct. 57-58, în care Curtea a constatat că, într-o cauză privind caracterul transferabil al art. 3 din Convenție, reclamantul, neavând interes moral față de soluționarea procesului intern și nici alt motiv imperios, nu putea fi considerat victimă doar pentru că dreptul intern i-a permis să intervină într-un proces unde s-a invocat răspunderea civilă delictuală, în calitate de moștenitor al domnului Kaburov; a se vedea și decizia *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. împotriva Țărilor de Jos*, în care Curtea a respins cererea societății reclamante de a i se acorda calitatea de victimă, deoarece considera că un act de cesiune îi conferea dreptul la formularea unui capăt de cerere în temeiul Convenției].

30. În plus față de calitatea lor de „victime indirecte”, membrii familiei pot fi, de asemenea, „victime directe” ale unor tratamente contrare art. 3 din Convenție din cauza suferințelor cauzate de încălcări grave ale drepturilor omului care le afectează rudele [a se vedea criteriile relevante din *Janowiec și alții împotriva Rusiei* (MC), pct. 177-181; și *Selami și alții împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 54-56].

31. În anumite situații, rudele apropiate pot pretinde că sunt victime indirecte ale unei încălcări care afectează în mod direct o rudă în viață. De exemplu, o mamă poate solicita calitatea de victimă indirectă cu privire la o presupusă discriminare care îi afectează copilul cu handicap, în măsura în care, pe lângă îngrijirea pe care i-a acordat-o, a declanșat procedura internă în calitate de tutore pentru fiica sa, care nu avea discernământ (*Belli și Arquier-Martinez împotriva Elveției*, pct. 97).

32. În ceea ce privește capetele de cerere cu referire la societăți comerciale (*Agrotexim și alții împotriva Greciei*, pct. 64-71), Curtea a considerat că o persoană se poate plânde de încălcarea drepturilor sale în cadrul unui proces în care nu a fost parte, chiar dacă este acționară și/sau conducătorul unei societăți comerciale care a fost parte în acest proces [*Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano împotriva Italiei* (MC), pct. 92-93]. Cu toate acestea, în anumite circumstanțe, acționarul unic al unei societăți comerciale se poate pretinde „victimă” în sensul art. 34 din Convenție atunci când măsurile în litigiu au fost luate împotriva societății sale [*Ankarcrona împotriva Suediei* (dec.), a se compara și contrasta cu *Agrotexim și alții împotriva Greciei*, în care societățile comerciale reclamante dețineau numai aproximativ jumătate din acțiunile societății respective]. În această situație, nu există riscul unei divergențe de opinie între acționari, sau între acționari și consiliul de administrație, în ceea ce privește încălcările drepturilor protejate de Convenție și protocoalele sale sau în ceea ce privește modul cel mai adecvat de a reacționa la o astfel de încălcare. Când nu acesta este cazul și când interesele concurente pot crea probleme, neluarea în considerare a personalității juridice a unei societăți comerciale poate fi justificată numai în circumstanțe excepționale, în special atunci când se stabilește în mod clar că este imposibil ca societatea comercială să sesizeze Curtea prin intermediul organelor constituite în temeiul actului său constitutiv sau – în caz de lichidare – prin intermediul lichidatorilor săi [*Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano împotriva Italiei* (MC), pct. 92]. Astfel de excepții ar putea fi acceptate și în cazul în care actele sau deciziile în litigiu referitoare la acțiunile unor persoane precum un lichidator care acționează în numele societății comerciale (*G.J. împotriva Luxemburgului*, pct. 24) sau în cazul în care măsurile în litigiu constau în anularea acțiunilor care îi aparțin reclamantului și au vizat în mod direct drepturile reclamantului în calitate de acționar [*Olczak împotriva Poloniei*

(dec.), pct. 58]. În ceea ce privește calitatea de „victimă” a societăților comerciale reclamante și/sau a administratorilor acestora în ceea ce privește autorizațiile de supraveghere secretă care nu au fost emise în mod oficial împotriva societăților, a se vedea *Liblik și alții împotriva Estoniei*, pct. 111-112.

33. În ceea ce privește organizațiile neguvernamentale, Curtea nu acordă calitate de „victimă” asociațiilor ale căror interese nu sunt în joc, chiar dacă interesele membrilor lor – sau ale unora dintre ei – ar putea fi în joc. În plus, calitatea de „victimă” nu este acordată organizațiilor neguvernamentale chiar dacă asociațiile au fost instituite în scopul unic de a apăra drepturile presupuselor victime (*Nencheva și alții împotriva Bulgariei*, pct. 90 și 93 și referințele citate). Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că, în anumite împrejurări, organizațiile neguvernamentale (în locul reclamantilor) pot participa la procedurile naționale, apărând interesele reclamantilor. Aceasta nu privează reclamantii, care nu au participat la procesul intern, de calitatea lor de victimă [*Gorraiz Lizarraga și alții împotriva Spaniei*, pct. 37-39]; a se vedea, de asemenea, *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, pct. 78-81 și interacțiunea dintre calitatea de victimă în temeiul art. 34 și epuizarea căilor de atac interne în temeiul art. 35 § 1).

d. Victime potențiale și *actio popularis*

34. Art. 34 din Convenție nu permite capete de cerere întemeiate *in abstracto* pe o încălcare a Convenției [*Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* (MC), pct. 101 și referințele citate]. Însă, în anumite cazuri specifice, Curtea a admis că un reclamant poate fi o victimă potențială. De exemplu, atunci când acesta nu este în măsură să stabilească dacă prevederile legale criticate i s-au aplicat într-adevăr, din cauza caracterului secret al măsurilor pe care le autorizau (*Klass și alții împotriva Germaniei*) sau în cazul în care un străin face obiectul unei decizii de expulzare care încă nu a fost executată, iar din cauza acestei expulzări riscă să fie supus în țara de destinație unor tratamente contrare art. 3 din Convenție ori să sufere o încălcare a drepturilor garantate de art. 8 din Convenție (*Soering împotriva Regatului Unit*) sau în cazul în care o lege care pedepsea actele homosexuale s-ar putea aplica unei anumite categorii a populației, din care făcea parte și reclamantul (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*). Curtea a statuat, de asemenea, că reclamantul poate pretinde că este victima unei încălcări a Convenției dacă intră sub incidența legislației care autorizează măsuri de supraveghere secretă și dacă reclamantul nu dispune de căi de atac pentru a contesta supravegherea secretă [*Roman Zakharov împotriva Rusiei* (MC), pct. 173-178].

35. Cu toate acestea, pentru ca un reclamant să se poată declara victimă a unei astfel de situații, acesta trebuie să prezinte dovezi plauzibile și convingătoare ale probabilității survenirii unei încălcări, la care ar fi supus personal; nu sunt suficiente niște simple bănueli sau ipoteze [*Senator Lines GmbH împotriva a cincisprezece state membre ale Uniunii Europene* (dec.) (MC)]. A se vedea, de exemplu, *Vijayanathan și Pusparajah împotriva Franței*, pct. 46, pentru lipsa unei decizii oficiale de expulzare; *Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France împotriva Franței* (dec.) pentru pretensele consecințe ale unui raport parlamentar; *Rossi și alții împotriva Italiei* (dec.) pentru pretensele consecințe ale unei hotărâri judecătorești cu privire la un terț aflat în comă; *Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs (FNASS) și alții împotriva Franței*, pct. 91-103, pentru pretensele efecte ale măsurilor anti-doping pentru asociații sportive și sportivi individuali.

36. Un reclamant nu se poate pretinde victimă în cazul în care este parțial răspunzător de pretinsa încălcare (*Paşa și Erkan Erol împotriva Turciei*).

37. Curtea a subliniat și faptul că în Convenție nu se prevede posibilitatea de a declanșa *actio popularis* în scopul interpretării drepturilor recunoscute în Convenție; nici nu li se permite persoanelor fizice să depună plângeri privind o dispoziție de drept intern doar pentru că acestea consideră, fără să fi suportat în mod direct efectele acesteia, că dispoziția respectivă poate să încalce Convenția [*Aksu împotriva Turciei* (MC), pct. 50; *Burden împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 33; *Dimitras și alții împotriva Greciei* (dec.), pct. 28-32; *Cordella și alții împotriva Italiei*, pct. 100]. De exemplu, rezidenții care nu au fost parte în procesul desfășurat la nivel național în vederea anulării deciziilor administrative sau asociațiile cărora instanțele naționale nu le-au acordat calitate procesuală nu pot pretinde că sunt

victime ale unei pretense încălcări a dreptului la executarea hotărârilor judecătorești în temeiul art. 6 § 1 (*Bursa Barosu Başkanlığı și alții împotriva Turciei*, pct. 114-116, privind o cauză pe probleme de mediu înconjurător; *a contrario*, *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, pct. 80). În cazul în care un reclamant invocă o încălcare a dreptului la respectarea vieții private și de familie din cauza restricțiilor legale aplicate vizitelor din partea membrilor de familie sau a altor persoane, pentru a pretinde că este victima presupusei încălcări, acesta trebuie să demonstreze cel puțin: a) că are rude sau alte persoane cu care dorește și încearcă cu adevărat să păstreze legătura în detenție; și b) că și-a exercitat dreptul de a primi vizite cu periodicitatea permisă de dreptul intern [*Chernenko și alții împotriva Rusiei* (dec.), pct. 45].

38. Cu toate acestea, o persoană are posibilitatea de a susține că un act normativ îi încalcă drepturile, în lipsa unei măsuri individuale de executare, dacă persoana în cauză este obligată să își schimbe comportamentul sub amenințarea trimeriei în judecată sau dacă face parte dintr-o categorie de persoane care riscă să suporte direct efectele legislației [*ibidem*, pct. 34; *Tănase împotriva Moldovei* (MC), pct. 104; *Michaud împotriva Franței*, pct. 51-52; *Sejdić și Finci împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), pct. 28].

e. Pierderea calității de victimă

39. Este, în primul rând, sarcina autorităților naționale să repare o pretenasă încălcare a Convenției. Așadar, problema dacă un reclamant se poate pretinde victimă a unei pretense încălcări este relevantă în toate stadiile procedurii în fața Curții [*Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC), pct. 179; *Rooman împotriva Belgiei* (MC), pct. 128-133]. În această privință, reclamantul trebuie să fie în măsură să își justifice calitatea de victimă în toate etapele procedurii [*Burdov împotriva Rusiei*, pct. 30; *Centro Europa 7 S.r.l și Di Stefano împotriva Italiei* (MC), pct. 80].

40. Problema dacă o persoană se mai poate pretinde victima unei încălcări a Convenției presupune, în mod esențial, examinarea *a posteriori* de către Curte a situației persoanei în cauză [*ibidem*, pct. 82].

41. O hotărâre sau o măsură favorabilă reclamantului nu este, în principiu, suficientă pentru a-l priva de calitatea de „victimă” în sensul art. 34 din Convenție, decât în cazul în care autoritățile naționale au recunoscut, în mod explicit sau pe fond, și au reparat încălcarea Convenției [*Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC), pct. 180; *Gäfgen împotriva Germaniei* (MC), pct. 115; *Nada împotriva Elveției* (MC), pct. 128; *Blyudik împotriva Rusiei*, pct. 49-50]. Numai atunci când aceste condiții sunt îndeplinite, natura subsidiară a mecanismului de protecție din Convenție se opune examinării cererii [*Jensen și Rasmussen împotriva Danemarcei* (dec.); *Albayrak împotriva Turciei*, pct. 32].

42. Reclamantul rămâne o victimă dacă autoritățile nu au recunoscut, nici în mod explicit, nici pe fond, încălcarea pretenasă de reclamant [*ibidem*, pct. 33; *Jensen împotriva Danemarcei* (dec.)], chiar dacă persoana în cauză a primit o anumită despăgubire [*Centro Europa 7 S.r.l și Di Stefano împotriva Italiei* (MC), pct. 88].

43. În plus, reparația oferită trebuie să fie adecvată și suficientă. Aceasta depinde de toate circumstanțele cauzei, ținând seama, în special, de natura încălcării respective a Convenției [*Gäfgen împotriva Germaniei* (MC), pct. 170; *Bivolaru împotriva României (nr. 2)*, pct. 170].

44. Atunci când instanțele naționale acordă despăgubiri pentru o pretenasă încălcare a art. 3 unor reclamanti care nu se mai află în detenție, aceștia își pierd calitatea de victimă. Dacă instanțele naționale despăgubesc totuși persoane aflate încă în detenție, despăgubirea nu permite acestor persoane să obțină o reparație directă și corespunzătoare pentru drepturile lor în temeiul art. 3, și anume încetarea sau îmbunătățirea condițiilor de detenție (*J.M.B. și alții împotriva Franței*, pct. 167-169).

45. În cazul în care o încălcare a art. 5 § 1 a fost recunoscută în mod explicit la nivel național, fapt care a oferit reclamantului posibilitatea de a solicita despăgubiri într-o procedură separată și de a obține o reparație corespunzătoare, este legitimă așteptarea ca reclamantul, în mod rezonabil, să se adreseze instanțelor naționale pentru a obține despăgubiri, în loc să se adreseze Curții pentru a solicita

confirmarea nelegalității detenției sale, care fusese deja recunoscută [*Al Husin împotriva Bosniei și Herțegovinei (nr. 2)*, pct. 89-90]. În ceea ce privește art. 5 § 5, un reclamant își poate pierde calitatea de victimă atunci când autoritățile naționale acordă despăgubiri prin reducerea pedepsei aplicate reclamantului în mod explicit și măsurabil, în loc să acorde reclamantului un avantaj financiar (*Porchet împotriva Elveției*, pct. 14-26). Reducerea pedepsei poate fi relevantă, de asemenea, pentru pierderea calității de victimă în ceea ce privește durata unei arestări preventive care încalcă art. 5 § 3 (*ibidem*, pct. 20; *Šćensnovičius împotriva Lituaniei*, pct. 88-93; a se compara și contrasta cu *Malkov împotriva Estoniei*, pct. 40-41).

46. De asemenea, o persoană nu se poate pretinde victima unei încălcări a dreptului la un proces echitabil, în sensul art. 6 din Convenție, care ar fi avut loc în cursul unei proceduri în care s-a dispus o soluție de achitare sau de încetare a urmăririi penale [*Sakhnovskiy împotriva Rusiei* (MC), pct. 77; *Oleksy împotriva Poloniei* (dec.); *Koç și Tambaş împotriva Turciei* (dec.); *Bouglame împotriva Belgiei* (dec.)], cu excepția capetelor de cerere privind durata procedurii respective [*Osmanov și Husseinov împotriva Bulgariei* (dec.)]. În schimb, pentru capete de cerere formulate în temeiul art. 10, achitarea poate să nu fie relevantă pentru pierderea calității de victimă (*Döner și alții împotriva Turciei*, pct. 89).

În cazul în care un reclamant este condamnat în cele din urmă în cadrul unei proceduri care a încălcat art. 6 și, prin urmare, dobândește calitatea de victimă, statul este cel căruia îi revine sarcina de a-i pune la dispoziție în timp util căi de atac adecvate și suficiente pentru capătul de cerere respectiv. În continuare, Curtea va aprecia dacă aceste proceduri ulterioare l-au privat pe reclamant de calitatea de victimă deoarece i s-a acordat o reparație suficientă [*Webster împotriva Regatului Unit* (dec.) și referințele citate].

Aplicarea unei pedepse mai puțin severe de către o instanță penală internă pe motivul duratei excesive a procesului poate echivala cu o recunoaștere corespunzătoare și o reparație suficientă pentru întârzierile survenite în procesul respectiv (art. 6 § 1), cu condiția ca reducerea să fie explicită și măsurabilă (*Chiarello împotriva Germaniei*, pct. 54-59). Reducerea pedepsei poate fi relevantă, de asemenea, pentru pierderea calității de victimă în ceea ce privește durata unei arestări preventive care încalcă art. 5 § 3 (*Šćensnovičius împotriva Lituaniei*, pct. 88-93; a se compara și contrasta cu *Malkov împotriva Estoniei*, pct. 40-41). Calitatea de victimă în ceea ce privește dreptul la un proces echitabil nu se poate pierde atunci când o altă hotărâre, cu privire la un aspect diferit de cel invocat de persoana în cauză, a fost pronunțată în favoarea sa în cadrul altei proceduri (*Sine Tsaggarakis A.E.E. împotriva Greciei*, pct. 27-31).

47. În alte cauze, păstrarea calității de victimă poate să depindă de cuantumul despăgubirii acordate de instanțele naționale sau, cel puțin, de posibilitatea de a solicita și a obține despăgubire pentru prejudiciul suferit, având în vedere faptele în legătură cu care victima se plânge Curții și caracterul efectiv (inclusiv celeritatea) căii de atac care permite acordarea unei asemenea despăgubiri [*Normann împotriva Danemarcei* (dec.); *Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC), pct. 202; a se vedea, de asemenea, *Jensen și Rasmussen împotriva Danemarcei* (dec.); *Kurić și alții împotriva Sloveniei* (MC), pct. 262; *J.B. și alții împotriva Ungariei* (dec.), pct. 59]. În ceea ce privește caracterul suficient al despăgubirii acordate unei asociații care reprezintă mai multe persoane, a se vedea *Društvo za varstvo upnikov împotriva Sloveniei* (dec.), pct. 48-64.

48. Pentru alte situații specifice, a se vedea *Marshall și alții împotriva Maltei*, pct. 33-34, 46-47 (art. 6); *Arat împotriva Turciei*, pct. 47 (art. 6); *Constantinescu împotriva României*, pct. 40-44 (art. 6 și 10); *Guisset împotriva Franței*, pct. 66-70 (art. 6); *Chevrol împotriva Franței*, pct. 30 și urm. (art. 6); *Kerman împotriva Turciei*, pct. 106 (art. 6); *Moskovets împotriva Rusiei*, pct. 50 (art. 5); *Bivolaru împotriva României (nr. 2)*, pct. 168-175 (art. 8); *Moon împotriva Franței*, pct. 29 și urm. (art. 1 din Protocolul nr. 1); *D.J. și A.-K.R. împotriva României* (dec.), pct. 77 și urm. (art. 2 din Protocolul nr. 4); *Sergey Zolotukhin împotriva Rusiei* (MC), pct. 115 (art. 4 din Protocolul nr. 7); *Dalban împotriva României* (MC), pct. 44 (art. 10); *Güneş împotriva Turciei* (dec.) (art. 10); *Çölgeçen și alții împotriva Turciei*, pct. 39-40, (art. 2 din Protocolul nr. 1).

49. Faptul că o persoană juridică este declarată în stare de faliment în cursul procedurii în temeiul Convenției nu o privează în mod necesar de calitatea de victimă [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), pct. 94]. Același lucru este valabil și în cazul unei societăți comerciale care a încetat să mai existe și ai cărei acționari unici și-au exprimat interesul de a menține cererea în numele acesteia [*Euromak Metal Doo împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 32-33, având ca obiect o acțiune în contencios fiscal în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1].

50. Scoaterea de pe rol poate interveni ca urmare a pierderii calității de victimă/*locus standi* a reclamantului. În ceea ce privește soluționarea cauzei la nivel intern după pronunțarea deciziei de admisibilitate, a se vedea *Ohlen împotriva Danemarcei* (scoatere de pe rol); pentru un contract de cesiune a drepturilor care fac obiectul unei cereri aflate în curs de examinare de către Curte, a se vedea *Dimitrescu împotriva României*, pct. 33-34.

51. De asemenea, Curtea examinează evenimentele care s-au produs după introducerea unei cereri pentru a stabili dacă respectiva cauză trebuie scoasă de pe rol pentru unul sau mai multe din motivele prevăzute la art. 37 din Convenție, chiar dacă reclamantul se poate pretinde în continuare „victimă” [*Pisano împotriva Italiei* (scoatere de pe rol) (MC), pct. 39], sau chiar independent de aspectul dacă reclamantul poate în continuare să pretindă calitatea de victimă. Pentru evenimente care survin după pronunțarea deciziei de desesizare în favoarea Marii Camere, a se vedea *El Majjaoui și Stichting Touba Moskee împotriva Țărilor de Jos* (scoatere de pe rol) (MC), pct. 28-35; după ce o cerere a fost declarată admisibilă, a se vedea *Shevanova împotriva Letoniei* (scoatere de pe rol) (MC), pct. 44 și urm.; după pronunțarea hotărârii Camerei, a se vedea *Sisojeva și alții împotriva Letoniei* (scoatere de pe rol) (MC), pct. 96.

f. Decesul reclamantului

52. În principiu, o cerere depusă de un reclamant care a decedat după introducerea acesteia poate fi menținută de moștenitorii săi sau de rudele apropiate care își exprimă dorința de a continua procedura cu condiția ca aceștia să aibă un interes suficient în cauză [*López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), pct. 71-73; *Malhous împotriva Republicii Cehe* (dec.) (MC); *Tagiyev și Huseynov împotriva Azerbaidjanului*, pct. 23-24 și referințele citate; *Hristozov și alții împotriva Bulgariei*, pct. 71; *Ergezen împotriva Turciei*, pct. 30; *Pais Pires de Lima împotriva Portugaliei*, pct. 36-40].

53. Cu toate acestea, în cazul în care reclamantul a decedat în cursul procedurii și nu și-a exprimat nimeni dorința de a menține cererea sau persoanele care și-au exprimat această dorință nu sunt moștenitori ori rude suficient de apropiate reclamantului și nu pot demonstra că au un interes legitim pentru menținerea cererii, Curtea o scoate de pe rol [*Léger împotriva Franței* (scoatere de pe rol) (MC), pct. 50; *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), pct. 57; *Burlya și alții împotriva Ucrainei*, pct. 70-75], dacă nu există cazuri excepționale, în care Curtea consideră că respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție și protocoalele sale impune continuarea examinării cauzei [*Paposhvili împotriva Belgiei* (MC), pct. 129-133; *Delecolle împotriva Franței*, pct. 39; *Karner împotriva Austriei*, pct. 25 și urm.].

54. A se vedea, de exemplu, *Raimondo împotriva Italiei*, pct. 2, și *Stojkovic împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 25 (văduvă și copii); *X împotriva Franței*, pct. 26 (părinți); *Malhous împotriva Republicii Cehe* (dec.) (MC) (nepot și potențial moștenitor); *Velikova împotriva Bulgariei* (dec.), *Ivko împotriva Rusiei*, pct. 64-70 și *Delecolle împotriva Franței*, pct. 39-44 (partener necăsătorit sau *de facto*); *a contrario Thévenon împotriva Franței* (dec.) (legatar universal fără legătură de rudenie cu reclamantul decedat); *Léger împotriva Franței* (scoatere de pe rol) (MC), pct. 50-51 (nepoată).

4. Reprezentare

55. În cazul în care reclamantii hotărăsc să acționeze prin intermediul unui reprezentant, în conformitate cu art. 36 § 1 din Regulamentul Curții, în loc să depună chiar ei cererile, art. 45 § 3 din Regulament stabilește cerința ca aceștia să prezinte un mandat de reprezentare, în formă scrisă, cu semnăturile corespunzătoare. Este esențial ca reprezentanții să demonstreze că au primit instrucțiuni

precise și explicate din partea persoanei care pretinde că este victimă în sensul art. 34 și în numele căreia intenționează să acționeze în fața Curții [*Post împotriva Țărilor de Jos* (dec.); *Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României*, (MC), pct. 102 – a se vedea, de asemenea, *Oliyevskyy împotriva Ucrainei* (dec.), pct. 16-22 și *V.M. și alții împotriva Belgiei* (scoater de pe rol) (MC), pct. 32-41, în care reclamantii nu au păstrat legătura cu reprezentantul lor și *a contrario*, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 69-79, precum și referințele citate, în care reprezentantul a păstrat legătura cu ambii reclamanti la telefon și prin aplicația WhatsApp, și existența unor împrejurări speciale referitoare la respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție și prin protocoalele sale care au obligat Curtea să continue examinarea cererii (art. 37 § 1 *in fine*)]. Cu privire la validitatea mandatului de reprezentare, a se vedea *Aliev împotriva Georgiei*, pct. 44-49; cu privire la autenticitatea cererii, a se vedea *Velikova împotriva Bulgariei*, pct. 48-52.

56. Cu toate acestea, pentru victimele unor pretinse încălcări ale art. 2, art. 3 și art. 8 din Convenție din partea autorităților naționale pot interveni considerente speciale cu privire la vulnerabilitatea victimelor, din perspectiva vârstei, a sexului sau a handicapului, considerente ce îi pot împiedica să adreseze o cerere Curții, precum și cu privire la legăturile dintre persoana care depune cererea și victimă. În astfel de cauze, cererile depuse de persoane fizice în numele uneia sau mai multor victime au fost declarate admisibile chiar și în absența unui mandat de reprezentare valabil [*Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* (MC), pct. 103; cu toate acestea, a se compara și contrasta cu *Lambert și alții împotriva Franței* (MC), pct. 96-106]. A se vedea, de exemplu, *İlhan împotriva Turciei* (MC), pct. 55, în care reclamantul a formulat capete de cerere în numele fratelui său, care fusese supus la rele tratamente; *Y.F. împotriva Turciei*, pct. 29, în care un soț s-a plâns de faptul că soția sa a fost constrânsă să se supună unui control ginecologic; decizia Comisiei *S.P., D.P. și A.T. împotriva Regatului Unit*, în care un avocat a formulat un capăt de cerere în numele copiilor pe care i-a reprezentat în cadrul procedurii interne, în cursul căreia i se desemnase calitatea de tutor *ad litem*; *V.D. și alții împotriva Rusiei*, pct. 80-84, în care cererea a fost introdusă de un tutore în numele unor minori. A se vedea, de asemenea, *a contrario*, *Lambert și alții împotriva Franței* (MC), pct. 105, în care Curtea a statuat că părinții victimei directe, care nu a putut să își exprime dorința cu privire la o decizie de sistare a nutriției și hidratării care îi permitea să rămână în viață în mod artificial, nu au avut capacitatea de a formula capete de cerere în temeiul art. 2, art. 3 și art. 8 din Convenție în numele său sau pentru acesta; și *Gard și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 63-70, care se deosebea de *Lambert și alții împotriva Franței*, deoarece victima directă era minoră, neavând posibilitatea să își exprime opiniile ori să trăiască o viață independentă, și în care Curtea a dezbătut dacă părinții victimei directe aveau calitatea necesară pentru a formula capete de cerere în temeiul art. 2 și 5 în numele său, dar nu a ajuns la o concluzie definitivă cu privire la acest punct, având în vedere că problemele au fost ridicate de către reclamanti și în nume propriu.

57. În *Blyudik împotriva Rusiei* (pct. 41-44), având ca obiect legalitatea plasamentului într-o instituție de învățământ închisă pentru minori, Curtea a declarat că reclamanta avea dreptul să sesizeze Curtea pentru a proteja interesul minorei în temeiul art. 5 și 8 în ceea ce privește plasamentul acesteia în instituție: fiica era minoră în momentul faptelor în discuție, precum și la data depunerii cererii. După ce a împlinit vârsta majoratului, fiica reclamantei și-a confirmat interesul față de cerere și a acordat mandat de împuternicire avocatului care o reprezenta deja pe reclamantă în cauza aflată pe rolul Curții.

58. Curtea a stabilit că, în circumstanțe excepționale, o asociație poate acționa în calitate de reprezentant al unei victime, în lipsa unui mandat de reprezentare și independent de faptul că victima a decedat înainte de depunerea cererii în temeiul Convenției [*Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* (MC), pct. 112]. Curtea a considerat că o concluzie diferită ar împiedica examinarea la nivel internațional a unor astfel de acuzații grave de încălcare a Convenției, existând riscul ca statul pârât să fie exonerat de răspunderea ce îi revine în temeiul Convenției (*Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului – Comitetul Helsinki în numele lui Ionel Garcea împotriva României*, pct. 42; *Kondrulin împotriva Rusiei*, pct. 31). În *Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României* (MC), având ca obiect incapacitatea statului de a acorda

asistența corespunzătoare unui bolnav mintal diagnosticat cu HIV, Curtea a admis calitatea procesuală a asociației reclamante în lipsa mandatului de reprezentare pentru următoarele motive: vulnerabilitatea lui Valentin Câmpeanu, care suferea de o dizabilitate mintală gravă; gravitatea afirmațiilor formulate în temeiul art. 2 și art. 3 din Convenție; lipsa moștenitorilor sau a reprezentanților legali care să inițieze procedura în temeiul Convenției în numele acestuia; legăturile pe care societatea reclamantă le-a avut cu Valentin Câmpeanu și implicarea acesteia în procedura internă în urma decesului său, în cursul căreia nu s-a contestat faptul că avea calitate procesuală pentru a acționa în numele său [pct. 104-111].

59. În *L.R. împotriva Macedoniei de Nord* (examinată în cadrul art. 3), reclamantul avea un tutore legal care ar fi putut acorda unei asociații autoritatea necesară pentru reprezentarea reclamantului în fața Curții. Însă tutorele reclamantului a fost acuzat că nu și-a îndeplinit responsabilitatea de a proteja interesele reclamantului atât în fața autorităților naționale, cât și în fața Curții. În consecință, nu era de așteptat ca persoana suspectată că a fost parte la pretinsa neglijare generală a reclamantului, cu încălcarea drepturilor sale în temeiul art. 3, să depună o plângere pentru aceste motive în fața Curții (pct. 50). Pe de altă parte, asociația care îl reprezenta pe reclamant l-a vizitat la scurt timp după ce cazul său a fost făcut public, a contactat diverse autorități cu privire la situația sa, a formulat de urgență plângere penală la procurorul general și a urmărit progresul acesteia, aducând-o în atenția celor mai înalte organe de urmărire penală. În consecință, Curtea a recunoscut în mod excepțional calitatea procesuală a asociației în numele reclamantului (pct. 51-53).

60. În schimb, în *Comitetul Helsinki-Bulgaria împotriva Bulgariei* (dec.), Curtea nu a recunoscut calitatea de victimă a asociației reclamante care a acționat în numele unor minori care au decedat în centre pentru copii cu handicap mintal deoarece asociația reclamantă nu a avut nicio legătură cu minorii înainte de deces, iar asociația nu a avut calitate procesuală oficială în cursul procedurilor interne (pct. 59); a se vedea, de asemenea, *Nencheva și alții împotriva Bulgariei*, pct. 93, în care Curtea nu a recunoscut calitatea de victimă a asociației reclamante care acționa în numele victimelor directe, constatând că aceasta nu a adus cazul în atenția instanțelor naționale și, de asemenea, că faptele în litigiu nu au avut niciun impact asupra activităților sale, asociația fiind în măsură să își continue activitatea în vederea îndeplinirii obiectivelor sale.

61. Nicio dispoziție din Convenție nu permite unui terț intervenient să reprezinte o altă persoană în fața Curții [*Lambert și alții împotriva Franței* (MC), pct. 110].

B. Libera exercitare a dreptului la recurs individual

Art. 34 din Convenție – Cereri individuale

„[...] Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nicio măsură exercițiul eficace al acestui drept.”

Cuvinte cheie HUDOC

Împiedicarea exercitării dreptului la recurs (art. 34)

1. Principii și exemple

62. Dreptul de a sesiza Curtea este absolut și nu face obiectul vreunei limitări. Acest principiu implică libertatea de comunicare cu instituțiile Curții (pentru corespondența în detenție, a se vedea *Peers împotriva Greciei*, pct. 84; *Kornakovs împotriva Letoniei*, pct. 157 și urm.). A se vedea, de asemenea, în acest sens, Acordul european din 1996 privind persoanele participante la proceduri în fața Curții Europene a Drepturilor Omului (*STCE nr. 161*).

63. Autoritățile naționale trebuie să se abțină de la orice formă de presiune asupra reclamanților în

sensul retragerii sau modificării plângerilor acestora. Potrivit Curții, presiunea poate lua forma unor intimidări directe și a unor acte flagrante de intimidare a reclamantilor sau a potențialilor reclamanti, a familiilor acestora sau a reprezentanților legali, precum și forma unor acte sau contacte indirecte necorespunzătoare [*Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* (MC), pct. 102]. Curtea examinează efectul disuasiv asupra exercitării dreptului de recurs individual (*Colibaba împotriva Moldovei*, pct. 68). Nerespectarea de către guvernul pârât a obligației procedurale ce îi revine în temeiul art. 34 nu impune în mod necesar ca pretinsa ingerință să fi restricționat efectiv exercitarea dreptului la recurs individual sau să fi avut un impact semnificativ asupra acesteia. Obligațiile procedurale prevăzute la art. 34 și art. 38 din Convenție trebuie să fie executate indiferent de eventuala soluționare a procedurii și astfel încât să se evite orice efect descurajator real sau potențial asupra reclamantilor sau a reprezentanților acestora (*Mehmet Ali Ayhan și alții împotriva Turciei*, pct. 41).

64. În anumite condiții, Curtea poate ridica din oficiu problema stabilirii dacă reclamantul a făcut obiectul unor măsuri de intimidare, care au constituit un obstacol în calea exercitării efective a dreptului la recurs individual (*Lopata împotriva Rusiei*, pct. 147).

65. Trebuie să se țină seama de vulnerabilitatea reclamantului și de riscul ca autoritățile să îl influențeze [*Iambor împotriva României (nr. 1)*, pct. 212]. Reclamantul poate fi într-o situație deosebit de vulnerabilă atunci când se află în arest preventiv, iar contactele sale cu familia sau cu lumea exterioară sunt supuse restricțiilor (*Cotleț împotriva României*, pct. 71).

66. Exemple de reținut

- interogatoriile efectuate de autorități cu privire la cerere: *Akdivar și alții împotriva Turciei*, pct. 105; *Tanrikulu împotriva Turciei* (MC), pct. 131;
- amenințarea cu punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva avocatului reclamantului: *Kurt împotriva Turciei*, pct. 159-65; plângere depusă de autorități împotriva avocatului care l-a apărat pe reclamant în procedura internă: *McShane împotriva Regatului Unit*, pct. 151; măsuri disciplinare și de alt tip împotriva avocaților reclamantilor: *Khodorkovskiy și Lebedev împotriva Rusiei*, pct. 929-933;
- interogatoriul efectuat de poliție asupra avocatului și traducătorului reclamantei cu privire la cererea de reparație echitabilă: *Fedotova împotriva Rusiei*, pct. 49-51; anchetă dispusă de reprezentantul Guvernului: *Ryabov împotriva Rusiei*, pct. 53-65;
- imposibilitatea ca avocatul și medicul reclamantului să se întâlnească: *Boicenco împotriva Moldovei*, pct. 158-59;
- măsuri de limitare a contactului unui reclamant cu reprezentantul său: *Shtukurov împotriva Rusiei*, pct. 140, în care interzicerea vizitelor unui avocat, însoțită de interzicerea apelurilor telefonice și a corespondenței, a fost considerată incompatibilă cu obligațiile ce revin statului pârât în temeiul art. 34, și *Zakharkin împotriva Rusiei*, pct. 157-160, în care contactul reclamantului cu reprezentantul său în fața Curții a fost restricționat pe motiv că reprezentantul în cauză nu era un avocat profesionist și nu făcea parte din niciun barou;
- interceptarea scrisorilor trimise reclamantilor aflați în detenție de către reprezentanții lor legali, care cuprindeau formulare de procură care trebuiau completate în scopul depunerii și finalizării ulterioare a cererii lor la Curte: *Mehmet Ali Ayhan și alții împotriva Turciei*, pct. 39-45 și referințele citate;
- nerespectarea confidențialității discuțiilor dintre societatea reclamantă și avocat într-o sală de reuniuni: *Oferta Plus SRL împotriva Moldovei*, pct. 156;
- amenințări din partea autorităților penitenciare: *Petra împotriva României*, pct. 44;
- refuzul administrației penitenciare de a trimite o cerere Curții, pe motiv că nu ar fi fost epuizate căile de atac interne: *Nurmagomedov împotriva Rusiei*, pct. 61;
- presiuni exercitate asupra unui martor într-o cauză introdusă în fața Curții cu privire la condițiile de detenție: *Novinskiy împotriva Rusiei*, pct. 119 și urm.;

- remarci disuasive ale autorităților penitenciare, combinate cu omisiuni și întârzieri nejustificate în a pune la dispoziție deținutului materialele necesare pentru corespondența acestuia și documentele solicitate pentru susținerea cererii sale către Curte: [Gagiu împotriva României](#), pct. 94 și urm.;
- refuzul autorităților de a pune la dispoziția unui reclamant aflat în detenție copiile documentelor necesare formulării cererii sale către Curte: [Naydyon împotriva Ucrainei](#), pct. 68; [Vasiliy Ivashchenko împotriva Ucrainei](#), pct. 107-10;
- pierderea de către autoritățile penitenciare a unor documente care nu pot fi înlocuite, în legătură cu cererea înaintată Curții de către o persoană lipsită de libertate: [Buldakov împotriva Rusiei](#), pct. 48-50;
- măsuri de intimidare și presiuni asupra reclamantului din partea autorităților privind cererea înaintată Curții de către acesta: [Lopata împotriva Rusiei](#), pct. 154-160.

67. Circumstanțele cauzei pot atenua gravitatea pretensei ingerințe în exercitarea dreptului la recurs individual [[Sisojeva și alții împotriva Letoniei](#) (scoatere de pe rol) (MC), pct. 118 și urm.]. A se vedea, de asemenea, [Holland împotriva Suediei](#) (dec.), în care Curtea a considerat că distrugerea înregistrărilor audio ale unei ședințe, conform legislației suedeze, înaintea expirării termenului de 6 luni prevăzut pentru introducerea unei cereri la Curte, nu a afectat exercitarea efectivă de către reclamant a dreptului de recurs, [Farcaș împotriva României](#) (dec.), în care Curtea a considerat că imposibilitatea invocată de către reclamantul cu handicap fizic de a epuiza căile de atac interne, datorată lipsei amenajărilor speciale care să permită accesul la servicii publice, nu a afectat exercitarea efectivă de către reclamant a dreptului său de recurs; a se vedea [Yepishin împotriva Rusiei](#), pct. 73-77, în care Curtea a considerat că refuzul administrației penitenciare de a plăti cheltuielile de expediere a scrisorilor adresate de reclamant Curții nu a afectat exercitarea efectivă de către partea în cauză a dreptului său de recurs; [Yam împotriva Regatului Unit](#), pct. 79-83, în care Curtea a considerat că decizia autorităților naționale de a nu divulga probele prezentate în ședință secretă, în absența unei cereri din partea Curții, nu l-a împiedicat pe reclamant să își exercite efectiv dreptul de recurs, întrucât a existat un control independent și riguros privind motivul invocat pentru necesitatea de a păstra confidențialitatea materialelor.

2. Obligațiile statului pârât

a. Art. 39 din Regulamentul Curții

68. Curtea poate indica măsuri provizorii în temeiul art. 39 din Regulament [[Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei](#) (MC), pct. 99-129]. Art. 34 este încălcat dacă autoritățile unui stat contractant nu iau toate măsurile care puteau fi adoptate în mod rezonabil în vederea respectării măsurii indicate de Curte [[Paladi împotriva Moldovei](#) (MC), pct. 87-92].

69. Guvernul trebuie să demonstreze Curții că măsura provizorie a fost respectată sau, în cazuri excepționale, că a existat un obstacol obiectiv care l-a împiedicat să se conformeze și că a întreprins toate demersurile rezonabile pentru a elimina obstacolul și pentru a ține la curent Curtea cu privire la situație [a se vedea, de exemplu, [A.N.H. împotriva Finlandei](#) (dec.), pct. 27].

70. Câteva exemple:

- omisiunea de a asigura în timp util o întrevedere între un solicitant de azil aflat în detenție și avocatul său, în ciuda măsurii provizorii indicate de Curte în acest sens, în conformitate cu art. 39 din Regulament: [D.B. împotriva Turciei](#), pct. 67;
- predarea deținuților către autoritățile irakiene, cu încălcarea măsurii provizorii indicate de Curte: [Al-Saadoon și Mufdhi împotriva Regatului Unit](#), pct. 162-65;
- expulzarea primului reclamant, cu încălcarea măsurii provizorii indicate de Curte: [Kamaliyevy împotriva Rusiei](#), pct. 75-79;
- nerespectarea involuntară, dar nu iremediabilă a măsurii provizorii indicate cu privire la art.

8: *Hamidovic împotriva Italiei* (dec.);

- nerespectarea măsurii provizorii de plasare a unei persoane lipsite de libertate într-o instituție medicală specializată: *Makharadze și Sikharulidze împotriva Georgiei*, pct. 100-105;
- nerespectarea măsurii provizorii indicate de Curte, având ca motiv un risc real de tortură în caz de extrădare: *Mannai împotriva Italiei*, pct. 54-57; *Labsi împotriva Slovaciei*, pct. 149-151;
- transferul secret al unei persoane care riscă să fie supusă unor rele tratamente în Uzbekistan și pentru care a fost indicată o măsură provizorie: *Abdulkhakov împotriva Rusiei*, pct. 226-231;
- transferul forțat în Tadjikistan al unei persoane, deși exista un risc real ca aceasta să fie supusă la rele tratamente și ca măsura provizorie să fie evitată: *Savridin Dzhurayev împotriva Rusiei*, pct. 218-219; a se vedea, de asemenea, neprotejarea, de către autoritățile ruse, a unui resortisant tadjik reținut de către acestea, împotriva unei returnări forțate în Tadjikistan, cu încălcarea măsurii provizorii indicate: *Nizomkhon Dzhurayev împotriva Rusiei*, pct. 157-159.
- pregătirea expulzării reclamantului într-un mod prin care s-a creat în mod deliberat o situație în care acesta ar fi întâmpinat mari dificultăți la depunerea unei cereri de măsuri provizorii în fața Curții: *M.A. împotriva Franței*, pct. 70.

71. Curtea trebuie să verifice respectarea măsurii provizorii, în timp ce statul care consideră că este în posesia unor elemente materiale care pot convinge Curtea să anuleze măsura respectivă trebuie să o informeze cu privire la acestea [*Paladi împotriva Moldovei* (MC), pct. 90-92; *Olaechea Cahuas împotriva Spaniei* pct. 70; *Groni împotriva Albaniei*, pct. 181 și urm.].

Depunerea unei simple cereri de aplicare a art. 39 nu este suficientă pentru a obliga statul să suspende executarea unei decizii de extrădare [*Al-Moayad împotriva Germaniei* (dec.), pct. 122 și urm.; a se vedea, de asemenea, obligația statului pârât de a coopera cu Curtea de bună-credință].

Deși nu există nicio cerință de epuizare a căilor de atac în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 34, iar Curtea este singura autoritate care poate să verifice respectarea unei măsuri provizorii, aceasta poate considera că o plângere formulată în temeiul art. 34 este prematură în cazul în care este strâns legată de o plângere care privește neprotejarea de către autorități a dreptului la viață, iar aceasta din urmă este încă pendinte în fața instanțelor naționale [*Ahmet Tunç și alții împotriva Turciei* (dec.), pct. 141-145].

b. Stabilirea faptelor

72. În timp ce Curtea este responsabilă de stabilirea faptelor, părților le revine obligația de a o asista în mod activ, oferindu-i toate informațiile relevante. Comportamentul lor poate fi luat în considerare la momentul cercetării probelor (*Irlanda împotriva Regatului Unit*, pct. 161).

73. Curtea a statuat că, pentru anumite tipuri de cereri, procedura prevăzută de Convenție nu se pretează, în toate cazurile, unei aplicări riguroase a principiului potrivit căruia „sarcina probei aparține reclamantului” și că este esențial, pentru buna funcționare a mecanismului recursului individual instituit prin art. 34, ca statele să ofere toate facilitățile necesare pentru a permite examinarea adecvată și efectivă a cererilor [*Bazorkina împotriva Rusiei*, pct. 170; *Tahsin Acar împotriva Turciei* (MC), pct. 253]. Această obligație le impune statelor contractante să furnizeze toate facilitățile necesare Curții și să organizeze o anchetă pentru stabilirea faptelor sau să se achite de obligațiile cu caracter general care le revin în cadrul examinării cererilor. Neprezentarea de către Guvern a informațiilor pe care le are la dispoziție, fără a oferi o justificare satisfăcătoare pentru aceasta, nu numai că poate conduce la anumite concluzii cu privire la temeinicia susținerilor reclamantului, ci poate totodată să afecteze în mod negativ respectarea de către un stat pârât a obligațiilor care îi incumbă în temeiul art. 38 din Convenție [*ibidem*, pct. 254; *Imakayeva împotriva Rusiei*, pct. 200; *Janowiec și alții împotriva Rusiei* (MC), pct. 202].

74. Statul pârât are obligația de a furniza elementele de probă cerute de Curte încă de la formularea solicitării, fie la data comunicării inițiale a cererii către Guvern, fie într-o etapă ulterioară a procedurii

(*ibidem*, pct. 203; *Enukidze și Girgvliani împotriva Georgiei*, pct. 295; *Bekirski împotriva Bulgariei*, pct. 111-113). Este necesar ca documentele solicitate să fie prezentate în integralitate, fiind o cerință esențială în cazul în care Curtea a stabilit o astfel de procedură, iar lipsa oricărui element trebuie justificată în mod corespunzător [*Janowiec și alții împotriva Rusiei* (MC), pct. 203]. În plus, orice document solicitat trebuie să fie prezentat în cel mai scurt termen și, în orice caz, cu respectarea termenului stabilit de Curte, o întârziere substanțială și nejustificată putând să o determine să considere explicațiile statului pârât ca fiind neconvingătoare (*ibidem*).

75. Curtea a considerat anterior că guvernul pârât nu a respectat cerințele art. 38, în cazul în care nu a oferit explicații pentru a-și justifica refuzul de a depune documente care i-au fost solicitate (a se vedea, de exemplu, *Maslova și Nalbandov împotriva Rusiei*, pct. 128-129) sau a depus o copie incompletă sau modificată, refuzând să predea originalul pentru examinarea lui de către Curte (a se vedea, de exemplu, *Trubnikov împotriva Rusiei*, pct. 50-57).

76. În cazul în care Guvernul a invocat confidențialitatea sau considerente de securitate pentru a-și justifica refuzul de a prezenta documentele solicitate, Curtea trebuie să verifice dacă existau motive legitime și solide pentru a trata documentele în cauză ca fiind secrete sau confidențiale [*Janowiec și alții împotriva Rusiei* (MC), pct. 205]. În ceea ce privește neprezentarea la Curte a unui raport clasat secret: *ibidem*, pct. 207 și urm.; *Nolan și K. împotriva Rusiei*, pct. 56 și urm.

Cu privire la legătura dintre art. 34 și art. 38, a se vedea *Bazorkina împotriva Rusiei*, pct. 170 și urm. și 175. Art. 34, care urmărește să asigure o exercitare efectivă a dreptului de recurs individual, poate fi considerat un fel de *lex generalis*, în timp ce art. 38 obligă în mod specific statele să coopereze cu Curtea.

c. Ancheta

77. Statul pârât trebuie, de asemenea, să faciliteze ancheta (art. 38 din Convenție), întrucât este obligația acestuia să asigure toate „facilitățile necesare” pentru a permite examinarea eficientă a cererilor [*Çakıcı împotriva Turciei* (MC), pct. 76]. Împiedicarea desfășurării unei anchete de constatare a faptelor constituie o încălcare a art. 38 (*Shamayev și alții împotriva Georgiei și Rusiei*, pct. 504).

I. Inadmisibilitatea de natură procedurală

A. Neepuizarea căilor de recurs interne

Art. 35 § 1 din Convenție – Condiții de admisibilitate

„1. Curtea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, așa cum se înțelege din principiile de drept internațional general recunoscute [...]”

Cuvinte-cheie HUDOC

Epuizarea căilor de recurs interne (art. 35 § 1) – Derogare de la principiul epuizării căilor de recurs interne (art. 35 § 1) – Cale de recurs internă efectivă (art. 35 § 1)

78. După cum indică însuși textul art. 35, această cerință este întemeiată pe principiile de drept internațional general recunoscute. Obligația de epuizare a căilor de atac interne aparține dreptului internațional cutumiar, recunoscut ca atare în jurisprudența Curții Internaționale de Justiție [de exemplu, a se vedea cauza *Interhandel (Elveția împotriva Statelor Unite)*, hotărârea din 21 martie 1959]. Aceasta este inclusă și în alte tratate internaționale privind drepturile omului: Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice [art. 41 alin. (1) lit. c)] și Protocolul său facultativ [art. 2 și art. 5 alin. (2) lit. b)], Convenția americană a drepturilor omului (art. 46) și Carta africană a drepturilor omului și popoarelor [art. 50 și art. 56 alin. (5)]. După cum a observat Curtea Europeană a Drepturilor Omului în *De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei*, statul poate renunța la beneficiul regulii privind epuizarea căilor de atac interne, întrucât există o îndelungată practică internațională consacrată în acest sens (pct. 55).

79. Curtea este menită să joace un rol subsidiar în raport cu sistemele naționale de protecție a drepturilor omului și este de dorit ca instanțele naționale să aibă inițial posibilitatea de a se pronunța cu privire la aspectele referitoare la compatibilitatea dreptului intern cu Convenția [*A., B. și C. împotriva Irlandei* (MC), pct. 142]. Dacă, totuși, o cerere este introdusă ulterior la Strasbourg, Curtea trebuie să poată beneficia de deciziile instanțelor naționale, care se află în contact direct și permanent cu forțele vitale din propriile țări [*Burden împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 42].

80. Art. 35 § 1 nu privește decât căile de atac interne; acesta nu impune folosirea căilor de atac în cadrul organizațiilor internaționale. Dimpotrivă, în cazul în care reclamantul a înaintat deja cererea unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare, aceasta poate fi respinsă în temeiul art. 35 § 2 lit. b) din Convenție (a se vedea secțiunea I.E.). Cu toate acestea, principiul subsidiarității poate implica cerința de epuizare a căilor de atac interne, în cadrul căreia se solicită pronunțarea unei hotărâri preliminare de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) [*Laurus Invest Hungary KFT și alții împotriva Ungariei* (dec.), pct. 42, în care o hotărâre preliminară a CJUE a oferit instanțelor naționale orientări cu privire la criteriile care trebuie aplicate într-o cauză pendinte referitoare la o pretinsă încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1]. Este de competența Curții să stabilească natura internă sau internațională a unei anumite instanțe, luând în considerare toți factorii relevanți, inclusiv natura sa juridică, instrumentul care prevede înființarea acesteia, competența sa, poziția (dacă este cazul) în sistemul judiciar existent și finanțarea acesteia [*Jeličić împotriva Bosniei și Herțegovinei* (dec.); *Peraldi împotriva Franței* (dec.)] (a se vedea secțiunea I.E.).

1. Scopul regulii

81. Logica regulii privind epuizarea căilor de atac interne este de a conferi autorităților naționale și, în principal, instanțelor oportunitatea de a preveni sau de a repara pretense încălcări ale Convenției [a se vedea rezumatul principiilor din hotărârea în *Gherghina împotriva României* (dec.) (MC), pct. 84-89;

Mocanu și alții împotriva României (MC), pct. 221 și urm.; *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 69-77, cu referințele suplimentare]. Aceasta se întemeiază pe ipoteza, reflectată la art. 13, că ordinea juridică internă va asigura o cale de atac efectivă împotriva încălcărilor unor drepturi consacrate de Convenție. Aceasta reprezintă un aspect important al caracterului subsidiar al mecanismului introdus de Convenție [*Selmouni împotriva Franței* (MC), pct. 74; *Kudła împotriva Poloniei* (MC), pct. 152; *Andrášik și alții împotriva Slovaciei* (dec.)]. Ipoteza se aplică independent de încorporarea prevederilor Convenției în legislația națională (*Eberhard și M. împotriva Sloveniei*). Regula epuizării căilor de atac interne este indispensabilă funcționării sistemului de protecție instituit de Convenție și este un principiu de bază al acesteia [*Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC), pct. 69 și 97, *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 69-77, cu referințele suplimentare, în special la cauza *Akdivar și alții împotriva Turciei*].

Stabilirea dacă o procedură internă constituie o cale de atac efectivă în sensul art. 35 § 1, pe care un reclamant trebuie să o epuizeze și care ar trebui așadar să fie luată în considerare la calcularea termenului de 6 luni, depinde de o serie de factori, în special de capătul de cerere formulat de reclamant, de domeniul de aplicare al obligațiilor care îi revin statului în temeiul respectivei dispoziții din Convenție, de căile de atac disponibile în statul pârât și de circumstanțele specifice ale cauzei [*Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), pct. 134; a se vedea și *Kozacioğlu împotriva Turciei* (MC), pct. 40, și *D.H. și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), pct. 116].

2. Aplicarea regulii

a. Flexibilitatea

82. Epuizarea căilor de atac interne poate fi considerată mai degrabă o regulă de aur decât un principiu imuabil. Comisia și Curtea au subliniat frecvent necesitatea de aplicare a regulii cu o anumită flexibilitate și fără formalism excesiv, având în vedere contextul protecției drepturilor omului [*Ringeisen împotriva Austriei* pct. 89; *Lehtinen împotriva Finlandei* (dec.); *Gherghina împotriva României* (dec.) (MC), pct. 87]. De exemplu, Curtea admite că ultima etapă a epuizării căilor de atac interne poate să fie finalizată după depunerea cererii, dar înainte de stabilirea admisibilității acesteia [*Molla Sali împotriva Greciei* (MC), pct. 90].

Regula epuizării căilor de atac interne nu este absolută și nici nu se poate aplica în mod automat [*Kozacioğlu împotriva Turciei* (MC), pct. 40]. De exemplu, Curtea a decis că ar fi prea formalist să solicite reclamantilor să folosească o cale de atac pe care nici măcar instanța supremă a țării nu i-a obligat să o exercite [*D.H. și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), pct. 116-118]. Curtea a luat în considerare, într-o cauză, faptul că termenele impuse reclamantilor au fost foarte scurte, subliniindu-se „graba” cu care reclamantii au fost nevoiți să își prezinte argumentele (*Financial Times Ltd și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 43-44). Cu toate acestea, folosirea căilor de atac disponibile, în conformitate cu procedura internă, și respectarea formalităților stabilite în dreptul național au cu atât mai multă importanță cu cât se află în joc principii precum claritatea și securitatea juridică (*Saghinadze și alții împotriva Georgiei*, pct. 83-84).

83. Deși, în principiu, ar fi posibil să se admită că un litigiu de interes public declanșat de către un ONG – prevăzut în mod explicit de dreptul intern ca mijloc de apărare a intereselor unui grup mai mare de persoane – constituie o formă de epuizare a căilor de atac interne, un litigiu de interes public nu poate exonera un reclamant persoană fizică de obligația de a iniția propria procedură internă, în cazul în care acel litigiu nu corespunde exact situației sale individuale și capetelor de cerere specifice [*Kósa împotriva Ungariei* (dec.), pct. 55-63, privind o pretinsă discriminare împotriva copiilor de etnie romă]. În *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, pct. 78-81, Curtea a statuat că o organizație neguvernamentală, deși nu era reclamantă în fața Curții de la Strasbourg, ar fi putut acționa în calitate de reprezentant al intereselor reclamantilor în cadrul procesului penal intern, întrucât ONG-ul în cauză fusese înființat pentru ca persoanele care au suferit discriminări să poată fi apărute, inclusiv în instanță. De asemenea, Curtea a ținut seama de faptul că reprezentarea de către ONG-ul respectiv a intereselor reclamantilor în fața procurorilor și a instanțelor naționale (două grade de jurisdicție) nu a fost

niciodată pusă sub semnul întrebării sau contestată în vreun fel (a se vedea și *Gorraiz Lizarraga și alții împotriva Spaniei*, pct. 37-39).

b. Respectarea normelor interne și limite

84. Reclamantul trebuie să respecte normele și procedurile aplicabile în legislația internă; în caz contrar cererea lor riscă să fie respinsă, pe motiv că nu îndeplinește condiția prevăzută la art. 35 [*Ben Salah Adraoui și Dhaime împotriva Spaniei* (dec.); *Merger și Cros împotriva Franței* (dec.); *MPP Golub împotriva Ucrainei* (dec.); *Agbovi împotriva Germaniei* (dec.); *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 72 și 80]. S-a considerat că art. 35 nu a fost respectat atunci când recursul a fost respins din cauza unei erori de procedură a reclamantului [*Gäffgen împotriva Germaniei* (MC), pct. 143]. În cazul în care Guvernul susține că un reclamant nu a respectat normele interne (de exemplu, normele privind obligația de epuizare a căilor de atac ordinare înainte de a exercita o cale de atac în fața instanței constituționale), Curtea trebuie să verifice dacă aceste norme erau cerințe legale obligatorii preexistente, derivate din lege sau dintr-o jurisprudență consacrată (*Brincat și alții împotriva Maltei*, pct. 69; *Pop-Ilić și alții împotriva Serbiei*, pct. 42).

85. Totuși, este necesar să se observe că, atunci când o instanță de recurs examinează acțiunea pe fond, chiar dacă o consideră inadmisibilă, art. 35 § 1 este respectat (*Voggenreiter împotriva Germaniei*). Curtea consideră, de asemenea, că o cale de atac disponibilă este epuizată în cazul în care o instanță constituțională declară inadmisibilă plângerea în care reclamantul a invocat în mod suficient pe fond respectivul capăt de cerere privind o pretinsă încălcare a drepturilor prevăzute de Convenție [*Magyar Kétfarkú Kutya Párt împotriva Ungariei* (MC), pct. 53, 56-57 și referințele citate]. Este și cazul reclamantilor care nu au respectat formele impuse de legislația internă, chiar dacă fondul a fost examinat de autoritatea competentă (*Vladimir Romanov împotriva Rusiei*, pct. 52). Același lucru este valabil și pentru calea de atac formulată foarte sumar, la limita cerințelor legale, privind fondul asupra căruia o instanță s-a pronunțat, chiar și pe scurt [*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) împotriva Elveției (nr. 2)* (MC), pct. 43-45].

c. Existența mai multor căi de atac

86. Dacă reclamantul dispune de mai multe căi de atac potențial efective, acesta are obligația de a utiliza doar una dintre ele [*Moreira Barbosa împotriva Portugaliei* (dec.); *Jeličić împotriva Bosniei și Herțegovinei* (dec.); *Karakó împotriva Ungariei* pct. 14; *Aquilina împotriva Maltei* (MC), pct. 39]. Într-adevăr, atunci când a fost folosită o cale de atac, nu mai este impusă utilizarea alteia al cărei scop este, în esență, același [*Riad și Idiab împotriva Belgiei*, pct. 84; *Kozacıoğlu împotriva Turciei* (MC), pct. 40 și urm.; *Micallef împotriva Maltei* (MC), pct. 58; *Lagutin și alții împotriva Rusiei*, pct. 75; *Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), pct. 177]. Reclamantul trebuie să decidă care este cea mai potrivită cale de atac în cazul său [*Fabris și Parziale împotriva Italiei**, în care reclamantul nu a putut să introducă o acțiune civilă ca urmare a întreruperilor procedurii penale, după șapte ani de când acesta s-a constituit parte civilă, pct. 49-59; *O'Keeffe împotriva Irlandei* (MC), pct. 110-111; *Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), pct. 176, privind alegerea unui reclamant de a se constitui parte civilă în procedura penală și de a nu introduce o acțiune civilă separată]. Pe scurt, dacă dreptul intern prevede mai multe căi de atac paralele din diferite domenii de drept, reclamantul care a încercat să obțină o reparație pentru o pretinsă încălcare a Convenției prin intermediul uneia din aceste căi de atac nu este obligat să utilizeze și alte căi, dacă acestea urmăresc, în esență, același scop (*Jasinskis împotriva Letoniei* pct. 50 și 53-54)

d. Capete de cerere invocate pe fond

87. Nu este necesar ca dreptul consacrat prin Convenție să fie invocat în mod explicit în procedura internă, cu condiția ca respectivul capăt de cerere să fie invocat „cel puțin pe fond” [*Castells împotriva Spaniei*, pct. 32; *Ahmet Sadik împotriva Greciei*, pct. 33; *Fressoz și Roire împotriva Franței* (MC), pct. 38; *Azinas împotriva Ciprului* (MC), pct. 40-41; *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 72, 79 și 81-82; *Platini împotriva Elveției* (dec.), pct. 51]. Aceasta înseamnă că, în cazul în care

reclamantul nu a invocat prevederile Convenției, este necesar ca acesta să fi invocat capete de cerere cu efect echivalent sau similare, fundamentate pe prevederile dreptului intern, pentru a da ocazia în primul rând instanțelor naționale să remedieze încălcarea pretinsă [*Gäffen împotriva Germaniei* (MC), pct. 142, 144 și 146; *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), pct. 117; *Karapanagiotou și alții împotriva Greciei*, pct. 29; *Marić împotriva Croației*, pct. 53; *Portu Juanenea și Sarasola Yarzabal împotriva Spaniei*, pct. 62-63; și, în ceea ce privește un capăt de cerere care nu a fost invocat în fața instanței naționale de ultim grad de jurisdicție, chiar și în mod subsidiar, *Asociația Martorii lui Iehova împotriva Franței* (dec.); *Nicklinson și Lamb împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 89-94; *Peacock împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 32-41]. Nu este suficient ca reclamantul să fi exercitat o cale de atac care ar fi putut conduce la infirmarea măsurii atacate din alte motive care nu au legătură cu capătul de cerere privind încălcarea unui drept protejat de Convenție. Pentru a se putea considera că au fost epuizate „căile de recurs efective”, capătul de cerere întemeiat pe Convenție trebuie să fi fost formulat la nivel național [*Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 75; *Nicklinson și Lamb împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 90]. Reclamantul nu este scutit de obligația de a respecta această cerință nici dacă instanțele naționale ar fi putut sau ar fi fost obligate să examineze din oficiu cauza din perspectiva Convenției [*Van Oosterwijck împotriva Belgiei*, pct. 39; *Gaziyevev împotriva Azerbaidjanului* (dec.)].

În concluzie, simplul fapt că un reclamant și-a prezentat cauza în fața instanței relevante nu constituie în sine respectarea cerințelor art. 35 § 1, întrucât, chiar și în acele jurisdicții în care instanțele naționale pot sau chiar au obligația să examineze cauza din oficiu, reclamantii nu sunt scutiți de obligația de a sesiza instanțele respective cu acel capăt de cerere formulat ulterior în fața Curții. Astfel, pentru a epuiza în mod corespunzător căile de atac interne, nu este suficient ca o încălcare a Convenției să fie „evidentă”, astfel cum reiese din faptele cauzei sau din argumentele reclamantului. Mai degrabă, reclamantul trebuie să fi contestat efectiv (în mod expres sau pe fond) încălcarea în cauză într-un mod care să nu lase nicio îndoială cu privire la faptul că același capăt de cerere care a fost ulterior formulat în fața Curții a fost într-adevăr invocat la nivel național [*Farzaliyev împotriva Azerbaidjanului*, pct. 55; *Peacock împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 38].

e. Existența și caracterul adecvat

88. Reclamantilor le revine doar sarcina de a epuiza căile de atac interne disponibile atât în teorie, cât și în practică la momentul faptelor și care pot fi angajate de aceștia personal – și anume cele care erau accesibile, de natură să le ofere repararea prejudiciilor în legătură cu plângerile acestora și care prezentau perspective rezonabile de reușită [*Sejdovic împotriva Italiei* (MC), pct. 46; *Paksas împotriva Lituaniei* (MC), pct. 75; a se vedea, de asemenea, considerentul subsidiar al Curții din cauza *S.A.S. împotriva Franței* (MC), pct. 61, referitor la perspectivele rezonabile de reușită ale unui recurs întemeiat pe art. 9 din Convenție].

89. Nu este necesară epuizarea căilor de atac discreționare sau extraordinare, de exemplu solicitând unei instanțe revizuirea deciziei sale [*Çinar împotriva Turciei* (dec.); *Prystavska împotriva Ucrainei* (dec.)], sau cerând redeschiderea procedurilor, cu excepția circumstanțelor speciale în care, de exemplu, s-a constatat, potrivit legislației naționale, că un astfel de demers constituie în fapt o cale de atac efectivă [*K.S. și K.S. AG împotriva Elveției* decizia Comisiei; *Shibendra Dev împotriva Suediei* (dec.), pct. 41-43, 45 și 48], sau în care anularea unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat constituie singura posibilitate prin care statul pârât ar putea să remedieze problemele în cadrul sistemului său legislativ intern [*Kiiskinen și Kovalainen împotriva Finlandei* (dec.); *Nikula împotriva Finlandei* (dec.); *Dinchev împotriva Bulgariei* (dec.), pct. 27-29]. În mod similar, o plângere pe cale ierarhică nu reprezintă o cale de atac efectivă [*Horvat împotriva Croației*, pct. 47; *Hartman împotriva Republicii Ceha*, pct. 66]; și nici un exercițiu juridic care nu este direct accesibil reclamantului și depinde de exercitarea puterii discreționare a unui intermediar [*Tănase împotriva Moldovei* (MC), pct. 122]. O plângere adresată unui ministru reprezintă o plângere pe cale ierarhică și nu este considerată o cale de atac efectivă [*Polyakh și alții împotriva Ucrainei*, pct. 135; *Milovanović împotriva Serbiei*, pct. 104]. În ceea ce privește caracterul efectiv în speță al unei căi de atac care, în principiu, nu trebuie epuizată

(mediere), a se vedea raționamentul Curții din hotărârea *Egmez împotriva Ciprului*, pct. 66-73. În fine, nu poate fi considerată ca fiind o cale de atac internă efectivă aceea care nu este condiționată de un termen clar definit și, astfel, creează o incertitudine [*Williams împotriva Regatului Unit* (dec.) și referințele citate; *Nicholas împotriva Ciprului*, pct. 38-39].

90. Impunerea plângerii individuale în fața instanței constituționale în temeiul art. 35 § 1 din Convenție depinde în mare parte de particularitățile sistemului juridic al statului pârât și de sfera competențelor instanței sale constituționale [*Uzun împotriva Turciei* (dec.), pct. 42-71 și referințele citate]. Astfel, într-un stat în care competențele sale se limitează la controlul constituționalității și compatibilității ierarhice a normelor juridice, plângerea în fața Curții Constituționale nu este o cale de atac decât atunci când reclamantul contestă o prevedere legislativă sau un act normativ ca fiind contrare Convenției [*Grišankova și Grišankovs împotriva Letoniei* (dec.); *Liepājnieks împotriva Letoniei* (dec.)]. În schimb, această cale de atac nu este efectivă în cazul în care reclamantul se plânge doar de o aplicare sau o interpretare greșită a unei legi sau a unui act normativ, care nu sunt neconstituționale *per se* [*Smirnov împotriva Rusiei* (dec.); *Szott-Medyńska și alții împotriva Poloniei* (dec.); *Petrova împotriva Letoniei*, pct. 69-70]. Curtea a luat în considerare, de asemenea, dacă o plângere individuală introdusă în fața instanței constituționale a evoluat sau nu de-a lungul timpului astfel încât să poată fi considerată ca oferind o soluționare adecvată pentru un anumit capăt de cerere (*Ridić și alții împotriva Serbiei*, pct. 68-74, referitor la neexecutarea hotărârilor pronunțate cu privire la societăți colective/sociale) și dacă o astfel de cale de atac, care este efectivă în principiu, ar fi efectivă și în practică, având în vedere durata unei astfel de proceduri (*Story și alții împotriva Maltei*, pct. 82-85, cu privire la capete de cerere legate de condițiile de detenție, formulate în temeiul art. 3 din Convenție). De exemplu, Curtea a considerat o plângere constituțională ca fiind o cale de atac efectivă atunci când instanța constituțională a examinat, în cauze recente, eficiența unor anchete în temeiul art. 2 și 3, întemeindu-se pe jurisprudența Curții în cadrul aprecierii sale [*Kušić și alții împotriva Croației* (dec.), pct. 104-105]. De asemenea, Curtea interpretează în mod extensiv termenul „cale de recurs”, motiv pentru care ar trebui să fie epuizate și acțiunile în reparație care nu constituie căi de atac în sens strict (*Dos Santos Calado și alții împotriva Portugaliei*, pct. 91, referitoare la o contestație depusă în fața Completului de 3 judecători al instanței constituționale împotriva deciziei sumare în cauză).

91. Când reclamantul a încercat să folosească o cale de atac pe care Curtea o consideră neadecvată, perioada de timp scursă în acest scop nu împiedică termenul de 6 luni să curgă, ceea ce poate duce la respingerea cererii pentru nerespectarea acestui termen [*Rezgui împotriva Franței* (dec.), *Prystavka împotriva Ucrainei* (dec.)].

f. Caracterul accesibil și efectiv

92. Existența căilor de atac trebuie să fie suficient de sigură nu doar în teorie, ci și în practică. Pentru a stabili dacă o anumită cale de atac îndeplinește sau nu condiția caracterului accesibil și efectiv, este necesar să se ia în considerare circumstanțele specifice ale respectivei cauze. Poziția adoptată de instanțele interne trebuie să fie suficient de consolidată în ordinea juridică internă. Astfel, Curtea a reținut că o cale de atac la o instanță superioară își pierde din caracterul său „efectiv” dacă există divergențe în practica acelei instanțe, atât timp cât acele inconsecvențe ale practicii persistă [*Ferreira Alves împotriva Portugaliei (nr. 6)*, pct. 27-29].

93. De exemplu, Curtea a considerat că, atunci când un reclamant se plânge de condițiile de detenție după încetarea acesteia, o cale de atac pentru obținerea de despăgubiri disponibilă și suficientă – cu alte cuvinte, având perspective rezonabile de reușită pentru reclamant – este o cale de atac ce trebuie folosită conform art. 35 § 1 din Convenție [*Lienhardt împotriva Franței* (dec.); *Rhazali și alții împotriva Franței* (dec.); *Ignats împotriva Letoniei* (dec.); *J.M.B. și alții împotriva Franței*, pct. 163]. Cu toate acestea, în cazul în care reclamantul se afla încă în detenție la momentul depunerii cererii, pentru ca o cale de atac să fie efectivă, aceasta trebuie să poată pune capăt pretenției situației continue (*Torreggiani și alții împotriva Italiei*, pct. 50; *Neshkov și alții împotriva Bulgariei*, pct. 181 și 192-193; *Vasilescu împotriva Belgiei*, pct. 70 și 128). În mod normal, înainte de a sesiza Curtea cu plângeri referitoare la condițiile de detenție, reclamantii sunt obligați mai întâi să utilizeze în mod corespunzător calea de

atac preventivă disponibilă și efectivă și apoi, după caz, calea de atac compensatorie relevantă. Cu toate acestea, Curtea a admis că pot exista cazuri în care utilizarea unei căi de atac preventive, care în alte situații ar fi eficientă, ar fi inutilă având în vedere perioada scurtă de detenție a unui reclamant în condiții neadecvate și, astfel, singura opțiune viabilă ar fi o cale de atac compensatorie, care ar oferi posibilitatea obținerii unor despăgubiri pentru plasarea în trecut în astfel de condiții. Această perioadă poate depinde de mulți factori legați de modul de funcționare a sistemului național al căilor de atac (*Ulemek împotriva Croației*, pct. 84-88). Curtea a examinat diferite căi de atac în acest context: a se vedea, de exemplu, *Petrescu împotriva Portugaliei* (pct. 81-84), *J.M.B. și alții împotriva Franței* (pct. 212-221) și *Shmelev și alții împotriva Rusiei* (dec.), pct. 123-131;

94. În cazul în care un reclamant încearcă să împiedice îndepărtarea sa dintr-un stat contractant, ca urmare a unui pretins risc de încălcare a art. 2 sau 3 într-un stat terț, o cale de atac este efectivă numai dacă are efect suspensiv. În sens contrar, în cazul în care o cale de atac are un efect suspensiv, reclamantul are obligația, în mod normal, să epuizeze această cale de atac. Controlul judecătoresc, în cazul în care este disponibil și se opune îndepărtării, trebuie să fie considerat o cale de atac efectivă, pe care, în principiu, reclamantii sunt obligați să o epuizeze înainte de a depune o cerere la Curte sau de a solicita măsuri provizorii în temeiul art. 39 din Regulamentul Curții, pentru a întârzia îndepărtarea (*N.A. împotriva Regatului Unit*, pct. 90; *A.M. împotriva Franței*, pct. 64 și 79).

95. Curtea a hotărât că o cale de atac efectivă trebuie să funcționeze fără o întârziere excesivă (*Story și alții împotriva Maltei*, pct. 80). În ceea ce privește cauzele referitoare la durata procedurilor, soluția cea mai eficientă este o cale de atac menită să accelereze procedurile, pentru a le împiedica să devină excesiv de lungi. Cu toate acestea, statele pot alege, de asemenea, să introducă numai o cale de atac compensatorie, fără ca respectiva cale de atac să fie considerată că are caracter efectiv [*Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC), pct. 183 și urm.; *Marshall și alții împotriva Maltei*, pct. 82]. Pentru a respecta principiul termenului rezonabil, o cale de atac pentru durata procedurilor nu ar trebui, în principiu și în absența unor circumstanțe excepționale, să dureze mai mult de 2 ani și jumătate pentru două grade de jurisdicție, inclusiv faza de executare (*ibidem*, pct. 88).

96. În ceea ce privește neexecutarea hotărârilor, Curtea a constatat, în *Solonskiy și Petrova împotriva Rusiei* (dec.), că posibilitatea de a formula o acțiune în răspundere civilă împotriva autorităților, care nu plătesc reclamanților despăgubirile stabilite prin hotărâre judecătorească, constituia o cale de atac efectivă, întrucât avea șanse rezonabile de reușită în cauzele reclamanților (pct. 34-40).

97. În ceea ce privește prezumția de nevinovăție (art. 6 § 2), o cale de atac în temeiul normelor dreptului civil poate fi considerată, în principiu, a avea un caracter efectiv împotriva unor pretinse încălcări. În mai multe cauze, Curtea a constatat că au caracter efectiv, în sensul Convenției, acele căi de atac în temeiul dreptului civil care oferă posibilitatea obținerii unor despăgubiri bănești, precum și alte proceduri de recunoaștere sau de încetare a încălcării prezumției de nevinovăție (a se vedea *Januškevičienė împotriva Lituaniei*, pct. 58-62 și referințele citate, în care reclamanta ar fi putut să inițieze o acțiune civilă pentru obținerea unor despăgubiri pentru încălcarea onoarei și demnității sale).

98. În contextul unei situații continue de nerespectare a drepturilor în materie de încredințare și vizitare în temeiul art. 8, nu este de așteptat ca un reclamant să depună o plângere separată la instanța constituțională sau la Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu privire la neexecutarea fiecărei măsuri provizorii în parte, întrucât pot exista numeroase astfel de măsuri în cadrul acțiunii principale. Prin urmare, Curtea urmează o abordare globală atunci când analizează procedura internă și ține seama de faptele generale care pot fi importante pentru contextul și fondul acțiunii principale (*Milovanović împotriva Serbiei*, pct. 106).

99. În cadrul unei proces de calomnie, Curtea a considerat că o cale de atac, care nu permite introducerea unei cereri de despăgubire pentru prejudiciul moral, este lipsită de caracter efectiv în cauzele referitoare la încălcarea dreptului la viață privată, întemeiate pe art. 8 (*Lewit împotriva Austriei*, pct. 66-67).

100. Ridicarea unei probleme legate de supravegherea secretă în cadrul unui proces penal poate fi

considerată sau nu o cale de atac efectivă în cazul unei plângeri întemeiate pe art. 8, în funcție de circumstanțele cauzei. Deși instanțele penale ar putea lua în considerare aspecte referitoare la corectitudinea admiterii probelor în cadrul proceselor penale, Curtea a constatat că acestea nu erau în măsură să ofere o cale de atac efectivă în cazul în care nu era de competența lor să examineze fondul capătului de cerere întemeiat pe art. 8, potrivit căruia ingerința în cauză nu era „prevăzută de lege” sau „necesară într-o societate democratică”, ori să acorde o reparație corespunzătoare în legătură cu acel capăt de cerere (*Hambardzumyan împotriva Armeniei*, pct. 40-44 și referințele citate; *Zubkov și alții împotriva Rusiei*, pct. 88).

101. Curtea trebuie să țină seama în mod realist nu numai de căile de atac formale prevăzute în sistemul juridic intern, ci și de contextul juridic și politic general în care acestea se situează, precum și de situația personală a reclamantului [*Akdivar și alții împotriva Turciei*, pct. 68-69; *Khashiyev și Akayeva împotriva Rusiei*, pct. 116-117; *Chiragov și alții împotriva Armeniei* (MC), pct. 119; *Sargsyan împotriva Azerbaidjanului* (MC), pct. 117-119]. Trebuie să se analizeze dacă, având în vedere circumstanțele speței, reclamantul a făcut tot ce se putea aștepta în mod rezonabil din partea acestuia pentru a epuiza căile de atac interne [*D.H. și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), pct. 116-122]. De exemplu, un reclamant nu a epuizat căile de atac interne atunci când nu a utilizat recursul – care nu putea fi considerat în mod evident inutil – sugerat de instanța națională, care l-a îndrumat în ceea ce privește următoarele măsuri concrete care trebuiau luate [*P. împotriva Ucrainei* (dec.), pct. 52-55]. Într-o cauză în care executarea unei hotărâri, prin care s-a dispus o relocare de urgență, a fost amânată și realizată după expirarea termenului stabilit, o acțiune în despăgubiri, introdusă împotriva statului cu scopul de a contesta perioada lungă de neexecutare a hotărârii, poate fi considerată o cale de atac efectivă, chiar dacă aceasta a fost exercitată după depunerea cererii la Curte [*Bouhamla împotriva Franței* (dec.), pct. 35-44].

102. Trebuie menționat că frontierele, de fapt sau de drept, nu sunt un obstacol *per se* pentru epuizarea căilor de atac interne; de regulă, reclamanții care locuiesc în afara jurisdicției unui stat contractant nu sunt exonerati de la regula epuizării căilor de atac interne în acel stat, indiferent de inconvenientele de ordin practic sau de o reticență personală de înțeles [*Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC), pct. 98 și 101, cu privire la reclamanți care nu s-au supus în mod voluntar jurisdicției statului pârât].

3. Limitele aplicării regulii

103. Potrivit „principiilor de drept internațional general recunoscute”, pot exista anumite circumstanțe specifice care să îl exonereze pe reclamant de obligația de epuizare a căilor de atac interne disponibile [*Sejdovic împotriva Italiei* (MC), pct. 55] (infra, pct. 4).

Această regulă nu se aplică nici în situația în care se face dovada unei practici administrative care constă în repetarea unor acte incompatibile cu Convenția și a toleranței oficiale a autorităților statului, astfel încât orice procedură ar fi inutilă sau lipsită de caracter efectiv [*Aksoy împotriva Turciei*, pct. 52; *Georgia împotriva Rusiei (I)* (MC), pct. 125-159].

În cazurile în care condiția epuizării de către reclamant a unei anumite căi de atac ar fi nerezonabilă în practică și ar constitui un obstacol disproporționat pentru o exercitare efectivă a dreptului la cerere individuală în temeiul art. 34 din Convenție, Curtea concluzionează că reclamantul este scutit de această condiție [*Veriter împotriva Franței*, pct. 27; *Gaglione și alții împotriva Italiei*, pct. 22; *M.S. împotriva Croației (nr. 2)*, pct. 123-125].

Aplicarea unei amenzi pe baza soluției pronunțate în apel atunci când nu se invocă un abuz de procedură exclude această cale de atac din rândul celor care trebuie să fie epuizate (*Principe împotriva Monaco*, pct. 95-97).

În situațiile care ridică îndoieli justificate cu privire la imparțialitatea unui judecător în temeiul art. 6 din Convenție este posibil să nu fie necesar ca un reclamant să solicite recuzarea judecătorului, ci, în schimb, este la latitudinea judecătorului să se recuze atunci când legislația națională impune acest

lucru (*Skrli împotriva Croației*, pct. 43-45 și referințele citate).

De regulă, cerința privind epuizarea căilor de atac interne, inclusiv opțiunea redeschiderii procesului, nu se aplică doar pretențiilor pentru reparație echitabilă formulate în temeiul art. 41 din Convenție [*Jalloh împotriva Germaniei* (MC), pct. 129; *S.L. și J.L. împotriva Croației* (reparație echitabilă) pct. 15].

4. Repartizarea sarcinii probei

104. În cazul în care Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne, acestuia îi revine sarcina de a proba că reclamantul nu a exercitat o cale de atac care era atât efectivă, cât și disponibilă [*Molla Sali împotriva Greciei* (MC), pct. 89; *Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 225; *Dalia împotriva Franței*, pct. 38; *McFarlane împotriva Irlandei* (MC), pct. 107; *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 77]. Caracterul accesibil al unei asemenea căi de atac trebuie să fie suficient de cert în drept și în practică (*Vernillo împotriva Franței*). Prin urmare, baza căii de atac în legislația internă trebuie să fie clară [*Scavuzzo-Hager și alții împotriva Elveției* (dec.); *Norbert Sikorski împotriva Poloniei*, pct. 117; *Sürmeli împotriva Germaniei* (MC), pct. 110-112]. Calea de atac trebuie să fie capabilă să asigure reparație în raport cu pretențiile reclamantului și să aibă șanse rezonabile de succes [*Scoppola împotriva Italiei (nr. 2)* (MC), pct. 71; *Magyar Keresztény Mennonita Egyház și alții împotriva Ungariei*, pct. 50; *Karácsony și alții împotriva Ungariei* (MC), pct. 75-82]. De exemplu, în domeniul recurgerii la forță în mod ilegal de către agenții statului, o acțiune care vizează numai acordarea de despăgubiri nu este o cale de atac efectivă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe aspectul material sau procedural al art. 2 și art. 3 din Convenție [*Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 227 și 234; *Jørgensen și alții împotriva Danemarcei* (dec.), pct. 52-53; a se vedea, *a contrario*, cauzele având ca obiect malpraxisul medical, în care Curtea a admis sau a impus ca reclamantii să exercite căi de atac civile sau administrative pentru a obține reparații, *Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), pct. 137-138; *V.P. împotriva Estoniei* (dec.), pct. 52-61; *Dumpe împotriva Letoniei* (dec.), pct. 55-76; a se vedea, de asemenea, *a contrario*, cauzele având ca obiect pretinsa neîndeplinire de către stat a obligației de a garanta protecția proprietății în contextul unor activități industriale periculoase, de exemplu o cauză având ca obiect o explozie la o rafinărie de petrol soldată cu daune ale proprietății, *Kurşun împotriva Turciei*, pct. 118-132]. Evoluția și disponibilitatea căii de atac invocate, inclusiv a domeniului de aplicare și aplicabilității acesteia, trebuie să fie clar stabilite și confirmate sau completate prin practică sau jurisprudență (*Mikolajová împotriva Slovaciei*, pct. 34). Acest lucru se aplică chiar și în contextul sistemelor de drept inspirate din „common law” cu o Constituție scrisă, care garantează implicit un drept invocat de reclamant [*McFarlane împotriva Irlandei* (MC), pct. 117, care se referă la o cale de atac care a existat în teorie aproape 25 de ani, dar care nu a fost niciodată exercitată].

Argumentele Guvernului sunt în mod clar mai solide dacă sunt oferite exemple din jurisprudența națională [*Andrášik și alții împotriva Slovaciei* (dec.); *Di Sante împotriva Italiei* (dec.); *Giummarra și alții împotriva Franței* (dec.); *Paulino Tomás împotriva Portugaliei* (dec.); *Johti Sappmelaccat Ry și alții împotriva Finlandei* (dec.); *Parrillo împotriva Italiei* (MC), pct. 87-105; *P. împotriva Ucrainei* (dec.), pct. 53]. Chiar dacă, în mod normal, Guvernul ar trebui să poată ilustra eficacitatea practică a unei căi de atac cu exemple de jurisprudență națională, Curtea acceptă că acest lucru poate fi mai dificil în țările mai mici, în care numărul de cauze specifice poate fi mai mic decât în țările mai mari (*Aden Ahmed împotriva Maltei*, pct. 63; *M.N. și alții împotriva San Marino*, pct. 81).

Această jurisprudență trebuie în principiu să fie anterioară datei de depunere a cererii [*Norbert Sikorski împotriva Poloniei*, pct. 115; *Dimitar Yanakiev împotriva Bulgariei (nr. 2)*, pct. 53 și 61], precum și relevantă în speță [*Saknovskiy împotriva Rusiei* (MC), pct. 43-44]; a se vedea totuși și principiile cu privire la crearea unei noi căi de atac când procedura este pendinte în fața Curții (principii menționate în continuare).

105. În cazul în care Guvernul susține că reclamantul ar fi putut invoca în mod direct Convenția în fața instanțelor naționale, trebuie să demonstreze cu exemple concrete gradul de certitudine a acestei căi de atac [*Slavgorodski împotriva Estoniei* (dec.)]. Acest lucru este valabil și pentru o cale de atac

întemeiată direct pe anumite prevederi generale ale Constituției naționale (*Kornakovs împotriva Letoniei*, pct. 84).

106. Curtea a fost mai receptivă la aceste argumente atunci când parlamentul național a introdus o cale de atac specifică pentru a soluționa durată excesivă a procedurii judiciare [*Brusco împotriva Italiei* (dec.); *Slaviček împotriva Croației* (dec.)]. A se vedea, de asemenea, *Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC), pct. 136-148; *a contrario*, *Merit împotriva Ucrainei*, pct. 65.

107. Odată ce Guvernul s-a achitat de obligația sa privind sarcina probei, arătând că exista o cale de atac adecvată și efectivă, accesibilă reclamantului, este sarcina acestuia din urmă să demonstreze că:

- calea de atac a fost epuizată în fapt [*Grässer împotriva Germaniei* (dec.)]; sau
- calea de atac era, dintr-un motiv sau altul, neadecvată și lipsită de caracter efectiv în circumstanțele specifice ale cauzei [*Selmouni împotriva Franței* (MC), pct. 89; *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 77; *Gherghina împotriva României* (dec.) (MC), pct. 89; *Joannou împotriva Turciei*, pct. 86-87 și pct. 94-106] – de exemplu, în cazul unei durate excesive a desfășurării unei anchete [*Radio France și alții împotriva Franței* (dec.), pct. 34] sau a unei căi de atac în mod normal disponibile, precum recursul în casație, dar care în speță este lipsită de caracter efectiv, ținând seama de jurisprudența din cauze similare [*Scordino împotriva Italiei* (dec.); *Pressos Compania Naviera S.A. și alții împotriva Belgiei*, pct. 26-27], chiar dacă este vorba despre o jurisprudență recentă [*Gas și Dubois împotriva Franței* (dec.)]. Acesta este și cazul reclamantului care nu a putut sesiza direct o instanță competentă [*Tănase împotriva Moldovei* (MC), pct. 122]. În anumite circumstanțe, poate fi vorba și despre reclamanți care se află în situații similare, dintre care unii nu au sesizat instanța indicată de Guvern, dar nu au făcut acest lucru în mod justificat, deoarece calea de atac exercitată de unii dintre ei s-a dovedit a fi ineficientă, ceea ce ar fi fost valabil și pentru restul reclamanților (*Vasilkoski și alții împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 45-46; *Laska și Lika împotriva Albaniei*, pct. 45-48). Cu toate acestea, este vorba despre cazuri precise (*a contrario*, *Saghinadze și alții împotriva Georgiei*, pct. 81-83); sau
- circumstanțe specifice îl scuteau pe reclamant de această obligație [*Akdivar și alții împotriva Turciei*, pct. 68-75; *Sejdovic împotriva Italiei* (MC), pct. 55; *Veriter împotriva Franței*, pct. 60].

108. Una dintre aceste circumstanțe o poate reprezenta inactivitatea totală a autorităților naționale față de acuzații serioase, potrivit cărora reprezentanții statului au comis infracțiuni sau au cauzat un prejudiciu, de exemplu în situația în care nu au deschis o anchetă sau nu au oferit asistență. În aceste circumstanțe, se poate susține că sarcina probei este transferată din nou, astfel că statului pârât îi revine sarcina de a arăta care au fost măsurile luate față de amploarea și gravitatea faptelor denunțate [*Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC), pct. 70].

109. Simplul fapt de a avea îndoieli privind eficacitatea unei căi de atac nu îl scutește pe reclamant de obligația de a încerca să o exercite [*Epözdemir împotriva Turciei* (dec.); *Milošević împotriva Țărilor de Jos* (dec.); *Pellegriti împotriva Italiei* (dec.); *MPP Golub împotriva Ucrainei* (dec.); *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 74 și 84; *Zihni împotriva Turciei* (dec.), pct. 23 și 29-30, cu privire la temerile reclamantului legate de imparțialitatea judecătorilor de la Curtea Constituțională]. Din contră, reclamantul are interesul de a sesiza instanța competentă, pentru a-i permite să dezvolte drepturile existente, folosind puterea sa de interpretare (*Ciupercescu împotriva României*, pct. 169). Într-o ordine juridică în care drepturile fundamentale sunt protejate prin Constituție, îi revine persoanei vătămate sarcina de a explora amploarea acestei protecții, persoana în cauză trebuind să ofere instanțelor naționale șansa de a extinde aceste drepturi prin interpretare [*A., B. și C. împotriva Irlandei* (MC), pct. 142; *Vučković și alții împotriva Serbiei* (excepție preliminară) (MC), pct. 84]. Însă în cazul în care, de fapt, o cale de atac propusă nu oferă perspective rezonabile de reușită, ca de exemplu din cauza jurisprudenței interne consacrate, faptul că reclamantul nu a exercitat-o nu reprezintă un obstacol în calea admisibilității [*Pressos Compania Naviera S.A. și alții împotriva Belgiei*, pct. 27; *Carson și alții împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 58].

5. Aspecte procedurale

110. Obligația reclamantului de a epuiza căile de atac interne se apreciază, de regulă, în raport cu data introducerii cererii în fața Curții (*Baumann împotriva Franței*, pct. 47), cu excepția cazurilor justificate de circumstanțele speciale ale unei anumite cauze. Aceasta se aplică, în principiu, unei cereri de măsuri provizorii în temeiul art. 39 din Regulamentul Curții, care poate fi înaintată Curții înainte de depunerea unei cereri oficiale (*A.M. împotriva Franței*, pct. 65 și 68). Cu toate acestea, Curtea acceptă parcurgerea ultimei etape a unei căi de atac interne imediat după trimiterea cererii, dar înainte de a se pronunța asupra admisibilității [*Molla Sali împotriva Greciei* (MC), pct. 90; *Karoussiotis împotriva Portugaliei*, pct. 57; *Cestaro împotriva Italiei*, pct. 147-148, în care reclamantul a depus la Curte o cerere în temeiul art. 3 din Convenție fără să mai aștepte hotărârea Curții de Casație, care a fost depusă după un an și 8 luni; *A.M. împotriva Franței*, pct. 66 și 80, în care singura etapă în care se putea obține o măsură cu efect suspensiv – o cerere de azil – se concretiza ulterior depunerii cererii la Curte].

111. În cazul în care intenționează să invoce excepția de neepuizare a căilor de atac interne, Guvernul trebuie să facă acest lucru în măsura permisă de natura excepției și de circumstanțe, în observațiile sale scrise sau orale cu privire la admisibilitatea cererii; numai circumstanțele excepționale îl scutește de obligația menționată [*López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), pct. 83; *Mooren împotriva Germaniei* (MC), pct. 57-59 și referințele citate; *Svinarenko și Slydanev împotriva Rusiei* (MC), pct. 79-83; *Blokhin împotriva Rusiei* (MC), pct. 96-98; a se vedea și art. 55 din Regulamentul Curții]. În această etapă, în care cererea a fost comunicată guvernului pârât, iar Guvernul nu a ridicat problema neepuizării căilor de atac interne, Curtea nu o poate examina din oficiu. Guvernul trebuie să ridice o excepție explicită de inadmisibilitate pe motiv de neepuizare a căilor de atac interne [*Navalnyy împotriva Rusiei* (MC), pct. 60-61, în care guvernul pârât a menționat doar în treacăt, atunci când a abordat temeinicia unei plângeri, că reclamantul nu a contestat măsurile în litigiu în cadrul procedurii interne; *Liblik și alții împotriva Estoniei*, pct. 114, în care Guvernul a prezentat alte căi de atac aflate la dispoziția reclamanților, dar nu a ridicat o excepție de neepuizare a căilor de atac interne]. În *Strezovski și alții împotriva Macedoniei de Nord*, Curtea a constatat că Guvernul nu a fost împiedicat să ridice excepția de neepuizare a căilor de atac interne, deși ridicase excepția pentru prima dată în observațiile sale suplimentare, având în vedere circumstanțele speciale ale cauzei [adoptarea avizului juridic al Curții Supreme ca urmare a observațiilor inițiale ale Guvernului cu privire la admisibilitate și fond, pct. 33, 35; a se vedea, *a contrario*, *Khlaifia și alții împotriva Italiei* (MC), pct. 52]. Curtea poate reexamina o decizie prin care cererea a fost declarată admisibilă chiar și în etapa examinării fondului și sub rezerva art. 55 din Regulamentul Curții [*O'Keefe împotriva Irlandei* (MC), pct. 108; *Muršić împotriva Croației* (MC), pct. 69; *Merabishvili împotriva Georgiei* (MC), pct. 214].

112. Nu este neobișnuit ca excepția de neepuizare a căilor de atac interne să fie unită cu fondul, în special în cauze referitoare la obligații sau garanții procedurale [*Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), pct. 103], de exemplu, cereri privind:

- aspectul procedural al art. 2 [*Dink împotriva Turciei*, pct. 56-58; *Oruk împotriva Turciei*, pct. 35; *Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), pct. 103-104; *Vovk și Bogdanov împotriva Rusiei*, pct. 58];
- aspectul procedural al art. 3 [*Husayn (Abu Zubaydah) împotriva Poloniei*, pct. 337; *Al Nashiri împotriva Poloniei*, pct. 343];
- art. 5 (*Margaretić împotriva Croației*, pct. 83);
- art. 6 [*Scoppola împotriva Italiei (nr. 2)* (MC), pct. 126];
- art. 8 [*A., B. și C. împotriva Irlandei* (MC), pct. 155; *Konstantinidis împotriva Greciei*, pct. 31];
- art. 13 [*Sürmeli împotriva Germaniei* (MC), pct. 78; și *M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei* (MC), pct. 336; *J.M.B. și alții împotriva Franței*, pct. 176];
- art. 1 din Protocolul nr. 1 (*S.L. și J.L. împotriva Croației*, pct. 53; *Joannou împotriva Turciei*, pct. 63).

6. Crearea unor noi căi de atac

113. Aprecierea epuizării sau neepuizării căilor de atac interne se face, de regulă, în raport cu data la care cererea a fost introdusă la Curte. Această regulă are totuși și excepții, ca urmare a creării de noi căi de atac [*İçyer împotriva Turciei* (dec.), pct. 72 și urm.]. Curtea nu a ținut seama de această regulă în special în cauze privind durata procedurii [*Predil Anstalt împotriva Italiei* (dec.); *Bottaro împotriva Italiei* (dec.); *Andrášik și alții împotriva Slovaciei* (dec.); *Nogolica împotriva Croației* (dec.); *Brusco împotriva Italiei* (dec.); *Korenjak împotriva Sloveniei* (dec.), pct. 66-71; *Techniki Olympiaki A.E. împotriva Greciei* (dec.)]; cu privire la o nouă cale de atac pentru obținerea de despăgubiri pentru ingerința în dreptul de proprietate [*Charzyński împotriva Poloniei* (dec.); *Michalak împotriva Poloniei* (dec.); *Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC)]; pentru neexecutarea hotărârilor judecătorești interne [*Nagovitsyn și Nalgiyev împotriva Rusiei* (dec.), pct. 36-40; *Balan împotriva Moldovei* (dec.)]; în materie de supraaglomerare din penitenciar [*Łatak împotriva Poloniei* (dec.); *Stella și alții împotriva Italiei* (dec.), pct. 42-45]; sau condiții de detenție necorespunzătoare [*Shmelev și alții împotriva Rusiei* (dec.), pct. 123-131].

Curtea ia în considerare caracterul efectiv și accesibilitatea căilor de atac nou create [*Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC), pct. 88]. Pentru o cauză în care noua cale de atac nu se dovedește efectivă în speță, a se vedea *Parizov împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 41-47; pentru o cauză în care noua cale de atac constituțională este efectivă, a se vedea *Cvetković împotriva Serbiei*, pct. 41.

Cu privire la data după care devine echitabilă obligarea reclamantului la exercitarea unei căi de atac nou integrate în sistemul juridic al unui stat, ca urmare a unui reviriment jurisprudențial, Curtea a hotărât că principiul echității impune acordarea unui termen rezonabil, necesar justițiabililor pentru a lua cunoștință efectiv de decizia internă care consacră noua cale de atac (*Broca și Texier-Micault împotriva Franței*, pct. 20). Durata acestui „termen rezonabil” variază în funcție de circumstanțele fiecărei cauze, dar Curtea l-a estimat în general, la aproximativ 6 luni [*ibidem*; *Depauw împotriva Belgiei* (dec.); *Yavuz Selim Güler împotriva Turciei*, pct. 26]. În *Leandro Da Silva împotriva Luxemburgului*, pct. 50, de exemplu, termenul era de 8 luni de la data adoptării hotărârii interne în cauză și de 3 luni și jumătate de la publicarea sa. A se vedea și *McFarlane împotriva Irlandei* (MC), pct. 117; pentru o cale de atac recent introdusă după o hotărâre-pilot, a se vedea *Fakhretdinov și alții împotriva Rusiei* (dec.), pct. 36-44; pentru un reviriment al jurisprudenței naționale, a se vedea *Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC), pct. 147.

În *Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC) și *Cocchiarella împotriva Italiei* (MC), Curtea a oferit precizări cu privire la caracteristicile pe care trebuie să le prezinte căile interne de atac pentru a fi efective în cauzele privind durata procedurii (a se vedea și *Vassilios Athanasiou și alții împotriva Greciei*, pct. 54-56). De regulă, o cale internă de atac, fără efect preventiv sau compensatoriu în ceea ce privește durata procedurii, nu necesită să fie exercitată (*Puchstein împotriva Austriei*, pct. 31). O cale internă de atac cu privire la durata procedurii trebuie, în special, să funcționeze fără o tergiversare excesivă și să acorde o reparație corespunzătoare [*Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC), pct. 195 și 204-207].

114. În cazul în care constată lacune structurale sau generale în legislația sau practica națională, Curtea poate solicita statului să examineze situația și, dacă este necesar, să ia măsuri efective pentru a evita sesizarea Curții cu cauze similare (*Lukenda împotriva Sloveniei*, pct. 98). Curtea poate constata că statul va trebui să modifice sistemul actual al căilor de atac, fie să creeze unele noi astfel încât încălcările drepturilor prevăzute în Convenție să poată fi remediate într-un mod cu adevărat efectiv [a se vedea, de exemplu, hotărârile-pilot *Xenides-Arestis împotriva Turciei*, pct. 40, și *Burdov împotriva Rusiei (nr. 2)*, pct. 42, 129 și urm. și 140]. O atenție sporită trebuie acordată necesității de a asigura căi interne de atac efective (a se vedea hotărârea-pilot *Vassilios Athanasiou și alții împotriva Greciei*, pct. 41).

În cazul în care statul pârât a introdus o nouă cale de atac, Curtea se asigură că aceasta este efectivă [a se vedea, de exemplu, *Robert Lesjak împotriva Sloveniei*, pct. 34-55; *Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC), pct. 87; *Xynos împotriva Greciei*, pct. 37 și 40-51; *Preda și alții împotriva României*,

pct. 118-133]. În acest scop, Curtea ia în considerare circumstanțele fiecărei cauze; constatarea eficacității sau a ineficacității noului dispozitiv legislativ trebuie să se întemeieze pe aplicarea sa concretă [*Nogolica împotriva Croației* (dec.); *Rutkowski și alții împotriva Poloniei*, pct. 176-186]. Cu toate acestea, nici faptul că practica judiciară sau administrativă cu privire la aplicarea respectivului dispozitiv legislativ nu s-a putut dezvolta încă și nici riscul unor amânări considerabile nu sunt de natură să caracterizeze noua cale de atac ca fiind lipsită de caracter efectiv [*Nagovitsyn și Nalgiyev împotriva Rusiei* (dec.), pct. 30].

115. În cazul în care Curtea constată că noua cale de atac este efectivă, alți reclamanți în cauze similare trebuie să epuizeze respectiva cale de atac, cu condiția ca aceștia să nu fie împiedicați de prescrierea termenului. Curtea a declarat aceste cereri inadmisibile în baza art. 35 § 1, chiar dacă au fost introduse înainte de crearea noii căi de atac [*Grzinčič împotriva Sloveniei*, pct. 102-110; *Içyer împotriva Turciei* (dec.), pct. 74 și urm.; *Stella și alții împotriva Italiei* (dec.), pct. 65-68; *Preda și alții împotriva României*, pct. 134-42; *Muratovic împotriva Serbiei* (dec.), pct. 17-20].

Este valabil pentru căile de atac interne care au devenit disponibile după depunerea cererilor. Aprecierea dacă au existat ori nu circumstanțe excepționale care impuneau reclamanților să exercite această cale de atac va lua în considerare, în special, natura noilor reglementări naționale și contextul în care acestea au fost adoptate [*Fakhretdinov și alții împotriva Rusiei* (dec.), pct. 30]. În această cauză, potrivit Curții, cale de atac internă efectivă, introdusă în urma unei hotărâri-pilot prin care s-a dispus înființarea unei asemenea căi de atac, trebuia să fie exercitată înainte de data la care reclamanții au putut sesiza Curtea.

Curtea a subliniat că este pregătită să își modifice abordarea cu privire la caracterul potențial efectiv al căii de atac introduse în urma unei hotărâri-pilot, în cazul în care practica autorităților naționale demonstrează, pe termen lung, că noua legislație se aplică într-un mod care este în conformitate cu hotărârea-pilot și cu normele Convenției în general [*Muratovic împotriva Serbiei* (dec.), pct. 17-20].

Curtea a specificat, de asemenea, condițiile pentru aplicarea art. 35 § 1 în raport cu data introducerii cererii [*Fakhretdinov și alții împotriva Rusiei* (dec.), pct. 31-33; *Nagovitsyn și Nalgiyev împotriva Rusiei* (dec.), pct. 29 și urm. și pct. 40-41].

B. Nerespectarea termenului de 6 luni

Art. 35 § 1 din Convenție – Condiții de admisibilitate

„1. Curtea nu poate fi sesizată decât [...] într-un termen de 6 luni, începând cu data deciziei interne definitive.”

Cuvinte-cheie HUDOC

Termen de 6 luni (35-1) – Decizie internă definitivă (35-1) – Situație continuă (35-1)

1. Obiectul normei

116. Regula termenului de 6 luni are ca scop principal susținerea securității juridice și asigurarea faptului că acele cauze care ridică probleme în temeiul Convenției sunt examinate într-un termen rezonabil, evitând în același timp ca autoritățile și alte persoane implicate să rămână mult timp în stare de incertitudine [*Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 258; *Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), pct. 129]. De asemenea, această regulă acordă potențialului reclamant o perioadă de reflecție suficientă pentru a-i permite să aprecieze oportunitatea de a introduce o cerere și, după caz, de a stabili capetele de cerere și argumentele precise care trebuie prezentate și facilitează stabilirea faptelor într-o cauză deoarece, odată cu trecerea timpului, examinarea echitabilă a problemelor invocate devine problematică [*Ramos Nunes de Carvalho e Sá împotriva Portugaliei* (MC),

pct. 99-101; *Sabri Güneş împotriva Turciei* (MC), pct. 39].

117. Această regulă marchează limita în timp a controlului efectuat de Curte și indică atât persoanelor particulare, cât și autorităților statului, perioada dincolo de care acest control nu mai este posibil [*Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), pct. 138]. Existența unui astfel de termen se explică prin preocuparea Înaltelor Părți Contractante să împiedice contestarea constantă a faptelor din trecut și aici constituie o preocupare legitimă pentru ordine, stabilitate și pace [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 128; *Sabri Güneş împotriva Turciei* (MC), pct. 40; *Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), pct. 129].

118. Regula termenului de 6 luni este o normă de ordine publică, pe care Curtea are competența să o aplice din oficiu, chiar dacă Guvernul nu a ridicat asemenea excepție [*ibidem*, pct. 29; *Svinarenko și Slydanev împotriva Rusiei* (MC), pct. 85; *Blokhin împotriva Rusiei* (MC), pct. 102; *Merabishvili împotriva Georgiei* (MC), pct. 247; *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), pct. 138].

119. Regula termenului de 6 luni nu poate fi interpretată ca obligând un reclamant să depună o cerere la Curte înainte ca situația sa referitoare la problema respectivă să fi făcut obiectul unei hotărâri definitive la nivel intern [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 157; *Lekić împotriva Sloveniei* (MC), pct. 65; *Chapman împotriva Belgiei* (dec.), pct. 34]. Pentru o recapitulare completă a principiilor relevante, a se vedea *Svinarenko și Slydanev împotriva Rusiei* (MC), pct. 86.

2. Data de la care începe să curgă termenul de 6 luni

a. Decizie definitivă

120. Termenul de 6 luni începe să curgă odată cu pronunțarea deciziei definitive în cadrul procesului de epuizare a căilor de atac interne [*Paul și Audrey Edwards împotriva Regatului Unit* (dec.); *Lekić împotriva Sloveniei* (MC), pct. 65]. Reclamantul trebuie să fi exercitat în mod normal căile de atac interne care sunt, după toate probabilitățile, efective și suficiente [*Moreira Barbosa împotriva Portugaliei* (dec.); *O’Keeffe împotriva Irlandei* (MC), pct. 110-113; a se vedea și *Călin și alții împotriva României*, pct. 59-60 și 62-69, cu privire la o cale de atac efectivă pe termen scurt]. Atunci când există o singură decizie definitivă, există doar un singur set de proceduri în sensul termenului de 6 luni, deși cauza este examinată de două ori în diferite grade de jurisdicție [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), pct. 93]. În cazul în care un reclamant exercită o cale de atac aparent disponibilă și nu observă decât ulterior existența unor circumstanțe care o fac inefficientă, poate fi indicat, în sensul art. 35 § 1, să se considere că termenul de 6 luni a început să curgă de la data la care reclamantul a luat sau ar fi trebuit să ia cunoștință de această situație pentru prima dată [*Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 260].

121. Exercitarea căilor de atac care nu îndeplinesc cerințele art. 35 § 1 nu va fi luată în considerare de Curte în scopul stabilirii datei „deciziei definitive” sau al calculării datei de la care începe aplicarea regulii termenului de 6 luni [*Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), pct. 75; *Alekseyev și alții împotriva Rusiei*, pct. 10-16). Pot fi luate în considerare doar căile de atac normale și efective, întrucât un reclamant nu poate extinde termenul strict impus de Convenție încercând să adreseze cereri inoportune sau abuzive unor instanțe sau instituții care nu au atribuțiile sau competențele necesare pentru a acorda, în temeiul Convenției, o reparație efectivă privind capătul de cerere în cauză [*Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), pct. 132; *Fernie împotriva Regatului Unit* (dec.)]. Cu toate acestea, în *Červenka împotriva Republicii Cehe*, în care reclamantul aștepta decizia Curții Constituționale deși avea îndoeli cu privire la eficacitatea căii de atac, Curtea a declarat că reclamantul nu ar trebui să fie învinuit pentru că a încercat să epuizeze această cale de atac (pct. 90 și 113-121). De asemenea, în *Polyakh și alții împotriva Ucrainei*, Curtea a statuat că, deși durata procedurii în cauzele reclamantilor nu a fost „rezonabilă”, constituind o încălcare a art. 6 § 1, nu a constatat că reclamantii ar fi trebuit să își dea seama de ineficacitatea căii de atac în cauză (ca urmare a întârzierii excesive), astfel încât să declanșeze curgerea termenului de 6 luni în orice moment anterior pronunțării hotărârii definitive (pct. 213-216).

122. A stabili dacă o procedură internă constituie o cale de atac efectivă, pe care reclamantul trebuie să o epuizeze și care, prin urmare, ar trebui să fie luată în considerare în sensul termenului de 6 luni, depinde de o serie de factori, în special de capătul de cerere al reclamantului, de întinderea obligațiilor statului în temeiul respectivei dispoziții din Convenție, căile de atac disponibile în statul pârât și circumstanțele specifice ale cauzei. De exemplu, aceasta va fi diferită în cauze având ca obiect folosirea ilegală a forței de către agenții statului în comparație cu cauze având ca obiect malpraxisul medical [*Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), pct. 134-137]. Pentru o cauză având ca obiect măsuri de supraveghere secretă, a se vedea *Hambardzumyan împotriva Armeniei*, pct. 52-53.

123. Nu pot fi luate în considerare căile de atac a căror exercitare depinde de puterea discreționară a funcționarilor publici și care, în consecință, nu sunt direct accesibile reclamantilor. De asemenea, căile de atac care nu prevăd termene precise duc la incertitudine și fac inoperantă regula celor 6 luni prevăzută de art. 35 § 1 [*Williams împotriva Regatului Unit* (dec.); *Abramyan și alții împotriva Rusiei* (dec.), pct. 97-102 și 104; *Kashlan împotriva Rusiei* (dec), pct. 23 și 26-30]. Cu toate acestea, într-o cauză excepțională, Curtea a considerat rezonabil ca un reclamant să aștepte pronunțarea deciziei definitive în cadrul unei căi de atac discreționare. Prin urmare, s-a considerat că reclamanta nu a încercat în mod intenționat să amâne termenul recurgând la proceduri necorespunzătoare care nu îi puteau oferi o reparație efectivă (*Petrović împotriva Serbiei*, pct. 57-61).

124. În principiu, art. 35 § 1 nu impune reclamantilor să fi făcut demersuri pentru redeschiderea procesului ori să fi exercitat căi de atac extraordinare similare și nu permite prelungirea termenului de 6 luni pe motivul exercitării unor asemenea căi de atac [*Berdzenishvili împotriva Rusiei* (dec.); *Tucka împotriva Regatului Unit (nr. 1)* (dec.); *Haász și Szabó împotriva Ungariei*, pct. 36-37]. Cu toate acestea, dacă o cale de atac extraordinară reprezintă singura cale de atac judiciară disponibilă reclamantului, termenul de 6 luni se poate calcula de la data pronunțării deciziei cu privire la calea de atac respectivă [*Ahtinen împotriva Finlandei* (dec.); *Tomaszewscy împotriva Poloniei*, pct. 117-119].

O cerere în care un reclamant formulează pretențiile sale în termen de 6 luni de la pronunțarea deciziei prin care i se respinge cererea de redeschidere a procedurii este inadmisibilă, întrucât această decizie nu este o „decizie definitivă” (*Sapeyan împotriva Armeniei*, pct. 23).

În cazul redeschiderii procedurii sau al reexaminării unei decizii definitive, curgerea termenului de 6 luni în raport cu procedura inițială sau cu decizia definitivă se întrerupe doar în ceea ce privește problemele invocate în temeiul Convenției care au stat la baza reexaminării sau a redeschiderii și care au fost examinate de instanța extraordinară (*ibidem*, pct. 24). Chiar și atunci când o cale de atac extraordinară nu a putut conduce la redeschiderea procedurii inițiale, însă instanțelor naționale li s-a oferit posibilitatea de a aborda principalele aspecte privind drepturile omului pe care reclamantul le-a prezentat ulterior în fața Curții și acestea le-au abordat, s-a considerat că s-a reluat curgerea termenului de 6 luni (*Schmidt împotriva Letoniei*, pct. 70-71).

b. Data de la care termenul începe să curgă

125. Termenul de 6 luni constituie o regulă autonomă care trebuie să fie interpretată și aplicată în fiecare cauză în parte astfel încât să se asigure exercitarea efectivă a dreptului de a introduce o cerere individuală. Luarea în considerare a dreptului și practicii interne relevante constituie un element cu siguranță important, dar nedecisiv în stabilirea datei de la care începe să curgă termenul de 6 luni [*Sabri Güneş împotriva Turciei* (MC), pct. 52 și 55]. De exemplu, Curtea a considerat că ar fi o interpretare prea formală a termenului de 6 luni să solicite unui reclamant cu două capete de cerere conexe să o sesizeze prin două cereri la date diferite pentru a ține seama de anumite norme procedurale de drept intern (*Sociedad Anónima del Ucieza împotriva Spaniei*, pct. 43-45).

i. Luarea la cunoștință a deciziei

126. Termenul de 6 luni începe să curgă de la data la care reclamantul și/sau reprezentantul acestuia a luat cunoștință de decizia internă definitivă [*Koç și Tosun împotriva Turciei* (dec.)].

127. Sarcina de a stabili data la care reclamantul a luat cunoștință de decizia internă definitivă îi revine statului care invocă nerespectarea termenului de 6 luni [*Sahmo împotriva Turciei* (dec.); *Belozorov împotriva Rusiei și Ucrainei*, pct. 93-97].

ii. Comunicarea deciziei

128. Comunicarea către reclamant: când un reclamant are dreptul de a obține din oficiu o copie a deciziei interne definitive, obiectul și scopul art. 35 § 1 din Convenție sunt respectate pe deplin prin calcularea termenului de 6 luni de la data comunicării copiei deciziei (*Worm împotriva Austriei*, pct. 33), indiferent dacă decizia respectivă fusese comunicată oral anterior (*Akif Hasanov împotriva Azerbaidjanului*, pct. 27).

129. Comunicarea către avocat: termenul de 6 luni curge de la data la care avocatul reclamantului a luat cunoștință de decizia prin care s-au epuizat căile de atac interne, chiar dacă reclamantul a luat cunoștință de aceasta ulterior [*Çelik împotriva Turciei* (dec.)].

iii. Absența comunicării deciziei

130. În cazul în care legislația internă nu prevede comunicarea, este necesar să se considere ca dată de începere data redactării deciziei, respectiv data de la care părțile pot lua efectiv cunoștință de conținutul acesteia [*Papachelas împotriva Greciei* (MC), pct. 30]. Reclamantul sau avocatul acestuia trebuie să dea dovadă de diligență în vederea obținerii unei copii a deciziei depuse la grefă [*Ölmez împotriva Turciei* (dec.)]. În cazul în care o decizie nu este comunicată, deși dreptul intern stabilește un termen de 3 zile pentru a soluționa astfel de căi de atac, reclamantul nu poate rămâne inactiv pe o perioadă nedeterminată. Acesta are obligația individuală de a face demersuri elementare și de a solicita informații de la autoritățile competente cu privire la soluția pronunțată în apel (*Akif Hasanov împotriva Azerbaidjanului*, pct. 28-33).

iv. Lipsa căilor de atac

131. Este important să se țină seama de faptul că cerințele de la art. 35 § 1 privind epuizarea căilor de atac interne și termenul de 6 luni sunt strâns legate [*Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), pct. 75; *Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), pct. 130]. În cazul în care este clar, de la început, că reclamantul nu dispune de nicio cale de atac efectivă, termenul de 6 luni începe să curgă de la data la care au avut loc actele sau măsurile denunțate sau de la data la care reclamantul a luat cunoștință despre acestea sau le-a resimțit efectele ori prejudiciul cauzat [*Dennis și alții împotriva Regatului Unit* (dec.); *Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 157; *Aydarov și alții împotriva Bulgariei* (dec.), pct. 90].

132. În cazul în care un reclamant exercită o cale de atac aparent disponibilă și nu observă decât ulterior existența unor circumstanțe care o fac inefficientă, poate fi indicat să se considere că termenul de 6 luni a început să curgă de la data la care reclamantul a luat sau ar fi trebuit să ia cunoștință prima dată de această situație [*ibidem*, pct. 157-158; *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), pct. 75; *Zubkov și alții împotriva Rusiei*, pct. 105-109].

v. Situația continuă

133. Conceptul de „situație continuă” desemnează o stare de lucruri rezultată în urma unor acțiuni continue întreprinse de stat sau în numele său, ale căror victime sunt reclamantii. Situația continuă poate fi, de asemenea, un efect direct al legislației care are un impact asupra vieții private a unui reclamant [*S.A.S. împotriva Franței* (MC), pct. 110; *Parrillo împotriva Italiei* (MC), pct. 109-114]. Faptul că un eveniment are consecințe importante în timp nu înseamnă că acest eveniment a generat o „situație continuă” (*Iordache împotriva României*, pct. 49; *Călin și alții împotriva României*, pct. 58-60).

134. În caz de repetare a acelorași evenimente, lipsa oricărei variații semnificative a condițiilor la care reclamantul a fost supus în mod constant a constituit, în opinia Curții, o „situație continuă” care a adus

întreaga perioadă criticată în competența Curții [*Fetisov și alții împotriva Rusiei*, pct. 75 și referințele citate, cu privire la condițiile de transfer de la penitenciar la instanța de judecată; *Svinarenko și Slydanev împotriva Rusiei* (MC), pct. 86-87, cu privire la ținerea reclamanților într-o cușcă de metal în cursul procesului penal; *Chaldayev împotriva Rusiei*, pct. 54-57, cu privire la condițiile de vizită în penitenciar].

135. În cazul în care încălcarea pretinsă constituie o situație continuă împotriva căreia nu există nicio cale de atac în dreptul intern, termenul de 6 luni începe să curgă doar din momentul în care această situație continuă a luat sfârșit [*Sabri Güneş împotriva Turciei* (MC), pct. 54; *Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 159; *Ülke împotriva Turciei* (dec.)]. Câtă vreme situația persistă, regula termenului de 6 luni nu este aplicabilă [*Iordache împotriva României*, pct. 50; *Oliari și alții împotriva Italiei* pct. 96-97].

136. Cu toate acestea, o situație continuă nu poate amâna aplicarea regulii termenului de 6 luni pe termen nelimitat. Curtea a impus o obligație de diligență și de inițiativă reclamanților care doresc să facă plângere privind continua neîndeplinire de către stat a unor obligații, ca de exemplu în cazul disparițiilor continue, dreptul de respectare a bunurilor sau a domiciliului și neexecutarea datoriilor unei societăți cu capital de stat [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 159-172; *Sargsyan împotriva Azerbaidjanului* (dec.) (MC), pct. 124-148; *Sokolov și alții împotriva Serbiei* (dec.), pct. 31-36; a se vedea și pct. 5.a infra].

3. Expirarea termenului de 6 luni

137. Termenul începe să curgă în ziua următoare pronunțării publice a deciziei interne definitive sau în ziua următoare în care reclamantul sau reprezentantul său a luat la cunoștință despre acest lucru și expiră după 6 luni calendaristice, indiferent de durata reală a acestora [*Otto împotriva Germaniei* (dec.); *Ataykaya împotriva Turciei*, pct. 40].

138. Respectarea termenului de 6 luni se apreciază în conformitate cu criteriile Convenției, nu în funcție de cele prevăzute de legislația internă a fiecărui stat pârât [*BENet Praha, spol. s r.o. împotriva Republicii Cehe* (dec.); *Poslu și alții împotriva Turciei*, pct. 10]. Aplicarea de către Curte a propriilor sale criterii de calculare a termenelor, independent de normele naționale, tinde să asigure securitatea juridică, o bună administrare a justiției și, astfel, funcționarea practică și efectivă a mecanismului Convenției [*Sabri Güneş împotriva Turciei* (MC), pct. 56].

139. Faptul că, în cazul în care ultima zi a termenului de 6 luni este o sâmbătă, o duminică sau o zi liberă, dreptul intern prevede că termenele se prelungesc până la următoarea zi lucrătoare, nu are nicio influență asupra stabilirii *dies ad quem* [*ibidem*, pct. 43 și 61].

140. Curtea are posibilitatea de a stabili o dată de expirare a termenului de 6 luni care să fie diferită de cea indicată de statul pârât [*Ipek împotriva Turciei* (dec.)].

4. Data introducerii unei cereri

a. Formularul de cerere completat

141. În conformitate cu art. 47 din Regulamentul Curții, astfel cum este în vigoare de la 1 ianuarie 2014, cererea este considerată ca fiind introdusă, în sensul art. 35 § 1 din Convenție, la data la care formularul de cerere care îndeplinește cerințele impuse de acest articol este trimis Curții. O cerere trebuie să conțină toate informațiile solicitate în părțile relevante ale formularului de cerere și să fie însoțită de copii ale documentelor justificative relevante. Decizia în *Malysh și Ivanin împotriva Ucrainei* ilustrează modul în care funcționează în practică art. 47 cu modificările ulterioare. Cu excepția cazurilor prevăzute de art. 47 din Regulament, numai un formular de cerere completat întrerupe curgerea termenului de 6 luni (*Instrucțiuni practice cu privire la introducerea cererilor*, pct. 1).

b. Procură

142. Dacă reclamantul optează pentru depunerea cererii sale de către un reprezentant, acesta din

urmă trebuie să prezinte Curții, în original, procura sau împuternicirea semnată de reclamant [art. 47 § 3.1 lit. d) din Regulamentul Curții; a se vedea și *Kaur împotriva Țărilor de Jos* (dec.), pct. 11 *in fine*]. Dacă nu este prezentat un astfel de document, cererea nu poate fi considerată valabilă, iar Curtea o va respinge pentru lipsa „victimelor” și chiar pentru abuz de dreptul de introducere a unei cereri [*Kokhreizze și Ramishvili împotriva Georgiei* (dec.), pct. 16].

143. O procură completată corespunzător face parte integrantă dintr-o cerere în sensul art. 45 și art. 47 din Regulamentul Curții, iar necomunicarea unui astfel de document poate avea consecințe directe asupra datei de introducere a cererii [*ibidem*, pct. 17].

c. Data expedierii

144. Se consideră că cererea este introdusă la data la care un formular de cerere completat corespunzător este trimis Curții, ștampila poștei atestând respectarea art. 47 § 6 lit. a) din Regulament; a se vedea și *Abdulrahman împotriva Țărilor de Jos* (dec.); *Brežec împotriva Croației*, pct. 29; *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), pct. 115-17.

145. Numai niște împrejurări excepționale – precum imposibilitatea de a stabili data expedierii cererii prin poștă – pot justifica adoptarea unei abordări diferite: de exemplu, considerarea ca dată de introducere a cererii data care apare pe formularul cererii sau, în lipsa acesteia, data de primire la grefa Curții (*Bulinwar OOD și Hrusanov împotriva Bulgariei*, pct. 30-32).

146. Reclamanții nu pot fi considerați răspunzători pentru întârzierile care pot afecta corespondența acestora cu Curtea în timpul tranzitului (*Anchugov și Gladkov împotriva Rusiei*, pct. 70).

d. Trimiterea prin fax

147. Trimiterea unei cereri prin fax nu întrerupe curgerea termenului de 6 luni. Este necesar ca reclamanții, înainte de expirarea acestui termen de 6 luni, să trimită prin poștă originalul semnat al formularului trimis prin fax (*Instrucțiuni practice cu privire la introducerea cererilor*, pct. 3).

e. Încadrarea unui capăt de cerere

148. Un capăt de cerere este încadrat în funcție de faptele pe care le denunță, nu doar prin motivele sau argumentele de drept invocate [*Scoppola împotriva Italiei (nr. 2)* (MC), pct. 54; *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), pct. 110-126]. În temeiul principiului *jura novit curia*, Curtea nu este obligată de temeiurile legale invocate de reclamant în temeiul Convenției și al protocoalelor la aceasta și are competența de a decide cu privire la încadrarea în drept a faptelor unei plângeri examinând-o în temeiul articolelor sau dispozițiilor Convenției care sunt diferite de cele invocate de reclamant [*Navalnyy împotriva Rusiei* (MC), pct. 62-66, în care Curtea a constatat că elementele de fapt ale capetelor de cerere formulate în temeiul art. 18 au fost prezente în toate cererile inițiale, deși reclamantul a invocat acest articol în doar două dintre acestea, și, prin urmare, a respins excepția ridicată de Guvern în sensul că unele părți din aceste capete de cerere au fost introduse tardiv, cu alte cuvinte – în cursul procedurii în fața Marii Camere). Este necesară cel puțin o precizare sumară cu privire la baza factuală a capătului de cerere și natura pretenției încălcări a Convenției pentru a introduce un capăt de cerere și a întrerupe cursul termenului de 6 luni. Reclamanții trebuie să prezinte capetele de cerere și să ofere informații care ar trebui să fie suficiente pentru a-i permite Curții să stabilească natura și obiectul cererii. Frazele ambigue sau cuvintele izolate nu sunt suficiente pentru a accepta că s-a invocat un anumit capăt de cerere [*Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* (MC), pct. 82-85 și referințele citate].

f. Capete de cerere ulterioare

149. În ceea ce privește capetele de cerere care nu fac parte din cererea inițială, cursul termenului de 6 luni nu este întrerupt decât la data primei prezentări a capătului de cerere în fața unui organ al Convenției [*Allan împotriva Regatului Unit* (dec.)].

150. Un reclamant poate clarifica sau detalia faptele prezentate inițial, însă dacă aceste completări

echivalează, de fapt, cu formularea de capete de cerere noi și diferite, acestea din urmă trebuie să respecte condițiile de admisibilitate, inclusiv regula termenului de 6 luni [*Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), pct. 122 și 128-139]. Capetele de cerere formulate după expirarea termenului de 6 luni pot fi examinate doar dacă nu sunt de fapt capete de cerere separate și prezintă alte aspecte sau alte argumente în susținerea capetelor de cerere inițiale invocate în termen [*Merabishvili împotriva Georgiei* (MC), pct. 250; *Parohia Greco-Catolică Sâmbăta Bihor împotriva României* (dec.)].

151. Simplul fapt că reclamantul a invocat art. 6 în cererea sa nu este suficient pentru a constitui introducerea tuturor capetelor de cerere ulterioare, formulate în temeiul dispoziției respective, atunci când nu s-a făcut inițial nicio precizare cu privire la baza factuală și la natura pretensei încălcări [*Ramos Nunes de Carvalho e Sá împotriva Portugaliei* (MC), pct. 102-106; *Allan împotriva Regatului Unit* (dec.); *Adam și alții împotriva Germaniei* (dec.)]. În mod similar, un capăt de cerere formulat în temeiul art. 14 ar trebui să ofere cel puțin o precizare cu privire la persoana sau grupul de persoane în comparație cu care reclamantul susține că a fost tratat în mod diferit, precum și cu privire la motivul diferenței de tratament despre care se susține că a fost practică. Curtea nu poate accepta că simplul fapt că un capăt de cerere formulat în temeiul art. 14 din Convenție a fost inclus în formularul de cerere este suficient pentru a servi pentru introducerea tuturor capetelor de cerere ulterioare formulate în temeiul acelei dispoziții [*Fábián împotriva Ungariei* (MC), pct. 96].

152. Prezentarea unor documente din cadrul procedurii interne nu este suficientă pentru a constitui introducerea tuturor capetelor de cerere ulterioare, întemeiate pe această procedură. Este necesară cel puțin o precizare sumară cu privire la natura pretensei încălcări în temeiul Convenției pentru a introduce un capăt de cerere și a întrerupe astfel curgerea termenului de 6 luni [*Božinovski împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (dec.)].

5. Situații particulare

a. Aplicabilitatea unor termene particulare în cazul situațiilor continue referitoare la dreptul la viață, la domiciliu și la respectarea bunurilor

153. Deși nu se poate stabili un moment precis de la care începe să curgă termenul de 6 luni, Curtea a impus totuși o obligație de diligență și de inițiativă reclamantilor care doresc să se plângă de lipsa unei anchete asupra disparițiilor survenite în circumstanțe care pun în pericol viața persoanelor în cauză. Din cauza incertitudinii și confuziei tipice unor astfel de situații, rudele unei persoane dispărute pot fi îndreptățite să aștepte perioade lungi de timp pentru ca autoritățile naționale să finalizeze procedurile, chiar dacă acestea din urmă sunt sporadice și afectate de probleme [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 162-163]. Totuși, reclamantii nu pot aștepta o perioadă nelimitată pentru a sesiza Curtea de la Strasbourg. Aceștia trebuie să își prezinte plângerile fără întârzieri nejustificate (*ibidem*, pct. 161-166). În general, nu vor apărea considerente de întârziere nejustificată din partea reclamantilor atât timp cât există un contact semnificativ între rude și autorități în ceea ce privește plângerile și cererile de informații, sau indicații – sau posibilitatea realistă – a unor progrese în măsurile de investigare [*ibidem*, pct. 165; a se vedea și *Pitsayeva și alții împotriva Rusiei*, pct. 386-393; *Sulygov și alții împotriva Rusiei*, pct. 375-380; *Sagayeva și alții împotriva Rusiei*, pct. 58-62; *Doshuyeva și Yusupov împotriva Rusiei* (dec.), pct. 41-47]. În cazul în care au trecut mai mult de 10 ani, reclamantii ar trebui, în general, să demonstreze în mod convingător că s-au făcut unele progrese constante și concrete pentru a justifica întârzierea suplimentară cu care au sesizat Curtea de la Strasbourg [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 166; a se vedea și *Açıș împotriva Turciei*, pct. 41-42; *Er și alții împotriva Turciei*, pct. 59-60; și *Trivkanović împotriva Croației*, pct. 54-58].

154. De asemenea, în cazul unor acuzații de încălcare continuă a dreptului de proprietate sau a dreptului la respectarea domiciliului în cadrul unui conflict de lungă durată, poate sosi un moment în care reclamantul trebuie să sesizeze Curtea, căci nu ar mai avea nicio justificare dacă ar rămâne pasiv cu privire la o situație care nu evoluează. Odată ce reclamantul și-a dat seama sau ar fi trebuit să își dea seama că nu există o perspectivă realistă de a-și recupera accesul la proprietatea și domiciliul său într-un viitor previzibil, acesta riscă, dacă întârzie prea mult sau fără motiv să sesizeze Curtea, să îi fie

respinsă cererea ca tardivă. Într-o situație ulterioară unui conflict complex, trebuie să se prevadă termene extinse pentru a permite clarificarea situației și a da reclamantilor posibilitatea să strângă informații complete privind șansele de soluționare la nivel intern [*Sargsyan împotriva Azerbaidjanului* (dec.) (MC), pct. 140-141; *Chiragov și alții împotriva Armeniei* (MC) (dec.), pct. 141-142].

155. Principiul obligației de diligență a fost aplicat, de asemenea, în contextul neexecutării datoriilor unei societăți cu capital de stat [*Sokolov și alții împotriva Serbiei* (dec.), pct. 31-33].

b. Aplicabilitatea unor termene particulare în cazul lipsei unei anchete efective în materie de decese și rele tratamente

156. La stabilirea întinderii obligației de diligență a reclamantilor care doresc să facă plângere în cazul lipsei unei anchete efective în materie de decese sau rele tratamente (art. 2 și art. 3 din Convenție), Curtea s-a ghidat în mare măsură după jurisprudența privind dispariția persoanelor în contextul unui conflict internațional sau al stării de urgență dintr-o țară [*Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 267]. Și în aceste cauze, Curtea a analizat dacă a existat un contact semnificativ cu autoritățile sau o indicație ori o posibilitate realistă de a înregistra progrese în măsurile de investigare (*Sakir Kaçmaz împotriva Turciei*, pct. 72-75; *Vatandaş împotriva Turciei*, pct. 26-27). Curtea a examinat, de asemenea, amploarea și complexitatea anchetei interne în cadrul aprecierii aspectului dacă un reclamant ar fi putut crede în mod legitim că aceasta va fi efectivă (*Melnichuk și alții împotriva României*, pct. 87-89). Pentru stabilirea datei la care reclamantul trebuia să își fi dat seama de ineficiența căilor de atac interne în cazul lipsei de demersuri din partea autorităților cu privire la plângerea sa, a se vedea *Mehmet Ali Eser împotriva Turciei*, pct. 30-31.

157. Obligația de diligență conține două aspecte distincte, dar strâns legate: reclamantii trebuie să contacteze în cel mai scurt timp autoritățile naționale cu privire la progresele înregistrate în cadrul anchetei și trebuie să depună cererea în cel mai scurt timp la Curte de îndată ce își dau seama sau ar fi trebuit să își dea seama că ancheta nu este efectivă. Inactivitatea reclamantilor la nivel național nu este ca atare relevantă pentru evaluarea respectării regulii termenului de 6 luni. Cu toate acestea, în cazul în care Curtea ar concluziona că, înainte ca reclamantii să fi sesizat autoritățile naționale competente, aceștia își dăduseră seama deja, sau ar fi trebuit să își dea seama, de lipsa unei cercetări penale efective, este evident că cererile ulterioare depuse la Curte au fost *a fortiori* depuse tardiv [*Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 256-257, 262-64 și 272]. În *Sakvarelidze împotriva Georgiei*, Curtea a constatat că reclamantul, care s-a interesat periodic de progresele înregistrate în cadrul anchetei, începând dintr-o etapă incipientă a procedurii, și a făcut demersuri pentru a accelera progresele anchetei în speranța unui rezultat mai eficient, și-a îndeplinit obligația de diligență (pct. 41-46 și referințele citate).

158. Respectarea obligației de diligență se evaluează în funcție de circumstanțele cauzei. Întârzierea cu care un reclamant depune plângere la autoritățile naționale nu este decisivă în cazul în care autoritățile ar fi trebuit să aibă cunoștință de faptul că o persoană ar fi putut fi supusă relexor tratamentelor, întrucât obligația autorităților de a face cercetări apare chiar și în absența unei plângeri explicite (*Velev împotriva Bulgariei*, pct. 40 și 59-60). O astfel de întârziere nu afectează nici admisibilitatea cererii în cazul în care reclamantul se afla într-o situație deosebit de vulnerabilă. De exemplu, Curtea a recunoscut vulnerabilitatea și sentimentul de neputință al unui reclamant ca explicație acceptabilă pentru depunerea cu întârziere a unei plângeri la nivel național [*Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 265 și 273-275].

Momentul exact în care reclamantul și-a dat seama sau ar fi trebuit să își dea seama că o anchetă nu este efectivă este greu de stabilit cu precizie. Astfel, Curtea a respins ca tardive cereri în care o întârziere a reclamantilor a fost excesivă sau nejustificată (*Melnichuk și alții împotriva României*, pct. 82-83 și referințele citate; a se vedea, de asemenea, *Khadzhimuradov și alții împotriva Rusiei*, pct. 73-74).

159. În unele cauze, informațiile despre care se presupune că oferă clarificări asupra circumstanțelor unui deces pot deveni publice într-o etapă ulterioară. În funcție de situație, obligația procedurală de a

desfășura o anchetă poate fi restabilită și poate oferi o nouă dată de începere în scopul calculării termenului de 6 luni (*Khadzhimuradov și alții împotriva Rusiei*, pct. 67 și 75-77). În cazul în care diferitele etape ale unei anchete sunt considerate ca fiind separate, un reclamant poate să nu se conformeze regulii termenului de 6 luni în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe deficiențe în ancheta inițială (*Tsalikidis și alții împotriva Greciei*, pct. 52, în care au trecut mai mult de 5 ani între două faze ale unei cercetări penale preliminare).

c. Aplicarea regulii termenului de 6 luni în cauzele privind condițiile de detenție

160. Detenția reclamantului ar trebui considerată o „situație continuă” atâta timp cât reclamantul a fost deținut în același tip de loc de deținere în condiții similare în esență. Perioadele scurte de absență (în cazul în care reclamantul a fost scos din locul de deținere pentru audieri sau alte acte procedurale) nu au nicio incidență asupra naturii continue a detenției. Cu toate acestea, punerea în libertate a reclamantului sau schimbarea regimului de detenție, atât în interiorul, cât și în afara locului de deținere, ar pune capăt „situației continue”. Capătul de cerere referitor la condițiile de detenție trebuie introdus în termen de 6 luni de la încheierea situației denunțate sau, în cazul în care exista o cale de atac internă efectivă care trebuia să fie epuizată, a deciziei definitive în procesul de epuizare a căilor de atac interne (*Ananyev și alții împotriva Rusiei*, pct. 75-78 și referințele citate; și, ca exemplu de detenție în două penitenciare, *Petrescu împotriva Portugaliei*, pct. 93). În cazul în care există o întrerupere mai mare de 3 luni între perioadele de detenție, Curtea nu le consideră „situație continuă” (*Shishanov împotriva Republicii Moldova*, pct. 68-69). În mod similar, arestările consecutive repetate, care sunt urmate de trimeri în judecată, condamnări și pedepse privative de libertate, imediat după infracțiunile săvârșite de reclamant, nu constituie o „situație continuă”, chiar dacă reclamantul a beneficiat de perioade de libertate timp de doar câteva minute (*Gough împotriva Regatului Unit*, pct. 133-134).

În *Ulemek împotriva Croației*, cea mai înaltă instanță din stat a examinat temeinicia capetelor de cerere formulate de reclamant cu privire la condițiile necorespunzătoare de detenție pentru întreaga perioadă de detenție în două penitenciare diferite după punerea sa în libertate; capetele sale de cerere în fața Curții nu au fost respinse pentru neepuizarea căilor de atac interne și (sau) nerespectarea termenului de 6 luni (pct. 117-118).

d. Aplicarea regulii termenului de 6 luni în cauzele privind perioade multiple de detenție în temeiul art. 5 § 3 din Convenție

161. Perioadele multiple și consecutive de detenție trebuie să fie privite în ansamblu, iar termenul de 6 luni ar trebui să înceapă să curgă doar de la sfârșitul ultimei perioade de detenție (*Solmaz împotriva Turciei*, pct. 36).

162. În cazul în care arestarea preventivă a unui acuzat se împarte în mai multe perioade neconsecutive, acestea nu trebuie considerate ca un întreg, ci separat. Odată pus în libertate, un reclamant este obligat, în cele 6 luni de la data eliberării efective, să formuleze orice capăt de cerere pe care îl poate avea cu privire la arestul său preventiv. Cu toate acestea, dacă diferitele perioade se înscriu în cadrul aceluiași proces penal, când examinează caracterul rezonabil în general al detenției în sensul art. 5 § 3, Curtea poate lua în considerare faptul că reclamantul a fost deja o anumită perioadă în stare de arest preventiv [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 129-130].

C. Cererea anonimă

Art. 35 § 2 lit. a) din Convenție – Condiții de admisibilitate

„1. Curtea nu reține nicio cerere individuală introdusă în aplicarea art. 34, dacă:
a) ea este anonimă;”⁴

Cuvinte-cheie HUDOC

Cerere anonimă (35-2-a)

163. Reclamantul trebuie să fie identificat corespunzător în formularul de cerere [art. 47 § 1 lit. a) din Regulamentul Curții]. Curtea poate decide ca identitatea reclamantului să nu fie dezvăluită publicului (art. 47 § 4); în aceste condiții, reclamantul va fi desemnat prin inițialele sale sau printr-o simplă literă.

164. Numai Curtea are competența de a soluționa problema caracterului anonim sau nu al cererii, în sensul art. 35 § 2 lit. a) din Convenție [*Sindicatul Păstorul cel Bun împotriva României* (MC), pct. 69]. În cazul în care guvernul pârât are îndoieli cu privire la autenticitatea unei cereri, trebuie să anunțe Curtea în timp util (*ibidem*).

1. Cererea anonimă

165. O cerere în fața Curții este considerată anonimă atunci când nu se menționează în dosarul cauzei niciun element care să permită Curții să îl identifice pe reclamant [*„Blondje” împotriva Țărilor de Jos* (dec.)]. Nici formularul și nici documentele prezentate nu conțin vreo mențiune a numelui reclamantului, ci numai o referință și nume false, iar procura avocatului era semnată „X”: identitatea reclamantului nu a fost divulgată.

166. A fost considerată anonimă o cerere introdusă de o asociație în numele unor persoane neidentificate, întrucât asociația respectivă nu a pretins calitatea de victimă, ci s-a plâns de o încălcare a dreptului la respectarea vieții private în numele acestor persoane particulare neidentificate, devenite, astfel, reclamanții pe care asociația a declarat că îi reprezenta (*Federația Sindicatelor Medicale Franceze și Federația Națională a Infermierilor împotriva Franței*, decizia Comisiei).

2. Caracterul neanonim al unei cereri

167. Art. 35 § 2 lit. a) din Convenție nu este aplicabil în cazul în care reclamantul a oferit elemente faptice și juridice care îi permit Curții să îl identifice și să stabilească legături cu faptele de care se plânge și capătul de cerere formulat [*Sindicatul Păstorul cel Bun împotriva României* (MC), pct. 71].

168. Cereri depuse cu nume fictive: cazul unor persoane care au folosit pseudonime, explicând Curții că erau obligate de contextul unui conflict armat să nu își dezvăluie numele adevărate pentru a-și proteja familiile și rudele. Constatând că „dincolo de tacticile de disimulare a identităților reale din motive ușor de înțeles se află persoane reale, care pot fi identificate printr-un număr suficient de indicii, altele decât propriile nume [...]” și „existența unei legături suficient de strânse între reclamanți și evenimentele în cauză”, Curtea nu a considerat că cererea era anonimă [*Shamayev și alții împotriva Georgiei și a Rusiei* (dec.); a se vedea și *Shamayev și alții*, pct. 275].

169. O cerere introdusă de un organ ecleziastic sau de o asociație religioasă și filozofică, în care identitatea membrilor nu este divulgată, nu a fost respinsă ca fiind anonimă (art. 9, 10 și 11 din Convenție): a se vedea *Omkananda și Divine Light Zentrum împotriva Elveției*, decizia Comisiei.

⁴ O cerere „anonimă” în sensul art. 35 § 2 lit. a) din Convenție trebuie să se distingă de problema nedivulgării către public a identității unui reclamant prin derogare de la regula normală de acces public la informații în cadrul procedurilor în fața Curții, precum și de problema confidențialității în fața Curții (a se vedea art. 33 și art. 47 § 4 din *Regulamentul Curții* și Instrucțiunile practice anexate).

D. Cerere în mod esențial aceeași

Art. 35 § 2 din Convenție – Condiții de admisibilitate

„2. Curtea nu reține nicio cerere individuală introdusă în aplicarea art. 34, dacă:

[...]

b) ea este în mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte sau deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare și dacă ea nu conține fapte noi.”

Cuvinte-cheie HUDOC

Cerere examinată anterior de către Curte (35-2-b) – Cerere deja supusă unei alte instanțe internaționale (35-2-b) – Fapte noi (35-2-b)

170. Curtea respinge, în temeiul art. 35 § 2 lit. b) din Convenție, orice cerere care este în mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte sau care a fost deja supusă spre examinare unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare și care nu conține fapte noi.

1. În mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte

171. Prima teză a art. 35 § 2 lit. b) are ca scop să garanteze caracterul definitiv al deciziilor Curții și să îi împiedice pe reclamânți să încerce să declare recurs împotriva deciziilor sau hotărârilor precedente ale Curții depunând o nouă cerere [*Harkins împotriva Regatului Unit* (dec.) (MC), pct. 51; *Kafkaris împotriva Ciprului* (dec.), pct. 67; *Lowe împotriva Regatului Unit* (dec.)]. În plus, pe lângă faptul că servește intereselor de finalitate și securitate juridică, art. 35 § 2 lit. b) stabilește, de asemenea, limitele competenței Curții. Deși anumite norme privind admisibilitatea trebuie să fie aplicate cu un anumit grad de flexibilitate și fără formalism excesiv, Curtea a adoptat o abordare mai strictă în aplicarea acelor condiții de admisibilitate al căror obiect și scop este de a servi intereselor securității juridice și de a stabili limitele competenței sale [*Harkins împotriva Regatului Unit* (dec.) (MC), pct. 52-54].

172. O cerere sau un capăt de cerere este declarat(ă) inadmisibil(ă) dacă „este în mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte [...] și [...] nu conține fapte noi”. Această categorie cuprinde cauzele în care Curtea a scos de pe rol cererea anterioară în baza unei soluționări amiabile [*Kezer și alții împotriva Turciei* (dec.)]. Cu toate acestea, dacă cererea precedentă nu a făcut niciodată obiectul unei decizii oficiale, acest lucru nu împiedică examinarea de către Curte a cererii recente [*Sürmeli împotriva Germaniei* (dec.)].

173. Curtea verifică dacă cele două cereri prin care a fost sesizată de către reclamânți se referă la aceleași persoane, aceleași fapte și aceleași capete de cerere [*Vojnović împotriva Croației* (dec.), pct. 28; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) împotriva Elveției (nr. 2)* (MC), pct. 63; *Amarandei și alții împotriva României*, pct. 106-111]. Pentru a stabili dacă o cerere sau un capăt de cerere sunt în mod esențial aceleași în ceea ce privește art. 35 § 2 lit. b) din Convenție, capătul de cerere se caracterizează întotdeauna prin faptele pe care le invocă [*Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), pct. 120].

174. O cerere interstatală nu privează o persoană particulară de posibilitatea de a introduce sau de a-și susține propriile capete de cerere [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 118; *Shioshvili și alții împotriva Rusiei*, pct. 46-47].

175. O cerere nu îndeplinește, în general, condițiile de la art. 35, atunci când are aceeași bază factuală ca o altă cerere precedentă. Nu se poate considera că un reclamant prezintă fapte noi atunci când se limitează la a invoca vechile capete de cerere prin argumente juridice noi [*I.J.L. împotriva Regatului Unit* (dec.); *Mann împotriva Regatului Unit și Portugaliei* (dec.)] sau la a oferi informații complementare

cu privire la dreptul intern, care nu sunt de natură să modifice motivele respingerii cererii sale anterioare (*X. împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei din 10 iulie 1981). Pentru examinarea de către Curte a unei cereri care se raportează la fapte identice cu cele care sunt la originea unei cereri anterioare, reclamantul trebuie să prezinte într-adevăr un nou capăt de cerere sau noi informații care nu au fost încă analizate de Curte [*Kafkaris împotriva Ciprului* (dec.), pct. 68]. Noile informații relevante trebuie să fie *fapte noi*. Evoluția jurisprudenței Curții nu constituie „fapte noi” în sensul art. 35 § 2 lit. b) [*Harkins împotriva Regatului Unit* (dec.) (MC), pct. art. 50 și 55-56].

176. Organele Convenției au considerat că o cerere sau un capăt de cerere nu este în mod esențial același cu o cerere examinată anterior în cauzele următoare: *Nobili Massuero împotriva Italiei* (dec.); *Riener împotriva Bulgariei*, pct. 103; *Chappex împotriva Elveției*, decizia Comisiei; *Yurttas împotriva Turciei*, pct. 36-37; *Sadak împotriva Turciei*, pct. 32-33; *Amarandei și alții împotriva României*, pct. 106-112; *Tsalikidis și alții împotriva Greciei*, pct. 56-58. În schimb, Curtea a considerat că o cerere sau un capăt de cerere este în mod esențial același cu o cerere examinată anterior în cauzele *Moldovan și alții împotriva României* (dec.); *Hokkanen împotriva Finlandei* decizia Comisiei; *Adesina împotriva Franței* decizia Comisiei; *Bernardet împotriva Franței* decizia Comisiei; *Gennari împotriva Italiei* (dec.); *Manuel împotriva Portugaliei* (dec.).

2. În mod esențial aceeași cu o cerere care a fost deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare

177. Scopul părții a doua a art. 35 § 2 lit. b) este de a evita situația în care mai multe organisme internaționale s-ar ocupa simultan de cereri care sunt în mod esențial identice. O astfel de situație ar fi incompatibilă cu spiritul și textul Convenției, care caută să evite multitudinea de proceduri internaționale referitoare la aceleași cauze (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei*, pct. 520; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası împotriva Turciei*, pct. 37). Din acest motiv, este uneori necesar ca Curtea să se pronunțe din oficiu asupra acestui aspect [*POA și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 27].

178. Pentru a stabili dacă are competența de a se pronunța cu privire la această prevedere din Convenție, Curtea trebuie să decidă dacă acea cauză dedusă judecătii este în mod esențial aceeași cu o cerere depusă deja în paralel pe rolul altei instanțe și, în caz afirmativ, dacă poate fi considerată „o altă instanță internațională de anchetă sau de reglementare” în sensul art. 35 § 2 lit. b) din Convenție [*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei*, pct. 520; *Gürdeniz împotriva Turciei* (dec.), pct. 39-40; *Doğan și Çakmak împotriva Turciei* (dec.), pct. 20].

a. Aprecierea similitudinii cauzelor

179. Pentru a verifica dacă două cauze sunt în mod esențial aceleași, Curtea compară în general părțile implicate în diferitele proceduri, prevederile legale relevante invocate de acestea, întinderea capetelor de cerere și tipul de reparație solicitat [*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei*, pct. 521; *Federația Elenă a Sindicatelor Funcționarilor din Sectorul Bancar împotriva Greciei* (dec.), pct. 39].

180. Curtea trebuie deci să cerceteze, așa cum o face cu privire la prima teză a art. 35 § 2 lit. b) sus-menționată, dacă cererile care au fost adresate altor instanțe internaționale privesc fapte, persoane și capete de cerere identice în esență [*Patera împotriva Republicii Cehe* (dec.); *Karoussiotis împotriva Portugaliei*, pct. 63; *Gürdeniz împotriva Turciei* (dec.), pct. 41-45; *Pauger împotriva Austriei*, decizia Comisiei].

181. De exemplu, în cazul în care reclamanții înaintea a două instanțe nu sunt identici, „cererea” adresată Curții nu poate fi considerată „în mod esențial aceeași cu o cerere [...] deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare” [*Folgerø și alții împotriva Norvegiei* (dec.)]. Astfel, Curtea a constatat că nu o împiedica nimic să examineze cererea prin care a fost sesizată atunci când cealaltă procedură internațională fusese declanșată de o organizație neguvernamentală [*Celniku împotriva Greciei*, pct. 39-41; *Illiș și alții împotriva Belgiei* (dec.)] sau de confederația de sindicate din

care făceau parte reclamanții (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası împotriva Turciei*, pct. 38), și nu de către reclamanți înșiși. În *Kavala împotriva Turciei*, raportorii speciali ai ONU și vicepreședintele Grupului de Lucru privind Detenția Arbitrară (*Working Group on Arbitrary Detention – WGAD*) au trimis Turciei o scrisoare conținând un „apel urgent”, în contextul procedurilor speciale inițiate de Oficiul Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, care ar putea avea ca efect deschiderea unei proceduri. Cu toate acestea, întrucât WGAD nu a deschis o astfel de procedură și întrucât nici reclamantul, nici rudele sale apropiate nu au formulat nicio cale de atac în fața organismelor ONU, „cererea” nu era „în mod esențial aceeași” (pct. 92-94).

182. Cu toate acestea, Curtea a declarat recent că o cerere introdusă pe rolul ei și aproape identică cu o cerere adresată anterior unei alte instanțe internaționale (OIM), dar depusă de persoane care nu erau și nu puteau fi parte în procedura anterioară, aceasta fiind de natură colectivă și rezervată sindicatelor și organizațiilor patronale, era în mod esențial aceeași cu cea adresată celeilalte instanțe. Motivul este acela că reclamanții trebuiau considerați ca fiind strâns asociați procedurii și capetelor de cerere invocate înaintea instanței respective, pentru că erau delegați ai sindicatului în cauză. Prin urmare, menținerea cererii înaintea Curții ar fi echivalat cu nerespectarea art. 35 § 2 lit. b) din Convenție [*POA și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 30-32].

b. Noțiunea de „altă instanță internațională de anchetă sau de reglementare”

183. În cadrul examinării pe care o realizează în temeiul art. 35 § 2 lit. b), Curtea trebuie să stabilească dacă instanța înaintea căreia procedura se desfășoară în paralel reprezintă o altă instanță internațională în sensul acestei condiții de admisibilitate (*POA și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 28).

184. În această privință, examinarea efectuată de Curte nu se limitează la o simplă verificare formală, ci urmărește, după caz, să stabilească dacă natura organului de control, procedura urmată de acesta și efectele deciziei sale sunt de excludere a competenței Curții, în conformitate cu art. 35 § 2 lit. b) [*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei*, pct. 522; *De Pace împotriva Italiei*, pct. 25-28; *Karoussiotis împotriva Portugaliei*, pct. 62 și 65-76; *Federația Elenă a Sindicatelor Funcționarilor din Sectorul Bancar împotriva Greciei* (dec.), pct. 33-38; *Doğan și Çakmak împotriva Turciei* (dec.), pct. 21; *Peraldi împotriva Franței* (dec.)].

E. Cererea abuzivă

Art. 35 § 3 lit. a) din Convenție – Condiții de admisibilitate

„3. Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă în temeiul art. 34, atunci când apreciază că:

a) cererea este [...] neîntemeiată ori abuzivă;”

Cuvinte-cheie HUDOC

Cerere abuzivă [art. 35 § 3 lit. a)]

1. Definiție generală

185. Noțiunea de „abuz” în sensul art. 35 § 3 lit. a) trebuie înțeleasă în sensul său obișnuit, conform cu teoria generală a dreptului – și anume exercitarea într-un mod prejudiciabil a unui drept în alte scopuri decât cele pentru care este destinat. În consecință, este abuziv orice comportament al unui reclamant, care este în mod vădit contrar vocației dreptului de recurs stabilit de Convenție și care constituie un obstacol în calea bunei funcționări a Curții sau a bunei desfășurări a procedurii în fața sa [*Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, pct. 79-81 și referințele citate; *Miroļubovs și alții împotriva Letoniei*, pct. 62 și 65; *S.A.S. împotriva Franței* (MC), pct. 66; *Bivolaru împotriva României*, pct. 78-82].

186. Curtea a subliniat că respingerea unei cereri ca fiind abuzivă este o măsură excepțională (*Miroļubovs și alții împotriva Letoniei*, pct. 62). Ipotezele în care Curtea a constatat caracterul abuziv al unei cereri pot fi repartizate în cinci categorii tipice: dezinformarea Curții; utilizarea unui limbaj ofensator; încălcarea obligației de confidențialitate în cazul soluționării pe cale amiabilă; cererea cu caracter vădit șicanator sau lipsită de orice miză reală; precum și toate celelalte cazuri care nu pot face obiectul unei liste exhaustive. [*S.A.S. împotriva Franței* (MC), pct. 67].

2. Dezinformarea Curții

187. O cerere este abuzivă dacă se întemeiază în mod deliberat pe fapte inventate cu scopul de a induce în eroare Curtea (*Varbanov împotriva Bulgariei*, pct. 36; *Gogitidze și alții împotriva Georgiei*, pct. 76). Exemplele cele mai grave și mai flagrante ale unui asemenea abuz sunt, în primul rând, introducerea cererii sub o identitate falsă [*Drijfhout împotriva Țărilor de Jos* (dec.), pct. 27-29], și, în al doilea rând, falsificarea documentelor trimise Curții [*Jian împotriva României* (dec.); *Bagheri și Maliki împotriva Țărilor de Jos* (dec.); *Poznanski și alții împotriva Germaniei* (dec.); *Gogitidze și alții împotriva Georgiei*, pct. 77-78]. Într-o cauză referitoare la detenție în așteptarea expulzării, Curtea a constatat că a existat o cerere abuzivă atunci când un reclamant a indus în eroare atât autoritățile naționale, cât și Curtea cu privire la cetățenia sa [a se vedea *Bencheref împotriva Suediei* (dec.), pct. 39]. Curtea a considerat, de asemenea, o cerere ca fiind abuzivă atunci când reclamantii au utilizat termeni vagi și imprecisi pentru a face ca circumstanțele cauzei să pară similare celor dintr-o altă cauză în care Curtea constatare o încălcare [*Kongresna Narodna Stranka și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (dec.), pct. 13 și 15-19].

188. Acest tip de abuz poate fi comis, de asemenea, prin inacțiune, atunci când reclamantul omite de la început să informeze Curtea cu privire la un element esențial pentru examinarea cauzei [*Kerechashvili împotriva Georgiei* (dec.); *Martins Alves împotriva Portugaliei* (dec.), pct. 12-15; *Gross împotriva Elveției* (MC), pct. 35-36; *Gevorgyan și alții împotriva Armeniei* (dec.), pct. 31-37; *Safaryan împotriva Armeniei* (dec.), pct. 24-30; a contrario, *Al-Nashif împotriva Bulgariei*, pct. 89; *G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (MC), pct. 174; *S.L. și J.L. împotriva Croației*, pct. 49]. Cu toate acestea, este necesar ca informațiile înșelătoare să privească însăși esența cauzei pentru ca omisiunea respectivă să fie considerată de Curte ca fiind un abuz al dreptului de recurs individual [*Bestry împotriva Poloniei*, pct. 44; *Mitrović împotriva Serbiei*, pct. 33-34; *Shalyavski și alții împotriva Bulgariei*, pct. 45]. Conform cu *Belošević împotriva Croației* (dec.), ori de câte ori un reclamant omite, contrar art. 44C § 1 din Regulamentul Curții, să divulge informații relevante, în funcție de circumstanțele particulare ale cauzei, Curtea poate trage concluziile pe care le consideră adecvate, inclusiv scoaterea de pe rol a cauzei în temeiul uneia dintre cele trei litere de la art. 37 § 1 din Convenție (pct. 48-49 și pct. 51-54).

189. În mod similar, dacă survin noi aspecte importante în cursul procedurii în fața Curții și dacă – în pofida obligației explicite care îi revine în temeiul Regulamentului Curții – reclamantul nu informează Curtea în acest sens, împiedicând-o, astfel, să se pronunțe cu privire la cauză în deplină cunoștință a faptelor, cererea acestuia poate fi respinsă ca fiind abuzivă [*Hadrabová și alții împotriva Republicii Ceha* (dec.); *Predescu împotriva României*, pct. 25-27; *Gross împotriva Elveției* (MC), pct. 28-37].

190. De altfel, din acest punct de vedere, reclamantul este deplin răspunzător pentru comportamentul avocatului său sau al oricărei alte persoane care îl reprezintă înaintea Curții. Omisiunile acestuia sunt, în principiu, imputabile chiar reclamantului și pot conduce la respingerea cererii ca abuzivă [*Bekauri împotriva Georgiei* (excepții preliminare), pct. 22-25; *Migliore și alții împotriva Italiei* (dec.); *Martins Alves împotriva Portugaliei* (dec.), pct. 11-13 și 16-17; *Gross împotriva Elveției* (MC), pct. 33].

191. Intenția reclamantului de a induce Curtea în eroare trebuie să fie întotdeauna stabilită cu suficientă certitudine [*Melnik împotriva Ucrainei*, pct. 58-60; *Nold împotriva Germaniei*, pct. 87; *Miszczynski împotriva Poloniei* (dec.); *Gross împotriva Elveției* (MC), pct. 28; *S.L. și J.L. împotriva Croației*, pct. 48-49; *Bagdonavicius și alții împotriva Rusiei*, pct. 64-65]. Părțile pot să prezinte argumente care sunt respinse de Curte fără ca astfel de observații discutabile să fie considerate un abuz al dreptului de recurs individual (*Hoti împotriva Croației*, pct. 92).

192. Chiar și în cazul în care hotărârea Curții cu privire la fond a devenit deja definitivă, iar ulterior se demonstrează că reclamantul a ținut ascuns un fapt care ar fi fost relevant pentru examinarea cererii, Curtea poate reveni asupra hotărârii sale prin procedura de revizuire (prevăzută la art. 80 din Regulamentul Curții) și să respingă cererea ca abuzivă [*Gardean și S.C. Grup 95 SA împotriva României* (revizuire), pct. 12-22; *Vidu și alții împotriva României* (revizuire), pct. 17-30; *Petroiu împotriva României* (revizuire), pct. 16-30]. O astfel de revizuire nu este posibilă decât dacă guvernul pârât nu putea cunoaște în mod rezonabil faptul în litigiu la momentul examinării cauzei de către Curte și dacă a formulat cererea de revizuire în termen de 6 luni din momentul în care a luat cunoștință de acest fapt, în conformitate cu art. 80 § 1 din Regulament [*Grossi și alții împotriva Italiei* (revizuire), pct. 17-24; *Vidu și alții împotriva României* (revizuire), pct. 20-23; *Petroiu împotriva României* (revizuire), pct. 19 și 27-28].

3. Limbaj ofensator

193. Există abuz al dreptului de recurs în cazul în care reclamantul utilizează, în corespondența sa cu instanța europeană, expresii deosebit de ofensatoare, jignitoare, amenințătoare sau impertinente – fie împotriva guvernului pârât, a agentului acestuia, a autorităților statului pârât, a Curții înseși, a judecătorilor, grefei sau a membrilor acesteia din urmă [*Řehák împotriva Republicii Cehe* (dec.); *Duringer și alții împotriva Franței* (dec.); *Stamoulakatos împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei]. Același lucru este valabil și atunci când un reclamant publică declarații ofensatoare cu privire la Curte și la judecătorii săi, în afara contextului cauzei pendinte, și continuă să facă acest lucru după ce primește un avertisment [*Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, pct. 82-86].

194. Pentru a fi considerat ofensator, nu este suficient ca limbajul reclamantului să fie doar critic, polemic sau sarcastic; acesta trebuie să depășească „limitele unei critici normale, civice și legitime” [*Di Salvo împotriva Italiei* (dec.), *Apinis împotriva Letoniei* (dec.); pentru un exemplu contrar, a se vedea *Aleksanyan împotriva Rusiei*, pct. 116-118]. Dacă, în cursul procedurii, reclamantul încetează să mai folosească expresiile respective, după ce a fost avertizat în mod expres de Curte, le retrage de manieră expresă sau, și mai bine, își prezintă scuzele, cererea nu mai este respinsă ca abuzivă (*Chernitsyn împotriva Rusiei*, pct. 25-28).

4. Încălcarea obligației de confidențialitate în cazul soluționării pe cale amiabilă

195. O încălcare intenționată din partea reclamantului a obligației de confidențialitate a negocierilor în cazul soluționării pe cale amiabilă, impusă părților în temeiul art. 39 § 2 din Convenție și al art. 62 § 2 din Regulamentul Curții, poate să fie considerată abuz al dreptului de recurs și să conducă la respingerea cererii [*Hadrabová și alții împotriva Republicii Cehe* (dec.); *Popov împotriva Moldovei* (nr. 1), pct. 48; *Mirojubovs și alții împotriva Letoniei*, pct. 66].

196. Pentru a stabili dacă reclamantul și-a încălcat obligația de confidențialitate, trebuie mai întâi să fie definite limitele acestei obligații. Într-adevăr, aceasta trebuie să fie întotdeauna interpretată ținând seama de obiectivul său general, și anume facilitarea soluționării pe cale amiabilă, prin protejarea părților și a Curții împotriva unor eventuale presiuni. În consecință, deși comunicarea către un terț a conținutului documentelor referitoare la soluționarea pe cale amiabilă poate, în principiu, să constituie un abuz al dreptului de recurs în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție, nu înseamnă că există o interdicție absolută și necondiționată de a arăta aceste documente vreunui terț sau de a-i vorbi despre acestea. Într-adevăr, o interpretare atât de generală și de riguroasă ar risca să aducă atingere apărării intereselor legitime ale reclamantului – de exemplu, atunci când încearcă să obțină informații punctuale relevante, într-o cauză în care acesta este autorizat să se reprezinte singur în fața Curții. În plus, ar fi prea dificil, dacă nu chiar imposibil, pentru Curte să controleze respectarea unei asemenea interdicții. Ceea ce art. 39 § 2 din Convenție și art. 62 § 2 din Regulamentul Curții interzic părților este publicarea informațiilor în litigiu, de exemplu prin intermediul mijloacelor de informare în masă, într-o corespondență care poate fi citită de un mare număr de persoane, sau în orice alt mod [*Mirojubovs și alții împotriva Letoniei*, pct. 68; a se vedea și *Mătășaru împotriva Republicii Moldova* (dec.), pct. 36-39,

în care soția reclamantului a dezvăluit către mass-media propunerea Curții de soluționare pe cale amiabilă]. Prin urmare, atunci când prezintă un anumit grad de gravitate, acest tip de comportament este considerat abuziv.

197. Pentru a fi considerată abuzivă, divulgarea unor informații confidențiale trebuie să fie intenționată. Răspunderea directă a reclamantului în cazul acestei divulgări trebuie stabilită întotdeauna cu suficientă certitudine, o simplă suspiciune nefiind suficientă în această privință (*ibidem*, pct. 66 *in fine*). Exemple concrete de aplicare a acestui principiu: pentru un exemplu în care cererea a fost respinsă, a se vedea hotărârea *Hadrabová și alții împotriva Republicii Cehe* (dec.), în care reclamantii au citat în mod expres propunerile de soluționare amiabilă formulate de Grefa Curții în corespondența lor cu Ministerul de Justiție din țara acestora, ceea ce a dus la respingerea cererii lor ca abuzivă; pentru un exemplu în care cererea a fost declarată admisibilă, a se vedea cauza *Miroļubovs și alții împotriva Letoniei*, în care nu s-a stabilit cu certitudine dacă toți cei trei reclamanți au fost responsabili pentru divulgarea informațiilor confidențiale, ceea ce a determinat Curtea să respingă excepția preliminară a Guvernului.

198. Trebuie să se facă distincție între, pe de o parte, declarațiile făcute în cadrul procedurilor strict confidențiale de soluționare amiabilă și, pe de altă parte, declarațiile unilaterale formulate de un guvern pârât în cadrul unei proceduri publice și contradictorii în fața Curții, chiar dacă rezultatul concret al acestor proceduri poate fi similar. Divulgarea condițiilor unei declarații unilaterale nu constituie un abuz al dreptului de recurs individual (*Eskerkhanov și alții împotriva Rusiei*, pct. 26-29).

199. În ceea ce privește nerespectarea regulii privind confidențialitatea după pronunțarea Curții pe fond, dar înainte de pronunțarea asupra reparației echitabile, a se vedea *Žáková împotriva Republicii Cehe* (reparație echitabilă), pct. 18-25, în care Curtea, având în vedere circumstanțele speciale ale cauzei, a considerat oportun să continue examinarea cauzei.

5. Cerere cu caracter vădit șicanator sau lipsită de orice miză reală

200. Este abuzivă fapta reclamantului de a formula în mod repetat, în fața Curții, cereri șicanatorii și în mod vădit nefondate, identice cu o cerere deja introdusă de acesta în trecut și care a fost deja declarată inadmisibilă (*M. împotriva Regatului Unit* și *Philis împotriva Greciei*, deciziile Comisiei). Curtea nu poate avea în atribuțiile sale soluționarea plângerilor nefondate și șicanatorii sau confruntarea cu un comportament vădit abuziv, din alte motive, din partea reclamantilor sau a reprezentanților lor autorizați, căci acest lucru ar crea o sarcină suplimentară incompatibilă cu adevăratele funcții pe care le are Curtea în temeiul Convenției [*Bekauri împotriva Georgiei* (excepții preliminare), pct. 21; a se vedea și *Migliore și alții împotriva Italiei* (dec.) și *Simitzi-Papachristou și alții împotriva Greciei* (dec.)].

201. De asemenea, Curtea poate declara abuzivă o cerere care este în mod vădit lipsită de orice miză reală și/sau se referă la o sumă de bani derizorie sau care, în general, nu are legătură cu interesele legitime și obiective ale reclamantului [*ibidem*, *Bock împotriva Germaniei* (dec.); *a contrario*, *S.A.S. împotriva Franței* (MC), pct. 62 și 68]. De la intrarea în vigoare a Protocolului nr. 14, la 1 iunie 2010, acest tip de cereri intră mai degrabă sub incidența art. 35 § 3 lit. b) din Convenție (lipsa unui prejudiciu important).

6. Alte cazuri

202. Uneori, hotărârile și deciziile Curții, precum și cauzele pendinte în fața acesteia, sunt folosite în cadrul discursului politic la nivel național în statele contractante. O cerere inspirată de o dorință de publicitate sau de propagandă nu este, numai din acest motiv, abuzivă (*McFeeley și alții împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei, și *Khadzhaliyev și alții împotriva Rusiei*, pct. 66-67). Cu toate acestea, poate exista abuz în cazul în care reclamantul, motivat de interese politice, acordă presei sau televiziunii interviuri în care exprimă o atitudine iresponsabilă și frivolă în privința procedurii din fața Curții (*Partidul Laburist din Georgia împotriva Georgiei*). Diseminarea unor informații false către presă într-un mod care ar fi putut fi rezultatul unei erori cu bună-credință nu a fost considerată un abuz al

dreptului de recurs (*Podeschi împotriva San Marino*, pct. 88, în care reclamantul sau reprezentanții săi au afirmat în mod public, în mod eronat, că cererea fusese deja declarată admisibilă de către Curte).

203. Curtea a constatat că a existat un abuz al dreptului de recurs individual atunci când un reclamant a invocat în fața Curții art. 8 pe baza unor probe obținute cu încălcarea drepturilor altor persoane recunoscute de Convenție. În încercarea de a dovedi că nu este tatăl unui copil, reclamantul a obținut probe ADN cu forța, fără consimțământ, și, drept consecință, a fost condamnat pentru atac asupra integrității fizice a fostei sale soții [*Koch împotriva Poloniei* (dec.), pct. 31-34].

7. Atitudinea adoptată de guvernul pârât

204. În cazul în care guvernul pârât consideră că reclamantul a săvârșit un abuz al dreptului de recurs, trebuie să informeze Curtea în consecință și să îi comunice informațiile relevante de care dispune, astfel încât aceasta să ajungă la concluziile potrivite. În fapt, este sarcina Curții, și nu a guvernului pârât, să monitorizeze respectarea obligațiilor procedurale impuse reclamantului în temeiul Convenției și al Regulamentului său. În schimb, amenințările din partea Guvernului și a organismelor sale de a iniția o anchetă penală sau disciplinară împotriva unui reclamant pentru o pretinsă încălcare a obligațiilor procedurale ale acestuia în fața Curții ar putea reprezenta o problemă din perspectiva art. 34 *in fine* din Convenție, care interzice orice împiedicare a exercițiului eficace al dreptului de recurs individual (*Miroļubovs și alții împotriva Letoniei*, pct. 70).

205. Chiar dacă Guvernul nu susține că reclamantii au avut un comportament ce a constituit un abuz al dreptului de recurs individual, problema unui posibil abuz poate fi ridicată de Curte *proprio motu* [*Gevorgyan și alții împotriva Armeniei* (dec.), pct. 32].

II. Inadmisibilitatea legată de competența Curții

Art. 35 § 3 lit. a) din Convenție – Condiții de admisibilitate

„3. Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă în temeiul art. 34, atunci când apreciază că:

a) cererea este incompatibilă cu prevederile Convenției sau ale Protocoalelor sale [...].”

Art. 32 of din Convenție – Competența Curții

„1. Competența Curții acoperă toate problemele privind interpretarea și aplicarea Convenției și a Protocoalelor sale, care îi sunt supuse în condițiile prevăzute de art. 33, 34, 46 și 47.

2. În caz de contestare a competenței sale, Curtea hotărăște.”

Cuvinte-cheie HUDOC

Ratione personae [art. 35 § 3 lit. a)] – *Ratione loci* [art. 35 § 3 lit. a)] – *Ratione temporis* [art. 35 § 3 lit. a)]
– Situație continuă [art. 35 § 3 lit. a)] – *Ratione materiae* [art. 35 § 3 lit. a)]

A. Incompatibilitatea *ratione personae*

1. Principii

206. Compatibilitatea *ratione personae* presupune ca pretinsa încălcare a Convenției să fi fost săvârșită de un stat contractant sau ca aceasta să îi fie imputabilă într-un fel sau altul.

207. Chiar dacă statul pârât nu a ridicat excepții cu privire la competența *ratione personae* a Curții, acest aspect necesită o examinare din oficiu din partea Curții [*Sejdić și Finci împotriva Bosniei și*

Herțegovinei (MC), pct. 27; *Mutu și Pechstein împotriva Elveției*, pct. 63].

208. Drepturile fundamentale protejate de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului trebuie garantate persoanelor care locuiesc pe teritoriul statului parte implicat, indiferent de dizolvarea sau succesiunea sa ulterioară (*Bijelić împotriva Muntenegrului și Serbiei*, pct. 69).

209. O societate comercială cu capital de stat trebuie să se bucure de o independență instituțională și operațională suficientă față de stat, pentru a-l exonera pe acesta de răspundere, din punctul de vedere al Convenției, pentru actele sau omisiunile societății respective (*Kuzhelev și alții împotriva Rusiei*, pct. 93-100, 117; *Mykhaylenky și alții împotriva Ucrainei*, pct. 43-45 și *Cooperativa Agricolă Slobozia-Hanesei împotriva Moldovei*, pct. 19). Actele și omisiunile unei fundații de drept privat pot fi de natură să angajeze răspunderea statului pârât, în temeiul Convenției (*Mutu și Pechstein împotriva Elveției*, pct. 65-67).

210. Cererile vor fi declarate incompatibile *ratione personae* pentru următoarele motive:

- dacă reclamantul nu are calitate procesuală în sensul art. 34 din Convenție [a se vedea, de exemplu, *Section de commune d'Antilly împotriva Franței* (dec.); *Döşemealtı Belediyesi împotriva Turciei* (dec.); *Moretti și Benedetti împotriva Italiei*, pct. 32-35; *Comitetul Helsinki-Bulgaria împotriva Bulgariei* (dec.); *V.D. și alții împotriva Rusiei*, pct. 72-76; *İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi împotriva Turciei* (dec.), pct. 34-47];
- dacă reclamantul nu este în măsură să demonstreze că este victima pretenției încălcări [*Kátai împotriva Ungariei* (dec.), pct. 25-26; *Trivkanović împotriva Croației*, pct. 49-51; a se vedea secțiunea Introducere, **punctul A.3**, „calitatea de victimă”];
- dacă cererea este îndreptată împotriva unei persoane particulare (*X. împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei din 10 decembrie 1976; *Durini împotriva Italiei*, decizia Comisiei);
- dacă cererea este îndreptată direct împotriva unei organizații internaționale care nu a aderat la Convenție [*Stephens împotriva Ciprului, Turciei și Regatului Unit* (dec.), ultimul punct];
- dacă cererea are ca obiect un protocol la Convenție pe care statul pârât nu l-a ratificat (*Horsham împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei; *De Saedeleer împotriva Belgiei*, pct. 68).

2. Competența⁵

211. Constatarea lipsei de competență *ratione loci* nu scutește Curtea de la a examina dacă reclamații se află sub „jurisdicția” unuia sau mai multor state contractante în sensul art. 1 din Convenție (*Drozd și Janousek împotriva Franței și Spaniei*, pct. 90). În consecință, excepțiile conform cărora reclamații nu se află sub „jurisdicția” unui stat pârât, trebuie în principiu, ridicate prin invocarea incompatibilității *ratione personae* cu Convenția [a se vedea argumentele guvernelor pârâte în cauzele *Banković și alții împotriva Belgiei și altora* (dec.) (MC), pct. 35; *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 300; *Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.); a se vedea și *Mozer împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), pct. 79, în care guvernul rus a invocat incompatibilitatea *ratione personae* și *ratione loci*; a se vedea *M.A. și alții împotriva Lituaniei* pct. 67]. „Jurisdicția” în temeiul art. 1 din Convenție este un criteriu minim. Exercitarea jurisdicției reprezintă o condiție necesară pentru ca un stat contractant să poată fi considerat răspunzător pentru acte sau omisiuni care îi sunt imputabile și care se află la originea unei pretense încălcări a drepturilor și libertăților enunțate în Convenție [*Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 311; *Al-Skeini împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 130].

212. Competența jurisdicțională a statului în temeiul art. 1 este, în primul rând, teritorială [*Banković și alții împotriva Belgiei și altora* (dec.) (MC), pct. 61 și 67; *Catan și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), pct. 104]. Se presupune că jurisdicția este exercitată, în mod normal, pe întreg teritoriul statului [*N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 102-103, 105 și urm.; *Assanidze împotriva Georgiei*

⁵ A se vedea Ghidul privind art. 1 din Convenție

(MC), pct. 139; *Sargsyan împotriva Azerbaidjanului* (MC), pct. 129, 139 și 150]. Jurisdicția poate să fie exercitată și la frontieră (cu titlu de exemplu, refuzul unor polițiști de frontieră de a accepta cereri de azil și de a le permite reclamanților să intre pe teritoriul statului în *M.A. și alții împotriva Lituaniei*, pct. 69-70). Noțiunea de „jurisdicție” în sensul art. 1 din Convenție trebuie interpretată în sensul că reflectă semnificația acestei noțiuni în dreptul internațional public, în temeiul căruia existența unui gard situat la o anumită distanță de frontieră nu autorizează un stat să excludă, să modifice sau să limiteze în mod unilateral jurisdicția sa teritorială, care începe de la linia frontierei. Curtea a recunoscut că statele situate la frontierele externe ale spațiului Schengen au întâmpinat dificultăți considerabile pentru a face față aflului tot mai mare de migranți și solicitanți de azil, însă nu a dedus că această situație ar avea consecințe asupra jurisdicției statelor în cauză [*N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 104-111, în care statul a invocat excepția lipsei jurisdicției teritoriale, în contextul imigrației ilegale, pct. 107-108).

213. Statele pot fi considerate răspunzătoare pentru acte ale propriilor autorități sau care își produc efectele în afara teritoriului lor [*Drozd și Janousek împotriva Franței și Spaniei*, pct. 91; *Soering împotriva Regatului Unit*, pct. 86 și 91; *Loizidou împotriva Turciei* (excepții preliminare), pct. 62]. Totuși, aceasta reprezintă o excepție [*Banković și alții împotriva Belgiei și altora* (dec.) (MC), pct. 71; *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 314], și anume în cazul în care un stat contractant exercită un control efectiv sau, cel puțin, o influență decisivă asupra unui teritoriu [*ibidem*, pct. 314-316 și 392; *Catan și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), pct. 106-107; *Al-Skeini împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 138-140; *Medvedyev și alții împotriva Franței* (MC), pct. 63-64]. Cu privire la noțiunea de „control global efectiv” asupra unui teritoriu sau de control efectiv exercitat prin intermediul forțelor armate ale unui stat, a se vedea *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 314-316; a se vedea și *Banković și alții împotriva Belgiei și altora* (MC) (dec.), pct. 67 și urm. și 74-82; *Cipru împotriva Turciei* (MC), pct. 75-81; *Loizidou împotriva Turciei* (fond), pct. 52-57; *Hassan împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 75. Cu privire la noțiunea de control efectiv exercitat nu în mod direct, ci prin intermediul unei administrații locale subordonate, care supraviețuiește datorită sprijinului din partea statului, a se vedea *Catan și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), pct. 116-122; *Chiragov și alții împotriva Armeniei* (MC), pct. 169-186.

214. Un stat poate fi considerat răspunzător pentru încălcări ale drepturilor prevăzute de Convenție ale persoanelor aflate pe teritoriul unui alt stat, dar care se dovedesc a fi sub autoritatea și controlul primului dintre aceste state, prin intermediul agenților săi care acționează – în mod legal sau ilegal – în al doilea stat [*Issa și alții împotriva Turciei*, pct. 71; *Sánchez Ramírez împotriva Franței*, decizia Comisiei; *Öcalan împotriva Turciei* (MC), pct. 91; în ceea ce privește operațiunile militare în străinătate, a se vedea *Al-Skeini împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 149; *Hassan împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 76-80; *Jaloud împotriva Țărilor de Jos* (MC), pct. 140-152].

În ceea ce privește fapte comise de soldați ai forței multinaționale a Organizației Națiunilor Unite și clarificarea aspectului dacă pentru aceste fapte va fi angajată răspunderea statului în cazul în care organizația internațională nu are un control efectiv și nici o autoritate supremă asupra acestui comportament, a se vedea *Al-Jedda împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 84-86. Cu privire la acte care au avut loc într-o zonă-tampon a ONU, a se vedea *Isaak și alții împotriva Turciei* (dec.).

215. Pentru teritoriile care se află din punct de vedere juridic sub jurisdicția unui stat contractant, dar care nu se află sub autoritatea/controlul efectiv al statului respectiv, cererea poate fi considerată incompatibilă cu prevederile Convenției (*An și alții împotriva Ciprului*, decizia Comisiei), dar trebuie să se țină seama de obligațiile pozitive ale statului în temeiul Convenției [*Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 312-313 și 333 și urm.; a se vedea și *Stephens împotriva Ciprului, Turciei și Organizației Națiunilor Unite* (dec.); *Azemi împotriva Serbiei* (dec.); *Ivanțoc și alții împotriva Moldovei și Rusiei*, pct. 105-106; *Catan și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), pct. 109-110; *Mozer împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), pct. 99-100]. În ceea ce privește zonele disputate de pe teritoriul recunoscut la nivel internațional al unui stat contractant asupra cărora niciun alt stat nu exercită un control efectiv, a se vedea *Sargsyan împotriva Azerbaidjanului* (MC), pct. 139-151. Cu

privire la o închisoare controlată în totalitate de un stat contractant, dar a cărei alimentare cu electricitate și apă a fost întreruptă de autoritatea locală a unei entități *de facto*, asupra căreia statul nu avea niciun control, a se vedea *Pocasovschi și Mihăilă împotriva Republicii Moldova și Rusiei*, pct. 43-46. Unui stat nu i se permite să invoce o excepție de la principiile privind jurisdicția, în cazul în care a ridicat trei garduri pe teritoriul său pentru a împiedica intrarea ilegală a neresortanților și a susținut că o persoană intră sub jurisdicția sa abia după ce trece de toate cele trei garduri; Curtea a hotărât că, totuși, statul în cauză își exercita efectiv autoritatea asupra teritoriului său la frontieră [*N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 104-111].

216. Există excepții de la principiul conform căruia prezența fizică a unei persoane pe teritoriul uneia din părțile contractante are efectul de a plasa persoana sub jurisdicția statului respectiv, de exemplu dacă este vorba despre un stat unde își are sediul o organizație internațională, iar plângerile reclamantului sunt îndreptate împotriva acesteia. Simplul fapt că sediul și clădirile Tribunalului Penal Internațional se află în Țările de Jos nu reprezintă un motiv suficient pentru ca statului respectiv să îi fie imputate acțiuni sau omisiuni denunțate împotriva acestei instanțe internaționale care i-a condamnat pe reclamânți [*Galić împotriva Țărilor de Jos* (dec.); *Blagojević împotriva Țărilor de Jos* (dec.); *Djokaba Lambi Longa împotriva Țărilor de Jos* (dec.)]. Pentru o cerere îndreptată împotriva statului pârât, în calitate de stat pe teritoriul căruia se află sediul permanent al unei organizații internaționale, a se vedea *Lopez Cifuentes împotriva Spaniei* (dec.), pct. 25-26; *Klausecker împotriva Germaniei* (dec.), pct. 80-81. Pentru acceptarea unei administrații civile internaționale pe teritoriul statului pârât, a se vedea *Berić și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (dec.), pct. 30.

217. Participarea unui stat la o procedură îndreptată împotriva sa într-un alt stat nu reprezintă în sine o exercitare extrateritorială a jurisdicției sale [*McElhinney împotriva Irlandei și Regatului Unit* (dec.) (MC); *Treska împotriva Albaniei și Italiei* (dec.); *Manoilescu și Dobrescu împotriva României și Rusiei* (dec.), pct. 99-111]. Cu toate acestea, odată ce o persoană introduce o acțiune civilă în fața instanțelor unui stat, există în mod incontestabil o „legătură (de natură) jurisdicțională” între această persoană și stat, în ciuda caracterului extrateritorial al faptelor despre care se pretinde că se află la originea acțiunii [*Markovic și alții împotriva Italiei* (MC), pct. 49-55, cu privire la art. 6 din Convenție; a se vedea, în mod similar, *Arlewin împotriva Suediei*, pct. 65-74, referitor la jurisdicția unui stat contractant în legătură cu plângerea pentru calomnie introdusă cu privire la o emisiune de televiziune difuzată într-o țară străină]. În mod similar, în cazul în care organele de anchetă sau autoritățile judiciare ale unui stat contractant inițiază propria lor anchetă penală sau propriul proces penal cu privire la un deces – chiar dacă respectivul deces a avut loc în afara jurisdicției statului respectiv – inițierea anchetei sau procesului în cauză este suficientă pentru a putea fi stabilită o „legătură jurisdicțională”, în sensul art. 1 din Convenție, între acest stat și rudele victimei, care ulterior introduc în fața Curții o plângere în temeiul aspectului procedural al art. 2 (*Güzelyurtlu și alții împotriva Ciprului și Turciei*, pct. 188-189 și 191; *Aliyeva și Aliyev împotriva Azerbaidjanului*, pct. 57). În absența unei anchete sau a unei proceduri în statul contractant în cauză, „caracteristicile speciale” dintr-un anumit caz pot să determine existența unei „legături jurisdicționale” în ceea ce privește obligația procedurală prevăzută la art. 2, de anchetare a unui deces care a avut loc într-o altă jurisdicție (*Güzelyurtlu și alții împotriva Ciprului și Turciei*, pct. 190 și 192-196, în care persoane suspectate de crimă fugiseră în zona de pe teritoriul cipriot care se afla sub controlul efectiv al Turciei, împiedicând astfel Ciprul să desfășoare propria anchetă penală cu privire la suspiecții în cauză).

218. De asemenea, Curtea a enunțat principii cu privire la răspunderea extrateritorială pentru arestarea și detenția executate într-un stat terț în contextul unei proceduri de extrădare declanșate de statul pârât [*Stephens împotriva Maltei (nr. 1)*, pct. 52; *Vasiliciuc împotriva Republicii Moldova*, pct. 22-25].

219. Alte cazuri recunoscute de exercitare a jurisdicției extrateritoriale de către un stat includ cazurile care implică activitățile agenților săi diplomatici sau consulari în străinătate (*M. împotriva Danemarcei*, decizia Comisiei) și cele care implică activitățile de la bordul unor aeronave înmatriculate în statul respectiv sau de pe nave care arborează pavilionul acestuia [*Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC),

pct. 70-75 și 79-81; *Medvedyev și alții împotriva Franței* (MC), pct. 65; *Bakanova împotriva Lituaniei*, pct. 63].

3. Răspundere și imputabilitate

220. Compatibilitatea *ratione personae* cu dispozițiile Convenției impune, în plus, ca pretinsa încălcare să fie imputabilă unui stat contractant (*Gentilhomme, Schaff-Benhadi și Zerouki împotriva Franței*, pct. 20; *M.A. și alții împotriva Lituaniei*, pct. 70). Cu toate acestea, în cauze recente, au fost examinate aspecte legate de imputabilitate/răspundere/atribuire, fără a se face referire în mod explicit la compatibilitatea *ratione personae* [*Assanidze împotriva Georgiei* (MC), pct. 144 și urm.; *Hussein împotriva Albaniei și altor 20 de state contractante* (dec.); *Isaak și alții împotriva Turciei* (dec.); *Stephens împotriva Maltei (nr. 1)*, pct. 45; *Jaloud împotriva Țărilor de Jos* (MC), pct. 154-155].

221. Răspunderea statelor contractante pentru acțiunile persoanelor particulare, deși este, în mod obișnuit, examinată din perspectiva compatibilității *ratione personae*, poate depinde, de asemenea, de conținutul drepturilor individuale garantate de Convenție și de sfera obligațiilor pozitive asociate acestor drepturi [a se vedea, de exemplu, *Söderman împotriva Suediei* (MC), pct. 78; *Aksu împotriva Turciei* (MC), pct. 59; *Siliadin împotriva Franței* pct. 77-81; *Beganović împotriva Croației*, pct. 69-71]. Răspunderea statului poate fi angajată în temeiul Convenției dacă autoritățile sale aprobă, în mod formal sau tacit, acțiuni ale unor persoane particulare care încalcă drepturile garantate de Convenție ale altor persoane particulare care se află sub jurisdicția sa [*Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 318] sau chiar și atunci când astfel de acte sunt săvârșite de resortisanți străini pe teritoriul său [*El-Masri împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (MC), pct. 206; *Al Nashiri împotriva Poloniei*, pct. 452; *Nasr și Ghali împotriva Italiei*, pct. 241; *Al Nashiri împotriva României*, pct. 594 și 600-602].

222. Răspunderea statelor pentru hotărârile judecătorești referitoare la litigiile între persoane private poate fi angajată pe baza existenței unei ingerințe în exercitarea unui drept prevăzut de Convenție (*Zhidov împotriva Rusiei*, pct. 71 și 95, 95, privind hotărârile judecătorești de demolare a unor clădiri construite ilegal, ca urmare a unor cereri formulate de societăți private care exploatau conducte de gaz și petrol, în care Curtea a considerat că astfel de hotărârți au constituit o ingerință din partea autorităților în exercitarea de către reclamanti a dreptului la respectarea bunurilor acestora, respingând așadar excepția preliminară a Guvernului privind incompatibilitatea *ratione personae*).

4. Aspecte privind răspunderea eventuală a statelor părți la Convenție ca urmare a unor acțiuni sau omisiuni legate de apartenența acestora la o organizație internațională

223. Convenția nu poate fi interpretată în sensul că ar supune controlului Curții acțiunile și omisiunile statelor contractante care sunt reglementate de rezoluții ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite și care au loc înainte sau în timpul misiunilor Organizației Națiunilor Unite de menținere a păcii și a securității internaționale, deoarece acest lucru s-ar interpreta ca o ingerință în îndeplinirea unei misiuni esențiale a Organizației Națiunilor Unite [*Behrami împotriva Franței și Saramati împotriva Franței, Germaniei și Norvegiei* (dec.) (MC), pct. 146-152; *a contrario, Al-Jedda împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 74-85, privind actele unor militari din armata națională, care făcea parte dintr-o forță multinațională asupra căreia Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite nu avea nicio autoritate și niciun control, și care erau imputabile statului contractant]. Cu toate acestea, Curtea adoptă o abordare diferită, fiind vorba despre măsuri luate la nivel național pentru punerea în aplicare a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, căci aceste măsuri nu sunt direct imputabile Organizației Națiunilor Unite și pot deci angaja răspunderea statului [*Nada împotriva Elveției* (MC), pct. 120-122; *Al-Dulimi și Montana Management Inc. împotriva Elveției* (MC), pct. 93-96].

224. În ceea ce privește deciziile instanțelor internaționale, Curtea și-a declinat, prin extensie, competența *ratione personae* pentru a soluționa cererile referitoare la procedurile din fața Tribunalului Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavia, înființat în temeiul unei rezoluții a Consiliului de Securitate

al Organizației Națiunilor Unite [*Galić împotriva Țărilor de Jos* (dec.); *Blagojević împotriva Țărilor de Jos* (dec.)]. Pentru revocarea funcționarilor publici prin decizia Înalțului Reprezentant pentru Bosnia și Herțegovina, a cărui autoritate decurge din rezoluțiile Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, a se vedea *Berić și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (dec.), pct. 26 și urm.

225. Unui stat contractant nu i se poate imputa o pretinsă încălcare a Convenției ca urmare a unei decizii sau a unei măsuri adoptate de un organ al unei organizații internaționale al cărei membru este, în măsura în care nu s-a stabilit și nici nu s-a susținut că protecția drepturilor fundamentale, conferită în general de această organizație internațională, nu ar fi „echivalentă” celei asigurate de Convenție și în măsura în care statul respectiv nu a fost implicat nici direct, nici indirect în săvârșirea actului în litigiu [*Gasparini împotriva Italiei și Belgiei* (dec.); *Klausecker împotriva Germaniei* (dec.), pct. 97].

226. Astfel, Curtea și-a declinat competența *ratione personae* în ceea ce privește plângerile îndreptate împotriva unor decizii individuale, adoptate de organul competent al unei organizații internaționale, în contextul unui litigiu de muncă ce face parte, în întregime, din ordinea juridică internă a organizației internaționale ce deține personalitate juridică distinctă de cea a statelor sale membre, în cazul în care statele respective nu au intervenit în niciun moment, direct sau indirect, în litigiu și ale căror acțiuni sau omisiuni nu le-a angajat în vreun fel răspunderea în temeiul Convenției [pentru un litigiu individual de muncă în cadrul Eurocontrol: *Boivin împotriva a 34 de state membre ale Consiliului European* (dec.); pentru o procedură disciplinară inițiată în cadrul Consiliului Oleicol Internațional: *Lopez Cifuentes împotriva Spaniei* (dec.), pct. 28-29; pentru o procedură disciplinară în cadrul Consiliului European: *Beygo împotriva a 46 de state membre ale Consiliului European* (dec.)]. În ceea ce privește pretense încălcări ale Convenției rezultate din revocarea unui funcționar al Comisiei Europene și procedura în fața instanțelor Uniunii Europene, a se vedea *Connolly împotriva a 15 state membre ale Uniunii Europene* (dec.); *Andreasen împotriva Regatului Unit și a altor 26 de state membre ale Uniunii Europene* (dec.), pct. 71-72.

Este util să se compare aceste constatări cu examinarea efectuată de Curte privind pretențiile de deficiență structurală a unui mecanism intern al unei organizații internaționale – care nu ar acorda drepturilor fundamentale o protecție „echivalentă” celei asigurate de Convenție –, căreia statele părți implicate i-au transferat o parte din puterile lor suverane [*Gasparini împotriva Italiei și Belgiei* (dec.); *Klausecker împotriva Germaniei* (dec.), pct. 98-107].

227. Curtea adoptă o abordare diferită în situațiile care implică o intervenție directă sau indirectă în litigiul în cauză din partea statului pârât, a cărui răspundere internațională este astfel angajată: a se vedea *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), pct. 153; *Michaud împotriva Franței*, pct. 102-104; *Nada împotriva Elveției* (MC), pct. 120-122; *Al-Dulimi și Montana Management Inc. împotriva Elveției* (MC), pct. 93-96; *a contrario*, *Behrami împotriva Franței și Saramati împotriva Franței, Germaniei și Norvegiei* (dec.) (MC), pct. 151. A se vedea și exemplele următoare:

- decizia de a o exclude pe reclamantă din corpul electoral pe baza unui tratat elaborat în cadrul Uniunii Europene [*Matthews împotriva Regatului Unit* (MC)];
- aplicarea în cazul reclamantului a unei legi franceze care transpunea o directivă a Uniunii Europene (*Cantoni împotriva Franței*);
- refuzul de a permite accesul la instanțele germane din cauza imunităților de jurisdicție acordate unor organizații internaționale [*Beer și Regan împotriva Germaniei* (MC); *Waite și Kennedy împotriva Germaniei* (MC); *Klausecker împotriva Germaniei* (dec.), pct. 45];
- sechestru instituit pe teritoriul statului pârât de către autorități, în urma unui ordin de ministru, în conformitate cu obligațiile sale juridice ce rezultă din dreptul european [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC) - un regulament european adoptat în aplicarea unei rezoluții a Consiliului de Securitate al ONU - a se vedea pct. 153-154];
- cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare înaintată Curții de Justiție a Uniunii

Europene de către o instanță internă [*Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. împotriva Țărilor de Jos* (dec.)];

- decizia autorităților elvețiene de returnare a reclamanților în Italia, în temeiul Regulamentului Dublin II de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe, aplicabil Elveției în temeiul unui acord de asociere cu UE [*Tarakhel împotriva Elveției* (MC), pct. 88-91].

228. În ceea ce privește Uniunea Europeană, cererile îndreptate împotriva unor state membre în privința modului în care acestea aplică dreptul Uniunii Europene nu vor fi neapărat inadmisibile din acest motiv [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), pct. 137; *Matthews împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 26-35].

229. În ceea ce privește cererile îndreptate direct împotriva instituțiilor Uniunii Europene, care nu este parte la Convenție, o jurisprudență mai veche permite ca acestea să fie declarate inadmisibile *ratione personae* [*Confédération française démocratique du travail împotriva Comunităților Europene*, decizia Comisiei; *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), pct. 152 și referințele citate; *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. împotriva Țărilor de Jos* (dec.)].

Această jurisprudență este valabilă și pentru Oficiul European de Brevete (*Lenzing AG împotriva Germaniei*, decizia Comisiei) și alte organizații internaționale, precum Organizația Națiunilor Unite [*Stephens împotriva Ciprului, Turciei și Organizației Națiunilor Unite* (dec.)].

230. Cu privire la angajarea răspunderii unui stat pe baza Constituției sale, care este o anexă la un tratat internațional, a se vedea *Sejdić și Finci împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), pct. 30.

B. Incompatibilitatea *ratione loci*⁶

1. Principii

231. Compatibilitatea *ratione loci* presupune ca pretinsa încălcare a Convenției să fi avut loc în jurisdicția statului pârât sau pe teritoriul controlat în mod efectiv de acest stat [*Cipru împotriva Turciei* (MC), pct. 75-81; *Drozd și Janousek împotriva Franței și Spaniei*, pct. 84-90].

232. În cazul în care cererile se referă la fapte care s-au produs pe un teritoriu exterior celui al statului contractant și nu există nicio legătură între aceste fapte și orice autoritate aflată sub jurisdicția statului contractant, aceste cereri vor fi respinse ca fiind incompatibile *ratione loci* cu Convenția.

233. În cazul în care cererile se referă la acțiuni care au avut loc în afara teritoriului unui stat contractant, Guvernul poate invoca o excepție preliminară privind incompatibilitatea *ratione loci* a cererii [*Loizidou împotriva Turciei* (excepții preliminare), pct. 55; *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, pct. 203; *Mozer împotriva Republicii Moldova și Rusiei* (MC), pct. 79 și 111; *Güzelyurtlu și alții împotriva Ciprului și Turciei*, pct. 170-174]. O asemenea excepție va fi examinată în temeiul art. 1 din Convenție⁷ [cu privire la întinderea noțiunii de „jurisdicție”, conform acestui articol, a se vedea, de exemplu, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 102-103; *Banković și alții împotriva Belgiei și altora* (dec.) (MC), pct. 75; *Güzelyurtlu și alții împotriva Ciprului și Turciei*, pct. 178-197; a se vedea și supra, *punctul II.A.2*]. Chiar dacă Guvernul nu a invocat o excepție, Curtea poate să examineze aspectul din oficiu [*Vasiliciuc împotriva Republicii Moldova*, pct. 22; *Stephens împotriva Maltei* (nr. 1), pct. 45].

234. Se poate întâmpla ca guvernul pârât să invoce excepția inadmisibilității unei cereri pentru incompatibilitate *ratione loci* cu prevederile Convenției, pe motiv că, pe parcursul procedurii, reclamantul a fost domiciliat într-un alt stat parte și că a declanșat procedura în statul pârât pe motivul existenței unei reglementări mai favorabile. Curtea examinează astfel de cereri și din perspectiva art. 1

⁶ A se vedea secțiunea Competența.

⁷ A se vedea *Ghidul privind art. 1 din Convenție*

[*Haas împotriva Elveției* (dec.)].

235. Cu toate acestea, este clar că un stat este răspunzător de actele reprezentanților săi diplomatici și consulari în străinătate și că nu poate fi vorba de incompatibilitate *ratione loci* în cazul misiunilor diplomatice [*X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei din 25 septembrie 1965; *Al-Skeini împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 134; *M. împotriva Danemarcei*, decizia Comisiei, pct. 1 și referințele citate) sau a actelor săvârșite la bordul unor aeronave înmatriculate în statul respectiv sau pe nave care arborează pavilionul acestuia [*Banković și alții împotriva Belgiei și altora* (dec.) (MC), pct. 73; *Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei* (MC), pct. 77 și 81; *Bakanova împotriva Lituaniei*, pct. 63].

236. Constatarea lipsei de competență *ratione loci* nu scutește Curtea de la a examina dacă reclamanții se află sub jurisdicția unuia sau mai multor state contractante în sensul art. 1 din Convenție (*Drozd și Janousek împotriva Franței și Spaniei*, pct. 90).

În consecință, excepțiile conform cărora reclamanții nu se află sub jurisdicția unui stat pârât trebuie, în principiu, ridicate prin invocarea incompatibilității *ratione personae* cu Convenția [a se vedea argumentele guvernelor pârâte în cauzele *Banković și alții împotriva Belgiei și altora* (dec.) (MC), pct. 35; *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 300; *Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.)].

2. Cazuri specifice

237. În ceea ce privește cererile referitoare la teritorii dependente, în cazul în care statul contractant nu a făcut o declarație în temeiul art. 56 din Convenție care să extindă aplicarea Convenției și în cazul teritoriului respectiv, cererea va fi incompatibilă *ratione loci* [*Gillow împotriva Regatului Unit*, pct. 60-62; *Bui Van Thanh și alții împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei; *Yonghong împotriva Portugaliei* (dec.); *Chagos Islanders împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 60-76]. Generalizând, acest lucru se aplică, de asemenea, protocoalelor la Convenție [*Quark Fishing Limited împotriva Regatului Unit* (dec.)].

În cazul în care statul contractant a făcut o asemenea declarație, în temeiul art. 56, nu poate fi vorba despre incompatibilitate în acest sens (*Tyler împotriva Regatului Unit*, pct. 23).

238. Dacă teritoriul dependent devine independent, declarația expiră în mod automat. Cererile ulterioare îndreptate împotriva statului metropolitan vor fi declarate incompatibile *ratione personae* (*Biserica din X. împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei).

239. Atunci când teritoriul dependent devine parte a teritoriului metropolitan al unui stat contractant, Convenția se aplică în mod automat teritoriului fost dependent [*Hingitay 53 și alții împotriva Danemarcei* (dec.)].

C. Incompatibilitatea *ratione temporis*

1. Principii generale

240. În conformitate cu principiile generale ale dreptului internațional (principiul neretroactivității tratatelor), dispozițiile Convenției nu obligă o parte contractantă nici în ceea ce privește un act sau un fapt care a avut loc înainte de data de intrare în vigoare a Convenției în privința părții respective, nici în ceea ce privește o situație care a încetat să existe înainte de această dată [*Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 70; *Šilih împotriva Sloveniei* (MC), pct. 140; *Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 130].

241. Competența *ratione temporis* acoperă doar perioada ulterioară ratificării Convenției sau a protocoalelor sale de către statul pârât. Convenția nu impune totuși statelor contractante vreo obligație specifică de a repara o nedreptate sau un prejudiciu cauzat înainte de data respectivă [*Kopecký împotriva Slovaciei* (MC), pct. 38].

242. Începând de la data ratificării, toate actele sau omisiunile despre care se pretinde că sunt imputabile statului trebuie să fie conforme Convenției sau protocoalelor sale, iar faptele ulterioare sunt de competența Curții, chiar dacă reprezintă doar prelungirea unei situații deja existente (*Almeida*

Garrett, Mascarenhas Falcão și alții împotriva Portugaliei, pct. 43). Cu toate acestea, Curtea poate să țină seama de fapte anterioare ratificării, în măsura în care se poate considera că acestea s-au aflat la originea unei situații care s-a prelungit dincolo de această dată sau în măsura în care acestea ar putea fi relevante pentru înțelegerea unor fapte care au avut loc după această dată [*Hutten-Czapska împotriva Poloniei* (MC), pct. 147-153; *Kurić și alții împotriva Sloveniei* (MC), pct. 240-241].

243. Curtea are obligația de a-și examina din oficiu și în toate etapele procedurii competența *ratione temporis*, întrucât este vorba mai degrabă de o problemă de competență a Curții decât de admisibilitate în sensul strict al termenului [*Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 67; *Petrović împotriva Serbiei*, pct. 66; *Hoti împotriva Croației*, pct. 84 – *a contrario*, *Agrotexim și alții împotriva Greciei*, pct. 58].

2. Aplicarea acestor principii

a. Data critică prin raportare la ratificarea Convenției sau la acceptarea competenței organelor Convenției

244. În principiu, data critică în sensul stabilirii competenței temporale a Curții este data intrării în vigoare a Convenției și a protocoalelor în privința părții respective [a se vedea, cu titlu de exemplu, *Šilih împotriva Sloveniei* (MC), pct. 164].

245. Cu toate acestea, Convenția din 1950 prevedea competența Comisiei de a examina cereri individuale (art. 25), precum și competența Curții (art. 46), în temeiul declarațiilor specifice emise în acest sens de părțile contractante. Într-adevăr, aceste declarații puteau să prevadă limitări, în special temporale. În ceea ce privește statele care au emis astfel de declarații după data ratificării Convenției, Curtea și Comisia au admis limitarea temporală a competenței lor în privința unor fapte ce au survenit în perioada cuprinsă între intrarea în vigoare a Convenției și declarația relevantă [*X. împotriva Italiei*, decizia Comisiei; *Stamoulakatos împotriva Greciei (nr. 1)*, pct. 32; a se vedea și *Chong și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 84-90, în care Curtea a precizat că „data critică” de reținut era data la care Regatul Unit recunoscuse dreptul de recurs individual – și anume 1966 – și nu data la care Convenția intrase în vigoare în privința acestui stat – adică 1953].

246. Atunci când nu există asemenea limitări temporale prevăzute de declarația Guvernului (a se vedea declarația Franței din 2 octombrie 1981), organele Convenției admit efectul retroactiv al acceptării competenței lor (*X. împotriva Franței*, decizia Comisiei).

Restricțiile temporale incluse în aceste declarații rămân valabile pentru determinarea competenței Curții de a se pronunța cu privire la cererile individuale introduse în temeiul actualului art. 34 din Convenție, în conformitate cu art. 6 din *Protocolul nr. 11* [*Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 72]. Analizând fostul sistem în ansamblul său, Curtea apreciază că este competentă din momentul primei declarații în care se recunoaște dreptul de recurs individual în fața Comisiei, în pofida perioadei de timp care s-a scurs între declarație și recunoașterea competenței Curții [*Cankoçak împotriva Turciei*, pct. 26; *Yorgiyadis împotriva Turciei*, pct. 24; *Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 133].

b. Fapte instantanee anterioare sau posterioare intrării în vigoare sau declarației

247. Competența temporală a Curții trebuie să fie stabilită în raport cu faptele constitutive ale pretensei ingerințe. În acest sens, este esențial să se identifice, în fiecare cauză specifică, momentul exact în care a avut loc pretinsa ingerință. În această privință, Curtea trebuie să țină seama atât de faptele de care se plânge reclamantul, cât și de sfera de aplicare a dreptului garantat de Convenție, a cărui încălcare este invocată [*Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 82; *Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 131].

248. Atunci când aplică acest criteriu diferitelor decizii judecătorești anterioare și posterioare datei critice, Curtea are în vedere hotărârea definitivă ce poate aduce, în sine, atingere drepturilor reclamantului [hotărârea Curții Supreme prin care s-a decis rezilierea contractului de închiriere al reclamantei în *Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 85; hotărârea instanței de apel în *Mrkić împotriva*

Croației (dec.)), în pofida existenței unor căi de atac ulterioare, al căror singur efect a fost permiterea prelungirii acestei ingerințe [hotărârea ulterioară a Curții Constituționale, care a confirmat hotărârea Curții Supreme în *Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 85; sau două hotărâri pronunțate de Curtea Supremă și de Curtea Constituțională în *Mrkić împotriva Croației* (dec.)].

Eșecul ulterior al căilor de atac introduse în scopul remedierii ingerinței nu poate determina includerea acestora în competența temporală a Curții [*Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 77-79]. Curtea a reafirmat că instanțele naționale nu au obligația de a aplica retroactiv Convenția în cazul unor încălcări care au avut loc înainte de data critică [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 130].

249. Exemple de cauze examinate:

- ingerințe anterioare datei critice și hotărâri judecătorești definitive pronunțate ulterior acestei date [*Meltex Ltd împotriva Armeniei* (dec.)];
- ingerințe posterioare datei critice (*Lepojić împotriva Serbiei*, pct. 45; *Filipović împotriva Serbiei*, pct. 33);
- folosirea unor probe obținute în urma unor rele tratamente anterioare datei critice în hotărâri judecătorești pronunțate ulterior (*Harutyunyan împotriva Armeniei*, pct. 50);
- acțiunea în anulare a unui titlu de proprietate, inițiată înainte de data critică, dar soluționată ulterior (*Turgut și alții împotriva Turciei*, pct. 73);
- data anulării definitive a unui titlu de proprietate [*Fener Rum Patrikliği (Patriarhatul Ecumenic) împotriva Turciei* (dec.)].

250. A se vedea, de asemenea:

- condamnarea reclamantului *in absentia*, pronunțată de instanțele grecești înainte de declarația formulată de Grecia în temeiul art. 25, în pofida existenței unei căi de atac, respinsă în cele din urmă, introdusă împotriva condamnării după data respectivă [*Stamoulakatos împotriva Greciei (nr. 1)*, pct. 33];
- decizia implicită, pronunțată de Comisia Electorală Centrală înainte de ratificare, prin care a fost respinsă cererea reclamantului de a semna o petiție fără aplicarea unei ștampile pe pașaportul său, în timp ce procedura declanșată în urma acțiunii sale s-a desfășurat după data respectivă [*Kadiķis împotriva Letoniei* (dec.)];
- concedierea reclamantului și acțiunea civilă inițiată de acesta înainte de ratificare, urmată de hotărârea pronunțată de Curtea Constituțională ulterior datei respective [*Jovanović împotriva Croației* (dec.)];
- ordin al ministrului prin care conducerea societății reclamantilor a fost transferată unui consiliu numit de ministrul economiei, privându-i, astfel, pe aceștia de dreptul lor de acces la o instanță, în timp ce hotărârea Curții Supreme, prin care a fost respins recursul reclamantilor, a fost pronunțată după data critică (*Kefalas și alții împotriva Greciei*, pct. 45);
- condamnarea reclamantului, după declarația relevantă emisă în temeiul art. 46, pentru afirmații făcute în fața unor jurnaliști înainte de această dată (*Zana împotriva Turciei*, pct. 42);
- percheziția sediului societății reclamantului și confiscarea unor documente, deși procedura ulterioară a avut loc după ratificare [*Veeber împotriva Estoniei (nr. 1)*, pct. 55; a se vedea și *Kikots și Kikota împotriva Letoniei* (dec.)].

251. Cu toate acestea, în cazul în care reclamantul prezintă un capăt de cerere separat privind compatibilitatea procedurilor ulterioare cu un articol din Convenție, Curtea își poate recunoaște competența *ratione temporis* cu privire la căile de apel în cauză [recurs în fața Curții Supreme împotriva deciziei instanței de fond de a pune capăt producției și distribuirii unui ziar în *Kerimov împotriva Azerbaidjanului* (dec.); repartizarea ilegală a activelor bancare care a avut loc înainte de data critică și acțiunea în răspundere civilă delictuală introdusă după această dată în *Kotov împotriva Rusiei* (MC), pct. 68-69].

252. Principiul și criteriile stabilite în *Blečić împotriva Croației* (MC) sunt de ordin general; caracterul

specific al anumitor drepturi, precum cele garantate de art. 2 și art. 3 din Convenție, trebuie avut în vedere la aplicarea acestor criterii [*Šilih împotriva Sloveniei* (MC), pct. 147].

3. Situații particulare

a. Încălări continue

253. Organele Convenției admit extinderea competenței lor *ratione temporis* la situațiile privind încălcări continue, care au început înainte de intrarea în vigoare a Convenției, însă persistă după această dată (*De Becker împotriva Belgiei*, decizia Comisiei).

254. Curtea a reținut această abordare în mai multe cauze privind dreptul de proprietate.

- ocuparea ilegală și continuă de către Marină a unui teren aparținând reclamantilor, fără despăgubire (*Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei*, pct. 40);
- imposibilitatea reclamantului de a avea acces la propriul imobil, situat în partea de nord a Ciprului (*Loizidou împotriva Turciei*, pct. 46-47);
- absența unei despăgubiri definitive pentru bunuri naționalizate (*Almeida Garrett, Mascarenhas, Falcão și alții împotriva Portugaliei*, pct. 43);
- imposibilitatea continuă a reclamantei de a reintra în posesia bunului său imobil și de a percepe o chirie corespunzătoare pentru închirierea casei sale, imposibilitate rezultată dintr-o legislație în vigoare înainte și după ratificarea Protocolului nr. 1 de către Polonia [*Hutten-Czapska împotriva Poloniei* (MC), pct. 152-153];
- situația continuă de neexecutare a unei hotărâri interne în favoarea reclamantului și împotriva statului (*Krstić împotriva Serbiei*, pct. 63-69).

255. Limite: simpla privare a unei persoane de domiciliul sau de bunul său este, în principiu, un „act instantaneu”, care nu produce o situație continuă de „privare” de drepturile în cauză [*Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 86 și referințele citate]. Pentru cazul specific al depozitărilor care au urmat după anul 1945, în temeiul unui regim anterior, a se vedea referințele citate în *Preussische Treuhand GmbH & Co. KG a.A. împotriva Poloniei* (dec.), pct. 55-62.

256. Caracterul continuu al unei încălcări poate fi, de asemenea, constatat în legătură cu orice alt articol din Convenție [cu privire la art. 2 și la pedeapsa capitală la care fuseseră condamnați reclamantii înainte de data critică, a se vedea *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 406-408; cu privire la art. 8 și nereglementarea dreptului de ședere al persoanelor care au fost „șterse” din Registrul rezidenților permanenți înainte de data critică, a se vedea *Kurić și alții împotriva Sloveniei* (MC), pct. 240-241; a se vedea tot cu privire la art. 8 și la imposibilitatea de a reglementa statutul de rezident al reclamantului, *Hoti împotriva Croației*, pct. 84).

b. Obligația procedurală „continuă” de a ancheta disparițiile care au avut loc înainte de data critică

257. Dispariția nu este un act sau un eveniment „instantaneu”. Din contră, Curtea consideră că o dispariție este un fenomen distinct, care se caracterizează printr-o situație în care persoanele apropiate celor dispăruți se confruntă în mod continuu cu o incertitudine și o lipsă de explicații, în special o lipsă de informații (despre ceea ce s-a întâmplat), acestea putând fi uneori chiar în mod deliberat disimulate sau acoperite. În plus, lipsa ulterioară a explicațiilor asupra a ceea ce s-a întâmplat cu persoana dispărută și asupra locului unde aceasta se află creează o situație de continuitate. Astfel, atât timp cât soarta persoanei dispărute nu este clarificată, obligația procedurală de a ancheta subzistă în mod potențial; absența persistentă a anchetei solicitate va fi considerată ca antrenând o încălcare continuă, chiar și atunci când este posibil ca, în cele din urmă, decesul să fie prezumat [*Varnava și alții împotriva Turciei* (MC), pct. 148-149]. Pentru o aplicare a jurisprudenței *Varnava*, a se vedea *Palić împotriva Bosniei și Herțegovinei*, pct. 46.

c. Obligația procedurală, în temeiul art. 2, de a ancheta un deces: proceduri cu privire la fapte care ies din competența temporală a Curții

258. Curtea face o distincție între obligația de anchetare a deceselor suspecte sau a omuciderilor și obligația de a efectua o anchetă asupra unei dispariții suspecte.

Astfel, Curtea consideră obligația pozitivă de a desfășura o anchetă efectivă, în temeiul art. 2 din Convenție, o obligație detașabilă care poate fi impusă statului, chiar și când decesul a fost anterior datei critice [*Šilih împotriva Sloveniei* (MC), pct. 159 – cauza privește un deces anterior datei critice, în timp ce deficiențele sau omisiunile referitoare la anchetă sunt posterioare]. Competența sa temporală pentru a verifica respectarea unor astfel de obligații se exercită în cadrul anumitor limite pe care le-a stabilit, ținând seama de principiul securității juridice (*ibidem*, pct. 161-163). În primul rând, doar actele și/sau omisiunile de natură procedurală, ulterioare datei critice, pot fi încadrate în competența temporală a Curții (*ibidem*, pct. 162). În al doilea rând, Curtea subliniază că, pentru a atrage aplicabilitatea obligațiilor procedurale, trebuie să existe o legătură veritabilă între deces și intrarea în vigoare a Convenției față de statul pârât. Astfel, pentru a stabili existența unei astfel de legături, trebuie îndeplinite două condiții: în primul rând, perioada de timp care s-a scurs între deces și intrarea în vigoare a Convenției trebuie să fie relativ scurtă (mai mică de 10 ani) și, în al doilea rând, trebuie să se stabilească că o parte importantă a măsurilor procedurale impuse – nu doar o anchetă efectivă cu privire la decesul persoanei respective, ci și declanșarea unei proceduri adecvate care vizează stabilirea cauzei decesului și obligarea persoanelor răspunzătoare să răspundă pentru actele lor – au fost sau ar fi trebuit să fie puse în aplicare după ratificarea Convenției de statul în cauză [*Janowiec și alții împotriva Rusiei* (MC), pct. 145-148; *Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 205-206]. În ceea ce privește aplicarea ulterioară a criteriului „legăturii veritabile”, a se vedea, cu titlu de exemplu, *Șandru și alții împotriva României*, pct. 57; *Çakir și alții împotriva Ciprului* (dec.); *Jelić împotriva Croației*, pct. 55-58; *Melnichuk și alții împotriva României*, pct. 72-75; *Randelović și alții împotriva Muntenegrului*, pct. 92-94; *Chong și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 84-90; *Jurica împotriva Croației*, pct. 67-72 (aplicarea criteriului la cerințele procedurale care decurg din art. 8, într-o cauză referitoare la o neglijență medicală).

259. În *Tuna împotriva Turciei*, care se referă la un deces în urma torturii, Curtea a aplicat pentru prima dată principiile consacrate în hotărârea *Šilih*, examinând capetele de cerere de natură procedurală ale reclamantilor sub aspectul art. 2 coroborat cu art. 3. Astfel, Curtea a reiterat principiile referitoare la „detașabilitatea” obligațiilor procedurale și, în special, cu privire la cele două criterii aplicabile pentru stabilirea competenței *ratione temporis*, atunci când faptele ce privesc latura materială a art. 2 și art. 3 se situează, precum în această cauză, în afara perioadei acoperite de competența sa, iar faptele ce privesc latura procedurală – adică perioada ulterioară – se situează, cel puțin în parte, în interiorul acestei perioade.

Pentru o aplicare ulterioară în cazul unor capete de cerere întemeiate pe latura procedurală a art. 3, a se vedea, de exemplu, *Yatsenko împotriva Ucrainei* și *Mocanu și alții împotriva României* (MC), pct. 207-211.

260. Totuși, Curtea nu exclude ca, în anumite circumstanțe extraordinare, această legătură să nu corespundă criteriului de „legătură veritabilă” și să se poată baza pe necesitatea verificării faptului că garanțiile oferite de Convenție și valorile pe care se bazează sunt protejate în mod real și efectiv [*Šilih împotriva Sloveniei* (MC), pct. 163]. Criteriul de „valori ale Convenției”, care constituie o excepție de la regula generală care permite prelungirea competenței Curții în trecut, nu se poate aplica decât dacă faptul generator are o dimensiune mai amplă și constituie negarea chiar a fundamentelor Convenției (precum crimele grave de drept internațional) și numai evenimentelor ulterioare adoptării Convenției, care a avut loc la 4 noiembrie 1950. Prin urmare, răspunderea în temeiul Convenției a unei părți contractante nu poate fi angajată pentru nerealizarea unei anchete cu privire la crimele de drept internațional, oricât de grave ar fi, dacă acestea au fost săvârșite anterior Convenției [*Janowiec și alții împotriva Rusiei* (MC), pct. 149-151, această cauză având ca obiect ancheta privind masacrele săvârșite la Katyń în 1940 și, din acest motiv, neintrând în competența *ratione temporis* a Curții; *Chong și alții*

împotriva Regatului Unit (dec.), pct. 91, referitoare la uciderea de către soldați britanici a 24 civili neînarmați, în Malaya, în 1948].

d. Luarea în considerare a faptelor anterioare

261. Curtea apreciază că poate „ține seama de fapte anterioare ratificării în măsura în care acestea pot fi considerate ca fiind la originea unei situații care s-a prelungit după această dată sau pot fi relevante pentru înțelegerea faptelor care au avut loc după această dată” [*Broniowski împotriva Poloniei* (dec.) (MC), pct. 74; *Hoti împotriva Croației*, pct. 85].

e. Proceduri judiciare sau detenție în curs

262. O situație specială rezultă din capetele de cerere privind durata procedurii judiciare (art. 6 § 1 din Convenție), inițiată înainte de ratificare, dar care continuă după această dată. Deși competența acestora se limitează la perioada ulterioară datei critice, Curtea a luat în considerare, în mod frecvent, în vederea clarificării, fapte survenite înainte de această dată [de exemplu, *Humen împotriva Poloniei* (MC), pct. 58-59; *Foti și alții împotriva Italiei*, pct. 53].

Acest lucru se aplică și pentru cauzele privind arestarea preventivă în cadrul art. 5 § 3 (*Klyakhin împotriva Rusiei*, pct. 58-59) sau condițiile de detenție în temeiul art. 3 (*Kalashnikov împotriva Rusiei*, pct. 36).

263. În ceea ce privește echitatea procedurii, Curtea poate examina dacă deficiențele procesului pot fi compensate de garanțiile procedurale oferite de investigația efectuată înainte de data critică (*Barberà, Messegué și Jabardo împotriva Spaniei*, pct. 61 și 84). Acționând astfel, judecătorii de la Strasbourg analizează procedura în ansamblu (a se vedea, de asemenea, *Kerojärvi împotriva Finlandei*, pct. 41).

264. Capătul de cerere procedural întemeiat pe art. 5 § 5 nu poate intra sub jurisdicția temporală a Curții în cazul în care lipsirea de libertate a avut loc înainte de data intrării în vigoare a Convenției [*Korizno împotriva Letoniei* (dec.)].

f. Dreptul la despăgubire în caz de eroare judiciară

265. Curtea s-a declarat competentă pentru a se pronunța cu privire la un capăt de cerere întemeiat pe art. 3 din Protocolul nr. 7, potrivit căruia o persoană a fost condamnată înainte de data critică, dar condamnarea a fost anulată după data respectivă (*Matveyev împotriva Rusiei*, pct. 38).

g. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori

266. Curtea a declarat că are competența temporală de a examina un capăt de cerere întemeiat pe art. 4 din Protocolul nr. 7, în cazul în care o persoană a fost judecată sau pedepsită în cadrul unui al doilea set de proceduri ulterior datei critice, chiar dacă primul set de proceduri s-a încheiat înainte de această dată. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori nu poate fi exclus în ceea ce privește procedurile desfășurate înainte de ratificare, în cazul în care persoana în cauză a fost condamnată pentru aceeași infracțiune după ratificarea Convenției [*Marguș împotriva Croației* (MC), pct. 93-98].

D. Incompatibilitatea *ratione materiae*

267. Compatibilitatea *ratione materiae* cu Convenția a unei cereri sau a unui capăt de cerere decurge din competența materială a Curții. Având în vedere că problema aplicabilității este un aspect de competență *ratione materiae* a Curții, ca regulă generală, analiza relevantă ar trebui efectuată în etapa de soluționare a admisibilității, cu excepția cazului în care există un motiv special pentru a uni etapa respectivă cu fondul [a se vedea principiile enunțate în *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), pct. 93; și, ca exemplu, a se vedea *Studio Monitori și alții împotriva Georgiei*, pct. 32].

268. Pentru ca un capăt de cerere să fie compatibil *ratione materiae* cu Convenția, dreptul invocat de reclamant trebuie să fie protejat de Convenție și de protocoalele sale care au intrat în vigoare. De exemplu, sunt inadmisibile cererile care au ca obiect dreptul de a obține permis de conducere (X).

împotriva Germaniei, decizia Comisiei din 7 martie 1977), dreptul la autodeterminare (*X. împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei), dreptul de a intra și a avea reședința pe teritoriul unui stat contractant pentru persoanele care nu au cetățenia statului respectiv [*Peñafield Salgado împotriva Spaniei* (dec.)], sau un pretins drept universal la protejarea unui patrimoniu cultural specific [*Ahunbay și alții împotriva Turciei* (dec.), pct. 21-26], întrucât aceste drepturi nu figurează ca atare printre drepturile și libertățile garantate de Convenție.

269. Nu este garantat nici „dreptul la cetățenie” similar celui de la art. 15 din Declarația universală a drepturilor omului sau dreptul de a dobândi ori de a păstra o anumită cetățenie (*Petropavlovskis împotriva Letoniei*, pct. 73-74). Totuși, Curtea nu a exclus posibilitatea ca un refuz arbitrar de acordare a cetățeniei, în anumite circumstanțe, să ridice o problemă în temeiul art. 8 din Convenție, având în vedere impactul refuzului în cauză asupra vieții private a persoanei [*Slivenko și alții împotriva Letoniei* (dec.) (MC), pct. 77; *Genovese împotriva Maltei*, pct. 30]. Aceleași principii se aplică în cazul revocării cetățeniei deja dobândite, această măsură putând constitui o ingerință similară – dacă nu chiar mai gravă – în dreptul persoanei la respectarea vieții private și de familie [*Ramadan împotriva Maltei*, pct. 85; *K2 împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 49-50]. În mod similar, Curtea a hotărât că în Convenție sau protocoalele sale nu se garantează niciun drept de renunțare la cetățenie; dar nu poate exclude posibilitatea ca respingerea arbitrară a unei cereri de renunțare la cetățenie, în anumite circumstanțe excepționale, să ridice o problemă în temeiul art. 8 din Convenție, dacă respingerea cererii are impact asupra vieții private a persoanei (*Riener împotriva Bulgariei*, pct. 153-154).

270. Deși nu este competentă să examineze pretense încălcări ale drepturilor protejate de alte instrumente internaționale, Curtea, atunci când definește sensul termenilor și noțiunilor ce apar în textul Convenției, poate și trebuie să țină seama de elemente de drept internațional altele decât Convenția [a se vedea, de exemplu, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), pct. 172, 174-183 și referințele citate; *Demir și Baykara împotriva Turciei* (MC), pct. 85; *Hassan împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 99 și urm.; *Blokhin împotriva Rusiei* (MC), pct. 203].

271. În conformitate cu *Blečić împotriva Croației* (MC), pct. 67, orice problemă care afectează competența Curții este soluționată chiar de Convenție, în special de art. 32 [*Slivenko și alții împotriva Letoniei* (dec.) (MC), pct. 56 și urm.], nu de observațiile părților într-o cauză specifică, iar simpla absență a unui motiv de incompatibilitate nu poate extinde această competență. Prin urmare, Curtea este obligată să examineze competența sa *ratione materiae* în fiecare stadiu al procedurii, indiferent dacă Guvernul este sau nu lipsit de posibilitatea de a ridica o excepție în această privință [*Tănase împotriva Moldovei* (MC), pct. 131]. Prin urmare, Curtea poate aborda acest aspect din oficiu (*Studio Monitori și alții împotriva Georgiei*, pct. 32).

272. Sunt declarate incompatibile *ratione materiae* cu Convenția cererile privind o dispoziție a Convenției care a făcut obiectul unei rezerve a statului pârât [*Benavent Díaz împotriva Spaniei* (dec.), pct. 53; *Kozlova și Smirnova împotriva Letoniei* (dec.)], cu condiția ca problema respectivă să intre sub incidența rezervei (*Göktan împotriva Franței*, pct. 51) și ca rezerva să fie considerată validă de Curte, în sensul art. 57 din Convenție (*Grande Stevens și alții împotriva Italiei*, pct. 206 și urm.). Pentru o declarație interpretativă considerată nevalidă, a se vedea *Belilos împotriva Elveției*. Pentru o rezervă cu privire la obligații anterioare tratatului internațional, a se vedea *Slivenko și alții împotriva Letoniei* (dec.) (MC), pct. 60-61.

273. În plus, Curtea nu are competență *ratione materiae* pentru a examina dacă o parte contractantă a respectat obligațiile impuse de una din hotărârile Curții. Plângerile privind neexecutarea hotărârii Curții sau repararea unei încălcări constatate de Curte nu se încadrează în competența sa *ratione materiae* [*Bochan împotriva Ucrainei (nr. 2)* (MC), pct. 34, citând *Egmez împotriva Ciprului* (dec.), și pct. 35]. Curtea nu poate examina capete de cerere de acest tip fără să aducă atingere competențelor Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, care supraveghează executarea hotărârilor Curții în temeiul art. 46 § 2 din Convenție. Totuși, faptul că acest rol revine Comitetului de Miniștri în domeniul respectiv nu înseamnă și că măsurile luate de statul pârât în vederea reparării încălcării constatate de Curte nu ar putea să ridice o problemă nouă, nesoluționată printr-o hotărâre, și, prin urmare, să facă

obiectul unei noi cereri pe care Curtea ar trebui să o analizeze [*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) împotriva Elveției (nr. 2)* (MC), pct. 62]. Cu alte cuvinte, Curtea poate soluționa un capăt de cerere, conform căruia redeschiderea unei proceduri la nivel intern, prin executarea uneia din hotărârile sale, a condus la o nouă încălcare a Convenției [*ibidem*; *Lyons și alții împotriva Regatului Unit* (dec.)]. Curtea poate fi competentă să examineze un capăt de cerere referitor la refuzul unei instanțe naționale de redeschidere a unui proces civil sau penal în urma constatării de către Curte a unei încălcări a art. 6, atâta timp cât capătul de cerere se referă la o „nouă problemă” nesoluționată în prima hotărâre, de exemplu pretinsul caracter inechitabil al procesului ulterior în fața instanței naționale în cauză [*Bochan împotriva Ucrainei (nr. 2)* (MC), pct. 35-39, în context civil; *Moreira Ferreira împotriva Portugaliei (nr. 2)* (MC), pct. 52-58, în context penal]. În mod similar, Curtea poate avea competența de a examina pretinsa lipsă de eficacitate a unei noi anchete în urma unei hotărâri prin care se constată o încălcare a aspectului procedural al art. 3 [*V.D. împotriva Croației (nr. 2)*, pct. 46-54].

274. Trebuie reținut că marea majoritate a deciziilor privind inadmisibilitatea cererilor pe motiv de incompatibilitate *ratione materiae* se referă la limitele domeniului de aplicare a articolelor din Convenție – în special art. 2 (dreptul la viață), art. 3 (interzicerea torturii), art. 4 (interzicerea sclaviei și a muncii forțate), art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță), art. 6 (dreptul la un proces echitabil), art. 7 (nicio pedeapsă fără lege), art. 8 [dreptul la respectarea vieții private și de familie; a se vedea, de exemplu, *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), pct. 134], art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie), art. 10 (libertatea de exprimare), art. 11 (libertatea de întrunire și de asociere) – sau a articolelor din protocoalele la Convenție, în special art. 1 din Protocolul nr. 1 (protecția proprietății), dar și alte articole. Domeniul de aplicare a acestor articole este examinat în ghidul privind jurisprudența corespunzător (disponibil pe website-ul Curții: www.echr.coe.int — Jurisprudență – Analiză jurisprudențială):

- Ghid privind [art. 2 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 4 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 5 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 6 \(aspectul civil\) din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 6 \(latura penală\) din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 7 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 8 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 9 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 10 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 11 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 13 din Convenție](#);
- Ghid privind [art. 14 din Convenția europeană a drepturilor omului și art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție](#);
- Ghid privind [art. 1 din Protocolul nr. 1](#);
- Ghid privind [art. 2 din Protocolul nr. 1](#);
- Ghid privind [art. 3 din Protocolul nr. 1](#);
- Ghid privind [art. 4 din Protocolul nr. 4](#);
- Ghid privind [art. 4 din Protocolul nr. 7](#).

III. Inadmisibilitatea pentru motive de legate de examinarea fondului

A. În mod vădit neîntemeiată

Art. 35 § 3 lit. a) din Convenție – Condiții de admisibilitate

„3. „Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă în temeiul art. 34, atunci când apreciază că:

a) cererea este [...] în mod vădit neîntemeiată [...].”

Cuvinte-cheie HUDOC

În mod vădit neîntemeiată (35-3-a)

1. Introducere generală

275. Chiar dacă o cerere este compatibilă cu Convenția și toate condițiile formale de admisibilitate au fost îndeplinite, Curtea poate totuși să o declare inadmisibilă pentru motive ce țin de examinarea fondului. Dintre aceste motive, cel mai des întâlnit este respingerea cererii ca vădit neîntemeiată. Este adevărat că folosirea sintagmei „în mod vădit” în art. 35 § 3 lit. a) ar putea cauza confuzii: înțeles în sens literal, s-ar putea crede că acest motiv de inadmisibilitate se aplică doar cererilor al căror caracter fantezist și nefondat iese imediat în evidență pentru cititorul obișnuit. Cu toate acestea, din jurisprudența constantă și foarte bogată a organelor Convenției (adică a Curții și, înainte de 1 noiembrie 1998, a Comisiei Europene a Drepturilor Omului) reiese că această sintagmă trebuie să facă obiectul unei interpretări mai largi, în sensul soluționării definitive a cauzei. Într-adevăr, este „vădit neîntemeiată” orice cerere care, în urma unei examinări preliminare a conținutului său material, nu indică nicio încălcare a drepturilor garantate de Convenție, astfel încât aceasta să poată fi declarată inadmisibilă de la început fără a trece la stadiul formal al examinării fondului cauzei (care duce în mod normal la pronunțarea unei hotărâri).

276. Faptul că, pentru a constata că cererea este în mod vădit neîntemeiată, Curtea are uneori nevoie să solicite observații părților și să recurgă la un raționament lung și minuțios în decizia sa, nu schimbă nimic din caracterul „vădit” neîntemeiat al cererii [*Mentzen împotriva Letoniei* (dec.)].

277. Majoritatea cererilor vădit neîntemeiate sunt declarate inadmisibile *de plano* în complete formate din judecător unic sau comitete formate de 3 judecători (art. 27 și art. 28 din Convenție). Totuși, anumite cereri de acest tip sunt examinate de camere sau – în cazuri excepționale – chiar de Marea Cameră [*Gratzinger și Gratzingerova împotriva Republicii Cehe* (dec.) (MC), pct. 78-86, privind art. 6 § 1; *Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC), pct. 130-138, privind art. 8].

278. Sintagma „în mod vădit neîntemeiată” se poate aplica unei cereri în ansamblu sau unui anumit capăt de cerere formulat în cadrul mai larg al unei cauze. Astfel, în anumite cauze, un capăt de cerere poate fi respins ca fiind de competența unei „instanțe de gradul patru de jurisdicție”, iar celelalte capete de cerere pot fi declarate admisibile și pot duce chiar la constatarea încălcării Convenției. Prin urmare, este mai corect să se vorbească despre „capete de cerere în mod vădit neîntemeiate”.

279. Pentru a înțelege sensul și întinderea sintagmei „în mod vădit neîntemeiat(ă)”, trebuie reamintit că unul dintre principiile fundamentale pe care se construiește întregul sistem al Convenției este cel al subsidiarității. În contextul specific al Curții Europene a Drepturilor Omului, aceasta înseamnă că sarcina de asigurare a respectării drepturilor consacrate de Convenție, a aplicării și sancționării lor revine, în primul rând, autorităților statelor contractante, nu Curții. Instanța poate interveni doar în cazul în care autoritățile naționale nu își îndeplinesc obligația [*Scordino împotriva Italiei (nr. 1)* (MC),

pct. 140]. Prin urmare, este preferabil ca cercetările privind faptele cauzei și examinarea problemelor pe care le ridică să se facă pe cât posibil la nivel național, pentru că autoritățile interne, fiind în contact direct și permanent cu forțele vii din țara lor, sunt mai în măsură să facă acest lucru și pot să ia măsuri pentru repararea pretenzelor încălcări ale Convenției [*Dubská și Krejzová împotriva Republicii Cehe* (MC), pct. 175].

280. Capetele de cerere vădit neîntemeiate pot fi grupate în patru categorii: capete de cerere tip „instanță de gradul patru de jurisdicție”; capete de cerere cu privire la care există o lipsă aparentă sau evidentă de încălcare; capete de cerere nefondate și, în sfârșit, capete de cerere confuze sau fanteziste.

2. „Instanță de gradul patru de jurisdicție”⁸

281. O categorie specială de capete de cerere adresate Curții sunt în general numite capete de cerere tip „instanță de gradul patru de jurisdicție”. Acest concept – care nu apare în textul Convenției și care a fost consacrat de jurisprudența organismelor Convenției [*Kemmache împotriva Franței (nr. 3)*, pct. 44] – este într-o oarecare măsură paradoxal, deoarece accentuează ceea ce nu este Curtea: aceasta nu este o instanță de apel, de recurs sau de revizuire în raport cu instanțele statelor părți la Convenție și nu poate reexamina cauza în același mod în care ar face-o instanța națională supremă. Astfel, cererile de tip instanță de gradul patru de jurisdicție provin dintr-o concepție eronată, din partea reclamantilor, cu privire la rolul Curții și la natura mecanismului judiciar instituit de Convenție.

282. Într-adevăr, în ciuda particularităților sale, Convenția rămâne un tratat internațional care se supune aceluiași norme ca și celelalte tratate interstatuale, în special cele prevăzute în Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor [*Demir și Baykara împotriva Turciei* (MC), pct. 65]. Prin urmare, Curtea nu poate depăși limitele competențelor generale pe care statele contractante, prin voința lor suverană, i le-au delegat. Or, aceste limite sunt definite de art. 19 din Convenție, care prevede:

„Pentru a asigura respectarea angajamentelor care decurg pentru înaltele părți contractante din prezenta convenție și din protocoalele sale, se înființează o Curte Europeană a Drepturilor Omului [...]”.

283. Prin urmare, competența Curții se limitează la controlul respectării, de către statele contractante, a angajamentelor în materie de drepturile omului asumate prin aderarea la Convenție (și la protocoalele sale). În plus, în lipsa unei competențe de a interveni direct în sistemele juridice ale statelor contractante, Curtea trebuie să respecte autonomia acestor sisteme juridice. Aceasta înseamnă că nu este competentă să examineze erori de fapt sau de drept pretins comise de o instanță națională decât în cazul și în măsura în care este posibil ca respectivele erori să fi încălcat drepturi și libertăți protejate de Convenție. Curtea nu poate să examineze elementele de fapt sau de drept care au condus o instanță națională la pronunțarea unei anumite decizii. În caz contrar, Curtea ar acționa ca instanță de gradul al treilea sau al patrulea de jurisdicție, ceea ce ar însemna că nu ține seama de limitele impuse acțiunii sale [*García Ruiz împotriva Spaniei* (MC), pct. 28; *De Tommaso împotriva Italiei* (MC), pct. 170].

284. Având în vedere cele de mai sus, ca regulă generală, Curtea nu poate contesta constatările și concluziile instanțelor naționale în materie de:

- stabilirea faptelor cauzei;
- interpretarea și aplicarea dreptului intern;
- admisibilitatea și administrarea probelor la proces;
- echitatea în fond a soluției pronunțate într-un litigiu civil;
- vinovăția sau nevinovăția unui inculpat într-un proces penal.

285. Singura situație în care Curtea poate, în mod excepțional, să conteste constatările și concluziile respective este aceea în care acestea din urmă au un caracter în mod flagrant și vădit arbitrar, contrar

⁸ Pentru mai multe informații, a se vedea ghidurile privind jurisprudența privind aspectele [civil](#) și [penal](#) ale art. 6 din Convenție.

justiției și bunului simț și conduc, în sine, la o încălcare a Convenției [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), pct. 170; *Kononov împotriva Letoniei* (MC), pct. 189].

286. Un capăt de cerere tip „instanță de al patrulea grad de jurisdicție” poate fi formulat cu privire la orice dispoziție materială a Convenției și indiferent de domeniul de drept în care se încadrează litigiul la nivel național. Doctrina referitoare la instanța de al patrulea grad de jurisdicție se aplică, printre altele, în următoarele tipuri de cauze:

- cauze privind privarea de libertate (*Thimothawes împotriva Belgiei*, pct. 71);
- cauze civile [*García Ruiz împotriva Spaniei* (MC), pct. 28; *Hasan Tunç și alții împotriva Turciei*, pct. 54-56];
- cauze penale (*Perlala împotriva Greciei*, pct. 25; *Khan împotriva Regatului Unit*, pct. 34);
- cauze privind măsurile preventive *praeter delictum* [*De Tommaso împotriva Italiei* (MC), pct. 156-173];
- cauze fiscale (*Dukmedjian împotriva Franței*, pct. 71-75; *Segame SA împotriva Franței*, pct. 61-65);
- cauze privind probleme sociale [*Marion împotriva Franței*, pct. 22; *Spycher împotriva Elveției* (dec.), pct. 27-32];
- cauze administrative [*Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano împotriva Italiei* (MC), pct. 196-199];
- cauze privind răspunderea statului (*Schipani și alții împotriva Italiei*, pct. 59-61);
- cauze disciplinare [*Pentagiotis împotriva Greciei* (dec.)];
- cauze electorale (*Ādamsons împotriva Letoniei*, pct. 118);
- cauze privind intrarea, șederea și îndepărtarea străinilor [*Sisojeva și alții împotriva Letoniei* (radiere) (MC), pct. 89; *Ilias și Ahmed împotriva Ungariei* (MC), pct. 147, 150].
- cauze privind întrunirile (*Mushegh Saghatelian împotriva Armeniei*, pct. 241);
- cauze privind art. 1 din Protocolul nr. 1 [*Anheuser-Busch Inc. împotriva Portugaliei* (MC), pct. 83-86].

287. Cu toate acestea, capetele de cerere de tip instanță de gradul patru de jurisdicție sunt cel mai adesea formulate în temeiul art. 6 § 1 cu referire la dreptul la un „proces echitabil” în materie civilă și penală. Trebuie reținut – căci acolo se află sursa numeroaselor neînțelegeri din partea reclamantilor – că „echitatea” impusă de art. 6 § 1 nu reprezintă echitatea „substanțială” (noțiune care se află la limita dintre drept și etică, și pe care numai instanța de fond o poate aplica), ci echitatea „procedurală”. În practică, aceasta se traduce printr-o procedură contradictorie, în cursul căreia părțile sunt ascultate și plasate pe o poziție de egalitate în fața instanței [*Star Cate Epilekta – Gevmata și alții împotriva Greciei* (dec.)].

288. Prin urmare, atunci când un capăt de cerere tip instanță de al patrulea grad de jurisdicție este formulat în temeiul art. 6 § 1 din Convenție, Curtea îl respinge pentru următoarele motive: reclamantul a beneficiat de o procedură contradictorie; în diferitele etape ale acesteia, a putut să prezinte argumentele și probele pe care le considera relevante în apărarea sa; a putut să conteste efectiv argumentele și probele prezentate de partea adversă; toate argumentele sale în mod obiectiv relevante pentru soluționarea litigiului au fost ascultate și examinate de instanță în mod corespunzător; decizia în litigiu este amplu motivată, atât în fapt, cât și în drept; în consecință, procedura considerată în ansamblu a fost echitabilă [*García Ruiz împotriva Spaniei* (MC); *De Tommaso împotriva Italiei* (MC), pct. 172].

3. Lipsa aparentă sau evidentă a încălcării

289. Va fi declarat inadmisibil ca vădit neîntemeiat și capătul de cerere al reclamantului care, deși îndeplinește toate condițiile formale de admisibilitate, este compatibil cu Convenția și nu constituie un capăt de cerere tip instanță de al patrulea grad de jurisdicție, nu indică totuși nicio încălcare a drepturilor garantate de Convenție. În astfel de cauze, demersul Curții constă în a examina fondul

capătului de cerere, a stabili că nu există nicio încălcare și a declara acest capăt de cerere inadmisibil fără a fi nevoie să meargă mai departe. Pot fi identificate trei tipuri de capete de cerere care necesită un astfel de demers.

a. Lipsa aparenței de arbitrar sau inechitate

290. Conform principiului subsidiarității, este în primul rând sarcina autorităților naționale să asigure respectarea drepturilor fundamentale consacrate de Convenție. Prin urmare, ca regulă generală, stabilirea faptelor cauzei și interpretarea dreptului intern este o problemă exclusiv de competența instanțelor și a altor autorități naționale, ale căror constatări și concluzii în acest sens sunt obligatorii pentru Curte. Totuși, conform principiului caracterului efectiv al drepturilor, inerent în întregul sistem al Convenției, Curtea poate și trebuie să se asigure că procesul decizional care a condus la actul sau acțiunea de care se plânge reclamantul a fost echitabil și lipsit de arbitrar (procesul vizat aici poate fi administrativ sau judiciar sau ambele, după caz).

291. În consecință, Curtea poate declara vădit neîntemeiat un capăt de cerere care a fost examinat, în fond, de instanțele naționale competente în cursul unei proceduri care a îndeplinit, *a priori*, următoarele condiții (și în absența unor elemente care pot dovedi contrariul):

- procedura s-a desfășurat în fața organelor abilitate în acest scop de dispozițiile dreptului național;
- procedura s-a desfășurat conform dispozițiilor procedurale din dreptul național;
- partea în cauză a putut să prezinte argumentele și probele sale, care au fost ascultate corespunzător de autoritatea în cauză;
- organele competente au examinat și luat în considerare toate elementele de fapt și de drept care sunt obiectiv relevante pentru soluționarea echitabilă a cauzei;
- procedura s-a finalizat printr-o decizie motivată suficient.

b. Lipsa aparenței de disproporție între scopuri și mijloace

292. Atunci când dreptul invocat în temeiul Convenției nu este absolut și impune limitări explicite (indicate expres în Convenție) sau implicite (definite de jurisprudența Curții), Curtea este adesea pusă în situația de a analiza proporționalitatea ingerinței denunțate.

293. Printre dispozițiile care enunță în mod explicit restrângerile permise, se identifică un subgrup specific alcătuit din patru articole: art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie), art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie), art. 10 (libertatea de exprimare), art. 11 (libertatea de întrunire și de asociere). Toate aceste articole au aceeași structură: primul alineat enunță dreptul fundamental în cauză, în timp ce al doilea alineat prevede condițiile în care statul poate restrânge exercitarea acestui drept. Textele acestor din urmă alineate nu sunt complet identice, dar au aceeași structură. De exemplu, în ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private și de familie, art. 8 § 2 prevede:

„Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora”.

Și art. 2 din Protocolul nr. 4 (libertatea de circulație) aparține acestei categorii de dispoziții, deoarece al treilea alineat este redactat în același mod.

294. Atunci când trebuie să examineze ingerința autorităților publice în exercitarea unuia dintre drepturile menționate anterior, Curtea efectuează întotdeauna o analiză în trei etape. Dacă a existat într-adevăr o „ingerință” din partea statului (și aceasta este o problemă separată, ce trebuie soluționată în prealabil, deoarece răspunsul nu este întotdeauna evident), Curtea încearcă să răspundă la trei întrebări consecutive:

- Este ingerința prevăzută de o „lege” suficient de accesibilă și previzibilă?
- În cazul unui răspuns afirmativ, urmărește ingerința cel puțin unul dintre „scopurile legitime” enumerate exhaustiv (numărul acestora variind puțin în funcție de articol)?
- În cazul unui răspuns afirmativ, este ingerința „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea scopului respectiv? Cu alte cuvinte, există un raport de proporționalitate între acest scop și restrângerile în cauză?

295. Doar în cazul unui răspuns afirmativ la fiecare dintre aceste trei întrebări, ingerința este considerată conformă Convenției. Un răspuns negativ atrage constatarea încălcării. Examinând ultima dintre cele trei întrebări, Curtea trebuie să țină seama de marja de apreciere a statului, aceasta variind sensibil în funcție de circumstanțe, de natura dreptului protejat și de natura ingerinței [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC) nr. 179-182; *Mișcarea raeliană elvețiană împotriva Elveției* (MC) nr. 59-61].

296. Același principiu se aplică nu doar articolelor sus-menționate, ci și majorității celorlalte dispoziții ale Convenției – inclusiv cazurile care se referă la limitări implicite, care nu sunt menționate în articolul respectiv. De exemplu, dreptul de acces la o instanță, garantat de art. 6 § 1 din Convenție, nu este absolut, ci poate face obiectul unor limitări; acestea sunt permise în mod implicit întrucât dreptul de acces, prin însăși natura lui, necesită o reglementare la nivelul statului. În această privință, statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere, deși pronunțarea hotărârii definitive cu privire la respectarea cerințelor Convenției este de competența Curții. Aceasta trebuie să se convingă de faptul că limitările aplicate nu restrâng și nici nu reduc accesul permis persoanei într-un mod sau într-o măsură în care dreptul, în esența sa, să fie încălcat. În plus, o astfel de limitare a dreptului de acces la o instanță nu va fi în conformitate cu art. 6 § 1 dacă nu urmărește un scop legitim și dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit [*Cudak împotriva Lituaniei* (MC), pct. 55; *Al-Dulimi și Montana Management Inc. împotriva Elveției* (MC), pct. 129].

297. Dacă, în urma examinării preliminare a cererii, Curtea se convinge că au fost îndeplinite toate condițiile menționate anterior și că, având în vedere toate circumstanțele relevante ale cauzei, nu există o disproporție evidentă între scopurile urmărite prin ingerința statului și mijloacele folosite, aceasta va declara respectivul capăt de cerere inadmisibil ca vădit neîntemeiat. Motivarea deciziei de inadmisibilitate este în acest caz identică sau similară celei pe care Curtea ar adopta-o într-o hotărâre pe fond în care se constată o neîncălcare [*Mentzen împotriva Letoniei* (dec.)].

c. Alte aspecte de fond relativ simple

298. Pe lângă situațiile descrise anterior, Curtea va declara un capăt de cerere vădit neîntemeiat dacă ajunge la convingerea că, din motive legate de fond, nu există nicio aparentă încălcare a dispoziției invocate din Convenție. Aceasta are loc doar în două situații:

- atunci când există o jurisprudență constantă și vastă a Curții, formulată în cauze identice sau similare, care permite stabilirea unei neîncălcări a Convenției în cauza respectivă [*Galev și alții împotriva Bulgariei* (dec.)];
- atunci când, chiar și în absența unor hotărâri precedente în care se soluționează aspectul respectiv în mod direct și precis, jurisprudența existentă permite Curții să concluzioneze că nu există nicio aparentă încălcare a Convenției [*Hartung împotriva Franței* (dec.)].

299. În oricare din cele două situații, Curtea poate fi adusă în situația de a examina pe îndelete și în detaliu faptele cauzei și toate celelalte elemente de fapt relevante [*Collins și Akaziebie împotriva Suediei* (dec.)].

4. Capete de cerere nesustținute: lipsa probelor

300. Procedura în fața Curții are caracter contradictoriu. Astfel, părțile – reclamantul și guvernul pârât – trebuie să își susțină argumentele atât în fapt (furnizând Curții probele concrete necesare), cât și în drept (explicând de ce, în opinia lor, dispoziția invocată din Convenție a fost sau nu încălcată).

301. Art. 47 din Regulamentul Curții, care reglementează conținutul unei cereri individuale, conține următoarele pasaje relevante:

„1. Orice cerere în temeiul art. 34 din Convenție se face pe formularul pus la dispoziție de grefă, cu excepția cazului în care Curtea hotărăște altfel. Aceasta trebuie să conțină toate informațiile cerute în părțile relevante din formularul de cerere și să indice:

[...]

(d) o expunere succintă și lizibilă a faptelor;

(e) o expunere succintă și lizibilă a pretensei sau a pretenzelor încălcări ale Convenției și a argumentelor relevante; și

[...]

2. a) Toate informațiile prevăzute la lit. e) – g) de la alin. (1) de mai sus trebuie să fie prezentate în partea relevantă din formularul de cerere și trebuie să fie suficiente pentru a permite Curții să stabilească, fără a fi nevoie să consulte alte documente, natura și obiectul cererii.

[...]

3.1 Formularul de cerere trebuie să fie semnat de reclamant sau de reprezentantul acestuia și trebuie să fie însoțit de:

(a) copii ale documentelor referitoare la deciziile sau măsurile denunțate, judiciare sau de altă natură;

(b) copii ale documentelor și deciziilor care dovedesc că reclamantul a epuizat căile de recurs interne și a respectat termenul prevăzut la art. 35 § 1 din Convenție;

[...]

5.1 În cazul nerespectării obligațiilor enumerate la alin. (1) - (3) din prezentul articol, Curtea nu examinează cererea, cu excepția cazului în care:

a) reclamantul a furnizat o explicație satisfăcătoare pentru neîndeplinirea cerinței în cauză;

[...]

c) Curtea decide în alt mod, din oficiu sau la cererea unui reclamant

[...]”

302. În plus, în conformitate cu art. 44C § 1 din Regulamentul Curții:

„Atunci când o parte nu prezintă probele sau informațiile solicitate de Curte ori nu divulgă, din proprie inițiativă, informații relevante sau atunci când, în alt fel, nu participă efectiv la procedură, Curtea poate trage concluziile pe care le consideră adecvate.”

303. Atunci când condițiile sus-menționate nu sunt îndeplinite, Curtea va declara cererea inadmisibilă ca fiind în mod vădit neîntemeiată. În special, aceasta se poate întâmpla în două situații:

- atunci când reclamantul se limitează la a cita una sau mai multe dispoziții ale Convenției, fără a explica modul în care acestea au fost încălcate, cu excepția cazului în care acest lucru este evidențiat de faptele cauzei [*Trofimchuk împotriva Ucrainei* (dec.); *Baillard împotriva Franței* (dec.)];
- atunci când reclamantul omite sau refuză să prezinte înscrisuri în sprijinul susținerilor sale (în special, hotărâri ale instanțelor și ale altor autorități naționale), cu excepția cazului unor împrejurări excepționale, care sunt independente de voința sa și care îl împiedică să facă acest lucru (de exemplu, atunci când administrația penitenciarului refuză să înainteze Curții documente din dosarul unui deținut) sau cu condiția ca însăși Curtea să nu decidă altfel.

5. Capete de cerere confuze sau fanteziste

304. Curtea va respinge ca vădit neîntemeiate capetele de cerere care sunt atât de confuze încât îi este obiectiv imposibil să înțeleagă faptele pe care reclamantul le denunță și doleanțele pe care dorește să

le adreseze Curții. Același lucru este valabil și pentru capetele de cerere fanteziste, adică pentru cele care vizează fapte obiectiv imposibile, vădit inventate sau vădit contrare bunului-simț. În astfel de cazuri, lipsa oricărei aparente încălcări a Convenției este evidentă pentru observatorul obișnuit, chiar și fără pregătire juridică.

B. Absența unui prejudiciu important

Art. 35 § 3 lit. b) din Convenție – Condiții de admisibilitate

„3. „Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă în temeiul art. 34, atunci când apreciază că:

[...]

b) reclamantul nu a suferit niciun prejudiciu important, cu excepția cazului în care respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție și prin Protocoalele sale impune examinarea pe fond a cererii și cu condiția de a nu respinge pentru acest motiv nicio cauză care nu a fost examinată corespunzător de o instanță națională.”

Cuvinte-cheie HUDOC

Absența unui prejudiciu important (35-3-b) – Continuare nejustificată a examinării cererii (35-3-b) – Causă care a fost examinată corespunzător de o instanță națională (35-3-b)

1. Contextul adoptării noului criteriu

305. Odată cu intrarea în vigoare a Protocolului nr. 14, la 1 iunie 2010, o nouă condiție de admisibilitate s-a adăugat celor prevăzute la art. 35. Conform art. 20 din Protocol, noua dispoziție se va aplica tuturor cererilor aflate pe rolul Curții, cu excepția celor declarate admisibile înainte. Astfel, în *Vistiņš și Perepjolkins împotriva Letoniei* (MC), pct. 66, excepția preliminară a lipsei unui prejudiciu important, ridicată de Guvern, a fost respinsă pe motiv că cererea fusese declarată admisibilă în 2006, adică înainte de intrarea în vigoare a Protocolului nr. 14.

Introducerea acestei noi condiții a fost considerată necesară din cauza volumului de lucru în creștere al Curții. Măsura îi conferă Curții un instrument suplimentar, care ar trebui să îi permită să se concentreze pe cauzele care justifică o examinare pe fond. Cu alte cuvinte, îi permite Curții să respingă cauzele considerate „minore” în temeiul principiului conform căruia instanța nu ar trebui să examineze astfel de cauze („*de minimis non curat praetor*”).

306. Noțiunea „*de minimis*”, deși nu a fost înscrisă în mod formal în textul Convenției Europene a Drepturilor Omului înainte de 1 iunie 2010, a fost totuși invocată în numeroase opinii disidente ale membrilor Comisiei (a se vedea rapoartele Comisiei în cauzele *Eyoum-Priso împotriva Franței*; *H.F. K-F împotriva Germaniei*; *Lechesne împotriva Franței*) și ale judecătorilor Curții [a se vedea, de exemplu, *Dudgeon împotriva Regatului Unit*; *O'Halloran și Francis împotriva Regatului Unit* (MC); *Micallef împotriva Maltei* (MC)], precum și de guverne în observațiile lor către Curte [a se vedea, de exemplu, *Koumoutsea și alții împotriva Greciei* (dec.)].

2. Obiect

307. Art. 35 § 3 lit. b) se constituie din trei elemente diferite. În primul rând, condiția de admisibilitate în sine: Curtea poate declara inadmisibilă orice cerere individuală atunci când consideră că reclamantul nu a suferit niciun prejudiciu important. Urmează apoi două clauze de salvagardare. În primul rând, Curtea nu poate declara inadmisibilă o cerere dacă respectarea drepturilor omului impune examinarea fondului cererii. În al doilea rând, nu poate respinge, în baza acestei noi condiții, o cauză care nu a fost examinată corespunzător de o instanță națională. Trebuie precizat că art. 5 din Protocolul nr. 15, care aduce modificări Convenției și încă nu a intrat în vigoare, prevede eliminarea celei de-a doua clauze de

salvgardare⁹. În cazul în care cele trei condiții de inadmisibilitate sunt îndeplinite, Curtea declară capătul de cerere inadmisibil în temeiul art. 35 § 3 lit. b) și 4 din Convenție.

308. În *Shefer împotriva Rusiei* (dec.), Curtea a reținut că, deși nu există o ierarhie formală între cele trei elemente menționate la art. 35 § 3 lit. b), aspectul „prejudiciului important” constituie esența noii condiții. În majoritatea cauzelor, se urmează o abordare ierarhică, fiecare element al noii condiții fiind examinat pe rând [*Kiril Zlatkov Nikolov împotriva Franței*; *C.P. împotriva Regatului Unit* (dec.); *Borg și Vella împotriva Maltei* (dec.)]. Cu toate acestea, în unele cauze, Curtea a considerat, de asemenea, că nu este necesar să se stabilească dacă există primul element al acestei condiții de admisibilitate (*Finger împotriva Bulgariei*; *Daniel Faulkner împotriva Regatului Unit*; *Turturica și Casian împotriva Republicii Moldova și a Rusiei*; *Varadinov împotriva Bulgariei*, pct. 25).

309. Doar Curtea este competentă să interpreteze această condiție de admisibilitate și să decidă cu privire la aplicarea ei. În primii 2 ani de la intrarea în vigoare a protocolului, aplicarea acestei condiții de admisibilitate a fost rezervată Camerelor și Marii Camere (art. 20 § 2 din Protocolul nr. 14). De la 1 iunie 2012, condiția a fost aplicată de toate formațiunile judiciare ale Curții.

310. Curtea poate ridica această nouă condiție de admisibilitate din oficiu [a se vedea, de exemplu, cauzele *Vasyanovich împotriva Rusiei* (dec.); *Ionescu împotriva României* (dec.); *Magomedov și alții împotriva Rusiei*, pct. 49] sau ca răspuns la o excepție ridicată de Guvern (*Gagliione și alții împotriva Italiei*). În unele cauze, Curtea examinează noua condiție înaintea celorlalte condiții de admisibilitate [*Korolev împotriva Rusiei* (dec.); *Rinck împotriva Franței* (dec.); *Gaftoniuc împotriva României* (dec.); *Burov împotriva Moldovei* (dec.); *Shefer împotriva Rusiei* (dec.)]. În alte cauze, Curtea examinează noua condiție doar după ce le-a exclus pe celelalte [*Ionescu împotriva României* (dec.); *Holub împotriva Republicii Cehe* (dec.)].

311. Aplicarea criteriului privind lipsa unui prejudiciu important nu se limitează la niciun drept special protejat în temeiul Convenției. Cu toate acestea, Curtea a constatat că este greu de prevăzut o situație în care un capăt de cerere formulat în temeiul art. 3, care nu ar fi inadmisibil din alte motive și care ar intra sub incidența art. 3 (ceea ce înseamnă că ar fi îndeplinit nivelul minim de gravitate), ar putea fi declarat inadmisibil deoarece reclamantul nu a suferit niciun prejudiciu important (*Y împotriva Letoniei*, pct. 44). În ceea ce privește capetele de cerere formulate în temeiul art. 5, Curtea a respins până acum aplicarea criteriului de admisibilitate „lipsa unui prejudiciu important”, având în vedere locul important pe care dreptul la libertate îl are într-o societate democratică (*Zelčs împotriva Letoniei*, pct. 44 și referințele citate). Curtea a afirmat totodată că, în cauzele referitoare la libertatea de exprimare (art. 10), aplicarea criteriului „lipsa unui prejudiciu important” ar trebui să țină seama în mod corespunzător de importanța acestei libertăți și să facă obiectul unui control atent din partea Curții. Acest control ar trebui să includă elemente precum contribuția adusă la o dezbatere de interes general și aspectul dacă respectiva cauză implică presa sau alte mijloace de informare în masă [*Margulev împotriva Rusiei*, pct. 41-42 și *Sylka împotriva Poloniei* (dec.), pct. 28]. În ceea ce privește cauzele referitoare la libertatea de întrunire (art. 11), Curtea ar trebui să țină seama în mod corespunzător de importanța acestei libertăți pentru o societate democratică și să efectueze un control atent (*Obote împotriva Rusiei*, pct. 31).

3. Ipoteza în care reclamantul a suferit un prejudiciu important

312. Principalul element al acestui criteriu este întrebarea dacă reclamantul a suferit un „prejudiciu important”. Noțiunea de „prejudiciu important” duce la ideea că încălcarea unui drept, oricât de reală ar fi din punct de vedere pur juridic, trebuie să atingă un nivel minim de gravitate pentru a justifica examinarea sa de către o instanță internațională. Încălcările de natură pur tehnică și de importanță redusă în afara unui cadru formal nu necesită un control european [*Shefer împotriva Rusiei* (dec.)]. Aprecierea acestui nivel minim este relativă în esență și depinde de circumstanțele cauzei în ansamblu. Gravitatea unei încălcări se apreciază ținând seama concomitent de impresia subiectivă a reclamantului

⁹ La art. 35 § 3 lit. b) din Convenție, se abrogă dispoziția „și cu condiția de a nu respinge pentru acest motiv nicio cauză care nu a fost examinată corespunzător de o instanță națională”.

și de miza obiectivă a unei cauze date [*Korolev împotriva Rusiei* (dec.)].

Cu toate acestea, simpla impresie subiectivă a reclamantului este insuficientă pentru a constata că persoana în cauză a suferit un prejudiciu important. Această impresie subiectivă trebuie să fie justificată de motive obiective [*Ladygin împotriva Rusiei* (dec.)]. O încălcare a Convenției poate avea legătură cu probleme de principiu importante și, prin urmare, poate cauza un prejudiciu important fără legătură cu interesul patrimonial [*Korolev împotriva Rusiei* (dec.); *Biržietis împotriva Lituaniei*; *Karelin împotriva Rusiei*]. În *Giuran împotriva României*, pct. 17-25, Curtea a considerat că reclamantul a suferit un prejudiciu important pe motiv că procedura reprezenta pentru el un aspect de principiu, și anume dreptul la respectarea bunurilor și a domiciliului, chiar dacă procedura internă care făcea obiectul capătului de cerere avea ca scop recuperarea bunurilor furate de la domiciliul reclamantului, obiecte în valoare de 350 euro (EUR). În mod similar, în *Konstantin Stefanov împotriva Bulgariei*, pct. 46-47, Curtea a luat în considerare faptul că amenda viza o problemă de principiu pentru reclamant, și anume respectarea profesiei sale de avocat în exercitarea activităților sale profesionale.

313. În plus, pentru a evalua importanța subiectivă pe care îl are problema respectivă pentru reclamant, Curtea poate ține seama de comportamentul acestuia, de exemplu, poate să verifice dacă a fost inactiv în timpul procedurii într-o anumită perioadă, arătând astfel un interes redus față de soluționarea acesteia [*Shefer împotriva Rusiei* (dec.)]. În *Giusti împotriva Italiei*, pct. 22-36, Curtea a introdus câteva elemente noi de luat în considerare la stabilirea gradului minim de gravitate necesar pentru a justifica examinarea de către o instanță internațională, și anume natura dreptului a cărei încălcare este pretinsă, gravitatea pretensei încălcări și/sau potențialele consecințe ale încălcării asupra situației personale a reclamantului. Pentru a evalua aceste circumstanțe, Curtea va examina în special miza sau soluționarea procedurii la nivel național.

a. Lipsa unui prejudiciu financiar important

314. Într-un număr de cauze, nivelul gravității este evaluat în raport cu impactul financiar al problemei în litigiu și cu importanța cauzei pentru reclamant. Impactul financiar nu este apreciat doar în lumina prejudiciului moral invocat de reclamant. În *Kiousi împotriva Greciei* (dec.), Curtea a hotărât că suma de 1 000 EUR solicitată cu titlu de prejudiciu moral nu era relevantă pentru calcularea mizei reale pentru reclamant. Motivul este că prejudiciul moral este adesea calculat chiar de către reclamanți, pe baza propriilor presupuneri cu privire la valoarea litigiului.

315. Fiind vorba despre un impact financiar neimportant, Curtea a constatat, până în prezent, lipsa unui „prejudiciu important” în următoarele cauze, în care suma în litigiu era mai mică de sau egală cu aproximativ 500 EUR:

- un proces în care suma în litigiu era de 90 EUR [*Ionescu împotriva României* (dec.)];
- autoritățile nu au achitat reclamantului o sumă echivalentă cu mai puțin de un euro [*Korolev împotriva Rusiei* (dec.)];
- autoritățile nu au achitat reclamantului o sumă echivalentă cu aproximativ 12 EUR (*Vasilchenko împotriva Rusiei*, pct. 49);
- o amendă pentru o contravenție rutieră în cuantum de 150 EUR și aplicarea unui punct de penalizare [*Rinck împotriva Franței* (dec.)];
- întârzierea plății de 25 EUR [*Gaftoniuc împotriva României* (dec.)];
- nerestituirea sumei de 125 EUR [*Ștefănescu împotriva României* (dec.)];
- neplata sumei de 12 EUR datorate de stat reclamantului [*Fedotov împotriva Moldovei* (dec.)];
- neplata sumei de 107 EUR, plus 121 EUR pentru cheltuieli de judecată, în total 228 EUR, datorate de stat reclamantului [*Burov împotriva Moldovei* (dec.)];
- o amendă pentru o contravenție rutieră în cuantum de 150 EUR, cheltuieli de judecată în cuantum de 22 EUR și aplicarea unui punct de penalizare [*Fernandez împotriva Franței* (dec.)];
- o cauză în care Curtea a reținut că prejudiciul material în litigiu era în cuantum de 504 EUR [*Kiousi împotriva Greciei* (dec.)];

- o cauză în care pretenția inițială de 99 EUR formulată de reclamant împotriva avocatului său a fost luată în considerare în plus față suma de 1 515 EUR acordată reclamantului pentru durata procedurii pe fond [*Havelka împotriva Republicii Cehe* (dec.)];
- drepturi salariale restante în valoare de aproximativ 200 EUR [*Guruyan împotriva Armeniei* (dec.)];
- cheltuieli în cuantum de 227 EUR [*Šumbera împotriva Republicii Cehe* (dec.)];
- executarea unei hotărâri prin care se dispunea plata sumei de 34 EUR [*Shefer împotriva Rusiei* (dec.)];
- despăgubiri de 445 EUR acordate cu titlu de prejudiciu moral ca urmare a suspendării furnizării de energie electrică [*Bazelyuk împotriva Ucrainei* (dec.)];
- amenzi administrative în valoare de 50 EUR [*Boelens și alții împotriva Belgiei* (dec.)];
- pretenții de 98-137 EUR plus dobânzi moratorii [*Hudecová și alții împotriva Slovaciei* (dec.)];
- neexecutarea unor hotărâri prin care se acordau sume relativ reduse, între 29 și 62 EUR [*Shtefan și alții împotriva Ucrainei; Shchukin și alții împotriva Ucrainei*].

316. În *Havelka împotriva Republicii Cehe* (dec.), Curtea a considerat că, deși suma de 1 515 EUR nu putea să constituie propriu-zis o reparație adecvată și suficientă din punct de vedere al jurisprudenței Curții, această sumă nu era atât de departe de a fi o reparație echitabilă încât să îi cauzeze reclamantului un prejudiciu important.

317. În *Magomedov și alții împotriva Rusiei*, reclamantilor li s-au acordat majorări ale diverselor despăgubiri și beneficii suplimentare în calitatea lor de participanți la operațiunile de urgență desfășurate la centrala nucleară de la Cernobîl. Întrucât autoritățile naționale nu au declarat apel în termenele legale, hotărârile au devenit definitive. Cu toate acestea, autoritățile au primit permisiunea de a introduce un apel tardiv, iar hotărârile au fost ulterior anulate. Reclamantii au depus plângere în temeiul art. 6 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1. În cazul unora dintre reclamantii, decizia în primă instanță fusese anulată înainte de a putea fi executată. Curtea a respins argumentul Guvernului potrivit căruia acești reclamantii nu au suferit un prejudiciu important (pct. 47-48). Cu toate acestea, cererile celor care au primit plăți în temeiul hotărârii inițiale au fost considerate inadmisibile în temeiul acestei condiții. Curtea a constatat următoarele: reclamantii nu au fost obligați să ramburseze banii pe care i-au primit; Convenția nu garantează dreptul la pensie sau la prestație socială într-un anumit cuantum; sumele în cauză nu constituie principala sursă de venit a reclamantilor; dreptul lor la indemnizații și prestații nu a fost în sine sub semnul întrebării deoarece s-a corectat doar metoda de calculare a sumelor datorate; iar întârzierea cauzată de apelul tardiv al Guvernului a fost în favoarea reclamantilor deoarece aceștia au beneficiat în continuare de prestații calculate în conformitate cu hotărârile inițiale în intervalul respectiv (pct. 50-52).

318. În fine, Curtea este conștientă de faptul că impactul unui prejudiciu material nu trebuie măsurat în mod abstract; chiar și un prejudiciu material modest poate fi important în raport cu situația specifică a persoanei și cu situația economică a țării sau regiunii în care locuiește. Astfel, Curtea ia în considerare efectul prejudiciului financiar ținând seama de situația individuală a reclamantului. În *Fernandez împotriva Franței* (dec.), a luat în considerare faptul că reclamanta era magistrat la Curtea Administrativă de Apel Marsilia, pentru a constata că amenda de 135 EUR nu reprezenta o sumă importantă pentru aceasta.

b. Prejudiciu financiar important

319. În schimb, atunci când Curtea consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu financiar important, condiția de admisibilitate poate fi respinsă. Curtea a procedat astfel în următoarele cazuri:

- întârzieri de 9–49 de luni în executarea hotărârilor prin care se dispunea plata de despăgubiri pentru durata excesivă a procedurilor, în cuantum de 200–13 749,99 EUR (*Gaglione și alții împotriva Italiei*);

- întârzieri la plata despăgubirii pentru expropriere și sume care ajungeau la zeci de mii de euro (*Sancho Cruz și alte cauze „reformă agrară” împotriva Portugaliei*, pct. 32-35);
- drepturi salariale litigioase, în care suma pretinsă era de aproximativ 1 800 EUR (*Živić împotriva Serbiei*);
- durata de 15 ani și 5 luni a unui proces civil și lipsa unei căi de atac, pretenția având „o valoare importantă” (*Giusti împotriva Italiei*, pct. 22-36);
- durata unui proces civil în care suma în litigiu consta în pensie de invaliditate într-un quantum care nu era neimportant (*De Ieso împotriva Italiei*);
- o cauză în care reclamanta a fost obligată să plătească cheltuieli de judecată care depășeau cu 20% valoarea venitului său lunar (*Piętka împotriva Poloniei*, pct. 33-41);
- o cauză în care reclamantii au fost obligați să plătească o taxă fixă anuală, deși cea mai mare rată lunară care trebuia plătită de aceștia nu era mai mare de 30 EUR, deoarece suma totală nu putea fi considerată neimportantă în contextul general în care funcționa obligația de plată și având în vedere nivelul de trai din statul pârât (*Strezovski și alții împotriva Macedoniei de Nord*, pct. 47-49).

c. Lipsa unui prejudiciu financiar important

320. Cu toate acestea, Curtea nu soluționează numai cauze privind sume neimportante, atunci când aplică condiția privind lipsa unui prejudiciu important. Soluția concretă pronunțată în cauză la nivel național poate avea și alte repercusiuni decât financiare. În *Holub împotriva Republicii Cehe* (dec.), *Bratři Zátkové, A.S., împotriva Republicii Cehe* (dec.), *Matoušek împotriva Republicii Cehe* (dec.), *Čavajda împotriva Republicii Cehe* (dec.) și *Hanzl și Špadrna împotriva Republicii Cehe* (dec.), Curtea și-a întemeiat deciziile pe faptul că observațiile necomunicate ale celorlalte părți nu au constituit niciun element nou sau relevant pentru cauză și că decizia Curții Constituționale în fiecare dintre aceste cauze nu se întemeia pe acestea. În *Liga Portuguesa de Futebol Profissional împotriva Portugaliei* (dec.), Curtea a urmat același raționament ca cel expus în *Holub împotriva Republicii Cehe* (dec.). Prejudiciul în cauză nu era suma de 19 milioane EUR pe care societatea reclamantă ar fi putut fi obligată să o plătească, ci faptul că societății reclamante nu i s-a comunicat avizul Ministerului Public. Curtea a constatat că societatea reclamantă nu a fost prejudiciată prin necomunicarea avizului în cauză.

321. De asemenea, în *Jančev împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (dec.), capătul de cerere se referea la faptul că hotărârea instanței de fond nu fusese pronunțată în ședință publică. Curtea a constatat că reclamantul nu a suferit niciun prejudiciu important, întrucât nu el era partea vătămată. Curtea a ținut seama și de faptul că obligația de a dărâma zidul și de a lua cărămizile, care era consecința comportamentului ilegal al reclamantului, nu reprezenta o obligație financiară importantă pentru acesta. Într-o altă cauză, *Savu împotriva României* (dec.), reclamantul nu a invocat în mod direct o sumă de bani. Acesta s-a plâns de neexecutarea unor hotărâri care fuseseră pronunțate în favoarea sa, inclusiv a uneia care obliga la emiterea unui certificat.

322. În *Gagliano Giorgi împotriva Italiei*, Curtea a examinat pentru prima dată un capăt de cerere privind durata unui proces *penal*. Constatând că pedeapsa reclamantului a fost redusă ca urmare a duratei procesului, Curtea a concluzionat că această reducere reprezenta pentru reclamant o despăgubire și chiar reducea în mod evident prejudiciul pe care l-ar fi suferit pe durata procesului. În consecință, Curtea a reținut că reclamantul nu a suferit niciun prejudiciu important. În *Galović împotriva Croației* (dec.), Curtea a constatat că reclamanta în realitate beneficiase de durata excesivă a unui proces *civil*, întrucât obiectul litigiului a rămas timp de 6 ani și 2 luni în proprietatea sa. În două cauze îndreptate împotriva Țărilor de Jos au fost abordate și durata unui proces *penal* și lipsa unei căi de atac efective: *Čelik împotriva Țărilor de Jos* (dec.) și *Van der Putten împotriva Țărilor de Jos* (dec.). Reclamantii s-au plâns doar de durata procesului în fața Curții Supreme, ca urmare a perioadei de care curtea de apel a avut nevoie pentru a completa dosarul cauzei. Totuși, în cele două cauze, reclamantii au formulat recurs în fața Curții Supreme fără să indice motivele de recurs. Constatând că nu s-a formulat niciun capăt de cerere privind hotărârea curții de apel sau un anumit aspect al procesului

penal anterior, Curtea a considerat în cele două cauze că reclamantii nu au suferit niciun prejudiciu important.

323. În *Kiril Zlatkov Nikolov împotriva Franței*, Curtea a constatat că nimic nu indica existența unor consecințe semnificative asupra exercitării dreptului reclamantului de a nu fi discriminat și a dreptului său la un proces echitabil în cadrul procesului penal îndreptat împotriva sa sau chiar, în sens mai larg, asupra situației sale personale. Astfel, Curtea a concluzionat că, în orice caz, discriminarea invocată de reclamant în exercitarea dreptului său la un proces echitabil nu i-a cauzat un „prejudiciu important”.

324. În *Zwinkels împotriva Țărilor de Jos* (dec.), singura ingerință în dreptul la respectarea domiciliului garantat de art. 8 privea intrarea neautorizată a inspectorilor de muncă într-un garaj; în consecință, Curtea a respins acest capăt de cerere, considerând că „nu exista decât un impact minim” asupra dreptului reclamantului la respectarea domiciliului sau a vieții sale private. În mod similar, în *Borg și Vella împotriva Maltei* (dec.), pct. 41, faptul că terenul relativ mic al reclamantilor fusese expropriat pentru o perioadă de timp nu a avut, în mod aparent, o consecință specială asupra acestora.

325. În *C.P. împotriva Regatului Unit* (dec.), reclamantul a susținut că exmatricularea sa temporară, timp de 3 luni, i-a încălcat dreptul la educație. Curtea a afirmat că „în majoritatea cazurilor, o exmatriculare cu o durată de 3 luni va constitui un «prejudiciu important» pentru un copil”. Totuși, în prezenta cauză, au existat mai mulți factori care diminuau importanța oricărui „dezavantaj” durabil suferit de reclamant. Prin urmare, orice prejudiciu suferit de reclamant cu privire la dreptul său la educație sub aspect material era speculativ.

326. În *Vasyanovich împotriva Rusiei* (dec.), Curtea a concluzionat că cel mai important element al capătului de cerere al reclamantului a fost imposibilitatea de a răscumpăra jetoane de bere și că acest capăt de cerere a fost soluționat favorabil. Celelalte capete de cerere ale reclamantului, precum și apelul cu privire la pariurile pe care le-a pierdut, și capătul de cerere privind prejudiciu moral erau, în mare măsură, speculative.

327. Prima dată când Curtea a aplicat condiția „niciun prejudiciu important” într-o cauză privind libertatea de exprimare a fost în *Sylka împotriva Poloniei* (dec.), pct. 35. Cauza a avut ca obiect o confruntare verbală nefericită între reclamant și un polițist, fără implicații mai mari sau elemente de interes public care ar putea ridica probleme reale în temeiul art. 10 (*a contrario*, *Eon împotriva Franței*).

d. Prejudiciu nefinanciar important

328. Referitor la cauzele în care Curtea a respins noua condiție, în *3A.CZ s.r.o. împotriva Republicii Cehe*, pct. 34, Curtea a constatat că observațiile necomunicate ar fi putut conține anumite informații noi care nu fuseseră aduse la cunoștința societății reclamante. Deosebind această cauză de cele care se înscriu în linia jurisprudențială *Holub împotriva Republicii Cehe* (dec.), Curtea nu a putut concluziona că societatea nu a suferit un prejudiciu important. A urmat același raționament ca în *BENet Praha, spol. s r.o., împotriva Republicii Cehe*, pct. 135, și *Joos împotriva Elveției*, pct. 20.

329. În *Luchaninova împotriva Ucrainei*, pct. 46-50, Curtea a observat că soluția pronunțată în proces, despre care reclamanta pretindea că a fost ilegal și inechitabil, a avut un impact negativ asupra vieții sale profesionale. În special, condamnarea reclamantei a fost folosită ca motiv pentru concediere. Prin urmare, reclamanta a suferit un prejudiciu important. În *Diacenco împotriva României*, pct. 46, problema de principiu pentru reclamant era aceea a dreptului său de a fi prezumat nevinovat, în temeiul art. 6 § 2.

330. Un alt exemplu pentru art. 6 este *Selmani și alții împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 28-30 și 40-41, cauză care a avut ca obiect lipsa unei audieri în cadrul procedurii în fața Curții Constituționale. Guvernul a susținut că o audiere nu ar fi contribuit la stabilirea unor fapte noi sau diferite și că faptele relevante privind înlăturarea reclamantilor din galeria Parlamentului nu au fost contestate de părți și ar fi putut fi stabilite pe baza unor înscrisuri prezentate în susținerea plângerii constituționale formulate de reclamant. Curtea a considerat că esența capătului de cerere o constituia excepția ridicată de Guvern, motiv pentru care a examinat-o în etapa pe fond. Curtea a

observat că examinarea cauzei reclamanților a avut loc numai în fața Curții Constituționale, care a acționat în calitate de primă și unică instanță. De asemenea, a constatat că, deși îndepărtarea reclamanților din galeria Parlamentului ca atare nu a fost contestată de părți, decizia Curții Constituționale s-a bazat pe fapte care erau contestate de reclamanți și care erau relevante pentru soluționarea cauzei. Aceste aspecte nu au fost nici tehnice, nici pur juridice. Prin urmare, reclamanții aveau dreptul la o audiere în fața Curții Constituționale. Astfel, Curtea a respins excepția ridicată de Guvern.

331. În *Schmidt împotriva Letoniei*, pct. 72-75, reclamanta s-a separat de soțul ei, cu care locuia în Letonia, și s-a mutat în fosta locuință a cuplului din Germania. Fără știrea reclamantei, soțul său a depus ulterior cerere de divorț în Letonia. Acesta a informat instanța de divorț că nu știa adresa ei actuală. În urma unei încercări inițiale eșuate de a comunica reclamantei actele de divorț la adresa cuplului din Letonia, instanța de divorț a publicat două anunțuri în Monitorul Oficial al Letoniei. Neavând cunoștință de procedură, reclamanta nu a participat la ședință, iar divorțul s-a pronunțat în absența sa. A aflat despre desfacerea căsătoriei și despre faptul că soțul ei se recăsătorise abia când a venit la ceea ce credea că era înmormântarea soțului său. Reclamanta s-a plâns că procesul de divorț a încălcat art. 6. Curtea a hotărât că nu exista niciun motiv pentru a concluziona că reclamanta nu a suferit un prejudiciu important, reținând, printre altele, că importanța cauzei pentru reclamantă și efectele acesteia asupra vieții sale private și de familie nu puteau fi subestimate.

332. Curtea a subliniat în mai multe rânduri importanța libertății personale într-o societate democratică și încă nu a aplicat condiția „niciun prejudiciu important” într-o cauză întemeiată pe art. 5. În *Čamans și Timofejeva împotriva Letoniei*, pct. 80-81, Guvernul a susținut că pretensele restrângeri ale drepturilor reclamanților de a nu fi privați de libertate au durat doar câteva ore. Curtea a concluzionat că reclamanții au suferit un prejudiciu care nu putea fi considerat neimportant. Un alt exemplu de importanță a libertății personale, în legătură cu art. 6, este *Hebat Aslan și Firas Aslan împotriva Turciei*. În această cauză, obiectul și soluția căilor de atac au avut o importanță crucială pentru reclamanți, deoarece au solicitat o hotărâre judecătorească privind legalitatea deținerii lor și, în special, încetarea acestei dețineri, în cazul în care ar fi considerată ilegală. Având în vedere importanța dreptului la libertate într-o societate democratică, Curtea nu a putut concluziona că reclamanții nu au suferit un „prejudiciu important” în exercitarea dreptului lor de a participa în mod corespunzător la procedurile privind examinarea căilor de atac exercitate de aceștia.

333. În *Van Velden împotriva Țărilor de Jos*, pct. 33-39, reclamantul a formulat o plângere în temeiul art. 5 § 4 din Convenție. Guvernul a susținut că reclamantul nu a suferit un prejudiciu important deoarece întreaga perioadă de arestare preventivă s-a scăzut din pedeapsa închisorii. Însă Curtea a constatat că era un lucru obișnuit ca, în cadrul procedurii penale din numeroase state contractante, să se scadă din eventuala pedeapsă perioadele de privare de libertate dispuse înainte de condamnarea definitivă; dacă Curtea ar trebui să decidă în general că orice prejudiciu care rezultă din arestarea preventivă este *ipso facto* inoperant în sensul Convenției, acest lucru ar excepta de la controlul său examinarea unui mare număr de potențiale capete de cerere formulate în temeiul art. 5. Prin urmare, Curtea a respins excepția ridicată de Guvern cu privire la lipsa unui prejudiciu important. O altă cauză întemeiată pe art. 5 în care a fost respinsă excepția ridicată de Guvern cu privire la această condiție a fost *Bannikov împotriva Letoniei*, pct. 54-60. În acest caz, arestarea preventivă a avut o durată de un an, 11 luni și 18 zile.

334. În trei cauze interesante, în care au fost formulate capete de cerere în temeiul art. 8, art. 9, art. 10 și art. 11, Curtea a respins de asemenea, excepțiile ridicate de Guvern în baza lipsei unui prejudiciu important. În *Biržietis împotriva Lituaniei*, pct. 34-37, regulamentul intern al penitenciarului îi interzicea reclamantului să își lase barbă, iar acesta a susținut că interdicția i-a provocat suferință mintală. Curtea a considerat că această cauză a ridicat probleme referitoare la restrângeri aplicate alegerilor personale ale deținuților cu privire la aspectul dorit, ceea ce constituie, fără îndoială, o problemă de principiu importantă. În *Brazzi împotriva Italiei*, citată anterior, pct. 24-29, o cauză privind o percheziție domiciliară lipsită de implicații financiare, Curtea a luat în considerare importanța subiectivă a

problemei pentru reclamant (dreptul său la respectarea bunurilor sale și a domiciliului său), precum și miza obiectivă, respectiv existența, în temeiul dreptului intern, a unui control judiciar efectiv în materie de percheziții. În *Cordella și alții împotriva Italiei*, citată anterior, pct. 135-139, o cauză privind pretinsa lipsă de reacție a statului față de poluarea atmosferică determinată de un combinat siderurgic, în detrimentul sănătății populației din împrejurimi, Curtea a luat în considerare natura capetelor de cerere formulate de reclamanți (în temeiul art. 8) și existența unor studii științifice care atestau efectele poluante ale emisiilor provenite de la combine siderurgice asupra mediului și asupra sănătății persoanelor care trăiesc în zonele afectate. În *Vartic împotriva României (nr. 2)*, pct. 37-41, reclamantul s-a plâns de faptul că, fiindu-i refuzată hrană vegetariană corespunzătoare credințelor sale budiste, administrația penitenciarului i-a încălcat dreptul de a-și manifesta religia, garantat de art. 9. Curtea a constatat că obiectul capătului de cerere ridică o problemă de principiu importantă. În *Eon împotriva Franței*, pct. 34, capătul de cerere întemeiat pe art. 10 privea aspectul dacă insultarea șefului statului trebuia să rămână considerată infracțiune. Curtea a respins excepția Guvernului și a constatat că aspectul avea o importanță subiectivă pentru reclamant și că era în mod obiectiv o problemă de interes general. O altă cauză întemeiată pe art. 10, *Jankovskis împotriva Lituaniei*, pct. 59-63, a avut ca obiect dreptul deținutului de a primi informații. Reclamantului i s-a refuzat accesul la un website cu informații despre programe de învățământ și studii. Aceste informații erau direct relevante pentru interesul reclamantului de a obține educație, ceea ce era la rândul său relevant pentru reabilitarea și reintegrarea sa ulterioară în societate. Având în vedere consecințele acestei ingerințe pentru reclamant, Curtea a respins obiecția Guvernului, potrivit căreia reclamantul nu ar fi suferit un prejudiciu important. În *Berladir și alții împotriva Rusiei*, pct. 34, Curtea nu a considerat oportună respingerea, în temeiul art. 35 § 3 lit. b) din Convenție, a capetelor de cerere întemeiate pe art. 10 și art. 11, având în vedere că se putea considera că acestea vizau o problemă de principiu. În *Akarsubași și Alçiçek împotriva Turciei*, pct. 16-20, reclamantii, membri ai unui sindicat, au fost amendați pentru punerea unei pancarte cu mesajul „Loc de muncă în grevă” pe gardul din fața unui liceu într-o zi de mobilizare națională. Aceștia au făcut plângere în temeiul art. 11 din Convenție. Curtea a respins excepția ridicată de Guvern în sensul că reclamantii nu au suferit un prejudiciu important. Curtea a subliniat importanța crucială a dreptului la întrunire pașnică și a menționat că pretinsa încălcare ar putea avea un impact considerabil asupra exercitării acestui drept de către reclamanti, întrucât amenziile i-ar putea descuraja să participe la alte întruniri în cadrul activităților lor sindicale. Curtea a invocat, de asemenea, importanța crucială a libertății de întrunire pașnică în respingerea excepțiilor ridicate de Guvern în temeiul art. 35 § 3 lit. b) din Convenție în *Öğrü și alții împotriva Turciei*, pct. 53-54 (referitoare la activiști pentru drepturile omului).

335. Două exemple în care Curtea a respins excepțiile ridicate de guverne în legătură cu capete de cerere formulate în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 sunt *Siemaszko și Olszyński împotriva Poloniei* și *Statileo împotriva Croației*. Prima cauză a avut ca obiect plângerile unor deținuți în legătură cu obligarea lor la a depune, în vederea constituirii unui fond de economii care să le fie predate la punerea lor în libertate, sume de bani într-un cont de economii cu o rată a dobânzii atât de scăzută încât valoarea rezervei lor s-ar diminua. A doua cauză a avut ca obiect legislația în domeniul locativ din Croația. Reclamantul s-a plâns că nu a putut să își folosească ori să își vândă apartamentul, să îl închirieze persoanei alese ori să perceapă chirie la valoarea de piață pentru închirierea acestuia.

4. Două clauze de salvagardare

336. Odată ce Curtea a constatat, având abordarea expusă mai sus, lipsa unui prejudiciu important, ea trebuie să verifice dacă una din cele două clauze de salvagardare enunțate la art. 35 § 3 lit. b) o obligă totuși să examineze plângerea pe fond.

a. Respectarea drepturilor omului impune examinarea cauzei pe fond

337. Al doilea element este o clauză de salvagardare (a se vedea [Raportul explicativ](#) privind Protocolul nr. 14, pct. 81) în temeiul căreia cererea nu este declarată inadmisibilă dacă respectarea drepturilor omului, astfel cum este definită în Convenție și protocoalele sale, impune examinarea cauzei pe fond.

Astfel de întrebări cu caracter general apar, de exemplu, atunci când este necesar să fie clarificate obligațiile statelor în temeiul Convenției sau ca statul pârât să fie încurajat să soluționeze o deficiență structurală care afectează alte persoane aflate în aceeași situație ca și reclamantul [*Savelyev împotriva Rusiei* (dec.), pct. 33].

Formularea acestui element se inspiră din a doua teză a art. 37 § 1 din Convenție, unde îndeplinește o funcție similară în contextul deciziei de a scoate o cerere de pe rolul Curții. Aceeași formulare este folosită și la art. 39 § 1 ca bază pentru obținerea unei soluționări amiabile între părți.

338. Organele Convenției au interpretat întotdeauna aceste dispoziții în sensul că le obligau să continue examinarea unei cauze, indiferent de soluționarea sa de către părți sau de existența unui alt motiv de scoatere a cererii de pe rol. Astfel, chiar și atunci când sunt îndeplinite alte criterii de respingere a plângerii în temeiul art. 35 § 3 lit. b) din Convenție, respectarea drepturilor omului ar putea necesita examinarea de către Curte a unei cauze pe fond (*Maravić Markeš împotriva Croației*, pct. 50-55). În *Daniel Faulkner împotriva Regatului Unit*, pct. 27, Curtea a considerat că nu era necesar să se stabilească dacă reclamantul suferise un „prejudiciu important”, întrucât plângerea acestuia a ridicat o nouă problemă de principiu în temeiul art. 5, aspect care merita să fie examinată de Curte.

339. Tocmai această abordare a fost folosită și în *Finger împotriva Bulgariei*, pct. 67-77, în care Curtea a considerat inutil să se mai determine dacă reclamantul a suferit un prejudiciu important, dat fiind că respectarea drepturilor omului impune examinarea cauzei pe fond (care viza o problemă structurală potențială cu privire la durata excesivă a procedurii civile și pretinsa lipsă a unei căi de atac efective).

340. În *Živić împotriva Serbiei*, pct. 36-42, Curtea a considerat, de asemenea, că, chiar presupunând că reclamantul nu a suferit un prejudiciu important, cauza ridică probleme de interes general, ce presupun examinarea, ca urmare a unei jurisprudențe neuniforme a Tribunalului Belgrad în ceea ce privește dreptul la un salariu echitabil și la un salariu egal pentru muncă egală, și anume dreptul la acordarea aceleiași mărimi de salariu întregii categorii de polițiști.

341. În mod similar, în *Nicoleta Gheorghe împotriva României*, Curtea a respins noul criteriu, în pofida sumei modice invocate (17 EUR), întrucât instanța națională avea nevoie să pronunțe o hotărâre de principiu asupra acestui aspect (și anume, prezumția de nevinovăție și egalitatea armelor în procesul penal, fiind vorba despre prima hotărâre pronunțată după modificarea dreptului intern). În *Juhas Đurić împotriva Serbiei* (revizuire), reclamantul s-a plâns de plata onorariilor avocatului apărării, desemnat de poliție în cadrul unei anchete penale preliminare. Curtea a constatat că aspectele litigioase nu puteau fi considerate triviale și, prin urmare, nu impuneau o examinare pe fond, dat fiind că aveau legătură cu funcționarea sistemului penal de justiție. Prin urmare, a respins excepția Guvernului întemeiată pe noul criteriu de admisibilitate, pe motiv că respectarea drepturilor omului impunea o examinare pe fond. În *Strezovski și alții împotriva Macedoniei de Nord*, Curtea a respins excepția Guvernului deoarece, printre altele, cauza ridică probleme de importanță generală (existau 12000 de gospodării în aceeași situație ca a reclamantilor) și existau peste 120 de cauze similare pendinte în fața Curții (pct. 49).

342. Așa cum s-a arătat la pct. 39 din *Raportul explicativ* privind Protocolul nr. 14, aplicarea noii condiții de admisibilitate ar trebui să asigure evitarea respingerii cauzelor care, în ciuda banalității lor, ridică probleme serioase de aplicare sau de interpretare a Convenției sau probleme importante privind dreptul național (*Maravić Markeš împotriva Croației*, pct. 51).

343. Curtea a stabilit deja că respectarea drepturilor omului nu necesită continuarea examinării cererii atunci când, de exemplu, legislația relevantă s-a modificat și aspecte similare au fost deja soluționate în alte cauze cu care a fost sesizată [*Léger împotriva Franței* (radiere) (MC), pct. 51; *Rinck împotriva Franței* (dec.); *Fedotova împotriva Rusiei*] sau atunci când legislația relevantă a fost abrogată, iar plângerea înaintată Curții nu mai prezenta decât un interes istoric [*Ionescu împotriva României* (dec.)]. De asemenea, respectarea drepturilor omului nu impune Curții să examineze o cerere, atunci când însăși Curtea și Comitetul de Miniștri au examinat cererea din perspectiva unei probleme structurale, ca de exemplu neexecutarea hotărârilor judecătorești interne în Federația Rusă (*Vasilchenko împotriva Rusiei*) sau în România [*Gaftoniuc împotriva României* (dec.); *Savu împotriva României* (dec.)] sau în

Republica Moldova [*Burov împotriva Moldovei* (dec.)] sau în Armenia [*Guruyan împotriva Armeniei* (dec.)]. În plus, atunci când problema privește durata procedurilor în Grecia [*Kiousi împotriva Greciei* (dec.)] sau în Republica Cehă [*Havelka împotriva Republicii Cehe* (dec.)], Curtea a avut deja multiple ocazii de a se pronunța asupra acesteia în hotărârile precedente. Acest lucru este valabil și pentru pronunțarea hotărârilor în ședință publică [*Jančev împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (dec.)] sau posibilitatea de lua la cunoștință și de a comenta observații sau elemente probatorii depuse de partea adversă [*Bazelyuk împotriva Ucrainei* (dec.)].

b. Cauza a fost deja examinată în mod corespunzător de o instanță internă

344. În sfârșit, art. 35 § 3 lit. b) nu permite respingerea unei cereri din punctul de vedere al admisibilității dacă respectiva cauză nu a fost examinată în mod corespunzător de o instanță internă. Obiectivul acestei reguli, calificată de autorii textului ca fiind „cea de-a doua clauză de salvagardare”, este de a garanta că orice cauză va face obiectul unei examinări judiciare, fie la nivel național, fie la nivel european. Așa cum este indicat mai sus, această a doua clauză de salvagardare de la art. 35 § 3 lit. b) va fi eliminată în momentul intrării în vigoare a Protocolului nr. 15, care aduce amendamente Convenției.

345. Astfel, scopul celei de-a doua clauze de salvagardare este să se evite ca un reclamant să se confrunte cu o denegare de justiție [*Korolev împotriva Rusiei* (dec.); *Gaftoniuc împotriva României* (dec.); *Fedotov împotriva Moldovei* (dec.)]. Reclamantul trebuie să aibă posibilitatea de a-și prezenta argumentele în cadrul unei proceduri contradictorii cel puțin înaintea unui grad de jurisdicție internă [*Ionescu împotriva României* (dec.); *Ștefănescu împotriva României* (dec.)].

346. Această clauză se armonizează, de asemenea, cu principiul de subsidiaritate, astfel cum reiese în special din art. 13 din Convenție, care impune disponibilitatea la nivel național a unor căi de atac efective împotriva încălcărilor. Conform Curții, termenul „cauză” nu poate fi asimilat cu termenul „cerere”, altfel spus plângerea depusă la Curtea de la Strasbourg. În caz contrar, ar fi imposibil să se declare inadmisibilă o cerere referitoare la pretense încălcări cauzate de autoritățile care s-au pronunțat în ultimă instanță, întrucât actele acestora nu mai pot fi, prin definiție, examinate la nivel național [*Holub împotriva Republicii Cehe* (dec.)]. Prin urmare, prin termenul „cauză” trebuie să se înțeleagă cererea sau pretențiile cu care reclamantul a sesizat instanțele naționale.

347. În *Dudek împotriva Germaniei* (dec.), plângerea cu privire la durata excesivă a unei proceduri civile nu a fost examinată în mod corespunzător de o instanță internă, pentru că încă nu exista în dreptul german o cale de atac efectivă în această privință, motiv pentru care criteriul nu a putut fi folosit în această speță. În *Finger împotriva Bulgariei*, pct. 67-77, Curtea a constatat că problema principală ridicată de această cauză era de a stabili dacă plângerea reclamantei referitoare la durata procedurii, pe care ea o considera excesivă, putea fi examinată în mod corespunzător la nivel intern. De aceea, nu s-a putut considera că această cauză îndeplinea condițiile celei de-a doua clauze de salvagardare. Curtea a adoptat același demers în *Flisar împotriva Sloveniei*, pct. 28. A reținut că reclamantul se plângea tocmai de faptul că instanțele interne nu au examinat în mod corespunzător cauza sa. A constatat, de asemenea, că instanța constituțională nu examinase pretenția reclamantului conform căreia existase o încălcare a garanțiilor oferite de art. 6. Prin urmare, Curtea a respins excepția ridicată de Guvern întemeiată pe respectivul criteriu. În *Fomin împotriva Moldovei*, reclamanta s-a plâns în temeiul art. 6 că instanțele nu și-au motivat suficient deciziile prin care au condamnat-o de săvârșirea unei infracțiuni administrative. Curtea a unit cu fondul clarificarea aspectului dacă plângerea sa a fost examinată în mod corespunzător de o instanță internă și, în cele din urmă, a hotărât să nu aplice criteriul, constatând încălcarea art. 6. În *Varadinov împotriva Bulgariei*, pct. 25, instanțele naționale au refuzat să examineze plângerea formulată de reclamant împotriva unei amenzi contravenționale, întrucât aceasta viza o sumă mai mică decât limita legală stabilită pentru controlul judiciar. Întrucât instanțele interne au refuzat în mod expres să examineze cauza reclamantului, plângerea acestuia nu putea fi considerată inadmisibilă în temeiul art. 35 § 3 lit. b).

348. Cu privire la interpretarea termenului „corespunzător” (en. „duly”, fr. „dûment”), criteriul în cauză nu trebuie să facă obiectul unei interpretări la fel de stricte precum în cazul cerințelor prevăzute la art.

6, care garantează dreptul la un proces echitabil [*Ionescu împotriva României* (dec.); *Liga Portuguesa de Futebol Profissional împotriva Portugaliei* (dec.)]. În schimb, așa cum a fost precizat în *Šumbera împotriva Republicii Cehe* (dec.), anumite lacune în echitatea procedurii pot, prin natura și intensitatea lor, să aibă un impact asupra aspectului dacă respectiva cauză a fost examinată „în mod corespunzător” (de unde constatarea Curții conform căreia noul criteriu nu se putea aplica în *Fomin împotriva Moldovei*).

349. În plus, noțiunea conform căreia cauza trebuie să fi fost „examinată în mod corespunzător” nu impune ca statul să examineze pe fond orice plângere înaintată instanțelor naționale, mai ales dacă nu este necesar. În *Ladygin împotriva Rusiei* (dec.), Curtea a statuat că, atunci când un reclamant caută să depună o plângere care în mod evident nu are un fundament în dreptul intern, ultima condiție menționată la art. 35 § 3 lit. b) este totuși îndeplinită.

350. În cazul în care cauza se referă la o pretinsă încălcare comisă de ultima instanță din sistemul juridic intern, Curtea poate renunța la cerința ca această plângere să fi fost examinată în mod corespunzător. În cazul adoptării unei atitudini contrare, Curtea ar fi împiedicată să respingă o plângere, oricât de nesemnificativă ar fi, dacă pretinsa încălcare a avut loc în ultima etapă a procesului intern [*Çelik împotriva Țărilor de Jos* (dec.)].

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în acest ghid face trimitere la hotărâri și decizii pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, precum și la decizii și rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, trimiterea citată se face la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Mențiunea „(dec.)” se referă la o decizie a Curții, iar mențiunea „(MC)” indică faptul că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile unei Camere, care, la data publicării prezentei actualizări, nu sunt definitive în sensul art. 44 din Convenție, sunt marcate cu un asterisc (*) în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede: „Hotărârea unei Camere devine definitivă a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiteră cauzei în fața Marii Camere; sau b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiteră cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimiteră formulată potrivit art. 43”. În cazurile în care o cerere de trimitere este acceptată de Colegiul Marii Camere, hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră, și nu hotărârea Camerei, este cea care devine definitivă.

Hyperlink-urile către cauzele citate în versiunea electronică a ghidului trimit la baza de date HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>), care permite accesul la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii ale Marii Camere, ale camerelor și comitetelor, cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența) și a Comisiei (decizii și rapoarte), precum și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză și/sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC conține, de asemenea, traduceri în peste treizeci de limbi neoficiale ale unora din principalele cauze ale Curții. În plus, include legături către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență online elaborate de terți.

—A—

3A.CZ s.r.o. împotriva Republicii Cehe, nr. 21835/06, 10 februarie 2011
A., B. și C. împotriva Irlandei (MC), nr. 25579/05, CEDO 2010
A. și B. împotriva Croației, nr. 7144/15, 20 iunie 2019
A. împotriva Regatului Unit, 23 septembrie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-VI
A.M. împotriva Franței, nr. 12148/18, 29 aprilie 2019
A.N.H. împotriva Finlandei (dec.), nr. 70773/11, 12 februarie 2013
Abdulkhakov împotriva Rusiei, nr. 14743/11, 2 octombrie 2012
Abdulrahman împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 66994/12, 5 februarie 2013
Abramyan și alții împotriva Rusiei (dec.), nr. 38951/13 și 59611/13, 12 mai 2015
Açıș împotriva Turciei, nr. 7050/05, 1 februarie 2011
Adam și alții împotriva Germaniei (dec.), nr. 290/03, 1 septembrie 2005
Adamsons împotriva Letoniei, nr. 3669/03, 24 iunie 2008
Aden Ahmed împotriva Maltei, nr. 55352/12, 23 iulie 2013
Adesina împotriva Franței, nr. 31398/96, decizia Comisiei din 13 septembrie 1996
Agbovi împotriva Germaniei (dec.), nr. 71759/01, 25 septembrie 2006
Ahmet Sadik împotriva Greciei, 15 noiembrie 1996, Culegere 1996-V
Ahmet Tunç și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 4133/16 și 31542/16, 29 ianuarie 2019
Ahtinen împotriva Finlandei (dec.), nr. 48907/99, 31 mai 2005
Ahunbay și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 6080/06, 29 ianuarie 2019

Aizpurua Ortiz și alții împotriva Spaniei, nr. 42430/05, 2 februarie 2010
Akarsubaşı și Alçiçek împotriva Turciei, nr. 19620/12, 23 ianuarie 2018
Akdivar și alții împotriva Turciei, 16 septembrie 1996, Culegere 1996-IV
Akif Hasanov împotriva Azerbaidjanului, nr. 7268/10, 19 septembrie 2019
Aksoy împotriva Turciei, 18 decembrie 1996, Culegere 1996-VI
Aksu împotriva Turciei (MC), nr. 4149/04 și 41029/04, CEDO 2012
Al Husin împotriva Bosniei și Herțegovinei (nr. 2), nr. 10112/16, 25 iunie 2019
Al Nashiri împotriva Poloniei, nr. 28761/11, 24 iulie 2014
Al Nashiri împotriva României, nr. 33234/12, 31 mai 2018
Al-Dulimi și Montana Management Inc. împotriva Elveției (MC), nr. 5809/08, 21 iunie 2016
Al-Jedda împotriva Regatului Unit (MC), nr. 27021/08, CEDO 2011
Al-Moayad împotriva Germaniei (dec.), nr. 35865/03, 20 februarie 2007
Al-Nashif împotriva Bulgariei, nr. 50963/99, 20 iunie 2002
Al-Saadoon și Mufdhi împotriva Regatului Unit, nr. 61498/08, CEDO 2010
Al-Skeini împotriva Regatului Unit (MC), nr. 55721/07, CEDO 2011
Albayrak împotriva Turciei, nr. 38406/97, 31 ianuarie 2008
Aleksanyan împotriva Rusiei, nr. 46468/06, 22 decembrie 2008
Alekseyev și alții împotriva Rusiei, nr. 14988/09 și alte 50 cereri, 27 noiembrie 2018
Aliiev împotriva Georgiei, nr. 522/04, 13 ianuarie 2009
Aliyeva și Aliyev împotriva Azerbaidjanului, nr. 35587/08, 31 iulie 2014
Allan împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 48539/99, 28 august 2001
Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão și alții împotriva Portugaliei, nr. 29813/96 și 30229/96, CEDO 2000-I
Amarandei și alții împotriva României, nr. 1443/10, 26 aprilie 2016
An și alții împotriva Ciprului, nr. 18270/91, decizia Comisiei din 8 octombrie 1991
Anchugov și Gladkov împotriva Rusiei, nr. 11157/04 și 15162/05, 4 iulie 2013
Andrášik și alții împotriva Slovaciei (dec.), nr. 57984/00 și alte 6 cereri, CEDO 2002-IX
Andreasen împotriva Regatului Unit și a altor 26 de state membre ale Uniunii Europene (dec.), nr. 28827/11, 31 martie 2015
Andronicou și Constantinou împotriva Ciprului, 9 octombrie 1997, Culegere 1997-VI
Apinis împotriva Letoniei (dec.), nr. 46549/06, 20 septembrie 2011
Aquilina împotriva Maltei (MC), nr. 25642/94, CEDO 1999-III
Arat împotriva Turciei, nr. 10309/03, 10 noiembrie 2009
Arlewin împotriva Suediei, nr. 22302/10, 1 martie 2016
Armonienė împotriva Lituaniei, nr. 36919/02, 25 noiembrie 2008
Assanidze împotriva Georgiei (MC), nr. 71503/01, CEDO 2004-II
Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki în numele lui Ionel Garcea împotriva României, nr. 2959/11, 24 martie 2015
Asociația Martorii lui Iehova împotriva Franței (dec.), nr. 8916/05, 21 septembrie 2010
Ataykaya împotriva Turciei, nr. 50275/08, 22 iulie 2014
Aydarov și alții împotriva Bulgariei (dec.), nr. 33586/15, 2 octombrie 2018
Ayuntamiento de Mula împotriva Spaniei (dec.), nr. 55346/00, CEDO 2001-I
Azemi împotriva Serbiei (dec.), nr. 11209/09, 5 noiembrie 2013
Azinas împotriva Ciprului (MC), nr. 56679/00, CEDO 2004-III

—B—

Bagdonavicius și alții împotriva Rusiei, nr. 19841/06, 11 octombrie 2016
Bagheri și Maliki împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 30164/06, 15 mai 2007
Baillard împotriva Franței (dec.), nr. 6032/04, 25 septembrie 2008
Bakanova împotriva Lituaniei, nr. 11167/12, 31 mai 2016
Balan împotriva Moldovei (dec.), nr. 44746/08, 24 ianuarie 2012

Banković și alții împotriva Belgiei și alora (dec.) (MC), nr. 52207/99, CEDO 2001-XII
Bannikov împotriva Letoniei, nr. 19279/03, 11 iunie 2013
Barberà, Messegue și Jabardo împotriva Spaniei, 6 decembrie 1988, seria A nr. 146
Baumann împotriva Franței, nr. 33592/96, CEDO 2001-V
Bazelyuk împotriva Ucrainei (dec.), nr. 49275/08, 27 martie 2012
Bazorkina împotriva Rusiei, nr. 69481/01, 27 iulie 2006
Beer și Regan împotriva Germaniei (MC), nr. 28934/95, 18 februarie 1999
Beganović împotriva Croației, nr. 46423/06, 25 iunie 2009
Behrami împotriva Franței și Saramati împotriva Franței, Germaniei și Norvegiei (dec.) (MC), nr. 71412/01 și 78166/01, 2 mai 2007
Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei, nr. 41288/15, 14 ianuarie 2020
Bekauri împotriva Georgiei (excepții preliminare), nr. 14102/02, 10 aprilie 2012
Bekirski împotriva Bulgariei, nr. 71420/01, 2 septembrie 2010
Belilos împotriva Elveției, 29 aprilie 1988, seria A nr. 132
Belli și Arquier-Martinez împotriva Elveției, nr. 65550/13, 11 decembrie 2018
Belošević împotriva Croației (dec.), nr. 57242/13, 3 decembrie 2019
Belozorov împotriva Rusiei și Ucrainei, nr. 43611/02, 15 octombrie 2015
Ben Salah Adraqui și Dhaime împotriva Spaniei (dec.), nr. 45023/98, CEDO 2000-IV
Benavent Díaz împotriva Spaniei (dec.), nr. 46479/10, 31 ianuarie 2017
Bencheref împotriva Suediei (dec.), nr. 9602/15, 5 decembrie 2017
BENet Praha, spol. s r.o., împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 38354/06, 28 septembrie 2010
BENet Praha, spol. s r.o., împotriva Republicii Cehe, nr. 33908/04, 24 februarie 2011
Berdzenishvili împotriva Rusiei (dec.), nr. 31697/03, CEDO 2004-II
Berić și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei (dec.), nr. 36357/04 și alte 25 cereri, 16 octombrie 2007
Berladir și alții împotriva Rusiei, nr. 34202/06, 10 iulie 2012
Bernardet împotriva Franței, nr. 31406/96, decizia Comisiei din 27 noiembrie 1996
Bestry împotriva Poloniei, nr. 57675/10, 3 noiembrie 2015
Beygo împotriva a 46 de state membre ale Consiliului Europei (dec.), nr. 36099/06, 16 iunie 2009
Biç și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 55955/00, 2 februarie 2006
Bijelić împotriva Muntenegrului și Serbiei, nr. 11890/05, 28 aprilie 2009
Biržietis împotriva Lituaniei, nr. 49304/09, 14 iunie 2016
Biserica din X. împotriva Regatului Unit, nr. 3798/68, decizia Comisiei din 17 decembrie 1968, Culegerea 29
Bivolaru împotriva României (nr. 2), nr. 66580/12, 2 octombrie 2018
Bivolaru împotriva României, nr. 28796/04, 28 februarie 2017
Blagojević împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 49032/07, 9 iunie 2009
Blečić împotriva Croației (MC), nr. 59532/00, CEDO 2006-III
Blokhin împotriva Rusiei (MC), nr. 47152/06, 23 martie 2016
„Blondje” împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 7245/09, CEDO 2009
Blyudik împotriva Rusiei, nr. 46401/08, 25 iunie 2019
Boacă și alții împotriva României, nr. 40355/11, 12 ianuarie 2016
Bochan împotriva Ucrainei (nr. 2) (MC), nr. 22251/08, CEDO 2015
Bock împotriva Germaniei (dec.), nr. 22051/07, 19 ianuarie 2010
Boelens și alții împotriva Belgiei (dec.), nr. 20007/09, 11 septembrie 2012
Boicenco împotriva Moldovei, nr. 41088/05, 11 iulie 2006
Boivin împotriva a 34 de state membre ale Consiliului Europei (dec.), nr. 73250/01, CEDO 2008
Borg și Vella împotriva Maltei (dec.), nr. 14501/12, 3 februarie 2015
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei (MC), nr. 45036/98, CEDO 2005-VI
Bottaro împotriva Italiei (dec.), nr. 56298/00, 23 mai 2002
Bouglame împotriva Belgiei (dec.), nr. 16147/08, 2 martie 2010
Bouhamla împotriva Franței (dec.), nr. 31798/16, 25 iunie 2019

Božinovski împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (dec.), nr. 68368/01, 1 februarie 2005
Bratři Zátkové, A.S., împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 20862/06, 8 februarie 2011
Brazzi împotriva Italiei, nr. 57278/11, 27 septembrie 2018
Brežec împotriva Croației, nr. 7177/10, 18 iulie 2013
Brincat și alții împotriva Maltei, nr. 60908/11 și alte 4 cereri, 24 iulie 2014
Broca și Texier-Micault împotriva Franței, nr. 27928/02 și 31694/02, 21 octombrie 2003
Broniowski împotriva Poloniei (dec.) (MC), nr. 31443/96, CEDO 2002-X
Brudnicka și alții împotriva Poloniei, nr. 54723/00, CEDO 2005-II
Brumărescu împotriva României (MC), nr. 28342/95, CEDO 1999-VII
Brusco împotriva Italiei (dec.), nr. 69789/01, CEDO 2001-IX
Bui Van Thanh și alții împotriva Regatului Unit, nr. 16137/90, decizia Comisiei din 12 martie 1990, DR

65

Buldakov împotriva Rusiei, nr. 23294/05, 19 iulie 2011
Bulinwar OOD și Hrusanov împotriva Bulgariei, nr. 66455/01, 12 aprilie 2007
Burden împotriva Regatului Unit (MC), nr. 13378/05, CEDO 2008
Burdov împotriva Rusiei, nr. 59498/00, CEDO 2002-III
Burdov împotriva Rusiei (nr. 2), nr. 33509/04, CEDO 2009
Burlya și alții împotriva Ucrainei, nr. 3289/10, 6 noiembrie 2018
Burov împotriva Moldovei (dec.), nr. 38875/03, 14 iunie 2011
Bursa Barosu Başkanlığı și alții împotriva Turciei, nr. 25680/05, 19 iunie 2018
Buzadji împotriva Republicii Moldova (MC), nr. 23755/07, 5 iulie 2016

—C—

C.P. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 300/11, 6 septembrie 2016
Çakıcı împotriva Turciei (MC), nr. 23657/94, CEDO 1999-IV
Çakir și alții împotriva Ciprului (dec.), nr. 7864/06, 29 aprilie 2010
Călin și alții împotriva României, nr. 25057/11 și alte 2 cereri, 19 iulie 2016
Čamans și Timofejeva împotriva Letoniei, nr. 42906/12, 28 aprilie 2016
Cankoçak împotriva Turciei, nr. 25182/94 și 26956/95, 20 februarie 2001
Cantoni împotriva Franței, 15 noiembrie 1996, Culegere 1996-V
Carson și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 42184/05, CEDO 2010
Castells împotriva Spaniei, 23 aprilie 1992, seria A nr. 236
Catan și alții împotriva Republicii Moldova și Rusiei (MC), nr. 43370/04 și alte 2 cereri, CEDO 2002-IX
Čavajda împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 17696/07, 29 martie 2011
Čelik împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 12810/13, 27 august 2013
Čelik împotriva Turciei (dec.), nr. 52991/99, CEDO 2004-X
Celniku împotriva Greciei, nr. 21449/04, 5 iulie 2007
Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României (MC), nr. 47848/08, CEDO 2014
Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano împotriva Italiei (MC), nr. 38433/09, CEDO 2012
Červenka împotriva Republicii Cehe, nr. 62507/12, 13 octombrie 2016
Cestaro împotriva Italiei, nr. 6884/11, 7 aprilie 2015
Chagos Islanders împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 35622/04, 11 decembrie 2012
Chaldayev împotriva Rusiei, nr. 33172/16, 28 mai 2019
Chapman împotriva Belgiei (dec.), nr. 39619/06, 5 martie 2013
Chappex împotriva Elveției, nr. 20338/92, decizia Comisiei din 12 octombrie 1994
Charzyński împotriva Poloniei (dec.), nr. 15212/03, CEDO 2005-V
Chernenko și alții împotriva Rusiei (dec.), nr. 4246/14 și alte 4 cereri, 24 ianuarie 2019
Chernitsyn împotriva Rusiei, nr. 5964/02, 6 aprilie 2006
Chevrol împotriva Franței, nr. 49636/99, CEDO 2003-III
Chiarello împotriva Germaniei, nr. 497/17, 20 iunie 2019 17

Chiragov și alții împotriva Armeniei (dec.) (MC), nr. 13216/05, 14 decembrie 2011
Chiragov și alții împotriva Armeniei (MC), nr. 13216/05, CEDO 2015
Chong și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 29753/16, 11 septembrie 2018
Çinar împotriva Turciei (dec.), nr. 28602/95, 13 noiembrie 2003
Ciobanu împotriva României (dec.), nr. 52414/99, 16 decembrie 2003
Ciupercescu împotriva României, nr. 35555/03, 15 iunie 2010
Comitetul Helsinki-Bulgaria împotriva Bulgariei (dec.), nr. 35653/12 și 66172/12, 28 iunie 2016
Compania de Navigație a Republicii Islamice Iran împotriva Turciei, nr. 40998/98, CEDO 2007-V
Cocchiarella împotriva Italiei (MC), nr. 64886/01, CEDO 2006-V
Çölgeçen și alții împotriva Turciei, nr. 50124/07 și alte 7 cereri, 12 decembrie 2017
Colibaba împotriva Moldovei, nr. 29089/06, 23 octombrie 2007
Collins și Akaziebie împotriva Suediei (dec.), nr. 23944/05, 8 martie 2007
Confédération des Syndicats médicaux français și Fédération nationale des Infirmiers împotriva Franței (dec.), nr. 10983/84, decizia Comisiei din 12 mai 1986, DR 47
Confédération française démocratique du travail împotriva Comunităților Europene, nr. 8030/77, decizia Comisiei din 10 iulie 1978, DR 13
Connolly împotriva a 15 state membre ale Uniunii Europene (dec.), nr. 73274/01, 9 decembrie 2008
Constantinescu împotriva României, nr. 28871/95, CEDO 2000-VIII
Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 13645/05, CEDO 2009
Cooperativa Agricolă Slobozia-Hanesei împotriva Moldovei, nr. 39745/02, 3 aprilie 2007
Cordella și alții împotriva Italiei, nr. 54414/13 și 54264/15, 24 ianuarie 2019
Cotleț împotriva României, nr. 38565/97, 3 iunie 2003
Cudak împotriva Lituaniei (MC), nr. 15869/02, CEDO 2010
Cvetković împotriva Serbiei, nr. 17271/04, 10 iunie 2008
Cipru împotriva Turciei (MC), nr. 25781/94, CEDO 2001-IV

—D—

D.B. împotriva Turciei, nr. 33526/08, 13 iulie 2010
D.H. și alții împotriva Republicii Cehe (MC), nr. 57325/00, CEDO 2007-IV
D.J. și A.-K.R. împotriva României (dec.), nr. 34175/05, 20 octombrie 2009
Dalban împotriva României (MC), nr. 28114/95, CEDO 1999-VI
Dalia împotriva Franței, 19 februarie 1998, *Culegere* 1998-I
Daniel Faulkner împotriva Regatului Unit, nr. 68909/13, 6 octombrie 2016
De Becker împotriva Belgiei, nr. 214/56, decizia Comisiei din 9 iunie 1958
De Ieso împotriva Italiei, nr. 34383/02, 24 aprilie 2012
De Pace împotriva Italiei, nr. 22728/03, 17 iulie 2008
De Saedeleer împotriva Belgiei, nr. 27535/04, 24 iulie 2007
De Tommaso împotriva Italiei (MC), nr. 43395/09, 23 februarie 2017
De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei, 18 iunie 1971, seria A nr. 12
Delecolle împotriva Franței, nr. 37646/13, 25 octombrie 2018
Demir și Baykara împotriva Turciei (MC), nr. 34503/97, CEDO 2008
Demirbaş și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 1093/08 și alte 18 cereri, 9 noiembrie 2010
Demopoulos și alții împotriva Turciei (dec.) (MC), nr. 46113/99 și alte 7 cereri, CEDO 2010
Denisov împotriva Ucrainei (MC), nr. 76639/11, 25 septembrie 2018
Dennis și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 76573/01, 2 iulie 2002
Depauw împotriva Belgiei (dec.), nr. 2115/04, 15 mai 2007
Di Salvo împotriva Italiei (dec.), nr. 16098/05, 11 ianuarie 2007
Di Sante împotriva Italiei (dec.), nr. 56079/00, 24 iunie 2004
Diacenco împotriva României, nr. 124/04, 7 februarie 2012

Dimitar Yanakiev împotriva Bulgariei (nr. 2), nr. 50346/07, 31 martie 2016
Dimitras și alții împotriva Greciei (dec.), nr. 59573/09 și 65211/09, 4 iulie 2017
Dimitrescu împotriva României, nr. 5629/03 și 3028/04, 3 iunie 2008
Dinchev împotriva Bulgariei (dec.), nr. 17220/09, 21 noiembrie 2017
Dink împotriva Turciei, nr. 2668/07 și alte 4 cereri, 14 septembrie 2010
Djokaba Lambi Longa împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 33917/12, CEDO 2012
Doğan și Çakmak împotriva Turciei (dec.), nr. 28484/10 și 58223/10, 14 mai 2019
Döner și alții împotriva Turciei, nr. 29994/02, 7 martie 2017
Dos Santos Calado și alții împotriva Portugaliei, nr. 55997/14 și alte 3 cereri, 31 martie 2020
Döşemealtı Belediyesi împotriva Turciei (dec.), nr. 50108/06, 23 martie 2010
Doshuyeva și Yusupov împotriva Rusiei (dec.), nr. 58055/10, 31 mai 2016
Drijfhout împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 51721/09, 22 februarie 2011
Drozd și Janousek împotriva Franței și Spaniei, 26 iunie 1992, seria A nr. 240
Društvo za varstvo upnikov împotriva Sloveniei (dec.), nr. 66433/13, 21 noiembrie 2017
Dubská și Krejzová împotriva Republicii Cehe (MC), nr. 28859/11 și 28473/12, 15 noiembrie 2016
Dudek împotriva Germaniei (dec.), nr. 12977/09 și alte 4 cereri, 23 noiembrie 2010
Dudgeon împotriva Regatului Unit, 22 octombrie 1981, seria A nr. 45
Dukmedjian împotriva Franței, nr. 60495/00, 31 ianuarie 2006
Dumpe împotriva Letoniei (dec.), nr. 71506/13, 16 octombrie 2018
Duringer și alții împotriva Franței (dec.), nr. 61164/00 și 18589/02, CEDO 2003-II
Durini împotriva Italiei, nr. 19217/91, decizia Comisiei din 12 ianuarie 1994, DR 76
Dvořáček și Dvořáková împotriva Slovaciei, nr. 30754/04, 28 iulie 2009
Dzidzava împotriva Rusiei, nr. 16363/07, 20 decembrie 2016

—E—

Eberhard și M. împotriva Sloveniei, nr. 8673/05 și 9733/05, 1 decembrie 2009
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası împotriva Turciei, nr. 20641/05, CEDO 2012
Egmez împotriva Ciprului (dec.), nr. 12214/07, 18 septembrie 2012
Egmez împotriva Ciprului, nr. 30873/96, CEDO 2000-XII
El Majjaoui și Stichting Touba Moskee împotriva Țărilor de Jos (radiere) (MC), nr. 25525/03, 20 decembrie 2007
El-Masri împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (MC), nr. 39630/09, CEDO 2012
Enukidze și Girgvliani împotriva Georgiei, nr. 25091/07, 26 aprilie 2011
Eon împotriva Franței, nr. 26118/10, 14 martie 2013
Epözdemir împotriva Turciei (dec.), nr. 57039/00, 31 ianuarie 2002
Er și alții împotriva Turciei, nr. 23016/04, 31 iulie 2012
Ergezen împotriva Turciei, nr. 73359/10, 8 aprilie 2014
Eskerkhanov și alții împotriva Rusiei, nr. 18496/16 și alte 2 cereri, 25 iulie 201
Euromak Metal Doo împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, nr. 68039/14, 14 iunie 2018
Eyoum-Priso împotriva Franței, nr. 24352/94, Raportul Comisiei din 9 aprilie 1997

—F—

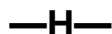
Fábián împotriva Ungariei (MC), nr. 78117/13, 5 septembrie 2017
*Fabris și Parziale împotriva Italiei**, nr. 41603/13, 19 martie 2020
Fairfield împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 24790/04, CEDO 2005-VI
Fakhretdinov și alții împotriva Rusiei (dec.), nr. 26716/09 și alte 2 cereri, 23 septembrie 2010
Farcaș împotriva României (dec.), nr. 32596/04, 14 septembrie 2010
Federația Elenă a Sindicatelor din sectorul bancar împotriva Greciei (dec.), nr. 72808/10, 6 decembrie 2011
Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France (dec.), nr. 53430/99, CEDO 2001-XI

Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs (FNASS) și alții împotriva Franței, nr. 48151/11 și 77769/13, 18 ianuarie 2018
Fedotov împotriva Moldovei (dec.), nr. 51838/07, 24 mai 2011
Fedotova împotriva Rusiei, nr. 73225/01, 13 aprilie 2006
Fener Rum Patrikliği (Patriarhatul Ecumenic) împotriva Turciei (dec.), nr. 14340/05, 12 iunie 2007
Fernandez împotriva Franței (dec.), nr. 65421/10, 17 ianuarie 2012
Fernie împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 14881/04, 5 ianuarie 2006
Ferreira Alves împotriva Portugaliei (nr. 6), nr. 46436/06 și 55676/08, 13 aprilie 2010
Fetisov și alții împotriva Rusiei, nr. 43710/07 și alte 3 cereri, 17 ianuarie 2012
Filipović împotriva Serbiei, nr. 27935/05, 20 noiembrie 2007
Financial Times Ltd și alții împotriva Regatului Unit, nr. 821/03, 15 decembrie 2009
Finger împotriva Bulgariei, nr. 37346/05, 10 mai 2011
Flisar împotriva Sloveniei, nr. 3127/09, 29 septembrie 2011
Folgerø și alții împotriva Norvegiei (dec.), nr. 15472/02, 14 februarie 2006
Fomin împotriva Moldovei, nr. 36755/06, 11 octombrie 2011
Forcadell i Lluís și alții împotriva Spaniei (dec.), nr. 75147/17, 7 mai 2019
Foti și alții împotriva Italiei, 10 decembrie 1982, seria A nr. 56
Fressoz și Roire împotriva Franței (MC), nr. 29183/95, CEDO 1999-I

—G—

G.J. împotriva Luxemburgului, nr. 21156/93, 26 octombrie 2000
Gäffen împotriva Germaniei (MC), nr. 22978/05, CEDO 2010
Gaftoniuc împotriva României (dec.), nr. 30934/05, 22 februarie 2011
Gagiu împotriva României, nr. 63258/00, 24 februarie 2009
Gagliano Giorgi împotriva Italiei, nr. 23563/07, CEDO 2012
Gaglione și alții împotriva Italiei, nr. 45867/07 și alte 69 cereri, marți, 21 decembrie 2010
Galev și alții împotriva Bulgariei (dec.), nr. 18324/04, 29 septembrie 2009
Galić împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 22617/07, 9 iunie 2009
Galović împotriva Croației (dec.), nr. 54388/09, 5 martie 2013
García Ruiz împotriva Spaniei (MC), nr. 30544/96, CEDO 1999-I
Gard și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 39793/17, 27 iunie 2017
Gardean și S.C. Grup 95 SA împotriva României (revizuire), nr. 25787/04, 30 aprilie 2013
Gas și Dubois împotriva Franței (dec.), nr. 25951/07, 31 august 2010
Gasparini împotriva Italiei și Belgiei (dec.), nr. 10750/03, 12 mai 2009
Gaziyev împotriva Azerbaidjanului (dec.), nr. 2758/05, 8 februarie 2007
Gennari împotriva Italiei (dec.), nr. 46956/99, 5 octombrie 2000
Genovese împotriva Maltei, nr. 53124/09, 11 octombrie 2011
Gentilhomme, Schaff-Benhadj și Zerouki împotriva Franței, nr. 48205/99 și alte 2 cereri, marți, 14 mai 2002
Georgia împotriva Rusiei (I) (MC), nr. 13255/07, CEDO 2014
Gevorgyan și alții împotriva Armeniei (dec.), nr. 66535/10, 14 ianuarie 2020
Gherghina împotriva României (dec.) (MC), nr. 42219/07, 8 iulie 2015
Gillow împotriva Regatului Unit, 24 noiembrie 1986, seria A nr. 109
Giuliani și Gaggio împotriva Italiei (MC), nr. 23458/02, CEDO 2011
Giummarra și alții împotriva Franței (dec.), nr. 61166/00, 12 iunie 2001
Giuran împotriva României, nr. 24360/04, CEDO 2011
Giusti împotriva Italiei, nr. 13175/03, 18 octombrie 2011
Gogitidze și alții împotriva Georgiei, nr. 36862/05, 12 mai 2015
Gökten împotriva Franței, nr. 33402/96, CEDO 2002-V
Gorraiz Lizarraga și alții împotriva Spaniei, nr. 62543/00, CEDO 2004-III
Gough împotriva Regatului Unit, nr. 49327/11, 28 octombrie 2014

Grădinar împotriva Moldovei, nr. 7170/02, 8 aprilie 2008
Grande Stevens și alții împotriva Italiei, nr. 18640/10 și alte 4 cereri, 4 martie 2014
Grässer împotriva Germaniei (dec.), nr. 66491/01, 16 septembrie 2004
Gratzinger și Gratzingerova împotriva Republicii Ceha (dec.) (MC), nr. 39794/98, CEDO 2002-VII
Grišankova și Grišankovs împotriva Letoniei (dec.), nr. 36117/02, CEDO 2003-II
Groni împotriva Albaniei, nr. 25336/04, 7 iulie 2009
Gross împotriva Elveției (MC), nr. 67810/10, CEDO 2014
Grossi și alții împotriva Italiei (revizuire), nr. 18791/03, 30 octombrie 2012
Grzinčič împotriva Sloveniei, nr. 26867/02, 3 mai 2007
Guisset împotriva Franței, nr. 33933/96, CEDO 2000-IX
Güneş împotriva Turciei (dec.), nr. 53916/00, 13 mai 2004
Gürdeniz împotriva Turciei (dec.), nr. 59715/10, 18 martie 2014
Guruyan împotriva Armeniei (dec.), nr. 11456/05, 24 ianuarie 2012
Güzelyurtlu și alții împotriva Ciprului și Turciei (MC), nr. 36925/07, 29 ianuarie 2019

H.F. K-F împotriva Germaniei, nr. 25629/94, Raportul Comisiei of 10 septembrie 1996
Haas împotriva Elveției (dec.), nr. 31322/07, 20 mai 2010
Haász și Szabó împotriva Ungariei, nr. 11327/14 și 11613/14, 13 octombrie 2015
Hadrabová și alții împotriva Republicii Ceha (dec.), nr. 42165/02 și 466/03, 25 septembrie 2007
Hambardzumyan împotriva Armeniei, nr. 43478/11, 5 decembrie 2019
Hamidovic împotriva Italiei (dec.), nr. 31956/05, 13 septembrie 2011
Hanzl și Špadrna împotriva Republicii Ceha (dec.), nr. 30073/06, 15 ianuarie 2013
Harkins împotriva Regatului Unit (dec.) (MC), nr. 71537/14, 15 iunie 2017
Hartman împotriva Republicii Ceha, nr. 53341/99, CEDO 2003-VIII
Hartung împotriva Franței (dec.), nr. 10231/07, 3 noiembrie 2009
Harutyunyan împotriva Armeniei, nr. 36549/03, CEDO 2007-III
Hasan Tunç și alții împotriva Turciei, nr. 19074/05, 31 ianuarie 2017
Hassan împotriva Regatului Unit (MC), nr. 29750/09, CEDO 2014
Havelka împotriva Republicii Ceha (dec.), nr. 7332/10, 20 septembrie 2011
Hebat Aslan și Firas Aslan împotriva Turciei, nr. 15048/09, 28 octombrie 2014
Hingitaq 53 și alții împotriva Danemarcei (dec.), nr. 18584/04, CEDO 2006-I
Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei (MC), nr. 27765/09, CEDO 2012
Hokkanen împotriva Finlandei, nr. 25159/94, decizia Comisiei din 15 mai 1996
Holland împotriva Suediei (dec.), nr. 27700/08, 9 februarie 2010
Holub împotriva Republicii Ceha (dec.), nr. 24880/05, 14 decembrie 2010
Horsham împotriva Regatului Unit, nr. 23390/94, decizia Comisiei din 4 septembrie 1995
Horvat împotriva Croației, nr. 51585/99, CEDO 2001-VIII
Hoti împotriva Croației, nr. 63311/14, 26 aprilie 2018
Hristozov și alții împotriva Bulgariei, nr. 47039/11 și 358/12, CEDO 2012
Hudecová și alții împotriva Slovaciei (dec.), nr. 53807/09, 18 decembrie 2012
Humen împotriva Poloniei (MC), nr. 26614/95, 15 octombrie 1999
Husayn (Abu Zubaydah) împotriva Poloniei, nr. 7511/13, 24 iulie 2014
Hussein împotriva Albaniei și altor 20 de state contractante (dec.), nr. 23276/04, 14 martie 2006
Hutten-Czapska împotriva Poloniei (MC), nr. 35014/97, CEDO 2006-VIII

I.J.L. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 39029/97, 6 iulie 1999
Iambor împotriva României (nr. 1), nr. 64536/01, 24 iunie 2008
İçyer împotriva Turciei (dec.), nr. 18888/02, CEDO 2006-I
Idalov împotriva Rusiei (MC), nr. 5826/03, 22 mai 2012

Ignats împotriva Letoniei (dec.), nr. 38494/05, 24 septembrie 2013
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi împotriva Turciei (dec.), nr. 40355/14, 28 ianuarie 2020
Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei (MC), nr. 48787/99, CEDO 2004-VII
İlhan împotriva Turciei (MC), nr. 22277/93, CEDO 2000-VII
Ilias și Ahmed împotriva Ungariei (MC), nr. 47287/15, 21 noiembrie 2019
Illiu și alții împotriva Belgiei (dec.), nr. 14301/08, 19 mai 2009
Imakayeva împotriva Rusiei, nr. 7615/02, CEDO 2006-XIII
Ionescu împotriva României (dec.), nr. 36659/04, 1 iunie 2010
Iordache împotriva României, nr. 6817/02, 14 octombrie 2008
İpek împotriva Turciei (dec.), nr. 39706/98, 7 noiembrie 2000
Irlanda împotriva Regatului Unit, 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25
Isaak și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 44587/98, 28 septembrie 2006
Issa și alții împotriva Turciei, nr. 31821/96, 16 noiembrie 2004
Ivanțoc și alții împotriva Moldovei și Rusiei, nr. 23687/05, 15 noiembrie 2011
Ivko împotriva Rusiei, nr. 30575/08, 15 decembrie 2015

—J—

J.B. și alții împotriva Ungariei (dec.), nr. 45434/12 și alte 2 cereri, 27 noiembrie 2018
J.M.B. și alții împotriva Franței, nr. 9671/15 și alte 31 cereri, 30 ianuarie 2020
Jalloh împotriva Germaniei (MC), nr. 54810/00, CEDO 2006-IX
Jaloud împotriva Țărilor de Jos (MC), nr. 47708/08, CEDO 2014
Jančev împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (dec.), nr. 18716/09, 4 octombrie 2011
Jankovskis împotriva Lituaniei, nr. 21575/08, 17 ianuarie 2017
Janowiec și alții împotriva Rusiei (MC), nr. 55508/07 și 29520/09, CEDO 2013
Januškevičienė împotriva Lituaniei, nr. 69717/14, 3 septembrie 2019
Jasinskis împotriva Letoniei, nr. 45744/08, 21 decembrie 2010
Jelić împotriva Croației, nr. 57856/11, 12 iunie 2014
Jeličić împotriva Bosniei și Herțegovinei (dec.), nr. 41183/02, CEDO 2005-XII
Jensen și Rasmussen împotriva Danemarcei (dec.), nr. 52620/99, 20 martie 2003
Jensen împotriva Danemarcei (dec.), nr. 48470/99, CEDO 2001-X
Jeronovičs împotriva Letoniei (MC), nr. 44898/10, 5 iulie 2016
Jian împotriva României (dec.), nr. 46640/99, 30 martie 2004
JKP Vodovod Kraljevo împotriva Serbiei (dec.), nr. 57691/09 și 19719/10, 16 octombrie 2018
Joannou împotriva Turciei, nr. 53240/14, 12 decembrie 2017
Johti Sapmelaccat Ry și alții împotriva Finlandei (dec.), nr. 42969/98, 18 ianuarie 2005
Joos împotriva Elveției, nr. 43245/07, 15 noiembrie 2012
Jørgensen și alții împotriva Danemarcei (dec.), nr. 30173/12, 28 iunie 2016
Jovanović împotriva Croației (dec.), nr. 59109/00, CEDO 2002-III
Juhas Đurić împotriva Serbiei (revizuire), nr. 48155/06, 10 aprilie 2012
Jurica împotriva Croației, nr. 30376/13, 2 mai 2017

—K—

K2 împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 42387/13, 7 februarie 2017
K.S. și K.S. AG împotriva Elveției, nr. 19117/91, decizia Comisiei din 12 ianuarie 1994, DR 76
Kaburov împotriva Bulgariei (dec.), nr. 9035/06, 19 iunie 2012
Kadiķis împotriva Letoniei (dec.), nr. 47634/99, 29 iunie 2000
Kafkaris împotriva Ciprului (dec.), nr. 9644/09, 21 iunie 2011
Kalashnikov împotriva Rusiei, nr. 47095/99, CEDO 2002-VI
Kamaliyevy împotriva Rusiei, nr. 52812/07, 3 iunie 2010
Karácsony și alții împotriva Ungariei (MC), nr. 42461/13 și 44357/13, 17 mai 2016
Karakó împotriva Ungariei, nr. 39311/05, 28 aprilie 2009

Karapanagiotou și alții împotriva Greciei, nr. 1571/08, 28 octombrie 2010
Karelin împotriva Rusiei, nr. 926/08, 20 septembrie 2016
Karner împotriva Austriei, nr. 40016/98, CEDO 2003-IX
Karoussiotis împotriva Portugaliei, nr. 23205/08, CEDO 2011
Karpylenko împotriva Ucrainei, nr. 15509/12, 11 februarie 2016
Kashlan împotriva Rusiei (dec.), nr. 60189/15, 19 aprilie 2016
Kátaí împotriva Ungariei (dec.), nr. 939/12, 18 martie 2014
Kaur împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 35864/11, 15 mai 2012
Kavala împotriva Turciei, nr. 28749/18, 10 decembrie 2019
Kaya și Polat împotriva Turciei (dec.), nr. 2794/05 și 40345/05, 21 octombrie 2008
Kefalas și alții împotriva Greciei, 8 iunie 1995, seria A nr. 318-A
Kemmache împotriva Franței (nr. 3), 24 noiembrie 1994, seria A nr. 296-C
Kerechashvili împotriva Georgiei (dec.), nr. 5667/02, CEDO 2006-V
Kerimov împotriva Azerbaidjanului (dec.), nr. 151/03, 28 septembrie 2006
Kerman împotriva Turciei, nr. 35132/05, 22 noiembrie 2016
Kerojärvi împotriva Finlandei, 19 iulie 1995, seria A nr. 322
Kezer și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 58058/00, 5 octombrie 2004
Khadzhaliyev și alții împotriva Rusiei, nr. 3013/04, 6 noiembrie 2008
Khadzhimuradov și alții împotriva Rusiei, nr. 21194/09 și alte 16 cereri, 10 octombrie 2017
Khan împotriva Regatului Unit, nr. 35394/97, CEDO 2000-V
Khashiyev și Akayeva împotriva Rusiei, nr. 57942/00 și 57945/00, 24 februarie 2005
Khayrullina împotriva Rusiei, nr. 29729/09, 19 decembrie 2017
Khlaifia și alții împotriva Italiei (MC), nr. 16483/12, 15 decembrie 2016
Khodorkovskiy și Lebedev împotriva Rusiei, nr. 11082/06 și 13772/05, 25 iulie 2013
Kiiskinen și Kovalainen împotriva Finlandei (dec.), nr. 26323/95, CEDO 1999-V
Kikots și Kikota împotriva Letoniei (dec.), nr. 54715/00, 6 iunie 2002
Kioui împotriva Greciei (dec.), nr. 52036/09, 20 septembrie 2011
Kiril Zlatkov Nikolov împotriva Franței, nr. 70474/11 și 68038/12, 10 noiembrie 2016
Klass și alții împotriva Germaniei, 6 septembrie 1978, seria A nr. 28
Klausecker împotriva Germaniei (dec.), nr. 415/07, 6 ianuarie 2015
Klyakhin împotriva Rusiei, nr. 46082/99, 30 noiembrie 2004
Koç și Tambaş împotriva Turciei (dec.), nr. 46947/99, 24 februarie 2005
Koç și Tosun împotriva Turciei (dec.), nr. 23852/04, 13 noiembrie 2008
Koch împotriva Poloniei (dec.), nr. 15005/11, 7 martie 2017
Kokhreidze și Ramishvili împotriva Georgiei (dec.), nr. 17092/07 și 22032/07, 25 septembrie 2012
Kondrulin împotriva Rusiei, nr. 12987/15, 20 septembrie 2016
Kongresna Narodna Stranka și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei (dec.), nr. 414/11, 26 aprilie 2016
Konstantin Stefanov împotriva Bulgariei, nr. 35399/05, 27 octombrie 2015
Konstantinidis împotriva Greciei, nr. 58809/09, 3 aprilie 2014
Kopecký împotriva Slovaciei (MC), nr. 44912/98, CEDO 2004-IX
Korenjak împotriva Sloveniei (dec.), nr. 463/03, 15 mai 2007
Korizno împotriva Letoniei (dec.), nr. 68163/01, 28 septembrie 2006
Kornakovs împotriva Letoniei, nr. 61005/00, 15 iunie 2006
Korolev împotriva Rusiei (dec.), nr. 25551/05, CEDO 2010
Kósa împotriva Ungariei (dec.), nr. 53461/15, 21 noiembrie 2017
Kotov împotriva Rusiei (MC), nr. 54522/00, 3 aprilie 2012
Koumoutsea și alții împotriva Greciei (dec.), nr. 56625/00, 13 decembrie 2001
Kozacioğlu împotriva Turciei (MC), nr. 2334/03, 19 februarie 2009
Kozlova și Smirnova împotriva Letoniei (dec.), nr. 57381/00, CEDO 2001-XI
Krstić împotriva Serbiei, nr. 45394/06, 10 decembrie 2013
Kudła împotriva Poloniei (MC), nr. 30210/96, CEDO 2000-XI
Kurić și alții împotriva Sloveniei (MC), nr. 26828/06, CEDO 2012

Kurşun împotriva Turciei, nr. 22677/10, 30 octombrie 2018
Kurt împotriva Turciei, 25 mai 1998, *Culegere* 1998-III
Kušić și alții împotriva Croației (dec.), nr. 71667/17, 10 decembrie 2019
Kuzhelev și alții împotriva Rusiei, nr. 64098/09 și alte 6 cereri, 15 octombrie 2019

—L—

L.R. împotriva Macedoniei de Nord, nr. 38067/15, 23 ianuarie 2020
Labsi împotriva Slovaciei, nr. 33809/08, 15 mai 2012
Ladygin împotriva Rusiei (dec.), nr. 35365/05, 30 august 2011
Lagutin și alții împotriva Rusiei, nr. 6228/09 și alte 4 cereri, 24 aprilie 2014
Lambert și alții împotriva Franței (MC), nr. 46043/14, CEDO 2015
Laska și Lika împotriva Albaniei, nr. 12315/04 și 17605/04, 20 aprilie 2010
Łatak împotriva Poloniei (dec.), nr. 52070/08, 12 octombrie 2010
Laurus Invest Hungary KFT și alții împotriva Ungariei (dec.), nr. 23265/13 și alte 5 cereri, CEDO 2015
Leandro Da Silva împotriva Luxemburgului, nr. 30273/07, 11 februarie 2010
Lechesne împotriva Franței, nr. 20264/92, Raportul Comisiei of 21 mai 1997
Léger împotriva Franței (radiere) (MC), nr. 19324/02, 30 martie 2009
Lehtinen împotriva Finlandei (dec.), nr. 39076/97, CEDO 1999-VII
Lekić împotriva Sloveniei (MC), nr. 36480/07, 11 decembrie 2018
Lenzing AG împotriva Germaniei, nr. 39025/97, decizia Comisiei din 9 septembrie 1998
Lepojić împotriva Serbiei, nr. 13909/05, 6 noiembrie 2007
Lewit împotriva Austriei, nr. 4782/18, 10 octombrie 2019
Liblik și alții împotriva Estoniei, nr. 173/15 și alte 5 cereri, 28 mai 2019
Lienhardt împotriva Franței (dec.), nr. 12139/10, 13 septembrie 2011
Liepājnieks împotriva Letoniei (dec.), nr. 37586/06, 2 noiembrie 2010
Liga Portuguesa de Futebol Profissional împotriva Portugaliei (dec.), nr. 49639/09, 3 aprilie
Loizidou împotriva Turciei (fond), 8 decembrie 1996, *Culegere* 1996-VI
Loizidou împotriva Turciei (excepții preliminare), 23 martie 1995, seria A nr. 310
Lopata împotriva Rusiei, nr. 72250/01, 13 iulie 2010
Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei (MC), nr. 56080/13, 19 decembrie 2017
Lopez Cifuentes împotriva Spaniei (dec.), nr. 18754/06, 7 iulie 2009
Lowe împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 12486/07, 8 septembrie 2009
Luchaninova împotriva Ucrainei, nr. 16347/02, 9 iunie 2011
Lukenda împotriva Sloveniei, nr. 23032/02, CEDO 2005-X
Lyons și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 15227/03, CEDO 2003-IX

—M—

M. împotriva Danemarcei, nr. 17392/90, decizia Comisiei din 14 octombrie 1992, DR 73
M. împotriva Regatului Unit, nr. 13284/87, decizia Comisiei din 15 octombrie 1987, DR 54
M.A. și alții împotriva Lituaniei, nr. 59793/17, 11 decembrie 2018
M.A. împotriva Franței, nr. 9373/15, 1 februarie 2018
M.N. și alții împotriva San Marino, nr. 28005/12, 7 iulie 2015
M.S. împotriva Croației (nr. 2), nr. 75450/12, 19 februarie 2015
M.S.S. împotriva Belgiei și Greciei (MC), nr. 30696/09, CEDO 2011
Magnitskiy și alții împotriva Rusiei, nr. 32631/09 și 53799/12, 27 august 2019
Magomedov și alții împotriva Rusiei, nr. 33636/09 și alte 9 cereri, 28 martie 2017
Magyar Keresztény Mennonita Egyház și alții împotriva Ungariei, nr. 70945/11 și alte 8 cereri, CEDO 2014
Magyar Kétfarkú Kutya Párt împotriva Ungariei (MC), nr. 201/17, 20 ianuarie 2020
Makharadze și Sikharulidze împotriva Georgiei, nr. 35254/07, 22 noiembrie 2011
Malhous împotriva Republicii Cehe (dec.) (MC), nr. 33071/96, CEDO 2000-XII

Malkov împotriva Estoniei, nr. 31407/07, 4 februarie 2010
Malyshev și Ivanin împotriva Ucrainei (dec.), nr. 40139/14 și 41418/14, 9 septembrie 2014
Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei (MC), nr. 46827/99 și 46951/99, CEDO 2005-I
Mann împotriva Regatului Unit și Portugaliei (dec.), nr. 360/10, 1 februarie 2011
Mannai împotriva Italiei, nr. 9961/10, 27 martie 2012
Manoilescu și Dobrescu împotriva României și Rusiei (dec.), nr. 60861/00, CEDO 2005-VI
Manuel împotriva Portugaliei (dec.), nr. 62341/00, 31 ianuarie 2002
Maravić Markeš împotriva Croației, nr. 70923/11, 9 ianuarie 2014
Margaretić împotriva Croației, nr. 16115/13, 5 iunie 2014
Margulev împotriva Rusiei, nr. 15449/09, 8 octombrie 2019
Marguš împotriva Croației (MC), nr. 4455/10, CEDO 2014
Marić împotriva Croației, nr. 50132/12, 12 iunie 2014
Marion împotriva Franței, nr. 30408/02, 20 decembrie 2005
Marković și alții împotriva Italiei (MC), nr. 1398/03, CEDO 2006-XIV
Marshall și alții împotriva Maltei, nr. 79177/16, 11 februarie 2020
Martins Alves împotriva Portugaliei (dec.), nr. 56297/11, 21 ianuarie 2014
Maslova și Nalbandov împotriva Rusiei, nr. 839/02, 24 ianuarie 2008
Mătășaru împotriva Republicii Moldova (dec.), nr. 44743/08, 21 ianuarie 2020
Matoušek împotriva Republicii Ceha (dec.), nr. 9965/08, 29 martie 2011
Matthews împotriva Regatului Unit (MC), nr. 24833/94, CEDO 1999-I
Matveyev împotriva Rusiei, nr. 26601/02, 3 iulie 2008
McCann și alții împotriva Regatului Unit, 27 septembrie 1995, seria A nr. 324
McElhinney împotriva Irlandei și Regatului Unit (dec.) (MC), nr. 31253/96, 9 februarie 2000
McFarlane împotriva Irlandei (MC), nr. 31333/06, 10 septembrie 2010
McFeeley și alții împotriva Regatului Unit, nr. 8317/78, decizia Comisiei din 15 mai 1980, DR 20
McKerr împotriva Regatului Unit, nr. 28883/95, CEDO 2001-III
McShane împotriva Regatului Unit, nr. 43290/98, 28 mai 2002
Medvedyev și alții împotriva Franței (MC), nr. 3394/03, CEDO 2010
Mehmet Ali Ayhan și alții împotriva Turciei, nr. 4536/06 și 53282/07, 4 iunie 2019
Mehmet Ali Eser împotriva Turciei, nr. 1399/07, 15 octombrie 2019
Melnichuk și alții împotriva României, nr. 35279/10 și 34782/10, 5 mai 2015
Melnik împotriva Ucrainei, nr. 72286/01, 28 martie 2006
Meltex Ltd împotriva Armeniei (dec.), nr. 37780/02, 27 mai 2008
Mentzen împotriva Letoniei (dec.), nr. 71074/01, CEDO 2004-XII
Merabishvili împotriva Georgiei (MC), nr. 72508/13, 28 noiembrie 2017
Merger și Cros împotriva Franței (dec.), nr. 68864/01, 11 martie 2004
Merit împotriva Ucrainei, nr. 66561/01, 30 martie 2004
Micallef împotriva Maltei (MC), nr. 17056/06, CEDO 2009
Michalak împotriva Poloniei (dec.), nr. 24549/03, 1 martie 2005
Michaud împotriva Franței, nr. 12323/11, CEDO 2012
Migliore și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 58511/13 și alte 2 cereri, 12 noiembrie 2013
Mikolajová împotriva Slovaciei, nr. 4479/03, 18 ianuarie 2011
Milošević împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 77631/01, 19 martie 2002
Milovanović împotriva Serbiei, nr. 56065/10, 8 octombrie 2019
Miroļubovs și alții împotriva Letoniei, nr. 798/05, 15 septembrie 2009
Miszczyński împotriva Poloniei (dec.), nr. 23672/07, 8 februarie 2011
Mitrović împotriva Serbiei, nr. 52142/12, 21 martie 2017
Mocanu și alții împotriva României (MC), nr. 10865/09 și alte 2 cereri, CEDO 2014
Moldovan și alții împotriva României (dec.), nr. 8229/04 și alte 29 cereri, 15 februarie 2011
Monnat împotriva Elveției, nr. 73604/01, CEDO 2006-X
Moon împotriva Franței, nr. 39973/03, 9 iulie 2009
Mooren împotriva Germaniei (MC), nr. 11364/03, 9 iulie 2009

Moreira Barbosa împotriva Portugaliei (dec.), nr. 65681/01, CEDO 2004-V
Moreira Ferreira împotriva Portugaliei (nr. 2) (MC), nr. 19867/12, 11 iulie 2017
Moretti și Benedetti împotriva Italiei, nr. 16318/07, 27 aprilie 2010
Moskovets împotriva Rusiei, nr. 14370/03, 23 aprilie 2009
Mișcarea raeliană elvețiană împotriva Elveției (MC), nr. 16354/06, CEDO 2012
Mozer împotriva Republicii Moldova și Rusiei (MC), nr. 11138/10, 23 februarie 2016
MPP Golub împotriva Ucrainei (dec.), nr. 6778/05, CEDO 2005-XI
Mrkić împotriva Croației (dec.), nr. 7118/03, 8 iunie 2006
Muratovic împotriva Serbiei (dec.), nr. 41698/06, 21 martie 2017
Muršić împotriva Croației (MC), nr. 7334/13, 20 octombrie 2016
Mutu și Pechstein împotriva Elveției, nr. 40575/10 și 67474/10, 2 octombrie 2018
Mykhaylenky și alții împotriva Rusiei, nr. 35091/02 și alte 9 cereri, CEDO 2004-XII

—N—

N.A. împotriva Regatului Unit, nr. 25904/07, 17 iulie 2008
N.D. și N.T. împotriva Spaniei (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020
Nada împotriva Elveției (MC), nr. 10593/08, CEDO 2012
Nagovitsyn și Nalgiyev împotriva Rusiei (dec.), nr. 27451/09 și 60650/09, 23 septembrie 2010
Nasr și Ghali împotriva Italiei, nr. 44883/09, 23 februarie 2016
Nassau Verzekering Maatschappij N.V. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 57602/09, 4 octombrie 2011
Navalnyy împotriva Rusiei (MC), nr. 29580/12 și alte 4 cereri, 15 noiembrie 2018
Naydyon împotriva Ucrainei, nr. 16474/03, 14 octombrie 2010
Nencheva și alții împotriva Bulgariei, nr. 48609/06, 18 iunie 2013
Neshkov și alții împotriva Bulgariei, nr. 36925/10 și alte 5 cereri, 27 ianuarie 2015
Nicholas împotriva Ciprului, nr. 63246/10, 9 ianuarie 2018
Nicklinson și Lamb împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 2478/15 și 1787/15, 23 iunie 2015
Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României (MC), nr. 41720/13, 25 iunie 2019
Nicoleta Gheorghe împotriva României, nr. 23470/05, 3 aprilie 2012
Nikula împotriva Finlandei (dec.), nr. 31611/96, 30 noiembrie 2000
Nizomkhon Dzhurayev împotriva Rusiei, nr. 31890/11, 3 octombrie 2013
Nobili Massuero împotriva Italiei (dec.), nr. 58587/00, 1 aprilie 2004
Nogolica împotriva Croației (dec.), nr. 77784/01, CEDO 2002-VIII
Nolan și K. împotriva Rusiei, nr. 2512/04, 12 februarie 2009
Nold împotriva Germaniei, nr. 27250/02, 29 iunie 2006
Nölkenbockhoff împotriva Germaniei, 25 august 1987, seria A nr. 123
Norbert Sikorski împotriva Poloniei, nr. 17599/05, 22 octombrie 2009
Normann împotriva Danemarcei (dec.), nr. 44704/98, 14 iunie 2001
Novinskiy împotriva Rusiei, nr. 11982/02, 10 februarie 2009
Nurmagomedov împotriva Rusiei, nr. 30138/02, 7 iunie 2007

—O—

O'Halloran și Francis împotriva Regatului Unit (MC), nr. 15809/02 și 25624/02, CEDO 2012
O'Keeffe împotriva Irlandei (MC), nr. 35810/09, CEDO 2014
OAo Neftyanaya Kompaniya Yukos împotriva Rusiei, nr. 14902/04, 20 septembrie 2011
Obote împotriva Rusiei, nr. 58954/09, 19 noiembrie 2019
Öcalan împotriva Turciei (MC), nr. 46221/99, CEDO 2005-IV
Oferta Plus SRL împotriva Moldovei, nr. 14385/04, 19 decembrie 2006
Öğrű și alții împotriva Turciei, nr. 60087/10 și alte 2 cereri, 19 decembrie 2017
Ohlen împotriva Danemarcei (radiere), nr. 63214/00, 24 februarie 2005
Olaechea Cahuas împotriva Spaniei, nr. 24668/03, CEDO 2006-X
Olczak împotriva Poloniei (dec.), nr. 30417/96, CEDO 2002-X (extrase)

Oleksy împotriva Poloniei (dec.), nr. 1379/06, 16 iunie 2009
Oliari și alții împotriva Italiei, nr. 18766/11 și 36030/11, 21 iulie 2015
Oliyevskyy împotriva Ucrainei (dec.), nr. 65117/11, 14 ianuarie 2020
Ölmez împotriva Turciei (dec.), nr. 39464/98, 1 februarie 2005
Omkarananda și Divine Light Zentrum împotriva Elveției, nr. 8118/77, decizia Comisiei din 19 martie 1981, DR 25
Oruk împotriva Turciei, nr. 33647/04, 4 februarie 2014
Osmanov și Husseinov împotriva Bulgariei (dec.), nr. 54178/00 și 59901/00, 4 septembrie 2003
Österreichischer Rundfunk împotriva Austriei (dec.), nr. 57597/00, 25 mai 2004
Otto împotriva Germaniei (dec.), nr. 21425/06, 10 noiembrie 2009

—P—

P. împotriva Ucrainei (dec.), nr. 40296/16, 11 iunie 2019
Pais Pires de Lima împotriva Portugaliei, nr. 70465/12, 12 februarie 2019
Paksas împotriva Lituaniei (MC), nr. 34932/04, CEDO 2011
Paladi împotriva Moldovei (MC), nr. 39806/05, 10 martie 2009
Palić împotriva Bosniei și Herțegovinei, nr. 4704/04, 15 februarie 2011
Papachelas împotriva Greciei (MC), nr. 31423/96, CEDO 1999-II
Papamichalopoulos și alții împotriva Greciei, 24 iunie 1993, seria A nr. 260-B
Paradiso și Campanelli împotriva Italiei (MC), nr. 25358/12, 24 ianuarie 2017
Parizov împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, nr. 14258/03, 7 februarie 2008
Parohia Greco-Catolică Sâmbăta Bihor împotriva României (dec.), nr. 48107/99, 25 mai 2004
Parrillo împotriva Italiei (MC), nr. 46470/11, CEDO 2015
Partidul Laburist din Georgia împotriva Georgiei, nr. 9103/04, CEDO 2008
Paşa și Erkan Erol împotriva Turciei, nr. 51358/99, 12 decembrie 2006
Patera împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 25326/03, 10 ianuarie 2006
Pauger împotriva Austriei, nr. 24872/94, decizia Comisiei din 9 ianuarie 1995
Paul și Audrey Edwards împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 46477/99, 7 iunie 2001
Paulino Tomás împotriva Portugaliei (dec.), nr. 58698/00, CEDO 2003-VIII
Peacock împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 28057/02, 5 ianuarie 2016
Peers împotriva Greciei, nr. 28524/95, CEDO 2001-III
Pellegriti împotriva Italiei (dec.), nr. 77363/01, 26 mai 2005
Peñafiel Salgado împotriva Spaniei (dec.), nr. 65964/01, 16 aprilie 2002
Pentagiotis împotriva Greciei (dec.), nr. 14582/09, 10 mai 2011
Peraldi împotriva Franței (dec.), nr. 2096/05, 7 aprilie 2009
Perlala împotriva Greciei, nr. 17721/04, 22 februarie 2007
Petithory Lanzmann împotriva Franței (dec.), nr. 23038/19, 12 noiembrie 2019
Petra împotriva României, 23 septembrie 1998, Culegere 1998-VII
Petrescu împotriva Portugaliei, nr. 23190/17, 3 decembrie 2019
Petroiu împotriva României (revizuire), nr. 33055/09, 7 februarie 2017
Petropavlovskis împotriva Letoniei, nr. 44230/06, CEDO 2015
Petrova împotriva Letoniei, nr. 4605/05, 24 iunie 2014
Petrović împotriva Serbiei, nr. 40485/08, 15 iulie 2014
Philis împotriva Greciei, nr. 28970/95, decizia Comisiei din 17 octombrie 1996
Piętka împotriva Poloniei, nr. 34216/07, 16 octombrie 2012
Platini împotriva Elveției (dec.), nr. 526/18, 11 februarie 2020
Pisano împotriva Italiei (radiere) (MC), nr. 36732/97, 24 octombrie 2002
Pitsayeva și alții împotriva Rusiei, nr. 53036/08 și alte 19 cereri, 9 ianuarie 2014
POA și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 59253/11, 21 mai 2013
Pocasovschi și Mihăilă împotriva Republicii Moldova și Rusiei, nr. 1089/09, 29 mai 2018
Podeschi împotriva San Marino, nr. 66357/14, 13 aprilie 2017

Polanco Torres și Movilla Polanco împotriva Spaniei, nr. 34147/06, 21 septembrie 2010
Polyakh și alții împotriva Ucrainei, nr. 58812/15 și alte 4 cereri, 17 octombrie 2019
Pop-Ilić și alții împotriva Serbiei, nr. 63398/13 și alte 4 cereri, 14 octombrie 2014
Popov împotriva Moldovei (nr. 1), nr. 74153/01, 18 ianuarie 2005
Porchet împotriva Elveției (dec.), nr. 36391/16, 8 octombrie 2019
Portu Juanenea și Sarasola Yarzabal împotriva Spaniei, nr. 1653/13, 13 februarie 2018
Poslu și alții împotriva Turciei, nr. 6162/04 și alte 6 cereri, 8 iunie 2010
Post împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 21727/08, 20 ianuarie 2009
Poznanski și alții împotriva Germaniei (dec.), nr. 25101/05, 3 iulie 2007
Preda și alții împotriva României, nr. 9584/02 și alte 7 cereri, 29 aprilie 2014
Predescu împotriva României, nr. 21447/03, 2 decembrie 2008
Predil Anstalt împotriva Italiei (dec.), nr. 31993/96, 14 martie 2002
Prencipe împotriva Principatului Monaco, nr. 43376/06, 16 iulie 2009
Pressos Compania Naviera S.A. și alții împotriva Belgiei, 20 noiembrie 1995, seria A nr. 332
Preussische Treuhand GmbH & Co. KG a.A. împotriva Poloniei (dec.), nr. 47550/06, 7 octombrie 2008
Prystavka împotriva Ucrainei (dec.), nr. 21287/02, CEDO 2002-X
Puchstein împotriva Austriei, nr. 20089/06, 28 ianuarie 2010

—Q—

Quark Fishing Limited împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 15305/06, CEDO 2006-XIV

—R—

Radio France și alții împotriva Franței (dec.), nr. 53984/00, CEDO 2003-X
Radomilja și alții împotriva Croației (MC), nr. 37685/10 și 22768/12, 20 martie 2018
Raimondo împotriva Italiei, 22 februarie 1994, seria A nr. 281-A
Ramadan împotriva Maltei, nr. 76136/12, 21 iunie 2016
Ramos Nunes de Carvalho e Sá împotriva Portugaliei (MC), nr. 55391/13 și alte 2 cereri, 6 noiembrie 2018
Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos (MC), nr. 52391/99, CEDO 2007-II
Ranđelović și alții împotriva Muntenegrului, nr. 66641/10, 19 septembrie 2017
Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei, nr. 25965/04, CEDO 2010
Řehák împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 67208/01, 18 mai 2004
Rezgui împotriva Franței (dec.), nr. 49859/99, CEDO 2000-XI
Rhazali și alții împotriva Franței (dec.), nr. 37568/09, 10 aprilie 2012
Ryabov împotriva Rusiei, nr. 3896/04, 31 ianuarie 2008
Riad și Idiab împotriva Belgiei, nr. 29787/03 și 29810/03, 24 ianuarie 2008
Ridić și alții împotriva Serbiei, nr. 53736/08 și alte 5 cereri, 1 iulie 2014
Riener împotriva Bulgariei, nr. 46343/99, 23 mai 2006
Rinck împotriva Franței (dec.), nr. 18774/09, 19 octombrie 2010
Ringeisen împotriva Austriei, 16 iulie 1971, seria A nr. 13
Robert Lesjak împotriva Sloveniei, nr. 33946/03, 21 iulie 2009
Rõigas împotriva Estoniei, nr. 49045/13, 12 septembrie 2017
Roman Zakharov împotriva Rusiei (MC), nr. 47143/06, CEDO 2015
Rooman împotriva Belgiei (MC), nr. 18052/11, 31 ianuarie 2019
Rossi și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 55185/08 și alte 7 cereri, 16 decembrie 2008
Rutkowski și alții împotriva Poloniei, nr. 72287/10 și alte 2 cereri, 7 iulie 2015

—S—

S.A.S. împotriva Franței (MC), nr. 43835/11, CEDO 2014
S.L. și J.L. împotriva Croației, nr. 13712/11, 7 mai 2015

S.L. și J.L. împotriva Croației (reparație echitabilă), nr. 13712/11, 6 octombrie 2016
S.P., D.P. și A.T. împotriva Regatului Unit, nr. 23715/94, decizia Comisiei din 20 mai 1996
Sabri Güneş împotriva Turciei (MC), nr. 27396/06, 29 iunie 2012
Sadak împotriva Turciei, nr. 25142/94 și 27099/95, 8 aprilie 2004
Safaryan împotriva Armeniei (dec.), nr. 16346/10, 14 ianuarie 2020
Sagayeva și alții împotriva Rusiei, nr. 22698/09 și 31189/11, 8 decembrie 2015
Saghinadze și alții împotriva Georgiei, nr. 18768/05, 27 mai 2010
Şahmo împotriva Turciei (dec.), nr. 37415/97, 1 aprilie 2003
Sakhnovskiy împotriva Rusiei (MC), nr. 21272/03, 2 noiembrie 2010
Şakir Kaçmaz împotriva Turciei, nr. 8077/08, 10 noiembrie 2015
Sakvarelidze împotriva Georgiei, nr. 40394/10, 6 februarie 2020
Salman împotriva Turciei (MC), nr. 21986/93, CEDO 2000-VII
Sánchez Ramirez împotriva Franței, nr. 48787/99, decizia Comisiei din 24 iunie 1996, DR 86
Sancho Cruz și alte cauze privind „reforma agrară” împotriva Portugaliei, nr. 8851/07 și alte 14 cereri, 18 ianuarie 2011
Sanles Sanles împotriva Spaniei (dec.), nr. 48335/99, CEDO 2000-XI
Sapeyan împotriva Armeniei, nr. 35738/03, 13 ianuarie 2009
Sargsyan împotriva Azerbaidjanului (dec.) (MC), nr. 40167/06, 14 decembrie 2011
Sargsyan împotriva Azerbaidjanului (MC), nr. 40167/06, CEDO 2015
Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei (MC), nr. 931/13, 27 iunie 2017
Savelyev împotriva Rusiei (dec.), nr. 42982/08, 21 mai 2019
Savridin Dzhurayev împotriva Rusiei, nr. 71386/10, CEDO 2013
Savu împotriva României (dec.), nr. 29218/05, 11 octombrie 2011
Scavuzzo-Hager și alții împotriva Elveției (dec.), nr. 41773/98, 30 noiembrie 2004
Ščensnovičius împotriva Lituaniei, nr. 62663/13, 10 iulie 2018
Schipani și alții împotriva Italiei, nr. 38369/09, 21 iulie 2015
Schmidt împotriva Letoniei, nr. 22493/05, 27 aprilie 2017
Scoppola împotriva Italiei (nr. 2) (MC), nr. 10249/03, 17 septembrie 2009
Scordino împotriva Italiei (dec.), nr. 36813/97, CEDO 2003-IV
Scordino împotriva Italiei (nr. 1) (MC), nr. 36813/97, CEDO 2006-V
Scozzari și Giunta împotriva Italiei (MC), nr. 39221/98 și 41963/98, CEDO 2000-VIII
Section de commune d’Antilly împotriva Franței (dec.), nr. 45129/98, CEDO 1999-VIII
Segame SA împotriva Franței, nr. 4837/06, CEDO 2012
Sejdić și Finci împotriva Bosniei și Herțegovinei (MC), nr. 27996/06 și 34836/06, CEDO 2009
Sejdovic împotriva Italiei (MC), nr. 56581/00, CEDO 2006-II
Selami și alții împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, nr. 78241/13, 1 martie 2018
Selami și alții împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, nr. 67259/14, 9 februarie 2017
Selmouni împotriva Franței (MC), nr. 25803/94, CEDO 1999-V
Senator Lines GmbH împotriva a 15 state membre ale Uniunii Europene (dec.) (MC), nr. 56672/00, CEDO 2004-IV
Sergey Zolotukhin împotriva Rusiei (MC), nr. 14939/03, CEDO 2009
Sfintele Mănăstiri împotriva Greciei, 9 decembrie 1994, seria A nr. 301-A
Shalyavski și alții împotriva Bulgariei, nr. 67608/11, 15 iunie 2017 nr. 52142/12, 21 martie 2017
Shamayev și alții împotriva Georgiei și Rusiei (dec.), nr. 36378/02, 16 septembrie 2003
Shamayev și alții împotriva Georgiei și Rusiei, nr. 36378/02, CEDO 2005-III
Shchukin și alții împotriva Ucrainei [Comitet], nr. 59834/09 și alte 249 cereri, 13 februarie 2014
Shefer împotriva Rusiei (dec.), nr. 45175/04, 13 martie 2012
Shevanova împotriva Letoniei (radiere) (MC), nr. 58822/00, 7 decembrie 2007
Shibendra Dev împotriva Suediei (dec.), nr. 7362/10, 21 octombrie 2014
Shioshvili și alții împotriva Rusiei, nr. 19356/07, 20 decembrie 2016
Shishanov împotriva Republicii Moldova, nr. 11353/06, 15 septembrie 2015
Shmelev și alții împotriva Rusiei (dec.), nr. 41743/17 și alte 16 cereri, 17 martie 2020

Shtefan și alții împotriva Ucrainei [Comitet], nr. 36762/06 și alte 249 cereri, 31 iulie 2014
Shtukaturov împotriva Rusiei, nr. 44009/05, CEDO 2008
Siemaszko și Olszyński împotriva Poloniei, nr. 60975/08 și 35410/09, 13 septembrie 2016
Siliadin împotriva Franței, nr. 73316/01, CEDO 2005-VII
Šilih împotriva Sloveniei (MC), nr. 71463/01, 9 aprilie 2009
Simitzi-Papachristou și alții împotriva Greciei (dec.), nr. 50634/11 și alte 18 cereri, 5 noiembrie 2013
Sindicatul Păstorul cel Bun împotriva României (MC), nr. 2330/09, CEDO 2013
Sine Tsaggarakis A.E.E. împotriva Greciei, nr. 17257/13, 23 mai 2019
Sisojeva și alții împotriva Letoniei (radiere) (MC), nr. 60654/00, CEDO 2007-I
Slavgorodski împotriva Estoniei (dec.), nr. 37043/97, CEDO 1999-II
Slaviček împotriva Croației (dec.), nr. 20862/02, CEDO 2002-VII
Slivenko și alții împotriva Letoniei (dec.) (MC), nr. 48321/99, CEDO 2002-II
Smirnov împotriva Rusiei (dec.), nr. 14085/04, 6 iulie 2006
Sociedad Anónima del Ucieza împotriva Spaniei, nr. 38963/08, 4 noiembrie 2014
Söderman împotriva Suediei (MC), nr. 5786/08, CEDO 2013
Soering împotriva Regatului Unit, 7 iulie 1989, seria A nr. 161
Sokolov și alții împotriva Serbiei (dec.), nr. 30859/10 și alte 6 cereri, 14 ianuarie 2014
Solmaz împotriva Turciei, nr. 27561/02, 16 ianuarie 2007
Solonskiy și Petrova împotriva Rusiei (dec.), nr. 3752/08 și 22723/09, 17 martie 2020
Spycher împotriva Elveției (dec.), nr. 26275/12, 17 noiembrie 2015
Stamoulakatos împotriva Greciei (nr. 1), 26 octombrie 1993, seria A nr. 271
Stamoulakatos împotriva Regatului Unit, nr. 27567/95, decizia Comisiei din 9 aprilie 1997
Star Cate – Epilekta Gevmata și alții împotriva Greciei (dec.), nr. 54111/07, 6 iulie 2010
State Holding Company Luganskvugillya împotriva Ucrainei (dec.), nr. 23938/05, 27 ianuarie 2009
Statileo împotriva Croației, nr. 12027/10, 10 iulie 2014
Ștefănescu împotriva României (dec.), nr. 11774/04, 12 aprilie 2011
Stella și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 49169/09 și alte 10 cereri, 16 septembrie 2014
Stepanian împotriva României, nr. 60103/11, 14 iunie 2016
Stephens împotriva Ciprului, Turciei și Organizației Națiunilor Unite (dec.), nr. 45267/06, 11 decembrie 2008
Stephens împotriva Maltei (nr. 1), nr. 11956/07, 21 aprilie 2009
Stojkovic împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, nr. 14818/02, 8 noiembrie 2007
Story și alții împotriva Maltei, nr. 56854/13 și alte 2 cereri, 29 octombrie 2015
Strazimiri împotriva Albaniei, nr. 34602/16, 21 ianuarie 2020
Strezovski și alții împotriva Macedoniei de Nord, nr. 14460/16 și alte 7 cereri, 27 februarie 2020
Studio Monitori și alții împotriva Georgiei, nr. 44920/09 și 8942/10, 30 ianuarie 2020
Stukus și alții împotriva Poloniei, nr. 12534/03, 1 aprilie 2008
Sulygov și alții împotriva Rusiei, nr. 42575/07 și alte 11 cereri, 9 octombrie 2014
Šumbera împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 48228/08, 21 februarie 2012
Sürmeli împotriva Germaniei (dec.), nr. 75529/01, 29 aprilie 2004
Sürmeli împotriva Germaniei (MC), nr. 75529/01, CEDO 2006-VII
Svinarenko și Slydanev împotriva Rusiei (MC), nr. 32541/08 și 43441/08, CEDO 2014
Sylka împotriva Poloniei (dec.), nr. 19219/07, 3 iunie 2014
Szott-Medyńska și alții împotriva Poloniei (dec.), nr. 47414/99, 9 octombrie 2003

—S—

Șandru și alții împotriva României, nr. 22465/03, 8 decembrie 2009

—T—

Tagiyev și Huseynov împotriva Azerbaidjanului, nr. 13274/08, 5 decembrie 2019
Tahsin Acar împotriva Turciei (MC), nr. 26307/95, CEDO 2004-III

Tănase împotriva Moldovei (MC), nr. 7/08, CEDO 2010
Tanrikulu împotriva Turciei (MC), nr. 23763/94, CEDO 1999-IV
Tarakhel împotriva Elveției (MC), nr. 29217/12, CEDO 2014
Techniki Olympiaki A.E. împotriva Greciei (dec.), nr. 40547/10, 1 octombrie 2013
Thévenon împotriva Franței (dec.), nr. 2476/02, CEDO 2006-III
Tomaszewscy împotriva Poloniei, nr. 8933/05, 15 aprilie 2014
Torreggiani și alții împotriva Italiei, nr. 43517/09 și alte 6 cereri, 8 ianuarie 2013
Transpetrol, a.s., împotriva Slovaciei (dec.), nr. 28502/08, 15 noiembrie 2011
Treska împotriva Albaniei și Italiei (dec.), nr. 26937/04, CEDO 2006-XI
Trivkanović împotriva Croației, nr. 12986/13, 6 iulie 2017
Trofimchuk împotriva Ucrainei (dec.), nr. 4241/03, 31 mai 2005
Trubnikov împotriva Rusiei, nr. 49790/99, 5 iulie 2005
Tsalikidis și alții împotriva Greciei, nr. 73974/14, 16 noiembrie 2017
Tucka împotriva Regatului Unit (nr. 1) (dec.), nr. 34586/10, 18 ianuarie 2011
Tuna împotriva Turciei, nr. 22339/03, 19 ianuarie 2010
Turgut și alții împotriva Turciei, nr. 1411/03, 8 iulie 2008
Turturica și Casian împotriva Republicii Moldova și Rusiei, nr. 28648/06 și 18832/07, 30 august 2016
Tyrer împotriva Regatului Unit, 25 aprilie 1978, seria A nr. 26

—U—

Ukraine-Tyumen împotriva Ucrainei, nr. 22603/02, 22 noiembrie 2007
Ulemek împotriva Croației, nr. 21613/16, 31 octombrie 2019
Ülke împotriva Turciei (dec.), nr. 39437/98, 1 iunie 2004
Unédic împotriva Franței, nr. 20153/04, 18 decembrie 2008
Unifaun Theatre Productions Limited și alții împotriva Maltei, nr. 37326/13, 15 mai 2018
Uzun împotriva Turciei (dec.), nr. 10755/13, 30 aprilie 2013

—V—

V.D. împotriva Croației (nr. 2), nr. 19421/15, 15 noiembrie 2018
V.D. și alții împotriva Rusiei, nr. 72931/10, 9 aprilie 2019
V.P. împotriva Estoniei (dec.), nr. 14185/14, 10 octombrie 2017
Vallianatos și alții împotriva Greciei (MC), nr. 29381/09 și 32684/09, CEDO 2013
Van Colle împotriva Regatului Unit, nr. 73974/14, 16 noiembrie 2017
Van der Putten împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 15909/13, 27 august 2013
Van der Tang împotriva Spaniei, 13 iulie 1995, seria A nr. 321
Van Oosterwijck împotriva Belgiei, 6 noiembrie 1980, seria A nr. 40
Van Velden împotriva Țărilor de Jos, nr. 30666/08, 19 iulie 2011
Varadinov împotriva Bulgariei, nr. 15347/08, 5 octombrie 2017
Varbanov împotriva Bulgariei, nr. 31365/96, CEDO 2000-X
Varnava și alții împotriva Turciei (MC), nr. 16064/90 și altele, CEDO 2009
Vartic împotriva României (nr. 2), nr. 14150/08, 17 decembrie 2013
Vasilchenko împotriva Rusiei, nr. 34784/02, 23 septembrie 2010
Vasilescu împotriva Belgiei, nr. 64682/12, 25 noiembrie 2014
Vasiliauskas împotriva Lituaniei (MC), nr. 35343/05, CEDO 2015
Vasiliciuc împotriva Republicii Moldova, nr. 15944/11, 2 mai 2017
Vasiliy Ivashchenko împotriva Ucrainei, nr. 760/03, 26 iulie 2012
Vasilkoski și alții împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, nr. 28169/08, 28 octombrie 2010
Vassilios Athanasiou și alții împotriva Greciei, nr. 50973/08, 21 decembrie 2010
Vasyanovich împotriva Rusiei (dec.), nr. 9791/05, 27 septembrie 2016
Vatandaş împotriva Turciei, nr. 37869/08, 15 mai 2018
Veeber împotriva Estoniei (nr. 1), nr. 37571/97, 7 noiembrie 2002

Velev împotriva Bulgariei, nr. 43531/08, 16 aprilie 2013
Velikova împotriva Bulgariei (dec.), nr. 41488/98, CEDO 1999-V
Velikova împotriva Bulgariei, nr. 41488/98, CEDO 2000-VI
Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) împotriva Elveției (nr. 2) (MC), nr. 32772/02, CEDO 2009
Veriter împotriva Franței, nr. 31508/07, 14 octombrie 2010
Vernillo împotriva Franței, 20 februarie 1991, seria A nr. 198
Vidu și alții împotriva României (revizuire), nr. 9835/02, 17 ianuarie 2017
Vijayanathan și Pusparajah împotriva Franței, 27 august 1992, seria A nr. 241-B
Vistiņš și Perepjolkins împotriva Letoniei (MC), nr. 71243/01, 25 octombrie 2012
Vladimir Romanov împotriva Rusiei, nr. 41461/02, 24 iulie 2008
Voggenreiter împotriva Germaniei, nr. 47169/99, CEDO 2004-I
Vojnović împotriva Croației (dec.), nr. 4819/10, 26 iunie 2012
Vovk și Bogdanov împotriva Rusiei, nr. 15613/10, 11 februarie 2020
Vučković și alții împotriva Serbiei (excepție preliminară) (MC), nr. 17153/11 și alte 29 cereri, 25 martie 2014

—W—

Waite și Kennedy împotriva Germaniei (MC), nr. 26083/94, CEDO 1999-I
Weber și Saravia împotriva Germaniei (dec.), nr. 54934/00, CEDO 2006-XI
Williams împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 32567/06, 17 februarie 2009
Worm împotriva Austriei, 29 august 1997, Culegere 1997-V

—X—

X împotriva Franței, 31 martie 1992, seria A nr. 234-C
X. împotriva Franței, nr. 9587/81, decizia Comisiei din 13 decembrie 1982, DR 29
X. împotriva Germaniei, nr. 1611/62, decizia Comisiei din 25 septembrie 1965
X. împotriva Germaniei, nr. 7462/76, decizia Comisiei din 7 martie 1977, DR 9
X. împotriva Italiei, nr. 6323/73, decizia Comisiei din 4 martie 1976, DR 3
X. împotriva Țărilor de Jos, nr. 7230/75, decizia Comisiei din 4 octombrie 1976, DR 7
X. împotriva Regatului Unit, nr. 6956/75, decizia Comisiei din 10 decembrie 1976, DR 8
X. împotriva Regatului Unit, nr. 8206/78, decizia Comisiei din 10 iulie 1981, DR 25
Xenides-Arestis împotriva Turciei, nr. 46347/99, 22 decembrie 2005
Xynos împotriva Greciei, nr. 30226/09, 9 octombrie 2014

—Y—

Y. împotriva Letoniei, nr. 61183/08, 21 octombrie 2014
Y.F. împotriva Turciei, nr. 24209/94, CEDO 2003-IX
Yam împotriva Regatului Unit, nr. 31295/11, 16 ianuarie 2020
Yaşa împotriva Turciei, 2 septembrie 1998, Culegere 1998-VI
Yatsenko împotriva Ucrainei, nr. 75345/01, 16 februarie 2012
Yavuz Selim Güler împotriva Turciei, nr. 76476/12, 15 decembrie 2015
Yepishin împotriva Rusiei, nr. 591/07, 27 iunie 2013
Yonghong împotriva Portugaliei (dec.), nr. 50887/99, CEDO 1999-IX
Yorgiyadis împotriva Turciei, nr. 48057/99, 19 octombrie 2004
Yurttas împotriva Turciei, nr. 25143/94 și 27098/95, 27 mai 2004

—Z—

Zakharkin împotriva Rusiei, nr. 1555/04, 10 iunie 2010
Žáková împotriva Republicii Cehe (reparație echitabilă), nr. 2000/09, 6 aprilie 2017
Zana împotriva Turciei, 25 noiembrie 1997, Culegere 1997-VII

Zastava It Turs împotriva Serbiei (dec.), nr. 24922/12, 9 aprilie 2013
Zehentner împotriva Austriei, nr. 20082/02, 16 iulie 2009
Zelčs împotriva Letoniei, nr. 65367/16, 20 februarie 2020
Zhdanov și alții împotriva Rusiei, nr. 12200/08 și alte 2 cereri, 16 iulie 2019
Zhidov împotriva Rusiei, nr. 54490/10 și alte 3 cereri, 16 octombrie 2018
Ziętal împotriva Poloniei, nr. 64972/01, 12 mai 2009
Zihni împotriva Turciei (dec.), nr. 59061/16, 29 noiembrie 2016
Živić împotriva Serbiei, nr. 37204/08, 13 septembrie 2011
Zubkov și alții împotriva Rusiei, nr. 29431/05 și alte 2 cereri, 7 noiembrie 2017
Zwinkels împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 16593/10, 9 octombrie 2012